

บทบาทของเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหว
ทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ

โดย

นางสาววิราภรณ์ ประสพรัตน์สุข

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาสื่อสารมวลชน
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทบาทของเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหว
ทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ

โดย

นางสาววิราภรณ์ ประสพรัตน์สุข

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาสื่อสารมวลชน

คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

SOMBAT BOONNGAMANONG'S FACEBOOK FANPAGE
IN SOCIAL MOVEMENT AGAINST AMNESTY BILL

BY

MISS VERAPORN PRESOPRATTANASUK

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
PROGRAM IN MASS COMMUNICATION
FACULTY OF JOURNALISM AND MASS COMMUNICATION
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2015
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาววีราภรณ์ ประสพรัตน์สุข

เรื่อง

บทบาทของเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่
เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน)

เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2559

ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร.โมไนยพล รณเวช)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ปิ่นธารานวงศ์)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร.พิรยุทธ โอพันธ์)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิภากร กำจรเมฆกุล)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์พรทิพย์ สัมปัตตะวนิช)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	บทบาทของเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ
ชื่อผู้เขียน	นางสาววีราภรณ์ ประสพรัตน์สุข
ชื่อปริญญา	วารสารศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สื่อสารมวลชน วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ปัทมธนาวงศ์
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม” เป็นการทาวิจัยเพื่อศึกษาความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์ ว่ามีคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะอย่างไร และเพื่อศึกษาการใช้เฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ในการขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรม สำหรับการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อความ (Textual Analysis) จากเฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคล ได้แก่ สมบัติ บุญงามอนงค์ และเพื่อน หรือผู้ติดตามเฟซบุ๊ก 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มที่มีความคิดเห็นทางการเมืองไปในทางเดียวกับสมบัติ และเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม 2) กลุ่มที่มีความคิดเห็นทางการเมืองไปในทางเดียวกับสมบัติ แต่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และ 3) กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นทางการเมืองของสมบัติ แต่สามารถสื่อสารตอบโต้กัน ด้วยเหตุผล และยอมรับจุดยืนทางความคิดของกันและกัน โดยงานวิจัยนี้ใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะ ของฮาเบอร์มาส วิเคราะห์ข้อมูล ประกอบกับแนวคิดการสื่อสารด้วยภาพ แนวคิดการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ในยุค 3.0 เป็นยุคที่ปัจเจกบุคคลเป็นผู้กำหนดพื้นที่สาธารณะเองได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การเปิดกว้างในการใช้งานของเจ้าของเพจ ที่ใช้เพื่อพูดคุยในประเด็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือประเด็นส่วนตัว รวมถึงมีใจเปิดกว้าง พร้อมสื่อสารกับกลุ่มคนที่มีความคิดหลากหลาย

หรือเฉพาะกลุ่ม เพราะเครื่องมือนี้ ให้สิทธิในการเลือกใช้งานได้อย่างอิสระตามความต้องการของเจ้าของเพจเอง

สำหรับเฟซบุ๊กของสมบัติ มีความเป็นพื้นที่สาธารณะ แต่เป็นพื้นที่ของคนเลือกข้างทางการเมือง มีคุณลักษณะดังนี้ 1) เป็นพื้นที่ที่สื่อสารในประเด็นสาธารณะ แต่โลกเสมือนของสื่อออนไลน์ทำให้ผู้เข้าใช้งานสามารถแสดงบุคลิก ตัวตนได้ตามภาพในอุดมคติที่ตนเองวางไว้ โดยไม่จำเป็นต้องแสดงออกแบบในชีวิตจริง 2) เป็นพื้นที่ที่สามารถสื่อสารได้อย่างอิสระ แต่มีเงื่อนไขด้านเทคโนโลยี มีการสมดุลอำนาจซึ่งกันและกันระหว่างเจ้าของเพจ และเพื่อนสมาชิก โดยมีการวางกติการ่วมกันของพื้นที่ในเพจ มีกรอบของกฎหมาย และการรับผิดชอบต่อสังคม 3) เป็นพื้นที่ที่สื่อสารด้วยทั้งเหตุผลและอารมณ์ การสื่อสารมีความขัดแย้ง และมีความเป็นปฏิปักษ์ จำเป็นต้องมีขนัตติธรรมทางสังคม และความพยายามยึดหลักการแม้เลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง 4) สื่อมวลชนหล่อเลี้ยงการพูดคุยแบบน้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า มีความสมประโยชน์ระหว่างเพจของสมบัติที่ต้องการให้สื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในวงกว้าง ในขณะที่เดียวกันสื่อก็ต้องการนำเสนอประเด็นของสมบัติที่กำลังอยู่ในความสนใจของสังคม 5) แม้การสื่อสารจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง แต่เป็นการเปลี่ยนในระดับกลุ่มคนสีแดง มากกว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศ 6) เป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างในการสื่อสารให้กับกลุ่มคนที่หลากหลาย แต่การเปิดกว้างที่มากไปกว่านั้น คือ ผู้รับสารต้องเปิดพื้นที่ในใจ เพื่อรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายนั้นด้วย พื้นที่สาธารณะจึงจะนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจกันได้อย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นเพียงพื้นที่ในการโต้เถียงกันเท่านั้น 7) เป็นพื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่มีลักษณะผสมทั้งรูปแบบใหม่และรูปแบบเก่า แต่ยังเป็นพื้นที่ของคนเลือกข้างทางการเมือง มากกว่าจะก้าวออกมาสร้างพื้นที่สาธารณะที่เป็นพื้นที่กลาง จึงอาจจะยังไม่ใช่พื้นที่ที่เป็นคำตอบสำหรับสังคมทั้งหมด 8) เป็นพื้นที่สื่อกลาง เชื่อมประสานระหว่างสื่อกระแสหลัก และสื่อทางเลือก สามารถนำข่าวไปเผยแพร่ได้ โดยการสื่อสารนั้นเกิดผลกระทบทั้งทางบวก และลบต่อเจ้าของเพจเอง

สำหรับการศึกษาการใช้เฟซบุ๊ก เพื่อประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรม พบว่า สมบัติ บุญงามอนงค์ มีการใช้กลยุทธ์ในการสื่อสาร และกระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะออนไลน์ โดยเป็นการประสานกันระหว่างรูปแบบการสื่อสารในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movement) และรูปแบบการสื่อสารออนไลน์โดยใช้สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ ประกอบด้วยสมรรถนะทางการสื่อสาร ซึ่งเป็นเงื่อนไขภายในเฉพาะบุคคลของสมบัติ และเงื่อนไขภายนอก อันเกิดจากสถานการณ์ บริบททางสังคม

กลยุทธ์การสื่อสารรณรงค์เพื่อเคลื่อนไหวทางสังคมในยุคเครือข่ายสังคมออนไลน์ การออกแบบการสื่อสารให้สอดคล้อง และตระหนักถึงพฤติกรรม การรับสาร และสื่อสารปัจเจกชนที่เปลี่ยนไปเป็นสิ่งสำคัญ สมบัติ บุญงามอนงค์วิเคราะห์กลุ่มผู้รับสาร และใช้พลังของสื่อสังคมออนไลน์

โดยการออกแบบการสื่อสารให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของคนเมือง คำนึงถึงการใช้งานเครื่องมือสื่อสารที่อยู่ในมือของปัจเจกชนที่

การเคลื่อนไหวในเพจเฟซบุ๊กของสมบัติ มีการจับประเด็นที่แหลมคม นำมาเขียนเชิง “วาทกรรม” การใช้ภาพที่ดึงดูดความสนใจ กับเรียบเรียงคำบรรยายภาพที่เร้าอารมณ์ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อสารณรงค์ทางสังคม สมบัติมีสำนวนการเขียนที่เป็นตลกขบขัน เสียดสี แต่มีข้อเท็จจริง หรือเหตุผลรองรับ ใช้ภาษาสั้นกระชับ และนำเสนอประเด็นที่รณรงค์อย่างต่อเนื่อง เหมาะสำหรับการอ่านของผู้รับสารในโลกออนไลน์ นอกจากนี้ก็ยังใช้ทักษะด้านการละคร โดยกำหนดบุคลิกของตนเอง เป็นหนึ่งในตัวละครในโลกออนไลน์ ที่มีความอารมณ์ดี มีอารมณ์ขัน มีความเป็นมนุษย์ มีหัวใจ มีวิถีชีวิตเหมือนคนธรรมดาทั่วไป แต่สนใจ และมีความรู้ในประเด็นทางสังคมที่ต้นตอต่อสถานการณ์บ้านเมือง โดยเฉพาะประเด็นทางการเมือง

การเคลื่อนไหวบนท้องถนนสมบัติออกแบบกิจกรรมทางสังคม ในเชิงประเด็นณรงค์ สมบัติเลือกประเด็นที่อยู่ในกระแสสังคม เน้นต่อสู้เชิงสัญลักษณ์ ใช้สถานที่ที่มีความหมาย นำเสนอความแปลกใหม่ สร้างสรรค์ มีอารมณ์ขัน ใช้สันติวิธี ไม่เน้นความรุนแรง ในเชิงการอำนวยความสะดวก กิจกรรมของสมบัติ เน้นให้ผู้เข้าร่วมเดินทางสะดวก ใช้เวลาสั้น สังคมร่วมสนุกได้ มีการสร้างพื้นที่จัดกิจกรรมให้กลายเป็นสตูดิโอ ดึงดูดให้คนถ่ายภาพกิจกรรม หรือภาพตัวเองกับกิจกรรม เพื่อส่งผลการแชร์ภาพไปยังสื่อที่ทุกคนมีในมือ นำไปสู่การแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารในวงกว้าง

สำหรับการก่อรูปกระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะ ของสมบัติ บุญงามอนงค์นั้นเป็นวงจรที่เกิดจากปัจจัยที่เจ้าของเพจเฟซบุ๊ก ใช้พื้นที่ในการสื่อสารเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม จากนั้นจึงเกิดการสื่อสารณรงค์แสดงออกถึงจุดยืนทางการเมือง โดยคุณลักษณะของการสื่อสารออนไลน์ ได้เอื้ออำนวยให้นำไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ จากเครื่องมือที่ให้อำนาจ ลดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชน เกิดการสื่อสารได้อย่างหลากหลายจากผู้คนหลายระดับในสังคม เมื่อถึงจุดหนึ่งจึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม สำหรับกรณีการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของสมบัติ บุญงามอนงค์ แม้ไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพใหญ่ของสังคม แต่ในกลุ่มคนเสื้อแดง ได้เกิดการแบ่งแยกสี จุดยืนทางการเมืองอย่างชัดเจน รวมถึงเป็นการสร้างการรับรู้ให้สังคมในวงกว้างถึงจุดยืนของกลุ่มคนเสื้อแดงที่ยังมี “แดงอุดมการณ์ ประชาธิปไตย เลือกร้าง แต่ไม่เข้าข้าง”

ทั้งนี้หากบริบททางสังคม หรือสถานการณ์ทางสังคม มีประเด็นทางการเมืองประเด็นใหม่เข้ามา วงจรก็จะเริ่มหมุนเพื่อก่อรูปกระบวนการใช้พื้นที่สาธารณะออนไลน์เพื่อขับเคลื่อนสังคมอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: เฟซบุ๊ก ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ พื้นที่สาธารณะ

Thesis Title	SOMBAT BOONNGAMANONG'S FACEBOOK FANPAGE IN SOCIAL MOVEMENT AGAINST AMNESTY BILL
Author	Miss Veraporn Prasoprattanasuk
Degree	Master of Arts
Department/Faculty/University	Mass Communication Journalism and Mass Communication Thammasat University
Academic Year	2015

ABSTRACT

The thesis project on “Sombat Boonngamanong's Facebook Fanpage in Social Movement against Amnesty Bill” is a study on the properties as a public domain of Sombat Boonngamanong's Facebook Fanpage, and on the use of Sombat Boonngamanong's Facebook Fanpage for acting against the Amnesty Bill. This research project is a qualitative one whereby data are collected from Sombat Boonngamanong's Facebook Fanpage, and processed with textual analysis technique. Some data are attained from the in-depth interview with samples which are Sombat Boonngamanong and his friends or fanpage followers which can be divided into 3 groups, namely, 1) followers whose political ideas are similar to Sombat's, who join Sombat's social activities; (2) followers whose political ideas are similar to Sombat's, who do not join Sombat's social activities; and followers whose political ideas are opposite to Sombat's, who can interact and communicate with each other in the rational manner and are able to accept the ideas of others. The data are analyzed on the bases of Habermas' public space principle, principle of the communication through images, principle of communication through online network and principle of political participation, which are used for creating the conceptual framework for the analysis.

The findings from the research indicate that in the 3.0 era, each individual can set out his/her own public domain depending on the openness of the

individual who owns the page, which might be created as a domain for the discussions on public benefits or private matters, as well as that individual's openness to communicate with people with diversified ideas or people with specific mindsets. This is because the individual who owns or runs the page can use the page freely in accordance with his/her needs.

As for Sombat Boonngamanong's Facebook Fanpage, it is a public domain for people who take political side. This page has the following features. (1) It is a domain for the communication of public issues, but the virtual world of online media enables all users to express their characteristics and identities in accordance with their idealism without the need to express such identities in real life. (2) This domain allows free communication; however, limitations in terms of technology and balance of power between page owner and members within the mutually agreed terms and conditions within the frames of laws and social responsibilities. (3) This domain is a space for rational and emotional communication that is full of contradiction and needs societal patience and impartiality. (4) Press and mass media try to retain the compromising conversation that benefits both Sombat's page that needs to disseminate information in the wide scale and the mass media that need to present Sombat's concerns that the public pay attention to. (5) Even though communication leads to changes, such changes happen among Red Shirts People rather than in the national scale. (6) This domain needs wider openness. This means not only is the page open for all visitors but message receivers also need to open their minds in order to accept diversified opinions in order that this public domain leads to true mutual understanding not only the debate. (7) This public domain includes conventional and unconventional social movements but it is for people who take political side rather than being a neutral public domain. Thus, this page might not be an answer for the societal problems. (8) This domain links mainstream media to alternative ones because press can publicize issues or matters discussed on the page. Such communication leads to positive and negative results to the runner of the page.

The study on the use of the Facebook fanpage to act against the Amnesty Bill leads to the discovery that Sombat Boonngamanong uses

communication strategies and creates an online public domain by combining the creation of an online public domain in a new social movement with the communication through online networks, which are affected from intrinsic conditions of Sombat's personal characteristics and extrinsic conditions which are caused from situations and social contexts.

In the communication strategies to create social movements in the era of online networks, the design of the communication that is based on the media exposure behaviors and the changed communication schemes of individuals are vital. Sombat Boonngamanong analyzes the message receivers and uses online social media by designing the communication that agrees to the behaviours of urban people and focuses on the use of communication tools that each individual has.

As for the movements in Sombat's Facebook Fanpage, they include the dissemination of interesting issues by creating 'discourses' and touching captions, which are main compositions of the communication of social campaigns. Sombat uses parodies and sarcasm that are based on reality or supported with rationales. He language used in the communication is concise but the promoted issues are continuously mentioned. These tactics fit the behaviors of online readers. In addition, Sombat uses drama and play skills in order to set out his characteristics as an online character with humour, heart and lifestyle as other people in common. However, this character is interested and has knowledge in social issues and situations of the country, especially political ones.

As for the movement on the street, Sombat designs his social activities that focus on the issues that the public pay attention to and symbolic fights, meaningful areas, and creative methods with humour and creativity. As for the convenience, Sombat's activities focus on the easy access for participants. The activities are not time consuming; hence, the public can join. The areas of activities become studios that attract people to take photos of the activities of themselves with the activities. This makes people share the photos they have through all media they can control. Consequently, the news and information is widespread.

As for the creation of the public domain by Sombat Boonngamanong, it is a cycle that emerges from his actions to use his Facebook Fanpage to communicate

his movements against Amnesty Bill. Afterwards, there is the communication of his political standpoint. The features of online communication lead to a new social movement and create tools that fill the gap between the state and people. This leads to the occurrence of different styles of communication by people in the society until there are social changes. Even though Sombat Boonngamanong's movements against the Amnesty Bill do not create major changes in the overall society, they create the fragmentation among Red Shirts People. This leads to the firm political standpoint and the wide awareness that the public have towards some Red Shirts People who are 'idealistic, democratic, side-taking but not supportive to Amnesty Bill'.

In the future, if the social contexts or situations lead to new political issues, this cycle will start to continuously wind in order to create the use of an online public domain to drive the society.

Keyword: Facebook, New Social Movement, Public Sphere

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา ปิ่นทรานวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้ความรู้ วิธีคิด คำแนะนำ ตลอดจนเปิดโลกทางปัญญาให้กับ ผู้ศึกษาได้เรียนรู้และมีแนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อในอนาคต จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

บันทึกเพื่อขอขอบคุณไปถึง คุณสมบัติ บุญงามอนงค์ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านที่ กรุณาสละเวลาอันมีค่ามาให้ข้อมูลแก่ผู้ศึกษา

ขอบคุณสุดหัวใจกับ คุณจงกลณี แซ่ลิ้ม มารดา และครอบครัวอันเป็นที่รักที่ให้เวลา และต่อเติมกำลังใจตลอดช่วงเวลาของการศึกษาจนสามารถทำให้ความฝัน และความตั้งใจของผู้ศึกษา ได้เกิดขึ้นจริง

และขอบคุณอย่างสุดที่จะบรรยายไว้ ณ ที่นี้ ถึงมวลมหากัลยาณมิตร ทั้ง รุ่นพี่ รุ่นเพื่อน และรุ่นน้องที่รายล้อม ร่วมผลักดันอยู่เบื้องหลังอีกจำนวนมาก ซึ่งหากจะเขียนรายชื่อของทุกคนลงไป คงต้องใช้พื้นที่อีกหลายหน้ากระดาษ ทุกคนไม่เพียงให้กำลังใจ ให้วิธีคิด แต่ยังสนับสนุนผู้ศึกษา ทุกวิถีทางตามความสามารถที่แต่ละคนมี เพื่อที่สุดท้ายแล้วจึงเกิดเป็นความสำเร็จในครั้งนี้

นางสาววิราภรณ์ ประสพรัตน์สุข

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(8)
สารบัญตาราง	(14)
สารบัญภาพประกอบ	(15)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามนำวิจัย	11
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	11
1.4 ขอบเขตการวิจัย	11
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	12
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	14
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
2.1 แนวคิดการสื่อสารด้วยภาพ (Visual Communication)	15
2.2 แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere)	17
2.2.1 การสื่อสาร ความมีเหตุผลในการสื่อสาร และการกระทำเชิงการสื่อสาร	18
2.2.2 พื้นที่สาธารณะ	21
2.2.3 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movements)	26

2.3 แนวคิดการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ก และการมีส่วนร่วม ทางการเมือง	29
2.3.1 เฟซบุ๊ก (Facebook)	29
2.3.2 เครือข่ายสังคมออนไลน์และเฟซบุ๊ก (Social Network Service: SNS and Facebook)	31
2.3.3 การสื่อสารบนอินเทอร์เน็ตกับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Internet, Communication and Political Participation)	34
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
2.4.1 ประเด็นพื้นที่สาธารณะ	37
2.4.2 ประเด็นเครือข่ายการสื่อสารออนไลน์ “เฟซบุ๊ก” กับพื้นที่ทางการเมือง	39
2.5 กรอบแนวความคิด	41
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	42
3.1 แหล่งข้อมูล	42
3.2 เครื่องมือวิจัย	44
3.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	48
บทที่ 4 ผลการศึกษา	50
4.1 ความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ว่ามีคุณลักษณะ ของพื้นที่สาธารณะอย่างไร	50
4.1.1 ปัจเจกชนในการพูดคุยประเด็นสาธารณะ	53
4.1.1.1 การเข้ามาใช้งานพื้นที่เฟซบุ๊กของสมาชิกเพจ สมบัติ บุญงามอนงค์	54
4.1.1.2 รูปแบบการสื่อสาร ในเพจ สมบัติ บุญงามอนงค์	57
4.1.2 อีสระจากอำนาจต่าง ๆ ในสังคม	65
4.1.2.1 ขอบเขตของอีสระในการสื่อสาร ในเพจเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์	66
4.1.3 พุดคุยกันบนหลักของเหตุผลอย่างอีสระ	80
4.1.3.1 รูปแบบการให้เหตุผลของสมบัติ บุญงามอนงค์ ในเพจเฟซบุ๊ก	81
4.1.3.2 การแสดงความคิดเห็นที่ผสมผสานกันระหว่างอารมณ์ และเหตุผล	84
4.1.3.3 ความจำเป็นของ “เหตุผล” ในพื้นที่เฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์	88

4.1.4	สื่อมวลชนหล่อเลี้ยงการพูดคุย	93
4.1.4.1	สื่อหลักยังมีบทบาทในการกระจายข้อมูลข่าวสาร	93
4.1.4.2	เฟซบุ๊กเป็นช่องทางให้คนเข้าถึงการจัดกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรมฉบับสุดซอย ของสมบัตินุญงามอนงค์ สื่อมวลชนมีบทบาทในการกระจายให้คนที่ไม่ได้รับข่าวสารในเฟซบุ๊กได้รับรู้ด้วย	94
4.1.4.3	ผลกระทบในแง่บวกและลบ	95
4.1.4.4	ผลประโยชน์ที่สื่อมวลชนได้รับจากการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม	98
4.1.4.5	การสื่อสารของ สมบัตินุญงามอนงค์ ไม่มีผลกระทบโดยตรงต่อการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ในระดับภาพใหญ่ของสังคม	99
4.1.5	การพูดคุยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง	100
4.1.5.1	เกิดกิจกรรมการเคลื่อนไหว เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม	100
4.1.5.2	เป็นบทเรียนให้กับนักการเมืองฝั่งเสื้อแดง	102
4.1.5.3	สร้างความเข้าใจใหม่ให้สังคม	103
4.1.5.4	ทำให้คนมีที่ยืน มีพื้นที่การแสดงออก	103
4.1.6	เปิดกว้างสำหรับกลุ่มคนที่หลากหลาย	105
4.1.6.1	การแสดงออกถึงการเปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มคนที่หลากหลาย	105
4.1.6.2	แนวคิดวาทกรรม “แกนนอน” กับการเปิดพื้นที่เคลื่อนไหวบนท้องถนน	107
4.1.6.3	ทัศนะของกลุ่มตัวอย่างในประเด็นการเปิดพื้นที่ในเฟซบุ๊กของสมบัตินุญงามอนงค์	108
4.1.6.4	ข้อจำกัดของเฟซบุ๊ก กับการใช้เปิดพื้นที่สาธารณะ	109
4.1.6.5	การเป็นพื้นที่สาธารณะ ขึ้นอยู่กับการเปิดรับของผู้รับสาร	110
4.1.7	เชื่อมโยงขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่	110
4.1.7.1	พื้นที่สาธารณะ กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่	110
4.1.7.2	ลักษณะการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของ สมบัตินุญงามอนงค์	112
4.1.8	สื่อกระแสหลัก และสื่อทางเลือก.	120
4.1.8.1	สื่อเฟซบุ๊ก พื้นที่ปะทะสังสรรค์ระหว่างสื่อกระแสหลัก และสื่อทางเลือก	120
4.1.8.2	สมบัตินุญงามอนงค์ ใช้เฟซบุ๊ก เป็นพื้นที่กระจายข้อมูลข่าวสาร	121

	(12)
4.1.8.3	พลังของโซเชียลมีเดีย กับอำนาจการสื่อสารในมือประชาชน 121
4.1.8.4	เฟซบุ๊กทำให้คนธรรมดา กลายเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง 123
4.1.8.5	เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่สื่อสารวิพากษ์วิจารณ์สื่อมวลชน 124
4.1.8.6	เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่สื่อภาคประชาสังคมที่สามารถกำหนดวาระข่าวสาร ในสื่อกระแสหลัก 126
4.2	การใช้เฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ในการขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหว ทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม 127
4.2.1	สมรรถนะทางการสื่อสาร ของสมบัติ บุญงามอนงค์ 127
4.2.1.1	ทักษะการวิเคราะห์ผู้รับสาร 127
4.2.1.2	ทักษะการละคร 128
4.2.1.3	ทักษะการจับประเด็น 129
4.2.1.4	ทักษะการเขียน 129
4.2.1.5	ทักษะการใช้ภาพ 131
4.2.1.4	ทักษะการออกแบบ 143
4.2.2	การใช้ภาพในการสื่อสารรณรงค์ ของ สมบัติ บุญงามอนงค์ 146
4.2.2.1	สี เส้น การเคลื่อนไหว และกระบวนการกระทำ 147
4.2.2.2	สี การกระทำ และกระบวนการปฏิสัมพันธ์ 148
4.2.2.3	ขนาดและตำแหน่งที่ตั้ง 149
4.2.3	การสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ผ่านคุณสมบัติทางเทคโนโลยีของ สื่อเฟซบุ๊ก 151
4.2.3.1	เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม กระทำผ่าน เครือข่ายสังคมออนไลน์ 152
4.2.3.2	เกิดการสื่อสารรณรงค์แสดงออกถึงจุดยืนทางการเมือง 152
4.2.3.3	เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ บนโลกออนไลน์ และ ออฟไลน์ 153
4.2.3.4	เกิดการสร้างการเปลี่ยนแปลง 155
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 157
5.1	สรุปผลการวิจัย 157
5.1.1	ความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ 157

5.1.1.1	พื้นที่สาธารณะ: พุดคุยประเด็นสาธารณะประโยชน์ ตามบุคลิกที่ ปัจเจกจัดวางไว้ในโลกออนไลน์ 3.0	158
5.1.1.2	พื้นที่สาธารณะ: อีสร้อยอย่างมีเงื่อนไข ภายใต้การสมดุลอำนาจ ซึ่งกันและกัน	159
5.1.1.3	พื้นที่สาธารณะ: พื้นที่เหตุผลเลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง	161
5.1.1.4	พื้นที่สาธารณะ: สถาบันสื่อหล่อเลี้ยงการพูดคุยแบบน้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า	162
5.1.1.5	พื้นที่สาธารณะ: การเปลี่ยนแปลงไม่ชี้เป็นชี้ตายระดับประเทศ แต่เกิดการแบ่งเขตสีของคนเสื้อแดง	163
5.1.1.6	พื้นที่สาธารณะ: การเปิดกว้าง ไม่ใช่แค่เชิงกายภาพ หรือเชิงประเด็น แต่เปิดพื้นที่ในใจผู้รับสาร	164
5.1.1.7	พื้นที่สาธารณะ: พื้นที่เคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบเก่า-ใหม่ แบบสุดโต่ง	165
5.1.1.8	พื้นที่สาธารณะ: เฟซบุ๊กเป็นสื่อ ที่เป็นข้อต่อที่ทั้งปะทะ และ เชื่อมร้อยการสื่อสารเข้ากับสื่อกระแสหลัก	166
5.1.2	การใช้เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ในการขับเคลื่อนขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรม	167
5.1.2.1	สมรรถนะทางการสื่อสาร ซึ่งเป็นเงื่อนไขภายในเฉพาะบุคคลของ สมบัติ บุญงามอนงค์	168
5.1.2.2	เงื่อนไขภายนอก	172
5.2	อภิปรายผล	173
5.3	ข้อเสนอแนะ	182
	รายการอ้างอิง	184
	ประวัติผู้เขียน	189

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบทฤษฎี	48
4.1	วิเคราะห์คุณลักษณะพื้นที่สาธารณะ 5 ประเภท ในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์	51

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า	
1.1	หน้าเพลงเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์	8
2.1	ภาพตำแหน่งแห่งที่ของพื้นที่สาธารณะ	23
2.2	พื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาลีในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 ในยุโรป	24
2.3	แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม รูปแบบใหม่และสื่อในพื้นที่สาธารณะ	28
2.4	สิ่งที่ใช้บ่อยในเฟซบุ๊ก	30
2.5	กรอบแนวคิดการวิจัย	41
4.1	สรุปความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์	53
4.2	รูปแบบการสื่อสาร ในเพจ สมบัติ บุญงามอนงค์	58
4.3	พื้นที่พูดคุยด้วยเหตุผล อย่างอิสระ	81
4.4	ลำดับช่วงเวลาการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม	154
5.1	ความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์	157
5.2	กลยุทธ์การสื่อสาร และกระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะ	167
5.3	การสร้างพื้นที่สาธารณะบนเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์	175

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

หลังจากศตวรรษที่ 21 เปิดฉากได้ไม่นาน อินเทอร์เน็ตก็ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของคนกว่า 1,500 ล้านคนทั่วโลก และตัวเลขนี้ก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อย่างผกผันกับต้นทุนของเครือข่ายเทคโนโลยีไร้สาย และบรอด-แบนด์ที่ถูกลงทุกวัน ขณะที่มันก้าวไปข้างหน้า ความนิยมของการบริการ “เครือข่ายทางสังคม” ซึ่งตั้งอย่างเฟซบุ๊ก มายสเปซ และทวิตเตอร์ ที่กลายเป็น “สื่อสังคม” อันทรงพลัง นับเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงระดับที่ผู้เชี่ยวชาญด้านไอทีหลายคนเชื่อว่า จะปฏิวัติโลกอย่างถอนรากถอนโคนไม่แพ้กำเนิดของแท่นพิมพ์ในศตวรรษที่ 15 หากปรากฏการณ์ดังกล่าว คือ จุดเริ่มต้นของการปฏิวัติโลก ในมุมมองระดับประเทศ เฟซบุ๊ก เว็บไซต์ที่เป็นที่นิยมของประชาชนคนไทย อาจกลายเป็นเครื่องมือหนึ่งในการขับเคลื่อนสังคมเพื่อการเปลี่ยนแปลง

เฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นบริการเครือข่ายสังคมและเว็บไซต์ เปิดใช้งานเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543 ดำเนินงานและมีเจ้าของคือ บริษัท เฟซบุ๊ก (Facebook, Inc.) จากข้อมูล 4 ตุลาคม 2555 เฟซบุ๊กมีผู้ใช้ประจำ พันล้านกว่าบัญชี หรือคิดเป็นอัตราส่วน 1 ใน 7 ของคนทั้งโลก ผู้ใช้สามารถสร้างข้อมูลส่วนตัว เพิ่มรายชื่อผู้อื่นในฐานะเพื่อนและแลกเปลี่ยนข้อความ รวมถึงได้รับแจ้งโดยทันทีเมื่อพวกเขาปรับปรุงข้อมูลส่วนตัว นอกจากนี้ผู้ใช้ยังสามารถร่วมกลุ่มความสนใจส่วนตัว จัดระบบตาม สถานที่ทำงาน โรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือ อื่น ๆ ชื่อของเฟซบุ๊กนั้นมาจากชื่อเรียกภาษาปากของสมุดที่ให้กับนักเรียนเมื่อ เริ่มแรกเรียนในสถาบันอุดมศึกษา ที่มอบให้โดยคณะบริหารมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถรู้จักผู้อื่นได้ดีมากขึ้น เฟซบุ๊กอนุญาตให้ใครก็ได้เข้าสมัครลงทะเบียนกับเฟซบุ๊ก โดยต้องมีอายุมากกว่า 13 ปีขึ้นไป (<http://th.wikipedia.org/wiki/เฟซบุ๊ก>, สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2557)

ปัจจุบันเฟซบุ๊กกำลังเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีอัตราผู้ลงทะเบียนใช้งานเติบโตอย่างก้าวกระโดด จากสถิติเดือนกันยายน พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เฟซบุ๊กเริ่มมีโครงการแปลเฟซบุ๊กเป็นภาษาต่าง ๆ รวมทั้งภาษาไทยด้วยทำให้มีผู้ลงทะเบียนในประเทศไทย 1,210,020 คน (อัญชลี เอกศาสตร์, 2555, น. 4) และใช้เวลาหลังจากนั้นเพียง 3 ปี ประเทศไทยกลายเป็นพื้นที่ที่มีคนใช้งานเฟซบุ๊กมากติดอันดับที่ 13 ของโลก จากจำนวน 212 ประเทศ และหากแยกเป็นรายเมืองพบว่า กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีผู้ใช้บริการมากที่สุด เป็นอันดับ 1 ในโลก โดยมีผู้ลงทะเบียนพุ่งขึ้นสูงถึง 12,797,500 คน (Mailman, 2556) ซึ่งข้อมูลล่าสุดเดือนเมษายน 2558 ระบุว่าจากจำนวน

ประชากรในประเทศ 65 ล้านคน มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต 25 ล้านคน ในขณะที่มีผู้ใช้เฟซบุ๊ก 35 ล้านบัญชี นับเป็นอัตราการเติบโตที่ 34.6% มีสัดส่วนของผู้ใช้เฟซบุ๊กในประเทศไทยเป็นเพศหญิง 17.14 ล้านบัญชี และเพศชาย 17.11 ล้านบัญชี (Thothzocia, 2558)

หลายคนลงทะเบียนเข้าใช้เฟซบุ๊ก ในนามของบุคคล แต่หลายคนเข้าใช้พื้นที่ออนไลน์แห่งนี้ เป็นพื้นที่ส่วนตัว บางคนเปิดเป็นแฟนเพจ เป็นหน้าร้านขายของ ทำธุรกิจทั้งขนาดย่อม และขนาดใหญ่ และหลายคนใช้เพื่อการสื่อสารประชาสัมพันธ์องค์กร หรือสถาบัน อย่างเช่นหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัย ตลอดจนพรรคการเมือง รวมถึงบางจุดประสงค์ใช้เพื่อรณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม จากฟากฝั่งของภาคประชาสังคม ที่ต้องการให้เกิดการรับรู้ สร้างความเข้าใจ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ซึ่งในประเด็นการเคลื่อนไหวทางสังคมนี้เป็นประเด็นผู้วิจัยให้ความสนใจ เพราะสื่อเครือข่ายออนไลน์เป็นพื้นที่ที่สามารถลดข้อจำกัดด้านพื้นที่ และเวลา ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึง มีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของได้ง่าย จึงเหมาะสำหรับเป็นสื่อที่ใช้ในการขับเคลื่อนสังคม

ยกตัวอย่างการเปิดเพจเคลื่อนไหวทางสังคม ผ่านการรณรงค์เพื่อร่วมกันคัดค้านการสร้างเขื่อนแม่วงก์ เพื่อเป็นพื้นที่กักเก็บน้ำป้องกันน้ำท่วม ในชื่อเพจ “คัดค้านเขื่อนแม่วงก์” โดยให้เหตุผลว่าการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อสร้างเขื่อน จะไม่เป็นผลดีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอนาคต และได้ไม่คุ้มเสียในระยะยาว โดยการรณรงค์ดังกล่าว มีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้รัฐบาลต้องทบทวนแผนการดำเนินโครงการ

นอกจากตัวอย่างด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังมีอีกหลายเพจในเฟซบุ๊กที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อขับเคลื่อนในประเด็นสุขภาพ เช่นตัวอย่างจากมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ก็ได้ใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางในการรณรงค์เช่นกัน โดยเน้นให้ความรู้ทั้งด้านกฎหมาย และผลกระทบต่อสุขภาพ รวมถึงมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ ล่าสุดเป็นการรณรงค์ฟ้องร้องบริษัทบุหรี่

การเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านเฟซบุ๊กนี้ ยังมีในอีกหลายประเด็น ทั้งเรื่องเด็ก ผู้หญิง คนชายขอบ ปัญหาการศึกษา วิถีชีวิต ฯลฯ แต่ที่กำลังเป็นประเด็นร้อนอยู่ในหน้าเพจเฟซบุ๊กของคนไทยในขณะนี้ คือ ประเด็นด้านการเมือง ที่ตกอยู่ในสถานการณ์แบ่งแยกทางความคิด จุดยืนเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่จะใช้ภายในประเทศ ซึ่งในประเด็นการเมืองนั้น นับเป็นอีกประเด็นหนึ่งของสังคมที่ต้องขับเคลื่อนไปสู่การเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับประเด็นอื่น ๆ โดยเฟซบุ๊กที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในประเทศไทยมีทั้งเปิดในนามบุคคล องค์กร และเครือข่ายที่รวมตัวกันเปิดเพจเพื่อสื่อสารด้านการเมือง อย่างเช่น เฟซบุ๊กของคุณทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี เฟซบุ๊กของคุณอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ อดีตนายกรัฐมนตรี และคุณสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการ กปปส. (คณะกรรมการประชาชนเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข) ที่กำลังเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านรัฐบาล (ที่มา: http://th.wikipedia.org/wiki/วิกฤติการณ์การเมืองไทย_พ.ศ._2556-2557, สืบค้นวันที่ 17 มีนาคม 2557)

ในด้านขององค์กร หรือกลุ่มเครือข่ายที่รวมตัวกันด้านการเมือง มีสถานการณ์เปิดเพลง เพื่อแสดงจุดยืนทางการเมืองหลากหลายเพลงด้วยเช่นกัน เช่น เครือข่ายสองแควสองไม่เอา, กลุ่มมวลชนปฏิรูปประเทศไทย และกลุ่มสมัชชาปกป้องประชาธิปไตย เป็นต้น โดยแต่ละกลุ่มจะประกาศจุดยืน และสื่อสารเพื่อแสดงทัศนะทางการเมืองในจุดยืนของตน

สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊กนี้ ได้ทำให้เกิดการรวมตัวกลุ่มคนที่คิดเหมือนกัน สนใจในสิ่งเดียวกัน ยึดโยงกันเป็นเครือข่ายผ่านการสื่อสาร โต้ตอบ ถกเถียง หรือขับเคลื่อนทางความคิดร่วมกันได้เพียงปลายนิ้วสัมผัส ดังนั้นการเข้าถึงข้อมูล การแลกเปลี่ยนข่าวสาร ตลอดจนการสื่อสารเพื่อรวมตัวของกลุ่มคนที่มีจุดยืน หรือแนวคิดเดียวกัน เพื่อเคลื่อนไหวทางสังคม จึงเป็นเรื่องไม่ยากอีกต่อไป

คุณสมบัติของสื่อออนไลน์นับได้ว่าเป็นสื่อใหม่ที่สามารถเอาชนะข้อจำกัดของสื่อดั้งเดิมได้ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เพราะสื่อกระแสหลักเหล่านี้ถูกควบคุม กำกับดูแล และถูกแทรกแซงจากรัฐได้โดยง่าย อีกทั้งข้อมูลข่าวสาร ที่ถูกผลิตขึ้น หรือนำเสนอโดยสื่อนี้ ยังผ่านการคัดกรองจากกองบรรณาธิการด้วย ในขณะที่สื่อออนไลน์สามารถหลอมรวม เชื่อมโยงกับสื่อกระแสหลัก ทำให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป (กานต์ ทัศนภักดี, 2555, น. 32-36)

ปรากฏการณ์บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ผ่านเสียงสะท้อนในหนังสือ “สื่อออนไลน์ BORN TO BE DEMOCRACY” (ชูวัส ฤกษ์ศิริสุข, 2554, น. 68-74) ชี้ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงว่าสังคมโลกยุคใหม่ไม่ใช่สังคมแนวตั้งอีกต่อไป วัฒนธรรมออนไลน์ได้สร้างสังคมแนวนอน โดยไม่จำเป็นว่าข่าวจากคนระดับผู้นำประเทศเท่านั้นจึงมีความหมาย ข่าวจากประชาชนทั่วไปก็มีความหมายไม่ต่างกัน จริงอยู่ว่าคนระดับกบฏนโยบายประเทศเป็นเรื่องสำคัญ แต่เสียงประชาชนที่ร่วมกันเป็นเจ้าของประเทศ ที่ใช้หยาดเหงื่อแรงงานทะนุบำรุงประเทศไม่ได้มีความสำคัญน้อยไปกว่า และเมื่อวัฒนธรรมออนไลน์เกื้อหนุนให้สังคมหรือชุมชนแนวนอนแผ่ขยายไพศาลมากขึ้น เสียงประชาชนก็อาจจะกลายเป็นเสียงที่สำคัญที่สุดในทางปฏิบัติ โดยข้อจำกัดของสื่อกระแสหลักในโลกดิจิทัล คือ ทั้งทัศนคติ และรูปแบบงุ่มง่าม เชื่องช้า ที่แม้สื่อกระแสหลักกับสื่อใหม่จะไปด้วยกันได้ แต่แน่นอนว่าสื่อกระแสหลักแบบเดิม ๆ กำลังจะถูกกลดบทบาทลง

บทบาทสำคัญของสื่อออนไลน์คือ การช่วยขยายพื้นที่ในการถกเถียงแลกเปลี่ยน สร้างวิาทะทางสังคมการเมืองได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น (กานต์ ทัศนภักดี, 2555, น. 32-36) เกิดพื้นที่ใหม่ ๆ ในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างมหาศาล ผู้คนจำนวนมากสามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้ง่าย คนหลากหลายกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น หรือได้แสดงความคิดที่แตกต่าง ได้พบชุดความคิดใหม่ ๆ ที่แตกต่างหลากหลายสาขาวิชาชีพ ทั้งวิศวกร นักกฎหมาย นักรัฐศาสตร์ โดยหนังสือการเมืองไทยร่วมสมัย แบบไทย ๆ ไม่เหมือนใครในโลกหล้า ระบุว่าสื่อออนไลน์มีบทบาท และอิทธิพลในการทำให้อำนาจรัฐ จากคุณสมบัติที่เป็นอิสระ ไม่มีศูนย์กลาง ทั้งยังเป็นที่รวม หรือที่บรรจุมุมมองซึ่งชุดความคิดที่

หลากหลาย สถาบันทุกสถาบันอาจถูกวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งสื่อกระแสหลักไม่อาจทำได้ (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2555, น. 79-82)

นอกจากนี้สื่อออนไลน์ยังมีบทบาทในการท้าทายอำนาจสื่อมวลชนกระแสหลัก โดยเทคโนโลยีนี้นำไปสู่การเกิดสื่อภาคพลเมือง ที่ไม่ว่าใครก็สามารถทำหน้าที่แทนสื่อมวลชนได้ สื่อภาคพลเมืองนั้น หมายถึง การสื่อสารสู่สาธารณะที่มีพลเมืองเป็นเจ้าของสื่อ มีพลังในการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิด ที่จะนำไปสู่ปฏิบัติการทางการเมืองที่พลเมืองเป็นผู้ลงมือกระทำด้วยตนเอง (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2550, น. 14) แม้จะยังมีความเคลือบแคลงถึงความน่าเชื่อถือ แต่ไม่อาจปฏิเสธความหลากหลาย รวดเร็วของข่าวสาร ที่กลายเป็นเสน่ห์สำคัญที่ทำให้คนหันมาบริโภคข่าวสารออนไลน์เพิ่มขึ้น และบทบาทอีกประการคือ การท้าทายอุดมการณ์ของคนที่ไม่มีความคิดเสรีนิยม

ในด้านพฤติกรรมการใช้งาน และโอกาสของผู้ใช้งานสื่อออนไลน์ หนังสือประชาชาติ ยุคดิจิทัล ได้ระบุว่า หนุ่มสาวยุคไร้สายไม่ได้มีบทบาทเป็นเพียงผู้บริโภคเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ผลิตไปพร้อมกัน และที่สำคัญที่สุดการจัดทำเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตมีค่าใช้จ่ายที่ต่ำมาก เมื่อเทียบกับการผลิตสื่อประเภทอื่น ๆ ทำให้ประชาชนสามารถก้าวข้ามการกีดกันของสื่อ และเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไม่ยากลำบาก (วิลเฮม แอนโทนี, 2549, น. 233-234)

ในปรากฏการณ์เช่นนี้ผู้วิจัยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับสื่อออนไลน์ว่าจะเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนสังคมอย่างไร โดยเฉพาะเมื่อสื่อออนไลน์ ถูกสร้างให้มีคุณสมบัติเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับประชาชน คนทั่วไป ไม่เพียงเฉพาะแต่อภิชนคนเสียงดังเท่านั้น

จากคำถามของการเป็นพื้นที่สาธารณะ ที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนสังคมในประเด็นข้างต้นนี้เอง ทำให้ผู้วิจัยสนใจต่อไปว่าหากพื้นที่สื่อออนไลน์เป็นพื้นที่สาธารณะ จะช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนสังคมตามแนวทางของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาได้อย่างไร โดยจะใช้แนวทางการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเจอร์เก็น ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas) นักคิดแห่งสำนักแฟรงค์เฟิร์ตรุ่นใหม่ที่ยึดกุมเป้าหมายของงานวิชาการในการสร้างทฤษฎีที่สามารถนำไปใช้เปลี่ยนแปลงสังคม เพื่อปลดปล่อยประชาชนออกจากกรอบจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม-วัฒนธรรม

แม้ฮาเบอร์มาสจะเป็นนักคิดทฤษฎีวิพากษ์ในกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมือง แต่มีบทบาทในต่อเรื่องการสื่อสารสูงมาก และการสื่อสารยังนับเป็นหัวใจหลักของฮาเบอร์มาส ดังจะมีงานเขียนของเขาเกี่ยวกับการสื่อสาร อาทิ The Theory of Communicative Action และยังให้ความสนใจเรื่องความเชื่อมโยงระหว่าง “การทำงานของสถาบันทางสังคม (เช่น สถาบันรัฐ กฎหมาย การเมือง) กับ “การก่อรูปอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล” (ในแนวของวิชาจิตวิทยา) โดยผ่านการทำงานของตัวกลางต่าง ๆ โดยเฉพาะ “การสื่อสาร” ซึ่งเขาสนใจกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน (intersubjective communication) และ “การสื่อสารเพื่อการปลดปล่อยไปสู่อิสรภาพ” (emancipatory communication) ซึ่งการสื่อสารแบบนี้เคยเกิดขึ้นแล้วในปริมณฑลที่เรียกว่า “พื้นที่สาธารณะ” ของชนชั้นกลางในศตวรรษที่

17-18 ซึ่งมีสื่อมวลชนอย่างหนังสือพิมพ์เป็นตัวแปรหนึ่ง แต่ในศตวรรษที่ 19 ฮาเบอร์มาสได้วิเคราะห์ว่าสื่อมวลชนได้เปลี่ยนเป้าหมายของตนเองจาก เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ไปสู่เพื่อการค้า ทำให้สื่อมวลชนหมดบทบาทในการสร้างพื้นที่สาธารณะไปที่ละน้อย ทั้งนี้หากจะสร้างพื้นที่สาธารณะขึ้นใหม่นั้น เขาเสนอว่า ต้องมองย้อนไปเมื่อศตวรรษที่ 17 และต้องสร้างพื้นที่สาธารณะขึ้นมาหลายแบบ โดยต้องไม่ใช่นองครักษ์แข่งตัว แต่ต้องเป็นพื้นที่ที่เป็นเครือข่ายที่มีการไหลเวียนของข่าวสารอย่างเต็มที่ เป็นสถานที่ที่ก่อให้เกิดการกระทำเชิงการสื่อสารที่สร้างจิตสำนึกใหม่ และการใช้พื้นที่ให้ดีสำหรับการสร้างประชาธิปไตยนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการสื่อสาร และปริมาณของการมีส่วนร่วม (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2553, น. 342-349)

ในข้อเสนอดอนท้ายของฮาเบอร์มาสนี้เอง ผู้วิจัยสนใจว่า ในช่วงที่ฮาเบอร์มาวิเคราะห์นั้น อยู่ในยุคที่เครือข่ายการสื่อสารออนไลน์ ยังไม่เกิดขึ้น การวิเคราะห์จึงเน้นไปที่สื่อหนังสือพิมพ์เป็นหลัก แต่หากในยุคปัจจุบันที่การสื่อสารไร้พรมแดนจนกระทั่งเกาะกลุ่มกันเป็นเครือข่ายโยงใยในเฟซบุ๊ก ที่ทุกคนต่างผลัดกันเป็นผู้รับและส่งสาร สามารถเข้าถึงทุกเนื้อหาความเคลื่อนไหวที่แต่ละคนสนใจได้อย่างพันทัดจำกัดเรื่องพื้นที่และเวลา ดังนั้นปัจจัยที่เกิดขึ้น จะเอื้ออำนวยให้เฟซบุ๊กถูกนับเป็นพื้นที่สาธารณะ ที่สามารถรองรับการขับเคลื่อนสังคมประชาธิปไตยหรือไม่

ผู้วิจัยสนใจศึกษาพื้นที่สื่อออนไลน์ที่เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network site) ในประเด็นการขับเคลื่อนสังคมประชาธิปไตย ซึ่งช่วงเวลาของความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬปี พ.ศ. 2553 นั้น เป็นช่วงเวลาเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งได้แก่ ทวิตเตอร์ (Twitter) ยูทูบ (Youtube) และเฟซบุ๊ก (facebook) กำลังเติบโตและได้รับความนิยมจากผู้ใช้งานชาวไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้เครือข่ายสังคมออนไลน์ถูกนำมาใช้ในการเมืองมากขึ้น มีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อใช้ในการสนับสนุนอุดมการณ์ความเชื่อของแต่ละฝ่าย และใช้หักล้างทำลายความเชื่อถือของข้อมูลอีกฝ่ายเป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นเสมือนสงครามข้อมูลข่าวสาร (war of information) เนื่องจากสังคมออนไลน์เปิดโอกาสให้ผู้ใช้สามารถเป็นผู้สื่อสารเขียนเล่าเนื้อหา เรื่องราว ประสบการณ์ บทความ รูปภาพ และวิดีโอ ที่ผู้ใช้เขียนขึ้นเอง ทำขึ้นเอง หรือพบเจอจากสื่ออื่น ๆ แล้วนำมาแบ่งปันให้กับผู้อื่นที่อยู่ในเครือข่ายผ่านทางเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ของตน เหตุการณ์นี้ฉายภาพพัฒนาการของการสื่อสารทางการเมืองในประเทศไทย ซึ่งเริ่มจากการสื่อสารแบบทางเดียวมาเป็นการสื่อสารแบบสองทาง และมีการโต้ตอบทางการสื่อสารมากขึ้น ทำให้เกิดการสร้างการเมืองแบบเสมือนจริง (virtual politics) มากขึ้นตามลำดับ และการสื่อสารทางการเมืองจากการที่รัฐเป็นผู้กุมอำนาจเพียงผู้เดียวมาสู่การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสื่อสารมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะที่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ (บาว นาค, 2553)

ดังที่คณะของ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ประธานคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) ที่อธิบายให้เห็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่า เพราะภาวะที่เป็นปัญหาในสังคมไทยในเรื่อง “พื้นที่สาธารณะทางการเมือง และ เสรีภาพทางการเมือง” ทำให้เมื่อเกิดสื่อใหม่ที่ทำให้ประชาชนมีพื้นที่สื่อสารทางการเมืองได้โดยไม่ต้องรอสื่อกระแสหลักจุดประเด็น หรือเจียดพื้นที่ให้ ผู้คนจึงไหลบ่าไปใช้กันอย่างเนืองแน่น มีจำนวนผู้ใช้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว “ประเด็นพื้นที่สาธารณะสำหรับข้อมูลข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในสื่อปัจจุบันมีปัญหา อันนำไปสู่การเปิดพื้นที่ใหม่ แสวงหาพื้นที่การสื่อสารใหม่ โดยไม่รีรอสื่อมวลชนกระแสหลักเดิม ๆ เอื้อเพื่อพื้นที่ให้อีกต่อไป” (อ้างถึงใน ชูวัส ฤกษ์ศิริสุข, 2554, น. 28)

ส่วนบทบาทของเฟซบุ๊ก เริ่มได้รับความนิยมนำมาใช้ในการใช้งานในทางการเมืองช่วง การชุมนุม เมษายน-พฤษภาคม พ.ศ. 2553 โดยช่วงแรกเกิดปรากฏการณ์รวมกลุ่มกันของผู้ใช้เฟซบุ๊ก เพื่อสนับสนุนหรือต่อต้านรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และเกิดปรากฏการณ์ “ล่าแม่มด” โดยกลุ่มผู้สนับสนุนรัฐบาลได้นำข้อความของผู้ต่อต้านรัฐบาลมาประจาน หรือเป็นหลักฐานส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ นอกจากนี้เฟซบุ๊กยังถูกใช้เป็นช่องทางระดมผู้คนเพื่อร่วมการชุมนุม ทั้งฝ่ายสนับสนุนและต่อต้านรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เช่น การเคลื่อนไหวของกลุ่มเสื้อหลากสีที่นำ โดย นพ.ตุลย์ สิทธิสมวงศ์ ช่วงก่อนเดือนพฤษภาคม 2553 และกลุ่ม “วันอาทิตย์สีแดง” ที่นำโดย นายสมบัติ บุญงามอนงค์ ซึ่งก่อตัวขึ้นหลังเหตุการณ์ปะทะในเดือนพฤษภาคม 2553 โดยเชิญชวนให้ ผู้สนับสนุนฝ่ายเสื้อแดงมาชุมนุมกันเชิงสัญลักษณ์ทุกวันอาทิตย์ เป็นต้น (ชูวัส ฤกษ์ศิริสุข, 2554, น. 3)

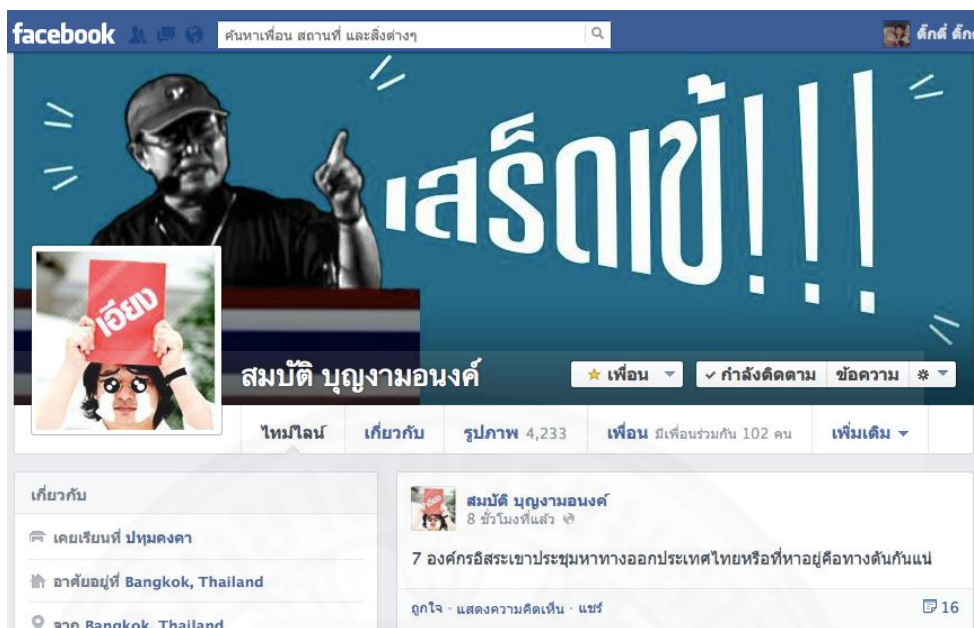
แม้บนพื้นที่ออนไลน์จะอนุญาตให้คนทั่วไปมีอำนาจในการสื่อสาร และการเคลื่อนไหว ได้มากขึ้น แต่กิจกรรมเหล่านั้นจะมีพลังมากน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรม ของแต่ละบุคคลในการสร้างการสื่อสารให้ได้รับความนิยมในเครือข่ายสังคมออนไลน์ (อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล, 2555, น. 19) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจใช้เฟซบุ๊กของ “สมบัติ บุญงามอนงค์” ผู้ขับเคลื่อนเครือข่ายคนเสื้อแดง เป็นสนามความรู้ ความน่าสนใจของ สมบัติ บุญงามอนงค์ อยู่ตรงที่ การเห็นพลังของสื่อออนไลน์ ที่สามารถใช้ในการขับเคลื่อน เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม จากการเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในภาคสนาม หรือใช้ สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนด้วยตนเอง “เขาเป็นบุคคลที่บอกเล่าพลังของสื่อออนไลน์ ได้ทรงพลังที่สุดคนหนึ่ง โดยผ่านประสบการณ์ของเขาเอง” (ชูวัส ฤกษ์ศิริสุข, 2554, น. 44)

สมบัติ บุญงามอนงค์ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ในสื่อออนไลน์สำนักข่าวประชาไท (2555: ออนไลน์) ถึงพลังของเครือข่ายสังคมออนไลน์ว่า “แม้แต่คลิกก็เปลี่ยนแปลงสังคมได้ การคลิกมีผลทำให้คนลงไปท้อถอยมากขึ้น มีหลายคนที่เคลื่อนไหวหน้าจอคอมแต่ก็ลงไปบนถนนด้วย”

สมบัติ บุญงามอนงค์ หรือ บก.ลายจุดเป็นนักกิจกรรมทางสังคม ปัจจุบันมีตำแหน่งเป็น ผู้อำนวยการมูลนิธิกระจกเงา ซึ่งก่อนการก่อตั้งมูลนิธิได้รวมกลุ่มกับนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ทำกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบของ “ละครเร่” ช่วงเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เมื่อปี พ.ศ. 2535 โดยใช้

ชื่อกลุ่มว่า “พิราบดำ” ภายหลังจากเหตุการณ์ทางการเมืองสงบลงได้ทำก่อตั้งกลุ่มศิลปวัฒนธรรมระจกเงา และกลายมาเป็นมูลนิธิระจกเงาในเวลาต่อมา กลุ่มศิลปวัฒนธรรมระจกเงาในขณะนั้นเป็นกลุ่มนักกิจกรรมคนรุ่นใหม่ที่สนใจใช้เทคโนโลยีสื่อออนไลน์ สื่อเว็บไซต์ ในการพัฒนาสังคม โดยใช้สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นเครื่องมือในการสื่อสารมานานกว่า 10 ปี จนเป็นที่สร้างชื่อให้ผู้คนในแวดวงคนทำงานพัฒนาสังคม รู้จักในนามเว็บไซต์ “บ้านนอกดอทคอม” โดย สมบัติ บุญงามอนงค์เป็นผู้ดูแลเว็บไซต์ในขณะนั้น และใช้ชื่อนามแฝงของตนเองว่า “บก.ลายจุด” นอกจากนี้ยังใช้ชื่อ บก.ลายจุดในการสื่อสารทางการเมืองตามเว็บไซต์ต่าง ๆ โดยเฉพาะห้องราชดำเนินในเว็บไซต์พันทิป และเมื่อเกิดเหตุการณ์รัฐประหารเมื่อปี พ.ศ. 2549 ขึ้น สมบัติ บุญงามอนงค์ได้ก่อตั้ง “เครือข่าย 19 กันยา ด้านรัฐประหาร” ขึ้น พร้อมกับก่อตั้งเว็บไซต์ “19sep.org” สำหรับสื่อสารทางการเมือง แลกเปลี่ยนประเด็นว่าด้วยหลักการประชาธิปไตย แต่เพียงไม่นานเว็บไซต์ดังกล่าวได้ถูกปิดตัวลงไปจากมือที่มองไม่เห็น สมบัติ บุญงามอนงค์ได้จดโดเมนเนม (Domain Name) ขึ้นอีกครั้งในชื่อ “nocoup.org” ซึ่งปัจจุบันถูกปิดเว็บไซต์อีกเช่นกัน

เมื่อการสื่อสารออนไลน์เข้าสู่ยุคของเครือข่ายการสื่อสารจากเว็บรุ่น 1.0 ที่สื่อเว็บไซต์อยู่ในมือของเจ้าของผู้ก่อตั้ง และเนื้อหาผลิตโดยเว็บมาสเตอร์ มาสู่เว็บรุ่น 2.0 ที่ทุกคนสามารถเป็นเจ้าของสื่อในลักษณะของเว็บ Blog เช่น MSN, My Space, Hi5 และล่าสุดที่เป็นที่นิยมทั้งในประเทศไทยและทั่วโลกคือ เฟซบุ๊ก (Facebook) ในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นเวลาใกล้เคียงกับการเกิดเหตุชุมนุมใหญ่ของคนเสื้อแดงเมื่อปี พ.ศ. 2553 เทคโนโลยีของเว็บไซต์เฟซบุ๊กสนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่ายการสื่อสารจากกลุ่มประชาชนที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต เมื่อเหตุการณ์ล้อมปราบประชาชนระหว่างเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2553 เกิดขึ้น สมบัติ บุญงามอนงค์ซึ่งเป็นสมาชิกเฟซบุ๊กในชื่อ “สมบัติ บุญงามอนงค์” อยู่ก่อนแล้ว ได้ใช้เวลานี้ ขยับพลังโซเชียลมีเดียของกลุ่มทางการเมืองที่เรียกว่า “คนเสื้อแดง” ให้กลายเป็นพลังแห่งการยืนยันสิทธิทางการเมืองและสิทธิความเป็นมนุษย์ รวมถึงสิทธิที่จะทวงถามและจดจำ

ภาพที่ 1.1 เฟจ สมบัติ บุญงามอนงค์. จาก เฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์, 17 มีนาคม 2557.

ในเวลาไม่นานเพจเฟซบุ๊กส่วนตัวกลายเป็นศูนย์รวมของคนเสื้อแดงออนไลน์จนกระทั่งมีเพื่อนเต็มจำนวนที่เว็บไซต์กำหนดไว้ที่ 5,000 คน จึงเป็นที่มาของการเปิดหน้าแฟนเพจในชื่อ “บก.ลายจุด” กระทั่งก่อให้เกิดกิจกรรม “วันอาทิตย์สีแดง” พร้อมเปิดเพจเฟซบุ๊กอีกครั้งในชื่อ “กลุ่มวันอาทิตย์สีแดง” สำหรับเป็นพื้นที่กลางในการสื่อสารเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน โดยที่ทุกคนเป็นเจ้าของนำมาซึ่งการรวมตัวกันแสดงออกของคนเสื้อแดงทุก ๆ วันอาทิตย์ ผ่านกิจกรรมที่มีทำที่ยั่วล้อ หยอกเอิน กวนประสาทต่อผู้ถืออำนาจรัฐ อาทิ การผูกผ้าแดง การปล่อยลูกโป่ง การแต่งชุดนักเรียนวิ่งรอบสวนสันติภาพ รวมตัวเดินแอโรบิกที่สวนลุมพินี และแม้แต่การขี้อายที่อยุธยา (ชูวิศ ฤกษ์ศิริสุข, 2554, น. 45-48)

การรวมตัวแต่ละครั้ง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่หลักร้อยไปจนหลักหมื่น แม้ว่าจะเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในช่วงคำสั่งห้ามตาม พ.ร.ก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินก็ตาม โดยทั้งหมดมีจุดเริ่มต้นจากการชักชวนผ่านทางออนไลน์ โดยเฉพาะเครือข่ายสังคม (Social Network) โดยสื่อที่เรียกว่า “เฟซบุ๊ก”

และไม่ใช่เพียงประเด็นการเมืองเท่านั้น ที่ สมบัติ บุญงามอนงค์ สื่อสารเพื่อขับเคลื่อนสังคมผ่านสื่อออนไลน์ แต่ยังมีบทบาทในการสื่อสารประเด็นอื่น ๆ ผ่านเว็บไซต์อีก ดังเช่น เว็บไซต์ “บ้านนอกดอทคอม” ได้สร้างปรากฏการณ์ปลุกพลังอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมที่รู้จักในนาม “ครูบ้านนอก” ชวนคนเมืองไปเรียนรู้ แลกเปลี่ยนวิถีชีวิต วัฒนธรรมกับชาวไทยชนเผ่า ในจังหวัดเชียงราย ผ่านการอยู่อาศัยในหมู่บ้านชาวบ้าน แลกกับการสอนหนังสือให้เด็กเป็นเวลา 4-5 วัน โดย

ทั้งก่อน และหลังการร่วมกิจกรรม อาสาสมัครจะใช้พื้นที่เว็บไซต์ของเว็บไซต์ในการสื่อสารภายในกลุ่มหรือ รุ่นของตนเองอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้รายชื่อของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ถูกเก็บไว้ในฐานข้อมูล พร้อมสำหรับการติดต่อประสานในการร่วมกิจกรรมอาสาสมัครในวาระสำคัญอื่นต่อไป ซึ่งฐานข้อมูลนี้ได้ถูกนำมาใช้อย่างจริงจัง และเกิดพลังบวกอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อประเทศไทยเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ ถล่ม 6 จังหวัดภาคใต้ การสื่อสารเพื่อระดมอาสาสมัครลงพื้นที่ เพื่อช่วยกันทำฐานข้อมูลคนตายเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีอาสาสมัครเดินทางมาเข้าร่วมต่อเนื่องเป็นจำนวนมาก และหลายคนในนั้นรู้จักกันจากกิจกรรม “ครูบ้านนอก”

นอกจาก “บ้านนอกดอทคอม” สมบัติ บุญงามอนงค์ยังใช้สื่อออนไลน์ เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนสังคมในประเด็นอื่น ๆ เช่น ปี พ.ศ. 2546 เป็นผู้ก่อตั้งศูนย์ข้อมูลคนหายเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ สื่อสารผ่าน www.backtohome.org เป็นผู้ริเริ่มโครงการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่องานสาธารณสุขและสังคม www.thaiict.org เป็นที่ปรึกษาโครงการ TV4KIDS www.tv4kids.org และเป็นผู้ริเริ่มปลูกกระแสงานอาสาสมัคร ก่อตั้งและพัฒนา ศูนย์ประสานงานอาสาสมัคร www.tsunamivolunteer.net ในช่วงเกิดเหตุการณ์สึนามิ รวมทั้งริเริ่มโครงการทุนอาสาสมัครนิธิระจกเงา ในปี พ.ศ. 2548 ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยสื่อสารผ่านเว็บไซต์ www.siamvolunteer.com เป็นต้น (ที่มา: http://th.wikipedia.org/wiki/สมบัติ_บุญงามอนงค์, สืบค้นเมื่อ วันที่ 13 มีนาคม 2558)

เมื่อเทคโนโลยีเข้าสู่การเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์มากขึ้น มูลนิธิระจกเงาภายใต้การนำของสมบัติ บุญงามอนงค์ ได้ใช้เฟซบุ๊ก ร่วมกับสื่ออื่น ๆ ในการประชาสัมพันธ์ ตัวอย่างกิจกรรมในภาวะฉุกเฉิน เช่น การระดมความช่วยเหลือ เพื่อผู้ประสบภัยน้ำท่วมในเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 2554 และในภาวะปกติได้ใช้เฟซบุ๊กขับเคลื่อนสังคมในประเด็นทั่วไป เช่น เพจเฟซบุ๊กโครงการโรงพยาบาลมิสุข ภายใต้แนวคิดที่ว่า โรงพยาบาลเป็นพื้นที่สะสมความทุกข์จากความเจ็บป่วย ดังนั้นควรมีการปรับทุกขให้เป็นสุข เพจเฟซบุ๊กโครงการแบ่งปัน เพื่อการเปลี่ยนแปลง เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดขอรับบริจาคเสื้อผ้า หรือสิ่งของเหลือใช้ เพื่อส่งต่อให้ผู้ขาดแคลน และบางส่วนนำไปขายเพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนสำหรับผู้ขาดแคลนในด้านอื่น

และเพจเฟซบุ๊กโครงการอ่านสร้างชาติ เพื่อสนับสนุนการอ่าน ส่งเสริมสังคมแห่งความรู้ โดยรับบริจาคหนังสือ เพื่อส่งต่อให้ โรงเรียนที่ขาดแคลน พร้อมจัดกิจกรรมหนังสือเล่มละบาท เพื่อนำหนังสือออกตระเวนหาผู้ที่ต้องการอ่าน ได้เข้าถึงหนังสือในราคาถูก เป็นต้น

จากการผ่านประสบการณ์การสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนสังคมในประเด็นต่าง ๆ ผ่านสื่อออนไลน์มากกว่า 20 ปี ทั้งในลักษณะของสื่อเว็บไซต์ และสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทำให้ สมบัติ บุญงามอนงค์ เป็นบุคคลที่มีความน่าสนใจในการเป็นตัวอย่างกรณีศึกษา โดยผู้วิจัยสนใจการเคลื่อนไหวสังคมของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ในประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ที่เกิดขึ้นในช่วงของการที่

สภาผู้แทนราษฎร ภายใต้รัฐบาลของคุณยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ลง มติให้ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ. ผ่านการพิจารณาในวาระที่สองและสาม เมื่อเช้ามีวันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 เป็นเหตุสำคัญที่มีประชาชนหลายกลุ่มแสดงการคัดค้าน ด้านหนึ่ง นายสุเทพ เทือกสุบรรณ และพรรคประชาธิปัตย์เป็นผู้นำ โดยให้เหตุผลว่า ร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวจะช่วยให้พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี พ้นจากความผิดและข้อกล่าวหาทางการเมืองทั้งหมดและสามารถกลับเข้าประเทศไทย ทั้งเชื่อว่านายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร อยู่เบื้องหลังการนี้ อีกฝ่ายหนึ่ง กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) และกลุ่มคนเสื้อแดงส่วนหนึ่งก็คัดค้านร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า จะช่วยให้ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และนายสุเทพพ้นผิด จากข้อหาสังหารหมู่คนเสื้อแดง เมื่อเดือนเมษายน และพฤษภาคม พ.ศ. 2553 ซึ่งมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก โดย สมบัติ บุญงามอนงค์ เป็นอีกหนึ่งคนที่สื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก แสดงความไม่เห็นด้วยกับร่าง พ.ร.บ.ฉบับดังกล่าวเช่นกัน การแสดงความเห็นต่าง ทำให้เกิดการถกเถียง และเป็นที่ไม่พอใจของคนเสื้อแดงบางส่วน จึงเกิดการถกเถียง และชี้แจงจุดยืน และได้ส่งผลให้วันที่ 11 พฤศจิกายน 2556 วุฒิสภา ลงมติเป็นเอกฉันท์ไม่เห็นชอบร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ (ที่มา: http://th.wikipedia.org/wiki/วิกฤติการณ์การเมืองไทย_พ.ศ._2556-2557, สืบค้นเมื่อวันที่ วันที่ 13 มีนาคม 2558)

ซึ่งเหตุการณ์นี้กลายเป็นฉนวนเหตุการ์ณชุมนุมใหญ่ของประชาชนที่ไม่เห็นด้วย และนำมาซึ่งการเกิดเหตุการ์ณชุมนุมยึดเชื้อเพื่อขับไล่รัฐบาลตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยในระหว่างนั้น สมบัติ บุญงามอนงค์ ได้เป็นผู้หนึ่งที่แม้จะจัดอยู่ในกลุ่มคนที่สนับสนุนรัฐบาล แต่กลับแสดงจุดยืนต่อต้านการลงมติผ่านร่าง พ.ร.บ.ฉบับดังกล่าวอย่างชัดเจนตั้งแต่เหตุการ์ณเริ่มต้นผ่านหน้าเพจเฟซบุ๊ก พร้อมทั้งชักชวนคนจากเฟซบุ๊กที่ไม่เห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าวให้ออกมาทำกิจกรรมร่วมกัน

ผู้วิจัยเลือกประเด็นการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม บนหน้าเพจเฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์นั้น เป็นเพราะในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่เกิดสถานการณ์แตกฉันททางความคิด ที่แม้กระทั่งกลุ่มคนเสื้อแดงที่ให้การสนับสนุน สมบัติ บุญงามอนงค์มาโดยตลอด กลับแสดงจุดยืนต่อต้านแนวคิดของ สมบัติ อย่างชัดเจน แต่ในการขัดแย้งทางความคิดนั้น ยังได้มีการสื่อสารเพื่อแสดงหลักการเหตุผลของทั้งคนที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย รวมถึงแสดงจุดยืนของแต่ละคนผ่านพื้นที่หน้าเพจเฟซบุ๊ก สมบัติอย่างชัดเจน

โดยผู้วิจัยสนใจว่า ภายใต้เทคโนโลยีเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊ก ได้ปรากฏลักษณะพื้นที่สาธารณะบนโลกออนไลน์อย่างไร และสมบัติ บุญงามอนงค์ได้ใช้พื้นที่ในการสื่อสาร เพื่อดึงคนออกจากโลกออนไลน์ มาสู่โลกออฟไลน์ได้อย่างไร ทูทางสังคมอะไรบ้างที่เป็นปัจจัยกำหนดในการสร้างสำนึกสาธารณะความเป็นพลเมือง เพื่อขับเคลื่อนสังคมประชาธิปไตย เป็นคำถามที่ผู้วิจัย

สนใจหาคำตอบ ผ่านหน้าเพจ “สมบัติ บุญงามอนงค์” ที่แม้ในขณะนี้จะเน้นประเด็นการเมืองอยู่มาก แต่เชื่อว่าด้วยบทบาทด้านอื่น สมบัตินับเป็นผู้ที่ใช้สื่อเฟซบุ๊กในการขับเคลื่อนประเด็นอื่นอยู่มากเช่นกัน เพื่อท้ายที่สุดแล้วหากจะทำให้เปิดโลกทางปัญญาให้กับผู้วิจัยถึงแนวทางการสื่อสารเพื่อการขับเคลื่อนสังคมในประเด็นด้านอื่น ๆ ที่ยังต้องการการสื่อสารสาธารณะอยู่อีกมากมาย และหวังเป็นประโยชน์ให้กับนักสื่อสารเพื่อการพัฒนา บนเส้นทางประชาธิปไตยอย่างมีส่วนร่วม

1.2 คำถามนำวิจัย

1. เฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์ มีความเป็นพื้นที่สาธารณะอย่างไร
2. สมบัติ บุญงามอนงค์ใช้เฟซบุ๊ก ในการขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์ ว่ามีคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะอย่างไร
2. เพื่อศึกษาการใช้เฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ในการขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษา “บทบาทของเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ” เป็นการศึกษาการสื่อสารภายในหน้าเพจเฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ในบทบาทของการเป็นพื้นที่สาธารณะ และนำไปสู่การขับเคลื่อนสังคม โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาเฟซบุ๊ก ในประเด็นการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของสมบัติ บุญงามอนงค์ ตั้งแต่วันที่ 19 ตุลาคม-11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ทั้งในหน้าเพจเฟซบุ๊กทุกข้อความที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความคิดเห็นของผู้เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละข้อความ และกิจกรรมการรณรงค์ เพื่อแสดงออกทางความคิดทั้งในลักษณะออนไลน์ และออฟไลน์

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

เฟซบุ๊ก (Facebook) หมายถึง เว็บไซต์ของบริษัทอเมริกัน ทำหน้าที่ให้บริการสื่อเครือข่ายสังคม โดยเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2547 เมื่อนักศึกษามหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) 3 คน เปิดบริการผ่านคอมพิวเตอร์ให้นักศึกษาในมหาวิทยาลัยของตนได้ติดต่อสื่อสารกัน ต่อมาสมาชิกได้ขยายวงออกไปเป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยอื่น นักเรียนชั้นมัธยม และในที่สุดได้รับความนิยมจากคนทั่วโลก โดยการเข้าเป็นผู้ใช้บริการเฟซบุ๊กไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ผู้สมัครใหม่เพียงแค่สมัครเป็นสมาชิกตามเงื่อนไขที่กำหนด เว็บไซต์นี้มีบริการต่าง ๆ เช่น บริการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ เพื่อน, เพื่อนของเพื่อน เผยแพร่ข้อมูล รับข้อมูลส่วนบุคคล ข่าวสารต่าง ๆ รongรับทั้งผู้ใช้ในนามบุคคล กลุ่ม หรือองค์กร และสามารถโต้ตอบกับสมาชิกรายอื่นได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

เฟซบุ๊กสมบัติ บุญงามอนงค์ ใช้ชื่อว่า “สมบัติ บุญงามอนงค์” ใช้สื่อสารข้อความส่วนบุคคล มีเนื้อหาทั้งในประเด็นส่วนตัว และประเด็นสาธารณะ เน้นหนักทางด้านการเมือง โดยเปิดเป็นเพจสาธารณะให้ทุกคนสามารถเข้าถึง และมีส่วนร่วมได้ ปัจจุบันมีเพื่อนในเฟซบุ๊กจำนวน 4,570 คน และมีผู้ติดตาม 5,133 คน รวมแล้วมีผู้ติดตามความเคลื่อนไหวอยู่ทั้งหมด 9,703 คน (ที่มา: <https://www.facebook.com/nuling?fref=ts>, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2557)

พระราชบัญญัตินิรโทษกรรม หมายถึง “นิรโทษกรรมเหมาเข่ง” หรือ “นิรโทษกรรมฉบับสุดซอย” มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า “ร่าง พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน” โดย “ร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรม” เป็นจุดพลิกผันสำคัญอันนำไปสู่การประกาศยุบสภาของ น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2556 อันเนื่องมาจากกระแสต่อต้าน “ร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรม” ที่เสนอโดยนายวรชัย เหมะ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสมุทรปราการ พรรคเพื่อไทย และคณะ เนื่องมาจากร่าง พ.ร.บ. ที่นำเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่ 2 นั้น เป็นร่างที่คณะกรรมการสิทธิฯ ช่างมากได้แก้ไขเนื้อหาจากร่าง พ.ร.บ.ฉบับเดิมของนายวรชัย เหมะ ที่มีวัตถุประสงค์ต้องการนิรโทษกรรมผู้ต้องขังจากคดีเผาศาลากลางจังหวัดจากเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองในปี 2553 ร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมประกอบด้วย 7 มาตรา คณะกรรมการสิทธิฯ ส่วนใหญ่เป็นฝ่ายรัฐบาลได้แก้ไขมาตรา 3 และมาตรา 4 ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของร่าง พ.ร.บ. ดังกล่าวให้มีผลนิรโทษกรรมครอบคลุมหลายฝ่าย ทั้ง “ฝ่ายพันธมิตรฯ และฝ่าย นปช.” ที่สำคัญยังรวมถึง “พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และนายสุเทพ เทือกสุบรรณ” ซึ่งกรณีหลังนี้ทำให้เกิดเสียงคัดค้านจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นญาติผู้สูญเสียจากเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองปี 2553 พรรคฝ่ายค้าน องค์กรฮิวแมนไรท์วอชส์ รวมทั้งแกนนำ นปช.

และกลุ่มคนเสื้อแดง ซึ่งเท่ากับเป็นการนิรโทษกรรมให้แก่คดีอาญา “ฆ่า-เผา” และ “ผู้ทุจริตคอร์รัปชัน” ด้วย (สถาบันพระปกเกล้า, 2559)

ความเป็นพื้นที่สาธารณะ หมายถึง พื้นที่การสื่อสารในเพจเฟซบุ๊กสมมติ บุญงามอนงค์ ที่เปิดให้ผู้อื่นสามารถใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็นต่าง ๆ ตามแนวความคิดของ เจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส ซึ่งมีคุณลักษณะสำคัญคือ เป็นพื้นที่ที่มีการรวมตัวของปัจเจกชนเพื่อพูดคุยถึง ประเด็นส่วนรวม ผลประโยชน์ของสาธารณะ เป็นพื้นที่ที่เป็นอิสระจากอำนาจต่าง ๆ ในสังคม มีการ ใช้เหตุผลอย่างเป็นอิสระ สถาบันสื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญ เป็นข้อมูลข่าวสารสำหรับการโต้เถียง อย่างใช้เหตุผล และผลจากการพูดคุยนั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่างตามมา และตามแนวคิดของ พวงพนา คุณวัฒน์ ได้นิยามสรุปไว้ 3 ประการ คือ เป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างให้กับกลุ่มคนที่หลากหลาย เป็น พื้นที่ที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ และเป็นพื้นที่ที่ประกอบด้วย สื่อหลายประเภท ทั้งสื่อกระแสหลัก และสื่อทางเลือก

กลยุทธ์การสื่อสาร หมายถึง 1) สมรรถนะทางการสื่อสารของ สมมติ บุญงามอนงค์ ประกอบไปด้วย ทักษะการวิเคราะห์ลักษณะผู้รับสาร ทักษะการละคร ทักษะการจับประเด็น ทักษะ การเขียน ทักษะการสื่อสารด้วยภาพ และทักษะการออกแบบกิจกรรม 2) การใช้ภาพในการสื่อสารรณรงค์ (Visual Communication) 3) การสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ผ่านคุณสมบัติทางเทคโนโลยีของ สื่อเฟซบุ๊ก เช่น ฟังชั่นสำหรับโพสต์ข้อความ โพสต์รูปภาพ แชร์ข้อมูล แชร์วิดีโอลิงค์ ฟังชั่นการโพสต์ ข้อมูล หรือข้อความความคิดเห็น เพื่อตอบโต้แสดงความคิดเห็นระหว่างเจ้าของเพจ กับสมาชิกเพจ หรือ ระหว่างสมาชิกเพจด้วยกัน โดยเป็นการสื่อสารเพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็น หรือร่วมกันแสดงออก ทางการเมือง ในประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม บนเพจเฟซบุ๊กของ สมมติ บุญงามอนงค์

การใช้เฟซบุ๊ก หมายถึง การใช้กลยุทธ์การสื่อสารของสมมติ บุญงามอนงค์ เป็น เครื่องมือให้เกิดการทำกิจกรรมการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ผ่านการสื่อสารบนหน้า เพจเฟซบุ๊ก โดยมีองค์ประกอบของการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อให้เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่ สาธารณะทางการเมือง ที่คนทั่วไปสนใจ และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่ได้อย่างเป็นอิสระ นำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลง

การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ หมายถึง การใช้กลยุทธ์การสื่อสาร ประกอบกับ คุณสมบัติทางเทคโนโลยีของสื่อเฟซบุ๊ก เช่น ฟังชั่นสำหรับโพสต์ข้อความ โพสต์รูปภาพ แชร์ข้อมูล แชร์ วิดีโอลิงค์ ฟังชั่นการโพสต์ข้อมูล หรือข้อความความคิดเห็น เพื่อตอบโต้แสดงความคิดเห็นระหว่าง เจ้าของเพจ กับสมาชิกเพจ หรือ ระหว่างสมาชิกเพจด้วยกัน สื่อสารสู่สาธารณชน ในลักษณะของ กิจกรรมเคลื่อนไหวออนไลน์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก สมมติ บุญงามอนงค์ และเคลื่อนไหวออฟไลน์ผ่าน กิจกรรมบนท้องถนน ในประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ตื่นตัว เกิดผลลัพธ์ หรือกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยการมีส่วนร่วมในภาคประชาชน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้การสื่อสาร เพื่อก่อรูปพื้นที่สาธารณะ นำไปสู่การสร้างการมีส่วนร่วม และขับเคลื่อนสังคม
2. เป็นประโยชน์ต่อคนทำงานด้านการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนองค์กรประเด็นสังคมในมิติอื่น ๆ หากนำองค์ความรู้ไปใช้เพื่อเป็นอีกหนึ่งวิธีการในการพัฒนาขับเคลื่อนสังคม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการเข้ามาใช้เฟซบุ๊กของภาคประชาชน ให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะในการสื่อสารการเมืองเพื่อขับเคลื่อนสังคมประชาธิปไตย โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาดังต่อไปนี้

แนวคิด และทฤษฎี

1. แนวคิดการสื่อสารด้วยภาพ (Visual Communication)
2. แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere)
3. แนวคิดการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ประเด็นเรื่องการสื่อสารเครือข่ายสังคมออนไลน์
2. ประเด็นเรื่องการสื่อสารกับพื้นที่สาธารณะ
3. ประเด็นเรื่องการสื่อสารการเมือง

2.1 แนวคิดการสื่อสารด้วยภาพ (Visual Communication)

การสื่อสารด้วยภาพ คือ การเรียงร้อยเหตุการณ์ด้วยภาพ (Illustration) ผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ เส้น สี การกระทำ การเคลื่อนไหว ขนาด ตำแหน่งที่ตั้ง เพื่อวิเคราะห์ว่าแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์เพื่อสื่อสารความหมายการเล่าเรื่องอย่างไร เฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ มีการให้ความสำคัญกับการทำภาพกราฟฟิกประกอบการสื่อสารเพื่อเชิญชวนคนเข้าร่วมกิจกรรมเคลื่อนไหวทางสังคม รวมถึงให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรม ให้เอื้ออำนวยต่อการเก็บภาพถ่ายภายในงานกิจกรรมเคลื่อนไหว

สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ใช้ “แนวคิดการสื่อสารด้วยภาพ” ของ Lewis (2001, pp. 102-123, 145-167) ซึ่ง Lewis ได้ประยุกต์วิธีการวิเคราะห์ภาพในสื่อหนังสือภาพจากบุคคลต่าง ๆ เช่น Schwarz, J.; Nodelman, P. โดยเฉพาะข้อมูลหลักที่ Lewis นำมาใช้ในการวิเคราะห์งานภาพประกอบของหนังสือภาพคือ Kress & Leeuwen (See Reading Images: the grammar of visual design, 2006, chap. 2, 4, 6, 7 for complete data) ทั้งสองท่านนี้เป็นผู้เขียนหนังสือ Reading Image ขึ้นครั้งแรกในปี 1990 หนังสือเล่มนั้นเขียนขึ้นมาสำหรับใช้ในการเรียนการสอน

เป็นการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยภาพ โดยมุ่งเน้นไปที่การวาดภาพของเด็ก ภาพประกอบ ตำราเรียน และยังเน้นภาพที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน โดยแผนงานการเขียนของพวกเขาได้แพร่หลายไปในสถาบันการศึกษา ตัวอย่างเช่น University of Technology Sydney และ Macquarie University ในออสเตรเลีย ก็ได้มีการนำไปใช้เป็นระเบียบวิธีวิจัยในงานวิจัย เช่น การสร้างภาพตัวแทนในสื่อมวลชน (media representation) ภาพยนตร์ศึกษา (film studies) วรรณกรรมเด็ก (Children's literature) ภาพ (Illustration) การจัดหน้า (lay out) ในงานโฆษณา และนิตยสาร เป็นต้นโดยผู้เขียนทั้งสองท่านมีความคิดรวบยอดว่า “ภาพสื่อสารความหมายได้” (images communicate meaning) ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดการสื่อสารด้วยภาพ เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารผ่านภาพในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เส้น

คุณภาพขององค์ประกอบ “เส้น” เป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากนักสร้างสรรค์ภาพประกอบใช้เส้นทำหน้าที่เป็นตัวแปรสำคัญที่แสดงทิศทางการเคลื่อนไหว และพลังของภาพ แสดงระยะทาง อารมณ์ ความรู้สึก ด้วยวิธีการเลือกใช้เส้น ด้วยการแรงเงาตามตรง และทางขวาง เพื่อให้เกิดมิติที่โดดเด่น เส้นในภาพประกอบมีหลายลักษณะ อาจเป็นทั้งเส้นเบา เส้นหนัก เส้นตรง เส้นหัก เส้นโค้ง เส้นหยัก โดยสามารถนำเส้นไปสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้เกิดความหมายบางอย่างแก่ผู้รับสาร เช่น เส้นโค้ง และเส้นวงกลม ให้ความรู้สึกอบอุ่น เอื้ออาทร (warmth) เส้นทแยงมุม และเส้นหยัก ๆ ไม่เรียบ (Diagonal and Zigzagging) แสดงถึงความมั่นคง สงบ เส้นแนวตั้ง (Vertical) แสดงถึงความสูง และระยะทาง เป็นต้น

2. สี (Colour)

การเลือกใช้สีสามารถสร้างความหมาย และความสัมพันธ์ในระบบต่าง ๆ เช่น ในทางจรรยา สีเขียน หมายถึง สัญลักษณ์ให้รถเคลื่อนตัวไปได้ แต่หากอยู่ในบริบทสภาพธรรมชาติ อาจหมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ของป่า เป็นต้น โดยทั้งเส้น และสีสามารถนำมาผนวกกันเป็นสื่อผสมที่ทำให้เกิดความเด่นชัดแบบง่าย ๆ เพราะคุณสมบัติของสีแต่ละชนิดมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การสร้างสรรค์ภาพสามารถเลือกสีที่เหมาะสมสอดคล้องกับการสื่อความหมายได้ เช่น สีน้ำจะมีคุณสมบัติเบา โปร่ง โลง สบายตา สามารถเห็นรายละเอียดที่ซ้อนทับกัน เชื่อมโยงไปสู่จินตนาการได้ดี นอกจากนี้ “สี” ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างอารมณ์ความรู้สึกของบุคลิกตัวละคร ความต่อเนื่องของเนื้อเรื่อง ซึ่งภาพประกอบต้องกลมกลืนไปกับเรื่องราวที่เป็นตัวอักษรด้วย

3. การกระทำ และการเคลื่อนไหว (Action and Movement)

การกระทำ และการเคลื่อนไหวเป็นองค์ประกอบหนึ่งของโครงสร้างภาพ ซึ่งนอกจากเส้นและสี ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น องค์ประกอบต่าง ๆ ทั้ง เส้น สี การกระทำและการเคลื่อนไหว เป็นสิ่งที่น่าสนใจนำไปสู่การประกอบสร้างความหมาย (Construction of meaning) ได้ทั้งสิ้น (Lewis, 2001, p. 120)

4. กระบวนการกระทำ (Action Process) มี 2 แบบ ได้แก่

- 4.1 การปรากฏผู้มีส่วนร่วมในภาพ หรือกระทำแบบมีเป้าหมาย
- 4.2 การไม่ปรากฏผู้มีส่วนร่วมในภาพ หรือกระทำแบบมีเป้าหมาย

5. กระบวนการปฏิสัมพันธ์ (Reaction Process) มี 2 แบบ

- 5.1 กระบวนการมีปฏิสัมพันธ์แบบมีปรากฏการณ์
- 5.2 กระบวนการมีปฏิสัมพันธ์แบบไม่มีปรากฏการณ์

6. ขนาดและตำแหน่งที่ตั้ง (Size and Location)

เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ทำให้ผู้รับสารวิเคราะห์การสื่อสารความหมายได้ เนื่องจากขนาดของภาพและตำแหน่งที่ตั้งของภาพถูกกำหนดให้มีอิทธิพลต่อความหมายของภาพ ไม่ว่าจะเป็นการเล่าเรื่องในมุมสูง มุมต่ำ ตำแหน่งขวา ตำแหน่งซ้าย รวมไปถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างคน สิ่งของ ที่อยู่ในภาพ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาพกับผู้รับสาร ล้วนแล้วแต่สื่อความหมายได้

ภายใต้แนวคิดการสื่อสารด้วยภาพถ่ายที่มองว่าสามารถสื่อความหมายได้นี้ ผู้วิจัยจึงสนใจนำมาใช้ในการวิเคราะห์การออกแบบภาพกราฟิกสำหรับใช้ในงานขับเคลื่อนประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม รวมถึงวิเคราะห์ภาพถ่ายที่เกิดขึ้น และถูกเลือกนำมาใช้เผยแพร่ในการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ โดยมีความสนใจอยู่ที่ว่าภาพกราฟิก หรือภาพถ่ายเหล่านี้สามารถสื่อความหมาย และนำไปสู่การเข้าร่วมกิจกรรมเคลื่อนไหวต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมหรือไม่ อย่างไร

2.2 แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere)

เจอร์เก้น ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas) เป็นชาวเยอรมันโดยกำเนิด เกิดปี ค.ศ. 1929 ที่เมือง Gummersbach ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองโคโลญ์ ไป 35 ไมล์ มีบิดาเป็นประธานหอการค้าของเมืองและมีฐานะค่อนข้างดีแบบชนชั้นกลาง ตัวฮาเบอร์มาสนั้นศึกษาหลายสาขาและหลายมหาวิทยาลัยมาก โดยเรียนทั้งด้านปรัชญา ประวัติศาสตร์ จิตวิทยา วรรณคดีเยอรมัน จากมหาวิทยาลัย Göttingen และ Bonn ในเยอรมนี และในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เขาจบการศึกษาในระดับปริญญาเอกในปี ค.ศ. 1954 เมื่อจบการศึกษาแล้วฮาเบอร์มาสเริ่มต้นทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ ประมาณ 2-3 ปีก่อนที่จะย้ายที่ทำงานหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นที่สถาบันวิจัยสมาคมแห่งสำนัก แฟรงค์เฟิร์ต เป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัย Heidelberg และที่มหาวิทยาลัย แฟรงค์เฟิร์ต (นภาพล วัฒนวงศ์, 2554, น. 18-26)

ในด้านของอิทธิพลทางความคิดของฮาเบอร์มาสนั้น ฮาเบอร์มาสถือได้ว่าเป็นตัวอย่างของนักคิดในครึ่งหลังของ ศตวรรษที่ 20 ซึ่งไม่ได้รับอิทธิพล หรือแนวคิดจากนักคิดคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียว แต่ได้มีการนำเอาการผสมผสานแนวคิดและวิธีวิทยาในการศึกษาจากแหล่งความคิดที่

หลากหลาย ซึ่งตัวฮาเบอร์มาเองก็ไม่ได้รับแนวคิดจากนักวิชาการในเยอรมันและยุโรปเท่านั้น แต่ว่าเขายังได้รับแนวคิดจากนักวิชาการในอเมริกาอีกด้วย

2.2.1 การสื่อสาร ความมีเหตุผลในการสื่อสาร และการกระทำเชิงการสื่อสาร

ฮาเบอร์มาสมิความเชื่อว่าภาษา และการสื่อสารเป็นเครื่องมือนำทางมนุษย์ไปสู่ไปสู่เสรีภาพ โดยภาษาจะทำหน้าที่เอื้ออำนวยให้เกิดการสื่อสาร และการสื่อสารที่ดีนั้นจะนำไปสู่ความเข้าใจซึ่งกันและกันอันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งการสื่อสารที่ดีนั้นจะต้องมี ”ความมีเหตุผลในการสื่อสาร” และ “การกระทำเชิงการสื่อสาร” อีกด้วยโดยในด้านความสำคัญของความมีเหตุผลในการสื่อสารจึงมีความสำคัญทั้งในระดับ ปัจเจกและระดับสังคม ในระดับปัจเจกนั้นเกิดมาจากการสื่อสารกับคนรอบข้าง ซึ่งฮาเบอร์มาอธิบายว่า ความมีเหตุผลของการสื่อสารนี้เองทำให้เกิด “ความเป็นตัวตน” ขึ้นทั้งระดับปัจเจกและระดับสังคม เพราะคนที่ต้องการเสรีภาพนั้น ต้องเป็นคนที่ตระหนักในความเป็นตัวเองเสียก่อน และความมีเหตุผลในการสื่อสารนี้เองยังมีคุณูปการต่อเรื่อง “ความสัมพันธ์ของคนในสังคม” โดยผ่านการสื่อสารระหว่างคนในกลุ่ม/ชุมชน/สังคมเท่านั้น ที่จะทำ ให้แต่ละฝ่ายสามารถเข้าถึงอัตวิสัย/ความเข้าใจของกันและกันได้ ทำให้มีภาษาที่รู้เรื่องและเข้าใจกันได้ ในที่สุด (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2553, น. 363-372)

ในแง่ของความสำคัญของภาษา ฮาเบอร์มาส เชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับการสื่อสารและภาษานั้นจะมีสองด้านที่เกิดขึ้นและอยู่ตรงกันข้ามกันตลอดเวลา ในด้านหนึ่งเราจำเป็นต้องใช้ภาษาตลอดจนการสื่อสารตามกรอบที่สังคมกำหนดมาให้ เช่นการเรียงประโยค การใช้ไวยากรณ์ตามหลักภาษาซึ่งเรียกว่า “Spoken language” เช่น “ความสุขที่คุณดื่มได้” ซึ่งในจุดนี้เองภาษาก็เป็นปริณิตล ที่เปิดโอกาสให้มนุษย์ได้ทดลองฝึกฝนใช้เสรีภาพ อันจะทำให้ emancipatory interest เกิดขึ้น จากข้อนี้ฮาเบอร์มาสจึงสรุปความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับการสื่อสารว่า หน้าที่ของภาษานั้นก็เพื่ออำนวยให้เกิดการสื่อสารขึ้น ดังนั้นหากการสื่อสารล้มเหลว ก็หมายความว่ารูปแบบของภาษาได้เกิดมีปัญหขึ้นแล้ว

ฮาเบอร์มาสได้แยกแยะประเภทของการกระทำเชิงภาษา (Speech act) ออกเป็นสามประการด้วยกัน อันประกอบไปด้วย

1. Constative (assertion) เป็นการกระทำเชิงภาษาที่ออกแบบมาเพื่อนำเสนอข้อความที่ใช้พิสูจน์ความจริงหรือ ยืนยันความเป็นจริงเช่นการเขียนข้อความให้ข้อเท็จจริงในหนังสือพิมพ์ เกี่ยวกับการสร้างเขื่อน

2. Regulative เป็นการกระทำเชิงภาษาที่ออกแบบมาโดยตั้งใจให้เกิดผลลัพธ์บางประการตามมาเช่น การกระทำเชิงภาษาในรูปแบบของการออกคำสั่ง การให้คำสัญญาการกระทำ

ในลักษณะนี้จะมีเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ภาษาที่จะไปกำหนดอิทธิพลของผลลัพธ์ที่จะตามมา

3. Avowals เป็นการกระทำเชิงภาษาที่ออกแบบมาเพื่อต้องการแสดงความรู้สึกภายในของผู้พูด หรือต้องการตอกย้ำบางสิ่งบางอย่าง โดยการกระทำในลักษณะนี้จะมีเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วย ตัน (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551, น. 365-366)

นอกจากนี้หากเราวิเคราะห์ลงไปอีกจะพบว่า ในหนึ่งประโยคหรือภาษาชุดเดียวกันนั้นจะมีลักษณะทั้งสามอย่างนี้เข้าไปปรากฏอยู่พร้อม ๆ กัน อย่างไรก็ตาม การแยก speech act ออกจากกันนั้นก็เพื่อความเชื่อถือได้ ซึ่งแต่ละประเภทก็มีข้อเรียกร้องที่แตกต่างกันดังนี้ constative จะมีความน่าเชื่อถือได้เมื่อสามารถแสดงความเป็นจริงของข้ออ้างถึงได้ เช่นที่มาของตัวเลขสถิติต่าง ๆ ในขณะที่ regulative จะใช้อย่างได้ผล กล่าวคือ มีผู้ปฏิบัติตามต่อเมื่อได้เป็นไปตามบรรทัดฐานที่เหมาะสมเช่น บรรทัดฐานที่ว่าหัวหน้าในฝ่ายเดียวกันเท่านั้นจะมีอำนาจสั่งการลูกน้องในสายงานเท่านั้น avowals จะใช้ได้อย่างน่าเชื่อถือเมื่อมีการรับรู้จากผู้พูดอยู่จริงใจและซื่อสัตย์

ฮาเบอร์มาส ยังให้ทัศนะเกี่ยวกับการสื่อสารไว้ในแง่ของ การบรรลุข้อตกลงร่วมกัน บนหลักการและเหตุผล โดยกล่าวในหนังสือ The Theory of Communication Action ว่า “การสื่อสารที่แท้จริง” ที่เกิดขึ้นใน “โลกแห่งชีวิต” ที่เป็นพื้นที่ที่อาจจะปราศจากการครอบงำของการใช้เหตุผลเชิงเครื่องมือ ปลอดภัยจากตรรกะของมูลค่าแลกเปลี่ยนของระบบทุนนิยม ปลอดภัยจากการใช้อำนาจของรัฐนั้น การสื่อสารเช่นนี้จะเป็นองค์ประกอบสำคัญของกิจกรรมทุกชนิดในโลกแห่งชีวิต แต่ทว่าคุณลักษณะที่สำคัญของ “การสื่อสารแบบที่แท้จริง” นั้นทั้งผู้พูดและผู้ฟังต้องเริ่มต้น “ผลประโยชน์” ของการสื่อสารที่มีความต้องการที่จะ “เข้าใจซึ่งกันและกัน” เสียก่อนมิใช่มุ่งจะโน้มน้าวชักจูงอีกฝ่าย ซึ่งหมายความว่า คู่สื่อสารแต่ละฝ่ายต้องตระหนักถึง “ความน่าเชื่อถือ และ ความถูกต้อง” ของคำพูดที่ใช้กันเนื่องจาก ภาษาเป็นเรื่องของ “การตีความ” ในทุกระดับ ดังนั้นผู้สื่อสารต้องตระหนักถึงตำแหน่งแห่งที่ของตนเองอยู่เสมอ เพราะเนื่องจากการพูดแบบเดียวกัน ประโยคเดียวกันแต่มาจากบุคคลที่มีตำแหน่งแห่งที่แตกต่างกัน จะถูกตีความต่างกัน

ส่วนประกอบที่สำคัญที่ฮาเบอร์มาสสนใจคือ เรื่อง “ภาษา” และภาษาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่เรียกว่า Speech act โดยได้วิเคราะห์รูปแบบของการใช้ภาษาเช่นการเปล่งเสียง อุทาน การออกคำสั่ง การประกาศจุดยืน การแก้ข่าวกับสื่อมวลชน ตลอดจนการแถลงนโยบายขององค์กร โดยฮาเบอร์มาสสรุปว่ารูปแบบการอ้างอิงที่อยู่ใต้รูปแบบของการใช้ภาษาเหล่านี้ อาจจะเป็นข้อใดข้อหนึ่ง

1. สิ่งที่เราพูดนั้นมี “ความหมาย” และ “ความสำคัญ” และเป็นเรื่องจริง
2. เรามี “ความจริงใจ” ที่จะพูดเรื่องนี้
3. เป็น “สิทธิ” ของเราที่จะพูดเรื่องนี้

รูปแบบการอ้างอิงทั้งสามรูปแบบนี้ จะไม่มีทางบรรลุข้อตกลงได้เลยหากทั้งผู้พูดและผู้ฟังไม่ตระหนักถึงสิ่งที่เรียกว่า “ข้ออ้างอิง” ที่แต่ละฝ่ายยึดถืออยู่ ดังนั้นในบริบทการสื่อสารที่เป็นอุดมคติ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถที่จะเผยแสดงข้ออ้างอิงของตนเองออกมาให้อีกฝ่ายได้รับรู้ โดยจากรูปแบบการใช้ภาษาในระดับจุลภาคนี้ฮาเบอร์มาสเสนอว่าเราจะขยับขยายรูปแบบการใช้ภาษาดังกล่าวออกไปถึงระดับมหภาคหรือสังคมวงกว้าง อันหมายความว่าถึงการกระทำที่มีทิศทางและจุดมุ่งหมายที่จะนำไปสู่การสร้างข้อตกลงร่วมกันนั่นเอง

ฮาเบอร์มาสยังกล่าวถึงคำว่า “วาทกรรม” ในความหมายที่ว่าเป็นการสื่อสารแบบพิเศษที่บรรดาคำพูดของผู้พูดจะต้องถูกท้าทายหรือตั้งคำถาม ซึ่งวาทกรรมไม่เหมือนกับประโยคทั่วไปที่พูด ๆ กันในชีวิตประจำวัน แต่ทว่าเป็นข้อโต้แย้งอย่างเป็นระบบที่เรียกร้องให้มีการแสดงความน่าเชื่อถือของข้ออ้างและข้อสรุปต่าง ๆ โดยวาทกรรมมีหลากหลายประเภทตาม Speech act เช่น

1. วาทกรรมเชิงทฤษฎี หรือ Theoretical discourse โดยวาทกรรมเหล่านี้เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง หลักฐานที่ต้องนำมาอ้างอิง ซึ่งวาทกรรมเชิงทฤษฎีจะโต้แย้งและเรียกร้องให้มีการแสดงหลักฐานการวิจัยสำรวจ

2. วาทกรรมเชิงปฏิบัติการ หรือ Practical discourse เป็นวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลง และบรรทัดฐานที่ใช้กันอยู่ในกลุ่มนั้นเช่นบรรทัดฐานระหว่างเจ้านายกับลูกน้อง

นอกจากเรื่องวาทกรรมแล้ว ฮาเบอร์มาสยังเสนอว่า การที่จะทำให้การกระทำเชิงสื่อสารนั้นเข้าใกล้อุดมคติ จะต้องมีความเอนเอียงภายในและภายนอกเข้ามารองรับ โดยเอนเอียงภายในนี้คือ “สมรรถนะทางการสื่อสาร” ซึ่งหมายถึง ความสามารถที่จะควบคุมการใช้ภาษาให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่จะทำให้เกิดความชอบธรรมและเกิดความน่าเชื่อถือว่าถูกต้องและเป็นจริงในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน โดยมนุษย์สามารถเพิ่มพูน “สมรรถนะทางการสื่อสาร” ได้ด้วยช่องทางด้านความเข้าใจ ช่องทางด้านการใช้ภาษา

เอนเอียงหนึ่งคือ เอนเอียงภายนอก ซึ่งหมายถึง “สภาพการณ์การสื่อสารแบบอุดมคติ” (Ideal speech situation) ซึ่งเป็นสภาพการณ์ ของการสื่อสารที่ปราศจากการบีบบังคับและการจำกัดขอบเขต โดยสภาพการณ์นี้ ฮาเบอร์มาสได้ระบุคุณสมบัติที่สำคัญสามประการประกอบไปด้วย

1. เป็นสภาพการณ์ที่ผู้สื่อสารพูดทุกอย่างออกมาโดยไม่มีข้อบังคับหรือข้อจำกัดอันใดมายับยั้ง

2. เป็นสภาพที่ปัจเจกบุคคลทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมสนทนาได้อย่างเท่าเทียมกัน

3. เป็นการสื่อสารที่อยู่ภายใต้บริบททางสังคมที่มีการกระจายอำนาจให้คนทุกกลุ่มทุกชนชั้นได้แสดงออก และต้องไม่มี “ชนชั้นที่ไม่มีปากเสียง” ต้องไม่มีมาตรการ “สงบปากสงบคำ” ในสังคมนั้น ๆ

2.2.2 พื้นที่สาธารณะ

นอกจากฮาเบอร์มาสจะให้ความสำคัญกับภาษา และการสื่อสารแล้ว แนวคิดที่ถือเป็นหัวใจหลักของฮาเบอร์มาสคือ แนวคิดเรื่อง “พื้นที่สาธารณะ” เนื่องจากเขา เป็นคนหนึ่งที่มีความยึดมั่นในเส้นทางแห่งเหตุผลของมนุษยชาติ แต่เขาก็กลับเห็นว่าในยุคสมัยปัจจุบันมนุษย์เรายังเดินไม่ถึงจุดหมายปลายทาง ดังนั้นจึงต้องมุ่งหน้าดำเนินต่อไป การที่จะฝึกให้มนุษย์มี “การใช้เหตุผลอย่างแท้จริง” นั้น ก็ต้องมี “พื้นที่สาธารณะ” เป็นสนามฝึก โดยความหมายของพื้นที่สาธารณะนี้ ประกอบขึ้นด้วยคำ 2 คำ คือ คำว่า “พื้นที่” กับคำว่า “สาธารณะ”

“พื้นที่” เป็นคำที่มีนัยยะ ทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม ในแง่ของรูปธรรมนั้น “พื้นที่” หมายถึง อาณาบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่งที่มีการแบ่งกันเขตเอาไว้อย่างแน่นอน เช่นพื้นที่ในโรงงาน พื้นที่ในบ้าน พื้นที่ในบริเวณวัด ในศูนย์การค้า หรือพื้นที่หน้าจอคอมพิวเตอร์ เป็นต้น สำหรับความหมายในแง่นามธรรม “พื้นที่” ได้หมายความถึงเวทีที่ถูกเอาไปใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งนอกจากจะมีการครอบครองแล้ว ยังมีการช่วงชิงต่อสู้ ยึดครองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเราสามารถพบเห็นตัวอย่างจากกรณีนี้ในชีวิตประจำวัน เช่นพื้นที่ริมฟุตบอล ตามท้องถนน หากกลุ่มหาบเร่แผงลอยเข้าไปยึดครองได้ พื้นที่นั้นจะกลายเป็นพื้นที่เศรษฐกิจ แต่หากเป็นกลุ่มเทศกิจเข้าไปจับกุม พื้นที่นั้นจะกลายเป็นพื้นที่ทางการเมือง และด้วยความหมายในด้านของนามธรรมนี้เอง ที่ทำให้พื้นที่บนหน้าสื่อมวลชนทุกประเภทจะกลายเป็น “พื้นที่สาธารณะ” ที่มีบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เข้าไปครอบครองและช่วงชิงอยู่เสมอ

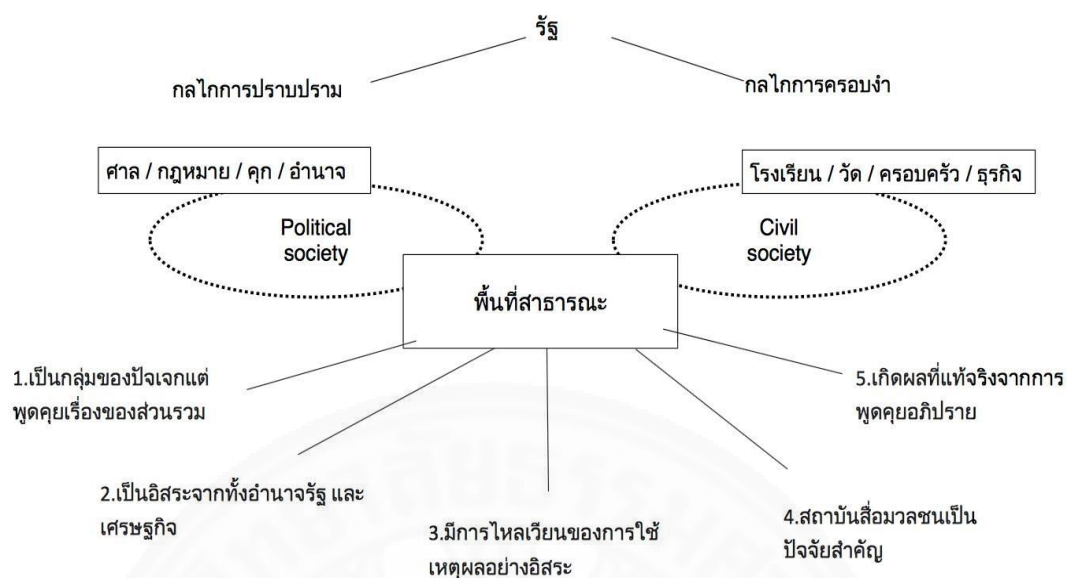
“สาธารณะ” เป็นคำที่มีความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไป คำ ๆ นี้มีความหมายเท่ากับคำว่า “ส่วนรวม” และเป็นคำที่อยู่ตรงข้ามกับคำว่า “ส่วนตัว” ดังนั้นในความหมายของคำว่า “สาธารณะ” นั้นจึงได้ขยายกว้างออกไปถึง “ผลประโยชน์ส่วนรวม/คนหมู่มาก” นัยยะของคำว่าสาธารณะในเชิงรูปธรรมนั้นมีด้วยกันเช่น สวนสาธารณะ ซึ่งหมายถึง สิ่งก่อสร้างสาธารณะที่มีความหมายว่าทุกคนสามารถเข้าถึง / ใช้ประโยชน์ หรือเป็นเจ้าของร่วมกัน / มีหน้าที่ดูแลรักษาาร่วมกัน สำหรับความหมายในเชิงนามธรรม เช่น ผู้นำชุมชนที่ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยไม่คำนึงถึงความสุขส่วนตัว ผู้มีจิตสาธารณะ คนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นต้น (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551, น. 373-374)

เมื่อนำทั้งสองคำมารวมกัน นิยามคำว่าพื้นที่สาธารณะตามทัศนะของฮาเบอร์มาสจึงมีความหมายว่า พื้นที่สาธารณะ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “ความรู้สึกส่วนรวม” พื้นที่เช่นนี้จึงมีความสำคัญมากสำหรับสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่บุคคลที่เข้าไปในปริมนทลนั้นจะมีฐานะเป็น “ผู้กระทำการ” ที่มีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันในการตัดสินใจ โดยผ่านกระบวนการสื่อสารแบบอภิปรายโต้แย้งกัน ด้วยการใช้เหตุผลเชิงการสื่อสารเพื่อตัดสินใจหาคำตอบที่

ดีที่สุดร่วมกัน มิใช่การตัดสินใจบนฐานอำนาจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือตัดสินใจตามแบบประเพณี ในแบบที่เคยทำกันมา

ในทฤษฎีของฮาเบอร์มาสเรื่องพื้นที่สาธารณะได้ต่อยอดมาจากแนวความคิดของนักปรัชญารุ่นดั้งเดิม เช่น เฮเกล มาร์กซ์ กรัสม์ซี ที่ได้แยกพื้นที่ทางสังคมออกเป็นสองส่วน โดยแต่ละพื้นที่ต่างกลไกการทำงานกันคนละแบบและมีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน โดยใช้เกณฑ์ของความเป็นส่วนรวม คือ เรื่องราวที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม จะสร้างพื้นที่ที่เรียกว่า Political Society เช่นเรื่องการเมืองการปกครอง ซึ่งจะมีกลไกรัฐเป็นตัวควบคุม ปราบปราม และส่วนตัวคือ พื้นที่ที่ปัจเจกบุคคลใช้อย่างเป็นส่วนตัว ที่เรียกว่า Civil society เช่น ชีวิตครอบครัว การทำงาน ซึ่งทำงานด้วยกลไกรัฐด้านอุดมการณ์ ซึ่งฮาเบอร์มาสเสนอว่าสิ่งที่เรียกว่า “พื้นที่สาธารณะ” ในศตวรรษที่ 17 หมายถึง พื้นที่ที่อยู่กึ่งกลางระหว่าง Political society และ Civil Society ดังนั้นตามทัศนะของฮาเบอร์มาส พื้นที่สาธารณะจะประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญ 5 ประการคือ

1. เป็นพื้นที่ที่รวมตัวกันของกลุ่มปัจเจกชนบนพื้นฐานของความสมัครใจที่จะเข้ามา พูดคุย อภิปรายโต้แย้งกัน ด้วยประเด็น เนื้อหา ที่เป็นเรื่องของส่วนรวมและมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของสาธารณะมิใช่เพื่อส่วนตัว
2. เป็นพื้นที่ที่เป็นอิสระจากอำนาจต่าง ๆ ในสังคม เช่น อำนาจรัฐ อำนาจศาสนจักร หรืออำนาจเศรษฐกิจ
3. ต้องมีการไหลเวียนของการใช้เหตุผลอย่างเป็นอิสระ ไม่มีใครมีอภิสิทธิ์ ด้วยอำนาจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เหนือใครเช่นเรื่องชาติกำเนิด ยศถาบรรดาศักดิ์
4. สถาบันสื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์เป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อเลี้ยงให้การพูดคุย อภิปราย ดังกล่าวเป็นไปได้ เพราะเนื้อหาที่สื่อมวลชนเหล่านั้นเผยแพร่เป็นเรื่องของสาธารณะอยู่แล้ว และเป็นข้อมูลข่าวสาร สำหรับโต้เถียงกันอย่างไร้เหตุผล
5. ผลการพูดคุยนั้น จะต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่างตามมา มิใช่การพูดคุยเพียงเพื่อ “สำเร็จความใคร่ทางปัญญา” เท่านั้น ดังนั้นต้องมีการลงมือทำการบางอย่างต่อเนื่องตามมา (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551, น. 376)

ภาพที่ 2.1 ภาพตำแหน่งแห่งที่ของพื้นที่สาธารณะ. จาก *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับการสื่อสาร* (น. 375), โดย กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2553, กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

ด้านพัฒนาการของพื้นที่สาธารณะนั้นประกอบไปด้วยกัน สามยุคสมัย คือ ยุคสมัยสังคมนิยมที่มีชนชั้นอภิสิทธิ์ทั้งหลาย เช่น กษัตริย์ พระราชวงศ์ เป็นผู้เข้าถึงพื้นที่สาธารณะผ่านทางสถานที่ เช่น พระราชวัง โบสถ์ ด้วยการแสดงตนให้ประชาชนได้ชื่นชม การออกว่าราชการหรือการประกอบพิธีกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อการใช้อำนาจในการตัดสินใจ หรือการแสดงอำนาจที่สูงกว่าผู้อื่น ในแง่ของหน้าที่ของพื้นที่สาธารณะ ใช้เพื่อผูกขาดทั้งความรู้และอำนาจ ผูกขาดการโฆษณาเผยแพร่แก่สาธารณะ ปิดกั้นการมีส่วนร่วม มีลักษณะการสื่อสารแบบการสื่อสารทางเดียว จากบนลงล่าง และจากศูนย์กลางสู่ส่วนอื่น ๆ

ยุคที่สอง ยุคสมัยศตวรรษ 17-18 เป็นช่วงที่ชนชั้นกระฎุมพีต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ ยุคสมัยนี้เป็นยุคสมัยที่กลุ่มชนชั้นกลาง เป็นผู้มียุติธรรมเข้าถึง เช่น พ่อค้า ปัญญาชน ที่สถาปนาตนเองเป็น “พลเมือง” โดยผ่านทางสถานที่เช่น ร้านกาแฟ โรงเหล้า ร้านตัดผม ห้องรับแขก ของพวกมีฐานะดี โดยเป็นพื้นที่ที่ปลอดจากอำนาจของกษัตริย์และของศาสนจักร ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างเวทีที่ประชาชนพลเมืองทั่วไปได้เข้าไปมีสิทธิ์ มีเสียง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในประเด็นสาธารณะที่มีผลกระทบต่อมีส่วนร่วม โดยผลของการตัดสินใจไม่ใช่มาจากความคิดเห็นส่วนบุคคลของผู้มีอำนาจ แต่ว่าเป็นการตัดสินใจโดยผ่านกระบวนการโต้แย้งกันมาแล้วอย่างรอบคอบ โดยพื้นที่สาธารณะในยุคนี้ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ต่อสู้ทางการเมืองของชนชั้นกลาง เพราะเป็นช่องทางหนึ่งให้ชนชั้นกลางเข้ามามีส่วนร่วมมีสิทธิ์มีเสียงในชีวิตสาธารณะ และยังเป็นช่องทางตรวจสอบหรือคัดค้านอำนาจของรัฐ โดยมีลักษณะของ

การสื่อสารแบบสองทาง และแบบกระจายตัวรอบทิศทางเนื่องจากยุคนั้นเริ่มมีการก่อตัวของเทคโนโลยีการพิมพ์ มีสื่อหนังสือพิมพ์ โปสเตอร์ แผ่นพับ ใบปลิว ใบบอก โดยที่หนังสือพิมพ์กลายเป็นศูนย์กลางในการป้อนข่าวสาร รวมถึงเป็นเวทีแสดงออกของกลุ่มด้วย

Öffentlichkeit	
พื้นที่สาธารณะ (public sphere)	
<p>ข้อมูลข่าวสาร, การสื่อสาร, การถกเถียง, สื่อและการสนทนาสาธารณะ</p> <p>โลกของการสื่อสารของชนชั้นนายทุน / ชนชั้นกลาง / ปัญญาชน ที่ขยายบทบาทและอิทธิพลทางการเมือง ด้วยการอภิปรายโต้แย้งกันในพื้นที่สาธารณะ โดยใช้วิธีการถกเถียงกันด้วยเหตุผลในประเด็นสังคมและการเมืองขณะนั้น</p>	<p style="text-align: center;">พื้นที่สาธารณะทางกายภาพ</p> <p>(ร้านกาแฟ, ร้านตัดผม, สถานที่สาธารณะอื่น ๆ)</p> <p style="text-align: center;">พื้นที่สาธารณะทางสื่อมวลชน</p> <p>(หนังสือพิมพ์, โปสเตอร์, แผ่นปลิว, ใบบอก)</p>

ภาพที่ 2.2 พื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาลีในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 ในยุโรป. จาก *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม* (น. 25), โดย อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2547, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุคที่สาม ยุคสมัยศตวรรษที่ 19-20 เป็นช่วงที่ชนชั้นกระฎุมพีได้ครอบครองอำนาจรัฐแล้ว ในยุคนี้เป็นยุคที่ต่อเนื่องจากยุคที่สองที่ชนชั้นกลางได้รับชัยชนะในการล้มล้างระบอบศักดินา และก้าวเข้ามามีอำนาจรัฐ ทำให้พื้นที่สาธารณะลดบทบาทลงไป รวมถึงถูกตบแต่งโฉมหน้าของพื้นที่สาธารณะนี้เสียใหม่โดยการทำให้พื้นที่สาธารณะนี้เป็นพื้นที่ปลอดการเมือง โดยได้แปรเปลี่ยนไปเป็นสวนสาธารณะ ศูนย์การค้า หรือสถานที่พักผ่อนต่าง ๆ นอกจากนั้นยังแปรเปลี่ยนจากมิติทางการเมืองไปสู่มิติทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ การนำเอาพื้นที่สาธารณะอยู่เดิมนอกจากนำเอามาแต่งเติมและเปลี่ยนรูปเสียใหม่ ในขณะเดียวกัน ยังได้เคลื่อนย้ายจากศูนย์กลางของพื้นที่สาธารณะ จากสังคมจาก “มิติทางการเมือง” ไปสู่ “มิติทางเศรษฐกิจ” เช่นการสร้างศูนย์การค้า สวนสนุก ทำให้การรวมตัวของคนหมู่มากเป็นการหาความสนุกสนาน และแสวงหาความรู้และการจับจ่ายใช้สอยเป็นต้น นอกจากนี้ประชาชนที่ก้าวเข้าสู่พื้นที่สาธารณะนี้ สถานภาพของประชาชนก็ถูกนิยามเป็น “พลเมือง” หรือเป็น “ผู้บริโภค” เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน ไปสู่การเป็นผู้รับสารอย่างเฉื่อยชา พร้อมทั้งการเกิดขึ้นของ “Knowledge broker” ซึ่งเป็นผลของการแบ่งงาน

กันทำของสังคมสมัยใหม่ และพื้นที่สาธารณะแบบปloom ๆ กล่าวคือ แทนที่พื้นที่ทางการเมืองนี้ถูกใช้เป็นเวทีถกเถียงเพื่อโต้แย้งความคิดดังเช่น ศตวรรษที่ 17 แต่กลับถูกให้เป็น การแสดงละครและการประกอบพิธีกรรมทางการเมือง และสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอีกเรื่องนั้น คือ บทบาทของสื่อมวลชนในพื้นที่สาธารณะจากเดิมที่มีลักษณะการใช้แบบส่วนรวม กลับกลายเป็นลักษณะการใช้แบบส่วนตัวมากขึ้นจากรูปแบบการบริโภคสื่อ ไม่ว่าจะเป็น การอ่านหนังสือพิมพ์ ดูโทรทัศน์ ก็ล้วนแต่อยู่ในบ้านแทบทั้งสิ้น จึงทำให้ขาดโอกาสที่จะร่วมวิพากษ์วิจารณ์ และเปิดโอกาสโต้แย้งกันอันเป็นคุณสมบัติของพื้นที่สาธารณะ

แม้การวิพากษ์พื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาสในยุคศตวรรษที่ 20 จะทำให้ดูเหมือนว่า ความหวังที่จะใช้พื้นที่สาธารณะในการเปลี่ยนแปลงสู่อิสรภาพ ความเท่าเทียมกันของมนุษยชาติ จะริบหรี่ลง แต่อีกด้านก็มีข้อวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะว่า เป็นแนวความคิดที่มองโลกของการสื่อสารสาธารณะอย่างจำกัด กล่าวคือ มองเห็นเพียงกระบวนการที่มีการพูดจาอภิปราย หรือโต้แย้งกันด้วยหลักเหตุผล ซึ่งเรื่องเหตุผลถือว่าเป็นโลกของผู้ชายล้วน ๆ ไม่ได้หมายถึง บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้หญิงเข้าไปในโลกของการสื่อสารสาธารณะด้วย ทำให้แนวความคิดนี้ไม่เปิดกว้าง และเน้นเฉพาะวิธีการโต้แย้งกันด้วยเหตุผลที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในโลกของการสื่อสารสาธารณะว่ามีการใช้รูปแบบอื่น ๆ อีกมาก เช่น การเสียดสี การเยาะเย้ย ถากถาง การล้อเลียนด้วยภาษาถ้อยคำ และด้วยภาพเขียนหรือการ์ตูน รวมทั้งการซุบซิบ นินทา วิธีการและรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายเหล่านี้ก็ทรงประสิทธิภาพในทางการเมืองพอ ๆ กับวิธีใช้เหตุผลในการสื่อสาร (Downing, et al., 2001)

อย่างไรก็ดี มีนักวิชาการตะวันตก เช่น อาราโตและโคเฮิน (Arato & Cohen, 1992) เชื่อว่ามีพื้นที่สาธารณะที่เป็นเวทีประชาธิปไตยในความหมายของฮาเบอร์มาสอยู่ แต่เป็นเวทีที่อยู่ในโลกของการสื่อสารของกลุ่มที่เรียกว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ หรือ new social movement ซึ่งกำลังมีบทบาทและอิทธิพลในการเคลื่อนไหวและสร้างวาระสาธารณะทางการเมืองและสังคมในหลายประเทศทั่วโลก

ด้วยเหตุผลแนวความคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะมีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจกับสภาพการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงสังคมการเมือง จึงมีนักวิชาการให้ความสนใจนำมาขยายความคิดต่อ และได้มีข้อเสนอให้นิยามเรื่องพื้นที่สาธารณะใหม่ดังนี้

1. พื้นที่สาธารณะไม่ใช่พื้นที่ซึ่งผูกขาดโดยเพศชาย ในโลกความจริงพื้นที่สาธารณะมีลักษณะเปิดกว้าง ประกอบด้วยผู้คนที่เป็นเพศหญิง ชนกลุ่มน้อย คนด้อยโอกาส หรือคนที่เสียเปรียบและไม่มีอำนาจทางการเมือง
2. พื้นที่สาธารณะในสมัยปัจจุบันมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่อย่างใกล้ชิด กลุ่มที่เข้ามายึดกุมและขยายบทบาททางการเมืองของพื้นที่

สาธารณะในปัจจุบันเป็นกลุ่มที่เคลื่อนไหวในเรื่องสิ่งแวดล้อม กลุ่มสิทธิสตรี เรื่องเกษตรกรรม เรื่องต่อต้านพลังงานและอาวุธนิวเคลียร์และเรื่องสันติภาพ เป็นต้น

3. พื้นที่สาธารณะในปัจจุบันประกอบด้วยสื่อหลายประเภท ได้แก่

3.1 สื่อกระแสหลัก (mainstream media) หรือสื่อทางการในพื้นที่ของฝ่ายอำนาจรัฐ (official public sphere) ที่ครอบงำการสื่อสารทางการเมือง

3.2 สื่อกระแสทางเลือก (alternative media) หรือสื่อที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่จัดทำขึ้นเพื่อสื่อสารภายในเครือข่ายและสื่อสารกับสาธารณะ (alternative public sphere) เช่น ตัวอย่างการสื่อสารของกลุ่มผู้คัดค้านเขื่อนปากมูลสาธารณะซึ่งรวมตัวกันเป็นกลุ่มและมีเครือข่ายของการสื่อสารและสื่อหลากหลายรูปแบบ (พวงพนา คุณวัฒน์, 2546)

สำหรับการศึกษาเรื่อง “บทบาทของเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ” ตั้งคำถามกับการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสเกี่ยวกับสื่อมวลชนในศตวรรษที่ 20 ว่าไม่หลงเหลือพื้นที่สาธารณะที่เคยใช้ขับเคลื่อนสังคมเหมือนในศตวรรษที่ 18 พื้นที่สาธารณะที่เคยใช้เพื่อการต่อสู้ทางการเมือง ถูกปรับให้เป็นพื้นที่ทางธุรกิจ พลเมือง กลายฐานะเป็นผู้บริโภคนั้น เมื่อเครื่องมือการสื่อสารที่เป็นเครือข่ายการสื่อสารออนไลน์อย่างเฟซบุ๊ก ซึ่งมีคุณลักษณะเป็นสื่อสาธารณะ ได้เข้ามาอยู่ในมือประชาชน และประชาชนได้มีบทบาทเป็นผู้กระทำการสื่อสารบนพื้นที่สาธารณะแล้วนั้น จะนับได้ว่าพื้นที่สาธารณะได้เกิดขึ้นอีกครั้งเพื่อขบวนการประชาชน ในลักษณะของพื้นที่ออนไลน์ได้หรือไม่ โดยใช้กรอบด้านคุณลักษณะ 5 ประการ ของฮาเบอร์มาส ร่วมกับข้อเสนอให้ใหม่ของ พวงพนา คุณวัฒน์ 3 ประการ และหากเป็นพื้นที่สาธารณะแล้ว จะนำไปสู่การขับเคลื่อนสังคมได้อย่างไร สมบัติ บุญงามอนงค์ได้มีการใช้เหตุผลในการสื่อสาร ทักซ์การใช้ภาษา และกลยุทธ์ในการสื่อสารอย่างไร เพื่อขับเคลื่อนสังคมโดยในที่นี้ หมายถึง การเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

2.2.3 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movements)

ดังที่เกรินไว้ในแนวคิดพื้นที่สาธารณะว่าภายหลังจากการวิพากษ์ของฮาเบอร์มาสถึงการสลายตัวพื้นที่สาธารณะ ให้กลายเป็นพื้นที่เศรษฐกิจใน ศตวรรษที่ 20 ก็ได้มีนักวิชาการตะวันตก อย่างเช่น อาราโตและโคเฮิน (Arato & Cohen, 1992) เชื่อว่าพื้นที่สาธารณะยังมีอยู่ แต่อยู่ในรูปแบบของการสื่อสารที่เรียกว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ หรือ new social movement

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movements-NSM) (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2547, น. 27-29) หรือขบวนการประชาชนร่วมสมัย หรือการเมืองภาคประชาชน เป็นการรวมกลุ่มของประชาชนในฐานะผู้กระทำทางการเมือง ซึ่งเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงสังคมและการเมืองที่ไปไกลกว่าเรื่องของการเปลี่ยนแปลงอำนาจรัฐ เป็นขบวนการที่มีเป้าหมายในการสร้างบรรยากาศและเงื่อนไขแบบประชาธิปไตย เพื่อสร้างประชาสังคม (Civil society) ที่เข้มแข็ง ตื่นตัว และ

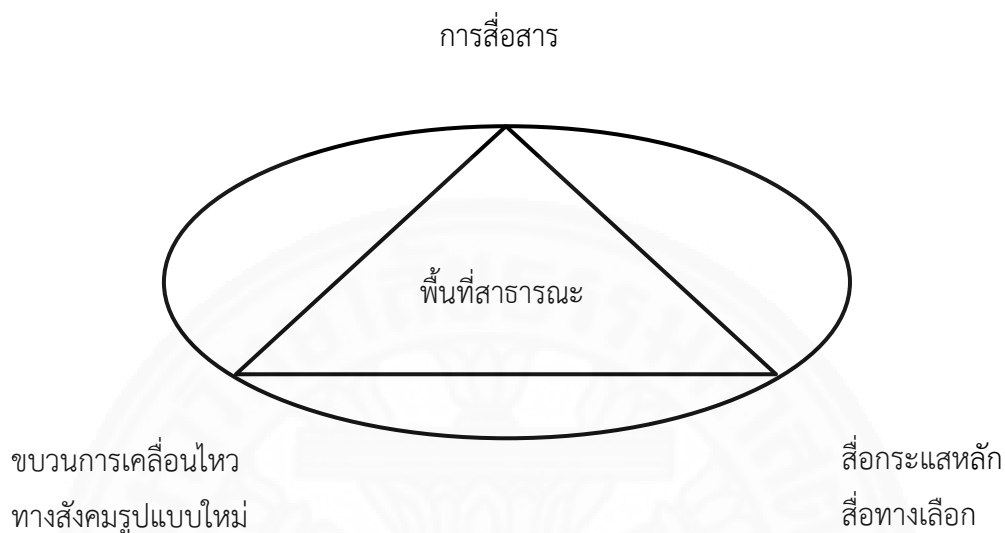
เคลื่อนไหวมีลักษณะต่อต้านรัฐ และต่อต้านระบบราชการ พร้อม ๆ กับการแสดงออกในด้านที่เชื่อมัศจรรย์พลังอำนาจของประชาชน และประสงค์จะเป็นพื้นที่ทางการเมืองให้ประชาชนธรรมดา มีบทบาทมากขึ้น ซึ่งการเคลื่อนไหวรูปแบบนี้กำลังดำเนินไปอย่างกว้างขวางในหลายประเทศเป็นความก้าวหน้าอีกก้าวหนึ่งของวัฒนธรรมการเมืองภาคประชาชน

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movements - NSM) ให้ความสนใจกับเรื่องการลดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชน และเรียกร้องการปกครองที่มีมิติความเป็นมนุษย์มากขึ้น ไม่ใช่เห็นประชาชนเป็นเพียงพลเมืองใต้อำนาจการปกครองและสั่งการของรัฐ เช่นอดีต และยังต้องการให้รัฐเคารพสิทธิมนุษยชนอย่างไม่มีเงื่อนไข ไม่เลือกปฏิบัติ ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้มีความอดทน อดกลั้นต่อความแตกต่างกันของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เพื่อสร้างประชาธิปไตยแบบใหม่ หรือประชาธิปไตยแบบเข้มข้น ที่เปิดที่ว่างให้กับความแตกต่างหลากหลาย (radical and plural democracy) ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยของขบวนการ (Solidarity) ในประเทศโปแลนด์ ขบวนการสิ่งแวดล้อม เช่น เอิร์ธเฟิร์สในสหรัฐอเมริกา ขบวนการสิทธิสตรี ขบวนการสิทธิมนุษยชน หรือขบวนการสันติภาพในหลายประเทศ เป็นต้น ความสำคัญจึงอยู่ที่การเคลื่อนไหวรวมกลุ่มของพลเมือง การสร้างจิตสำนึกใหม่ และการสร้างบรรยากาศของความเสมอภาคและภราดรภาพของภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย (ไชยรัตน์ เจริญสินโฬาร, 2545)

สำหรับประเทศไทย มีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ที่หลากหลาย และกว้างขวางเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก ตัวอย่างเช่น การรวมกลุ่มของเครือข่ายเกษตรกร และคนจนทั่วประเทศเป็นสมัชชาคนจน เรียกร้องสิทธิทำกินและการจัดการทรัพยากรป่า ที่ดิน และน้ำ สิทธิในที่อยู่อาศัย และการเรียกร้องสิทธิในการดำรงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนไว้ การรวมกลุ่มของผู้หญิงของเครือข่ายผู้หญิงกับเอดส์ เรียกร้องสิทธิทางเพศ การมีอำนาจเหนือร่างกายตนเอง การรวมกลุ่มของแรงงานหญิงและการเคลื่อนไหวของสหภาพแรงงาน และการเคลื่อนไหวเรียกร้องรัฐธรรมนูญใหม่ในปี พ.ศ. 2539-2540 (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ, 2545)

จะเห็นได้ว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่มีเครือข่ายที่ต้องติดต่อสื่อสารและรณรงค์เคลื่อนไหวต่อสาธารณะ เพื่อการรวมกลุ่มและเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหาของขบวนการ การสื่อสารและพื้นที่สาธารณะจึงมีความสำคัญอย่างสูงต่อกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของขบวนการส่วนหนึ่งจึงปฏิเสธไม่ได้ว่าขึ้นอยู่กับบทบาทของสื่อทางเลือกและสื่อกระแสหลักที่ปะทะสังสรรค์และแย่งพื้นที่สาธารณะ ดังนั้นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ สื่อทางเลือกและสื่อกระแสหลักที่มีต่อการสื่อสารจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจมองข้ามได้ และในอีกด้านหนึ่งความเคลื่อนไหวในเรื่องสิทธิการสื่อสารของประชาชนก็กำลังขยายตัวควบคู่ไปกับขบวนการ

เคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มอื่น ๆ เพื่อเรียกร้องให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรการสื่อสารอย่างเท่าเทียมกัน และให้สิทธิการสื่อสารเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 2.3 แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่และสื่อในพื้นที่สาธารณะ. จาก *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม* (น. 26), โดย อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, (2547), กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผู้วิจัยมีความเชื่อไปในแนวทางเดียวกันกับ อาราโตและโคเอ็น ที่เห็นว่าพื้นที่สาธารณะมีอยู่ในรูปแบบการสื่อสารขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ในขณะที่เดียวกันก็เชื่อว่าพื้นที่สาธารณะในรูปแบบนี้ ได้กำลังเคลื่อนพลเข้าสู่พื้นที่เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเพชฌุ๊ก โดยการสื่อสารในเพชฌุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์นั้น นอกจากจะเป็นการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในพื้นที่สื่อออนไลน์แล้ว ในขณะเดียวกันก็ได้มีการจัดกิจกรรมมีเครือข่ายจากโลกออนไลน์มาพบปะพูดคุย แสดงออกทางการเมืองในโลกออฟไลน์อย่างต่อเนื่องด้วย นอกจากนี้แม้แต่ภายในการสื่อสารบนเพชฌุ๊กเองก็ได้มีการทำกิจกรรมเพื่อแสดงออกทางการเมืองในเชิงความคิดเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงนำเอาแนวคิดนี้มาประกอบการวิเคราะห์ชุมชนการสื่อสารบนพื้นที่สาธารณะออนไลน์ควบคู่ไปกับแนวคิดพื้นที่สาธารณะ

โดยสรุปแล้วผู้วิจัยจะใช้แนวคิดพื้นที่สาธารณะ ของฮาเบอร์มาส ที่มีแนวคิดตามความเชื่อของอาราโตและโคเอ็นมาประกอบเพื่อวิเคราะห์ว่าเพชฌุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์มีคุณลักษณะความเป็นพื้นที่สาธารณะอย่างไร และความเป็นพื้นที่สาธารณะนั้นสามารถนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่อย่างไร

2.3 แนวคิดการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ก และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปัจจุบันเครือข่ายสังคมออนไลน์ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movement) ได้ขยายพื้นที่การดำเนินกิจกรรมจากพื้นที่บนท้องถนน เข้าสู่การเคลื่อนไหวประเด็นสังคมบนพื้นที่ออนไลน์ โดยสื่ออินเทอร์เน็ตถูกใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ใช้ในกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การบริหารงานและให้บริการของรัฐบาล หน่วยงานภาครัฐ การสื่อสารกิจกรรมการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคม และกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย

2.3.1 เฟซบุ๊ก (Facebook)

เฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นเว็บไซต์บริการเครือข่ายสังคม เริ่มเปิดใช้งานเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 ดำเนินงานและมีเจ้าของคือ บริษัทเฟซบุ๊ก (Facebook, Inc) จากข้อมูลเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 ผู้ลงทะเบียนใช้งานเฟซบุ๊กมีจำนวนทั้งสิ้น 812,123,780 ล้านบัญชี (Thailand Facebook Statistics, 2012)

เฟซบุ๊ก มีจุดกำเนิดมาจาก Mark Zuckerberg นักศึกษามหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่ง Zuckerberg และกลุ่มเพื่อนได้พัฒนาเว็บไซต์ที่ให้บริการเครือข่ายเพื่อนขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์แรกเพื่อให้เป็นเสมือนหนังสือรุ่น (Facebook) ซึ่งต่อมาได้แพร่หลายไปยังโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และในที่สุดก็เปิดให้บุคคลทั่วไปกิจการธุรกิจ นักการเมือง กลุ่มผู้มีความนิยม ในเรื่องเดียวกันใช้ได้อย่างอิสระโดยมีเงื่อนไขว่าต้องมีอายุมากกว่า 13 ปีขึ้นไป

ผู้ใช้เฟซบุ๊กสามารถสร้างข้อมูลส่วนตัว (Profile) โดยการใส่รูป กิจกรรมต่าง ๆ ที่สนใจ ผู้ใช้สามารถเพิ่มรายชื่อผู้ใช้อื่นในฐานะเพื่อนและแลกเปลี่ยนข้อความทั้งในแบบข้อความส่วนตัวผ่านบริการห้องสนทนา (chat) และการส่งข้อความ (message) และแบบสาธารณะโดยการแสดงความคิดเห็นที่หน้ากระดาน (wall) ของตนเอง หรือบุคคลอื่นในเครือข่ายความพิเศษของการใช้บริการเฟซบุ๊กเพื่อรวมกลุ่มผู้ที่มีความสนใจด้านเดียวกันไว้ รวมถึงความสามารถจัดระบบรายชื่อเพื่อนในเครือข่ายตามสถานที่ทำงาน โรงเรียน มหาวิทยาลัยหรืออื่น ๆ

ภาพที่ 2.4 สิ่งที่ใช้บ่อยในเฟซบุ๊ก. จาก กระปุกดอทคอม, 2556.

จากภาพประกอบสิ่งที่ใช้บ่อยในเฟซบุ๊ก สามารถแบ่งเครื่องมือการใช้งานเป็น 4 ส่วน ได้แก่

1. วอลล์ (wall) เป็นส่วนที่ใช้สำหรับโพสต์ ข้อความ, วิดีโอ, กิจกรรมนัดหมาย และรูปภาพ
2. ส่วนแสดงการโพสต์ข้อมูล หรือข้อความความคิดเห็น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวอลล์ ในตำแหน่งนี้ใช้สำหรับแสดงข้อมูลที่เราได้โพสต์ไปแล้ว และแสดงข้อมูลของเพื่อนของผู้ใช้งานในเฟซบุ๊กที่แสดงความคิดเห็น หรือส่งข้อมูลตอบกลับมา
3. Update Status เป็นส่วนที่จะแสดงข้อมูลใหม่ ได้แก่ ได้เพิ่ม หรือรู้จักเพื่อนใหม่, ได้ข้อความส่วนตัวใหม่ และได้รับโพสต์ใหม่
4. คำร้องขอ ส่วนนี้จะคล้ายกับ Update Status แต่เป็นการเชิญเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ ได้รับเชิญให้เราไปร่วมกิจกรรม, ได้รับเชิญให้เราไปเล่นเกม และได้เพื่อนใหม่

ปัจจุบันจำนวนผู้ใช้งานเฟซบุ๊กในประเทศไทยมีจำนวน 35 ล้านบัญชี นับเป็นอัตราการเติบโตที่ 34.6% มีสัดส่วนของผู้ใช้เฟซบุ๊กในประเทศไทยเป็นเพศหญิง 17.14 ล้านบัญชี และเพศชาย 17.11 ล้านบัญชี ส่วนพื้นที่ที่ใช้งานมากที่สุด กรุงเทพมหานคร 20 ล้านบัญชี เชียงใหม่ 960,000 บัญชี นครราชสีมา 780,000 บัญชี นนทบุรี 600,000 บัญชี และชลบุรี 540,000 บัญชี (Thothzocia, 2558) นอกจากนี้รายงานผลการวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวโลกออนไลน์ของประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2557

ยังพบว่า ประเทศไทยใช้งานเฟซบุ๊กมากที่สุดเป็นอันดับที่ 9 ของโลก โดยระบุพฤติกรรมการใช้บริการเฟซบุ๊กของคนไทยกว่า 57% นิยมการโพสภาพถ่าย 33% แชร์คิน 21% แชร์ลิงค์ต่าง ๆ 3% แชร์วิดีโอจากยูทูป และอีก 2% โพสสเตตัสของตัวเอง (“คนไทยใช้เฟซบุ๊กติดอันดับ 9 ของโลก,” 2558)

การที่เฟซบุ๊กมีลักษณะเป็นเว็บไซต์เพื่อการสื่อสารแบบเครือข่าย โดยที่ผู้ใช้สามารถหาเพื่อน และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนได้สะดวก โดยผ่านระบบการให้บริการต่าง ๆ ที่สนับสนุนทั้งการส่งข้อความสั้น บทความ ภาพ คลิปวิดีโอ เกม ฯลฯ ซึ่งเนื้อหาที่นำมาแบ่งปันกันนี้ อาจเป็นเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างเอง หรือนำมาจากที่อื่นก็ได้ รวมถึงการสร้างกลุ่มเครือข่ายของเฟซบุ๊กก็มีลักษณะที่เอื้อต่อการเพิ่มจำนวนเครือข่ายของผู้ใช้ โดยการเข้าไปขอเป็นเพื่อนกับคนที่เราสามารถสืบค้นต่อ ๆ กันไปได้เรื่อย ๆ ทำให้เฟซบุ๊กถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทั้งในการตลาดและการเมือง จนมีการกล่าวว่าการประท้วงของกลุ่มคนเสื้อหลากสีในช่วงเดือนเมษายน และพฤษภาคม พ.ศ. 2553 ที่ผ่านมานี้เป็น “ม็อบเฟซบุ๊ก” ที่พัฒนาหาผู้ร่วมชุมนุมได้มากกว่าสมัยยุค “ม็อบมือถือ” ในยุคพฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 เป็นอย่างมากเนื่องจากเฟซบุ๊กสามารถแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันได้สะดวก ผ่านระบบการใช้ของเฟซบุ๊กเองที่ใช้ง่าย และสามารถแสดงความคิดเห็นให้แพร่กระจาย (Viral Communication) ทำให้ในช่วงเวลาวิกฤติทางการเมือง พ.ศ. 2553 ที่ผ่านมาเฟซบุ๊กได้กลายเป็นสนามรบแห่งการแสดงออกทางความคิดด้านการเมืองอย่างชัดเจน (กอบกิจ ประดิษฐ์ผลพานิช, 2553)

2.3.2 เครือข่ายสังคมออนไลน์และเฟซบุ๊ก (Social Network Service: SNS and Facebook)

ดังที่ได้กล่าวถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ว่าทำให้เกิดการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความคิดความสนใจในเรื่องเดียวกัน อาทิ สนใจในแนวทางการเมืองแบบเดียวกัน โดยเป็นการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนเสมือน ในสภาวะที่ไม่ต้องคำนึงถึงเรื่องของเวลา (time) และสถานที่ทางกายภาพ (space)

เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking) เป็นหนึ่งในรูปแบบของสื่อสังคม (Social Media) ซึ่งเป็นสังคมในโลกอินเทอร์เน็ตที่ผู้คนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กัน หมายถึง การทำความรู้จักกัน ร่วมแบ่งปันประสบการณ์ เรื่องราว พูดคุยในสิ่งที่สนใจร่วมกัน และสามารถเชื่อมโยงกันได้ ในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง โดยไม่ต้องอาศัยการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face) ทั้งนี้ได้อาศัยรูปแบบการบริการที่เรียกว่า “บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์” หรือ Social Networking Service (SNS) เป็นเว็บไซต์ที่ถูกออกแบบขึ้นสำหรับผู้ใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อแสดงความคิดเห็น กิจกรรมที่ทำได้ ทั้งนี้เพื่อเชื่อมโยงกับความสนใจและกิจกรรมของผู้อื่นที่อยู่เครือข่ายบริการเครือข่ายสังคม จะประกอบไปด้วย การสนทนา (Chat) ส่งข้อความ ส่งอีเมล วีดีโอ เพลง อัฟโหลดรูป บล็อก (blog) บริการเครือข่ายสังคมที่เป็นที่นิยมในปัจจุบันมีมากมาย แต่ละเว็บไซต์ต่างคิดค้นพัฒนา เพื่อเอาใจผู้ใช้อย่างต่อเนื่อง และไม่หยุดยั้ง โดยแต่ละเว็บไซต์อาจจะมีจุดเด่นที่แตกต่างกัน ผู้ใช้งานสามารถเลือกใช้

ได้ตามความสนใจ เช่น ไฮไฟฟ์ (Hi5) มาสเปซ (Myspace) เฟซบุ๊ก (Facebook) ออร์กัต (Orkut) มัลติพลาย (Multipliy) โดยเฟซบุ๊กเป็นเว็บไซต์ที่คนไทยใช้มากที่สุด (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2554)

Boyd และ Ellison (2007, p. 211) ได้ทำการศึกษาและประมวลกิจกรรมในเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่อนุญาตให้ปัจเจกบุคคลสามารถกระทำผ่านเว็บไซต์ ดังนี้

1. สร้างข้อมูลส่วนตัวบนพื้นที่สาธารณะหรือกึ่งสาธารณะภายในระบบที่มีขอบเขต
2. เชื่อมต่อรายการต่าง ๆ ของผู้ใช้ที่ยอมให้มีการแบ่งปันข้อมูลไปยังบุคคลอื่น ๆ ที่ติดต่อสื่อสารกัน

3. เข้าชมและกีดขวางรายการเชื่อมของบุคคลอื่นภายในระบบได้

สิ่งที่ทำให้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์มีความพิเศษไม่ใช่เพียงแค่การที่ยอมให้ปัจเจกบุคคลได้พบปะกับบุคคลแปลกหน้าเท่านั้น แต่ยังทำให้ผู้ใช้มีตัวตนและสร้างเครือข่ายสังคมของตนที่มองเห็นได้ ในเว็บไซต์เครือข่ายสังคมขนาดใหญ่หลาย ๆ แห่ง การเชื่อมต่อของผู้ที่เกี่ยวข้องไม่จำเป็นจะต้องจำกัดอยู่ที่การพบปะเพื่อนใหม่เท่านั้น แต่พวกเขายังสามารถสื่อสารกับผู้คนที่มีความสัมพันธ์เชื่อมต่อกันในเครือข่ายสังคมปกติอยู่แล้วได้ด้วยเช่นกัน (Haythornthwaite, 2005, p. 125)

เครือข่ายสังคมออนไลน์เกิดขึ้นในช่วยการพัฒนาเว็บไซต์ในยุค 2.0 (Web 2.0) ซึ่งมีความแตกต่างจากเว็บไซต์ในยุคแรก (Web 1.0) ที่เนื้อหาบนเว็บรุ่นเก่ามันเป็นลิขสิทธิ์ของเจ้าของเว็บที่ต้องการให้นำไปลงที่อื่น แต่ความเป็นเครือข่ายที่เปิดกว้างของ Web 2.0 กติกาจึงเปลี่ยนไป เจ้าของเนื้อหากลับต้องการให้เนื้อหาของตัวเองแพร่หลายมากที่สุด เช่น ยูทูปอนุญาตให้แปะ Code สั้น ๆ แล้วนำคลิปไปฉายในเว็บใดก็ได้ หรือบล็อก (Blog) แทบทุกแห่งก็มีระบบป้อนข้อมูล (RSS Feed) ทำให้ผู้อ่านเข้าดูผ่านโปรแกรมอื่น ๆ หรือเว็บอื่น ๆ ได้

Web 2.0 เป็นคำที่ถูกคิดขึ้นมาและเริ่มเป็นที่รู้จักในวงกว้าง หลังจากงานประชุม O'Reilly Media Web 2.0 ที่จัดทำขึ้นในปี ค.ศ. 2004 เพื่อใช้อธิบายถึงลักษณะของเทคโนโลยี เวิลด์ ไรด์ เว็บ และการออกแบบเว็บไซต์ในปัจจุบัน ที่มีลักษณะส่งเสริมให้เกิดการแบ่งปันข้อมูล การพัฒนาในด้านแนวความคิดและการออกแบบ รวมถึงการร่วมสร้างข้อมูลในโลกของอินเทอร์เน็ตแนวคิดเหล่านี้นำไปสู่การพัฒนาและการปฏิวัติรูปแบบเทคโนโลยีที่นำไปสู่เว็บเซอร์วิสหลายอย่าง เช่น บล็อก (Blog) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) วิกิ (Wiki) เป็นต้น ซึ่งพัฒนาการของเว็บไซต์ในยุคต่าง ๆ มีดังนี้

1. Web 1.0 คือ ยุคการนำเสนอข้อมูลผ่านเดียวหรือทางเดียว หรือ Static Web
2. Web 2.0 คือ ยุคที่มีการสื่อสารสองทิศทาง ทั้งจากผู้นำเสนอ และบุคคลทั่วไปที่สนใจหรือ Dynamic Web ซึ่งทำให้ผู้อ่านหรือผู้สนใจสามารถแสดงความคิดเห็นได้ ในยุค Web 2.0 นี้

ผู้ใช้ (User) สามารถที่จะสร้างเนื้อหาหรือ Content ชนิดต่าง ๆ ได้ ทำให้ข้อมูลต่าง ๆ มีมากขึ้น มีการแบ่งปันความรู้กันมากขึ้น

3. Web 3.0 หรือ Semantic Web เป็นแนวทางการพัฒนาเว็บไซต์ที่นักพัฒนาเริ่มให้ความสนใจมากขึ้น เป็นเทคโนโลยีหรือแนวความคิดที่จะเชื่อมโยงข้อมูลในเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกันทั้งภายในเว็บไซต์และภายในเครือข่ายของโลก เป็นแนวคิดที่จะต้องทำให้เว็บไซต์กลายเป็นฐานข้อมูล (Database) ของโลก และการหาข้อมูลที่ต้องการก็สามารถทำได้ง่ายขึ้น

คำจำกัดความของ Web 2.0 มีหลากหลายคำจำกัดความ Tim O'Reilly ได้กล่าวไว้ว่า Web 2.0 เปรียบเหมือนธุรกิจ ซึ่งเว็บกลายเป็นโครงสร้างหนึ่งที่อยู่เหนือการใช้งานของซอฟต์แวร์ โดยไม่ยึดติดกับตัวซอฟต์แวร์เหมือนระบบคอมพิวเตอร์ที่ผ่านมา โดยมีข้อมูลที่เกิดจากผู้ใช้หลายคน (ตัวอย่างเช่น บล็อก) เป็นตัวผลักดันความสำเร็จของเว็บไซต์อีกต่อหนึ่ง ซึ่งเว็บไซต์ในปัจจุบันมีลักษณะการสร้างโดยผู้ใช้อิสระและแยกจากกัน ภายใต้ซอฟต์แวร์ตัวเดียวกัน เพื่อสร้างสรรค์ระบบให้ก่อเกิดประโยชน์ต่อองค์กรรวม O'Reilly ได้แสดงตัวอย่างของระดับของ Web 2.0 ออกเป็น 4 ระดับดังนี้

ระดับ 3 ระดับของการใช้งานจากผู้ใช้ทั่วไปในอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นลักษณะของการสื่อสารระหว่างกันของผู้ใช้ภายใต้เว็บไซต์เดียวกัน ตัวอย่างเช่น วิกิพีเดีย (Wikipedia) สไกป์ (Skype) อีเบย์ (E-day) เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter)

ระดับ 2 ระดับการจัดการทั่วไปที่สามารถใช้งานได้โดยไม่จำเป็นต้องผ่านอินเทอร์เน็ตเมื่อนำมาใช้งานออนไลน์นั้นจะมีประโยชน์มากขึ้นจากการเชื่อมโยงผู้ใช้งานเข้าด้วยกัน ซึ่ง O'Reilly ยกตัวอย่างเว็บไซต์ฟลิคร์ (Flickr) เว็บไซต์อัปโหลดภาพที่มีการใช้งานเชื่อมโยงระหว่างภาพและระหว่างผู้ใช้งาน

ระดับ 1 ระดับการจัดการทั่วไปที่สามารถใช้งานได้โดยไม่จำเป็นต้องผ่านอินเทอร์เน็ตแต่มีความสามารถเพิ่มขึ้น มีนำมาใช้งานออนไลน์ ตัวอย่างเช่นการทำงานเอกสารผ่านกูเกิล (Google) และการจัดการไฟล์เพลงหรือภาพยนตร์ผ่านโปรแกรม iTunes

ระดับ 0 ระดับที่สามารถใช้งานได้ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เช่น โปรแกรมแผนที่ Mapquest และ Google Maps

โดยลักษณะที่เด่นชัดของ Web 2.0 นั่นคือ การพัฒนาให้มีการโต้ตอบระหว่างผู้ให้บริการและผู้ใช้งาน ซึ่งแตกต่างจากระบบเว็บแบบเก่าที่เป็นลักษณะของการให้บริการอ่านอย่างเดียวโดยรวมไปถึงความรวดเร็วและการง่ายดายของการส่งข้อมูล แทนที่แบบเก่าที่ต้องจัดการผ่านเซิร์ฟเวอร์ก่อให้เกิดการสร้างเนื้อหาที่รวดเร็วและมีการแบ่งปันข้อมูลที่ง่ายขึ้น

2.3.3 การสื่อสารบนอินเทอร์เน็ตกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Internet, Communication and Political Participation)

อินเทอร์เน็ตมีคุณลักษณะที่ทำให้การสื่อสารผ่านช่องทางนี้ได้เปรียบมากกว่าการสื่อสารข้อมูลในยุคที่ผ่านมา เนื่องจากอินเทอร์เน็ตสามารถรับส่งข้อมูลได้หลายประเภท ทั้งในรูปแบบตัวอักษร รูปภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว และยังมีคุณสมบัติพิเศษอีกหลายประการ ได้แก่ การแสดงข้อมูลในลักษณะ hypertext ที่มีคำบางคำหรือหลายคำในเอกสารที่เชื่อมโยง (link) ไปยังเอกสารหรือไฟล์อื่น ๆ ได้ ประกอบในปัจจุบันรัฐ และธุรกิจขนาดใหญ่ยังคงมีอำนาจต่อภาคส่วนต่าง ๆ อย่างมาก อินเทอร์เน็ตจึงเป็นสื่อในขณะนี้ที่ทำให้บุคคลธรรมดาสามารถแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากบุคคลหรือองค์กรใด ๆ ก่อน หรือต้องใช้ทุนจำนวนมากในการออกอากาศเหมือนสื่อโทรทัศน์ ผู้ที่เชื่อมต่อคอมพิวเตอร์เข้ากับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถส่งสารใด ๆ ออกหรือรับสารใด ๆ เข้าอย่างอิสระ ดังนั้นการมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นจึงเป็นเสมือนการทำลายศักยภาพของชนชั้นนำในการไหลข้อมูลข่าวสารไปสู่ประชาชน (Pavlik, 1996, p. 317) หรืออาจกล่าวได้ว่าเทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่เช่นอินเทอร์เน็ตนั้นอาจเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยและสิทธิเสรีภาพมากกว่าเดิม นอกจากนี้อินเทอร์เน็ตอาจเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มพลังทางสังคมได้ง่ายขึ้น เนื่องจากการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บุคคลสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ตลอดเวลา ทำให้เกิดสถานะที่ไม่คำนึงถึงสถานที่ทางกายภาพ (space) และไม่คำนึงถึงเวลา (time) ขึ้น คนที่มีความเห็นคล้ายกันหรือมีความสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน ก็จะไปรวมกลุ่มกันเกิดเป็นกลุ่มของชุมชนเสมือน (Virtual community) เช่น กลุ่มที่มีความสนใจทางการเมืองก็จะใช้กระดานข่าว (web board) ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการเมืองในเว็บไซต์ใดเว็บไซต์หนึ่ง เข้าไปพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง (บุญชริกา เจียงเพ็ชร, 2543, น. 32-33) หรือเข้าร่วมกลุ่มที่มีแนวคิดทางการเมืองแบบเดียวกันในเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) และมีกิจกรรมทางการเมืองร่วมกันตามสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น

Coleman (2005, p. 2) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการใช้อินเทอร์เน็ตและบทบาทของอินเทอร์เน็ตในกิจกรรมประชาธิปไตย อาจจำแนกออกเป็นสองด้านใหญ่ ๆ ได้แก่ หน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร (information function) หน้าที่ในการสื่อสาร (communication function) และหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ (action function) โดยพลเมืองสามารถมีปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่กับรัฐบาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และกลุ่มตัวแทนการเมืองอื่น ๆ ระบบการเมืองจะเปิดออกสำหรับพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และแนวคิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

ในด้านของหน้าที่การให้ข้อมูลข่าวสารและสื่อสารนั้นพบว่า ปัจจุบันพรรคการเมืองเกือบทุกพรรคต่างมีเว็บไซต์เป็นของตนเองเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน ด้วยเหตุผลที่ว่าโลกปัจจุบันเข้าสู่ยุคของเทคโนโลยีการสื่อสาร จึงจำเป็นต้องมีเว็บไซต์เพื่อตอบสนองความรวดเร็วในการสื่อสาร

ย่นเวลาและระยะทาง ก่อให้เกิดการสื่อสารโดยตรงทันทีกับผู้ที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และผู้สมัครรับเลือกตั้ง (Schultz, 2000, pp. 205-221) นอกจากนี้การมีเว็บไซต์ยังสะท้อนการเป็นมืออาชีพทางการเมืองของนักการเมืองที่สามารถตามทันเทคโนโลยีการสื่อสาร (Negrine & Lilleker, 2002, pp. 305-323)

Mutz และ Matin (2001, pp. 97-114) ได้ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อหาข้อมูลข่าวสาร สื่อสาร และติดต่อกับภาคการเมือง เนื่องมาจากเว็บไซต์ของภาคการเมืองเช่น พรรคการเมือง นักการเมือง หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นสื่อของกลุ่มการเมืองโดยตรง ซึ่งข้อมูลที่นำเสนอจะแตกต่างจากการนำเสนอข่าวสารการเมืองของกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ผ่านสื่อมวลชนประเภทอื่น เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น เพราะข่าวสารที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชนต่อผ่านการคัดกรองข่าวสารจากบรรณาธิการ ขณะที่การนำเสนอข้อมูลผ่านเว็บไซต์กลุ่มการเมืองผู้เป็นเจ้าของเว็บไซต์สามารถนำเสนอเนื้อหาได้โดยตรง แต่ Putnam (2000) มองว่าข้อมูลที่แพร่กระจายในอินเทอร์เน็ตไม่แตกต่างจากสื่ออื่น เพราะเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสื่อสารเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นยังเกิดปัญหาช่องว่างในการรับรู้ข่าวสารระหว่างผู้ที่เข้าถึงเทคโนโลยีกับผู้ที่เข้าไม่ถึง

ขณะที่หน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมภาคประชาชน Coombs (1998, pp. 289-303) พบว่า อินเทอร์เน็ตช่วยเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง (Activist Group) ทำให้ประเด็นปัญหาที่ปลูกโดยนักเคลื่อนไหวเหล่านี้เด่นชัดต่อการรับรู้ของหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบโดยตรง สอดคล้องกับ Health (1998, pp. 273-288) ที่กล่าวว่า อินเทอร์เน็ตทำให้เกิดปรากฏการณ์ Democracy Effect เกิดการเคลื่อนไหวและการวิจารณ์มีพลังมากขึ้น และส่งผลกระทบต่อมากกว่าสื่อมวลชนที่ใช้กันตามปกติ (Conventional Media)

นอกจากนี้ Bimber (1998, pp. 133-160) ได้ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสองแนวคือ

1. Populist คือ สื่ออินเทอร์เน็ตจะทำให้ปัจเจกชนมีอิทธิพลต่อรัฐบาลและระบบการเมืองมากขึ้น เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นสามารถสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตไปถึงบุคคลต่าง ๆ ของรัฐบาลได้โดยตรง กล่าวคือ การสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดการกระจายอำนาจในการสื่อสารและเพิ่มทางเลือกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน

2. Community คือ อินเทอร์เน็ตมีบทบาทในการสร้างสรรค์และทำให้ชุมชนเพิ่มมากขึ้น การสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตทำให้ความห่างไกลทางกายภาพไม่มีผลต่อการเกิดขึ้นและการคงอยู่ของชุมชนอีกต่อไป ชุมชนสามารถเกิดขึ้นได้เสมอเมื่อบุคคลหนึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ผ่านเครือข่ายเป็นระยะเวลาานพอที่พวกเขาจะพัฒนาความสัมพันธ์นั้นอย่างยั่งยืน โดยที่ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องระยะทาง พื้นที่ หรือแม้กระทั่งความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม

นอกจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น Price และ Cappella (2006) ยังพบว่า ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นแบบออนไลน์มีความโน้มเอียงที่จะมีความไว้วางใจทางสังคม (social trust) การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการร่วมกิจกรรมในชุมชน มากกว่าคนที่ไม่ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นแบบออนไลน์ ซึ่งการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตจะช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วม การปรึกษาหารือ และการถกเถียงของพลเมือง รวมทั้งการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งในความเห็นของนักวิชาการบางคนมองว่า อินเทอร์เน็ตจะกลายเป็นพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ (new public sphere) ในที่สุด (Rheingold, 1993, p. 14)

จากแนวคิดข้างต้นพบว่า นอกจากความเชื่อของนักวิชาการตะวันตกที่ว่าพื้นที่สาธารณะยังมีอยู่ในรูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่แล้ว ปัจจุบันเทคโนโลยียังได้เพิ่มพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ในรูปแบบของสื่ออินเทอร์เน็ตที่นอกจากจะมีคุณลักษณะที่เปิดเสรีมากกว่าสื่ออื่น ๆ ในการรับส่งข้อมูลข่าวสาร เพิ่มอำนาจให้บุคคลธรรมดาในการสื่อสารแสดงออกทางความคิด พ้นข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ เป็นเครื่องมือสนับสนุนความเป็นประชาธิปไตยและสิทธิเสรีภาพได้มากกว่าเดิม โดยมีบทบาทหน้าที่ 3 ประการ คือ หน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสาร หน้าที่ในการสื่อสาร และหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยพลเมืองมีปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่กับกลุ่มอำนาจทางการเมือง ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการสื่อสารบนพื้นที่สาธารณะในปัจจุบันเป็นการประสานกันระหว่างรูปแบบการสื่อสารในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movement) และรูปแบบการสื่อสารออนไลน์โดยใช้สื่ออินเทอร์เน็ต

สำหรับเฟซบุ๊ก นอกจากการรวมกลุ่มทางการเมืองของผู้ใช้แล้ว เฟซบุ๊กยังถูกใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างกลุ่มนักเคลื่อนไหวทางสังคม กับภาคประชาชน ดังจะเห็นได้จากนักเคลื่อนไหวทางสังคมต่างสร้างเฟซบุ๊กขึ้นมาเพื่อใช้ในการสื่อสาร และมีการรวมกลุ่มกันของผู้ที่สนใจการขับเคลื่อนสังคมในประเด็นการเมืองเพื่อประชาธิปไตย นอกจากนี้เฟซบุ๊กยังกลายเป็นพื้นที่ทางเลือกในการรายงานข่าวสารการเมืองที่มีบทบาทมากขึ้นในปัจจุบัน และสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้ง นี้ มีพื้นที่การศึกษาหลักอยู่ในส่วนของแสดงการโพสต์ข้อมูล หรือข้อความความคิดเห็น เพื่อติดตามดูความเคลื่อนไหวการสื่อสาร ทั้งการตั้งประเด็นการสื่อสาร รูปแบบกลยุทธ์ในการสื่อสาร และการตอบสนองกลับกันภายในเครือข่ายการสื่อสาร ในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 ประเด็นพื้นที่สาธารณะ

ในการศึกษาเรื่อง “การสื่อสารผ่านพื้นที่สาธารณะของคนชายขอบ ในรายการนักข่าวพลเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส” ของ ปาจารย์ พวงศรี (2555) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การออกแบบการสื่อสาร และวิธีการสื่อสารของคนชายขอบบนพื้นที่สาธารณะ รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าสู่พื้นที่สาธารณะ และการใช้พื้นที่สาธารณะของคนชายขอบในรายการนักข่าวพลเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส โดยการศึกษาดังกล่าวนี้ ปาจารย์ ได้ใช้แนวความคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะของ เจอร์เก็น ฮาเบอร์มาส ในเรื่อง “การกระทำเชิงภาษา” (Speech act) ซึ่งมีรูปแบบ 3 ประเภท คือ 1. การใช้เหตุผล (Constative) 2. การออกคำสั่ง (Regulative) และ 3. การแสดงอารมณ์ความรู้สึก (Avowals) มาศึกษากลุ่มคนชายขอบ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มชายขอบภายใต้บริบทสร้างรัฐ-ชาติ กลุ่มชายขอบภายใต้บริบทการพัฒนาขนาดใหญ่ และกลุ่มชายขอบภายใต้บริบทโลกาภิวัตน์

จากผลการศึกษา ปาจารย์ มีข้อค้นพบว่า การออกแบบทางการสื่อสาร และวิธีการสื่อสารของคนชายขอบ เพื่อตอบสนองประเด็นการต่อสู้ของนักข่าวพลเมืองนั้น มีรูปแบบการกระทำเชิงภาษาที่ลื่นไหล ไม่ตายตัว โดยมีการเลือกที่จะใช้ทั้งเหตุผล การออกคำสั่ง และอารมณ์ความรู้สึก โดยปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าสู่พื้นที่สาธารณะ และการใช้พื้นที่สาธารณะของคนชายขอบนั้นมีปัจจัยหลักอยู่ 2 ข้อ คือ นโยบายของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ที่ต้องการสร้าง “พื้นที่สาธารณะ” ซึ่งเป็นเงื่อนไขสังคม กับปัจจัยที่สองมาจากด้านของคนชายขอบที่มี “จิตสำนึกสาธารณะ” และยังมีปัจจัยรองลงมาคือ ลักษณะเฉพาะของคนชายขอบที่เป็นนักข่าวพลเมืองนั้น ไม่ได้เป็นคนชายขอบธรรมดา แต่มักเป็นชนชั้นนำของกลุ่มคนชายขอบในชุมชน ที่เป็นนักต่อสู้ที่สั่งสมประสบการณ์ในการต่อสู้กับอำนาจที่เหนือกว่าในสังคม ทำให้มี “ทุนความรู้” ในฐานะคนพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเชื่อมโยงประเด็นท้องถิ่นสู่สาธารณะ และที่สำคัญเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีราคาถูกลงเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้คนชายขอบเข้าสู่พื้นที่ได้ง่ายขึ้น

แม้ว่า ปาจารย์ เลือกสนามการศึกษาเป็นสื่อกระแสหลักอย่างโทรทัศน์ ซึ่งมีรูปแบบการสื่อสารที่ต่างออกไปจากสื่อทางเลือกอย่างอินเทอร์เน็ต แต่ก็ยังเป็นประโยชน์สำหรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการออกแบบและวิธีการสื่อสารในพื้นที่สาธารณะ ว่าเมื่อ เฟซบุ๊ก เปิดพื้นที่ให้ประชาชนที่เข้ามามีสิทธิในการกำหนดประเด็นการสื่อสารของตนเอง ในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ จะมีรูปแบบการสื่อสารอย่างไร ภายใต้แนวคิด “การกระทำเชิงภาษา” ซึ่งมีรูปแบบ 3 ประเภท โดยพิจารณาถึงการสื่อสารอย่างมีเหตุผล หรือไม่ หรือเป็นการใช้ภาษาเพื่อการออกสั่ง หรือเป็นที่ปลดปล่อยอารมณ์ความรู้สึกในประเด็นสาธารณะทางการเมือง นอกจากนี้ ปัจจัยที่เป็นข้อค้นพบของปาจารย์ แม้จะอยู่ในบริบทของสื่อที่ต่างกัน แต่หากผู้สื่อสาร ซึ่งปาจารย์ หมายถึง นักข่าวพลเมืองนั้นเป็น

ปัจจัยด้านสำนักสาธารณะ ที่มาพร้อมกับการมี “ต้นทุนความรู้” เป็นชนชั้นนำ ที่สั่งสมประสบการณ์ในพื้นที่มาอยู่ก่อนแล้ว ประกอบกับการมีเทคโนโลยีที่เอื้ออำนวย หากนำมาพิจารณากับต้นทางการสื่อสารอย่าง สมบัติ บุญงามอนงค์ ที่สามารถสร้างพื้นที่สาธารณะให้คนสนใจมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้นั้น อาจเป็นไปได้ว่าเกิดจากการมีปัจจัยเดียวกันกับข้อค้นพบของปาจารย์

เช่นเดียวกับการศึกษาของ นภาพล วัฒนวงศ์ (2554) เรื่อง “การสื่อสารกับการสร้างพื้นที่สาธารณะของสตรี: ศึกษากรณีการเขียนข้อความบนพื้นที่หัวเอ็มเอสเอ็น” ซึ่งวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาที่ผู้หญิงสื่อสารโดยการเขียนข้อความผ่านทางหัวเอ็มเอสเอ็น ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารของผู้หญิงในพื้นที่ดังกล่าว เน้นการตอบปัญหานำวิจัยที่ว่า ผู้หญิงเข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะผ่านการเขียนข้อความบนหัวเอ็มเอสเอ็นอย่างไร และพื้นที่ของหัวเอ็มเอสเอ็นนี้ เข้ามากำหนดการสื่อสารของผู้หญิงอย่างไร โดยใช้แนวคิดพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาส มาตอบคำถามว่า บทบาทพื้นที่สาธารณะแบบเสมือน (Virtual public sphere) ได้เข้ามามีบทบาทต่อบุคคลในระดับไหน และตัวบุคคลเองได้ใช้พื้นที่สาธารณะแบบเสมือนนี้ไปในทิศทางไหน และพื้นที่เช่นนี้ได้เอื้อต่อการเข้ามาใช้งานของผู้หญิงอย่างไร

นอกจากนี้ นภาพลยังถามถึงบทบาทของการสื่อสารกับคุณลักษณะพื้นที่สาธารณะที่ฮาเบอร์มาสได้นิยามไว้ในยุคอดีต ตั้งแต่ครั้งพื้นที่สาธารณะมีบทบาทสูงในศตวรรษที่ 18 แต่มาสิ้นคลอนให้กับระบบนายทุนเมื่อศตวรรษที่ 19-20 ที่พื้นที่สาธารณะได้แปรเปลี่ยนเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจ แต่เมื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 แล้วนั้นบทบาททางการสื่อสาร บนพื้นที่สาธารณะจะมีความเหมือนหรือแตกต่างไปจากเดิมอย่างไร ภายใต้คุณลักษณะ 5 ประการที่กำหนดไว้ดังนี้

1. เป็นพื้นที่ที่รวมตัวกันของกลุ่มปัจเจกชนบนพื้นฐานของความสมัครใจที่จะเข้ามาพูดคุยเรื่องของส่วนรวมและมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ
2. เป็นพื้นที่ที่เป็นอิสระจากอำนาจต่าง ๆ ในสังคม
3. ไม่มีใครมีอภิสิทธิ์ ด้วยอำนาจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เหนือใคร
4. สถาบันสื่อสารมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อเลี้ยงให้การพูดคุย ดังกล่าวเป็นไปได้

5. ผลการพูดคุยนั้น จะต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่างตามมา

ในการศึกษาเรื่อง “บทบาทของเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ” ครั้งนี้จึงจะใช้คุณลักษณะสำคัญของพื้นที่สาธารณะดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ว่า การสื่อสารภายในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์นั้นสามารถทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะให้กลุ่มคนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายได้ใช้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะได้อย่างแท้จริงหรือไม่ ซึ่งหากเป็นการเปิดพื้นที่สาธารณะให้ทุกความคิดเห็นสามารถแลกเปลี่ยนกันได้จริง ก็น่าศึกษาต่อไปว่ามีกระบวนการสร้างให้

เครื่องมือนี้เป็นพื้นที่สาธารณะได้อย่างไร และมีรูปแบบการสื่อสารให้คนทั่วไปสามารถเข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะได้อย่างไร

2.4.2 ประเด็นเครือข่ายการสื่อสารออนไลน์ “เฟซบุ๊ก” กับพื้นที่ทางการเมือง

การศึกษาเรื่อง “บทบาทของเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ” นั้นได้สำรวจงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเครือข่ายออนไลน์ ในรูปแบบ “เฟซบุ๊ก” กับพื้นที่ทางการเมืองไว้ดังนี้

อัญชลี เอกศาสตร์ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “การแสวงหาข่าวสารการเมืองผ่านเฟซบุ๊ก และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจถึงกระบวนการ และเหตุผลของการเลือก แสวงหาข่าวสารทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊ก รวมถึงเพื่อเข้าใจว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นสัมพันธ์กับการแสวงหาข่าวสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์หรือไม่ นอกจากนี้เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การศึกษาของ อัญชลี ได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ และเฟซบุ๊ก ซึ่งชี้ให้เห็นลักษณะของเฟซบุ๊กที่เป็นการสื่อสารแบบเครือข่ายดังนี้

1. ผู้ใช้สามารถสื่อสารได้โดยตรง
2. ผู้ใช้สามารถหาเพื่อนและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนได้สะดวก โดยผ่านระบบการให้บริการต่าง ๆ
3. ระบบต่าง ๆ ในเฟซบุ๊กสนับสนุนการส่งข้อความสั้น บทความ ภาพ คลิป วิดีโอ เกม ฯลฯ
4. สามารถสร้างเนื้อหาเพื่อมาแบ่งปันกับเพื่อนในเครือข่ายได้
5. สามารถนำเนื้อหาจากแหล่งข้อมูลอื่นมาแบ่งปันได้
6. สามารถเลือกสร้างเฟซบุ๊กเป็นเพจบุคคล หรือเป็นกลุ่มเครือข่ายได้
7. การสร้างเฟซบุ๊กที่เป็นกลุ่มเครือข่ายมีลักษณะที่เอื้อต่อการเพิ่มจำนวนเครือข่ายของผู้ใช้ได้จำนวนมาก
8. เฟซบุ๊กมีลักษณะที่เอื้อต่อการเชื่อมเครือข่ายของผู้ใช้ด้วยการไปขอเป็นเพื่อนกับผู้ใช้รายอื่นที่เราสามารถสืบค้นต่อ ๆ กันไปได้เรื่อย ๆ

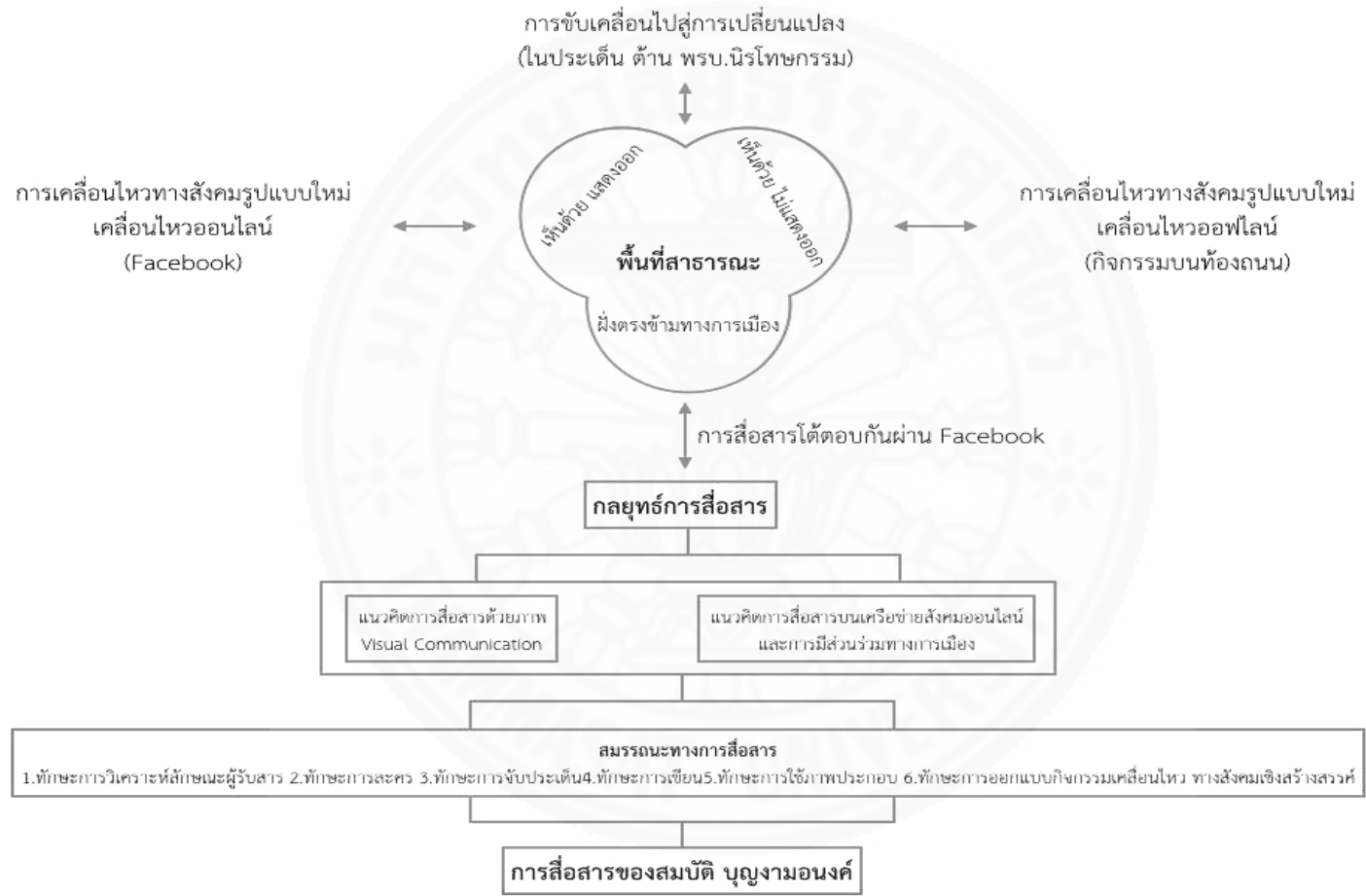
ในข้อสุดท้ายนี้เองที่ทำให้เฟซบุ๊กถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทั้งการตลาด การเมือง และการสร้างประชาสังคม ซึ่งจากคุณลักษณะของเฟซบุ๊กนี้ อัญชลีได้นำมาเป็นแนวทางในการตอบคำถามถึงพฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กในการแสวงหาข่าวสาร และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการแสวงหาข่าวสารผ่านเฟซบุ๊ก

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงน่าจะนำเอาลักษณะเฟซบุ๊กที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่าย การสังคมออนไลน์มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ว่า การสื่อสารภายในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์นั้น ได้ใช้คุณลักษณะเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารประเด็นสาธารณะอย่างไรบ้าง

ในการศึกษาบนพื้นที่เดียวกันนี้ อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “การเมืองบนเฟซบุ๊ก: วัฒนธรรม-การเมืองบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ พ.ศ. 2553-2555” โดยตั้งคำถามกับการเคลื่อนไหวออนไลน์ว่าเปิดพื้นที่ที่ทางการเมืองใหม่ ๆ มากน้อยแค่ไหน และสังคมออนไลน์ แยกขาดกับสังคมออฟไลน์เพียงใด และได้กล่าวถึงวิธีการสื่อสารที่ได้รับความนิยมในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งต้องอาศัยทักษะ และทุนทางวัฒนธรรม ที่แม้พื้นที่บนเครือข่ายสังคมออนไลน์จะอนุญาตให้คนทั่วไปมีอำนาจในการสื่อสารและการเคลื่อนไหวได้มากขึ้น แต่กิจกรรมเหล่านี้จะมีพลังมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละบุคคล ซึ่งข้อค้นพบของ อาทิตย์ ที่น่าสนใจคือ เครือข่ายสังคมออนไลน์อนุญาตให้คนทั่วไปสะสม และแปลงทุนทางสังคมและวัฒนธรรมได้สะดวกขึ้น นอกจากนี้เกิดการขยายวงของการสื่อสาร อำนาจในการควบคุมพื้นที่ไปอยู่ในมือคนธรรมดามากขึ้น ซึ่งท้ายที่สุดแล้วทำให้มีเสรีภาพมากขึ้นในการแสดงออก และรวมตัว ส่วนการแสดงออกทางการเมืองบนสังคมออนไลน์ ทำให้คนที่มีทุนเดิมสามารถแสดงออกได้ง่ายกว่า ส่วนคนที่ไม่มีทุนเดิมทางสังคม ก็สามารถเข้าร่วม หรือเสนอความคิดเห็นได้มากขึ้น

จากข้อค้นพบของ อาทิตย์ สามารถนำมาใช้ในการประกอบการวิเคราะห์เฟซบุ๊ก ของ สมบัติ บุญงามอนงค์ว่าได้มีทุนทางสังคม และวัฒนธรรมอย่างไรบ้าง ที่เอื้ออำนวยให้เกิดเป็นเครือข่ายการสื่อสารในประเด็นการเมืองที่มีผู้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ได้แย่งอย่างต่อเนื่อง

2.5 กรอบแนวความคิด

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวความคิดการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อความ (Textual Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) ประกอบกับการวิเคราะห์บริบทแวดล้อม จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ข่าว บทความ เป็นต้น โดยเป็นการศึกษาตั้งแต่วันที่ 19 ตุลาคม - 11 พฤศจิกายน 2556 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์ ว่ามีคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะอย่างไร และ เพื่อศึกษาการใช้เฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ในการขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

3.1 แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลประเภทตัวบท

แหล่งข้อมูลทางหน้าเพจเฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ คือ การสื่อสารโต้ตอบกันภายในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ในส่วนของพื้นที่ “วอลล์” (Wall) ประกอบไปด้วย

1. ข้อความในส่วนของการอัปเดตสถานะ (Status Update) หรือส่วนแสดงการโพสต์ข้อมูล ที่สมบัติ บุญงามอนงค์ได้นำเสนอประเด็นต่าง ๆ

2. กิจกรรมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายสังคมออนไลน์บนหน้าเพจเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์ ใน 3 ระดับ ได้แก่

2.1. การกดไลค์ หรือคลิกถูกใจข้อความของสมบัติบุญงามอนงค์

2.2. การกดแชร์ หรือแบ่งปันข้อมูล และ/หรือการแสดงความคิดเห็น ของสมบัติ บุญงามอนงค์ไปยังเพจอื่น ๆ เกี่ยวกับประเด็นการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

2.3. การร่วมกิจกรรมเคลื่อนไหวในลักษณะออนไลน์ (new social movement) เช่น การเปลี่ยนภาพประจำตัวพร้อมกัน การช่วยกันออกแบบภาพรณรงค์ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม เป็นต้น

เกณฑ์ในการคัดเลือกข้อมูลสำคัญ

การคัดเลือกข้อมูลสำคัญในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์มาเป็นหน่วยในการศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มสมาชิกเครือข่ายสังคมออนไลน์แบบเจาะจง (purposive sampling) โดยแบ่ง

เป็นข้อมูลการแสดงความคิดเห็นบนอ็อปเดทสถานะทั่วไป และข้อมูลการแสดงความคิดเห็นบนอ็อปเดทสถานะเพื่อการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวทางสังคม

ทั้งนี้เป็นการกำหนดข้อความอ็อปเดทสถานะ (Status Update) ที่มีลักษณะเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม กรณีต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และมีการจัดกิจกรรม รวมทั้งมีผู้เข้าร่วมอย่างเด่นชัด โดยเป็นกิจกรรมที่เริ่มต้นสื่อสารเพื่อเคลื่อนไหวร่วมกันผ่านสังคมออนไลน์บนเฟซบุ๊ก และนำมาสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมแบบออฟไลน์ ตั้งแต่วันที่ 19 ตุลาคม - 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 โดยสามารถแบ่งเป็นกิจกรรมได้ดังนี้

1. กิจกรรม “วันอาทิตย์สีแดง รีเทิร์น” แลกงจุดยืนต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม นัดรวมตัวจัดกิจกรรมในวันที่ 27 ตุลาคม 2556 ที่ร้านแมคโดนัลด์ ราชประสงค์
2. กิจกรรม “10,000 UP เราไม่ลืม” นัดรวมตัวจัดกิจกรรมในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2556 ที่แยกราชประสงค์

แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล

1. สมบัติ บุญงามอนงค์ ในฐานะเจ้าของเพจเฟซบุ๊ก
2. สมาชิกเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยเลือกเฉพาะบุคคลที่มีส่วนร่วมในเฟซบุ๊กทั้ง 3 รูปแบบ คือ ตั้งแต่ติดตามกดไลก์ กดแชร์ แสดงความคิดเห็น และร่วมกิจกรรมออนไลน์ในลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (new social movement) โดยเป็นการเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ หรืออย่างน้อยมีการแสดงออกถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในเพจอย่างน้อย 4 วันต่อสัปดาห์ (ซึ่งจำนวน 4 วันนี้เป็นความคิดจากการหาค่าเฉลี่ยกลางจาก 7 วัน หรือ 1 สัปดาห์) ทั้งนี้แบ่งเป็นการมีส่วนร่วมของกลุ่มคน 3 ประเภทดังนี้

- 2.1. กลุ่มที่มีความคิดเห็นทางการเมืองไปในทางเดียวกับสมบัติ บุญงามอนงค์ และเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม
- 2.2. กลุ่มที่มีความคิดเห็นทางการเมืองไปในทางเดียวกับสมบัติ บุญงามอนงค์ แต่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม
- 2.3. กลุ่มผู้ที่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และร่วมแสดงออก แต่เป็นฝั่งตรงข้ามทางการเมือง

วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) สมบัติ บุญงามอนงค์ ในบทบาทเจ้าของเพจเฟซบุ๊ก และสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) สมาชิกที่มีส่วนร่วมในเพจเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ จะให้สมบัติ บุญงามอนงค์เป็นผู้แนะนำบุคคลที่มีส่วนร่วมตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และ/หรือ ใช้เทคนิคการอ้างอิงต่อเนื่องแบบปากต่อปาก (Snowball Sampling Technique) โดย

หลังจากได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มที่ได้รับการแนะนำจากสมบัติ บุญงามอนงค์ แล้วจะให้กลุ่มตัวอย่างแนะนำบุคคลอื่นที่เข้าตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อทำการเก็บข้อมูลต่อไป

แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

เอกสารในการประกอบการวิเคราะห์ได้แก่ ข่าว บทความในสื่อมวลชน อินเทอร์เน็ต เป็นต้น โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ช่วงที่สมบัติ บุญงามอนงค์จัดกิจกรรมเคลื่อนไหวทางสังคม กรณีต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

3.2 เครื่องมือวิจัย

1. วิธีการวิเคราะห์ข้อความ (Textual Analysis) โดยเก็บข้อมูลเนื้อหาการสื่อสารเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ที่ปรากฏตามคุณลักษณะการใช้งานของเฟซบุ๊ก ประกอบไปด้วย

1.1 ส่วนหน้าวอลล์ (Wall) ซึ่งมีฟังก์ชันสำหรับการโพสต์ข้อความ วิดีโอ รูปภาพ แชร์ลิงค์ และกิจกรรมนัดหมาย

1.2 ส่วนแสดงการโพสต์ข้อมูล หรือข้อความความคิดเห็น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวอลล์ ในตำแหน่งนี้สำหรับแสดงข้อมูลที่เจ้าของเพจโพสต์ไปแล้ว และมีการแสดงข้อมูลหรือความคิดเห็นของเพื่อน/สมาชิกที่ติดตามเพจเฟซบุ๊ก ตอบกลับมา

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) โดยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ การกดไลก์ การกดแชร์ และการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งร่วมกิจกรรมออนไลน์ในลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (new social movement) และสัมภาษณ์สมบัติ บุญงามอนงค์ ในบทบาทเจ้าของเพจเฟซบุ๊ก หรือต้นทางของการสื่อสารในประเด็นต่าง ๆ ผ่านพื้นที่เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลความเป็นพื้นที่สาธารณะออนไลน์ ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่ รวมถึงการใช้เฟซบุ๊ก ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสังคมรูปแบบใหม่ โดยมีคำถามหลักดังนี้

2.1 ประเด็นสัมภาษณ์สมบัติ บุญงามอนงค์ ในบทบาทของต้นทางการสื่อสารในประเด็นต่าง ๆ ผ่านพื้นที่เครือข่ายสังคมออนไลน์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 : เพื่อศึกษาความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์ ว่ามีคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะอย่างไร

1. คนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือแสดงออกทางการเมืองผ่านเฟซบุ๊กของสมบัติส่วนใหญ่เป็นใคร มีเป้าหมายในการเข้าร่วมในเพจเฟซบุ๊กอย่างไร

การเป็นเพื่อน

2. ท่านมีแนวทางอย่างไรในการรับคนเข้ามาเป็นเพื่อนในเฟซบุ๊ก หรือยกเลิก
3. เฟซบุ๊กของท่าน มีกฎกติกาในการพูดคุยกันหรือไม่ อย่างไร
4. ท่านมีเป้าหมายในการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กอย่างไรบ้าง
5. ท่านคิดว่าเฟซบุ๊กเป็นพื้นที่ที่สามารถสื่อสารได้อย่างอิสระในทุกประเด็น
หรือไม่

6. มีเรื่องเกี่ยวกับอะไรบ้างที่ท่านคิดว่าไม่สามารถสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กได้
7. เฟซบุ๊กของท่าน เป็นพื้นที่ที่จำเป็นต้องสื่อสารด้วยเหตุผลหรือไม่ และหาก
เป็นเหตุผลที่ไม่ได้อยู่บนหลักการเดียวกันกับคุณสมบัติ จะสามารถสื่อสารได้เช่นกันหรือไม่

8. หากคนที่แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่ท่านโพสต์ เป็นคนที่ไม่มีความรู้ใน
เรื่องดังกล่าว โดยแสดงผ่านการนำเสนอความคิดเห็น ท่านจะมีทำอย่างไร

9. ท่านคิดว่าสื่อมวลชนมีบทบาท หรือให้ความสนใจเฟซบุ๊กของท่านหรือไม่
อย่างไร และหากมีบทบาทในเฟซบุ๊กแล้วนั้น บทบาทของสื่อมีผลต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมที่กำลัง
สื่อสารของท่านหรือไม่

10. ท่านคิดว่าการใช้เฟซบุ๊กในการสื่อสารมีคุณูปการณอย่างไรต่อการ
ขับเคลื่อนสังคม โดยเฉพาะในประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

11. ท่านคิดว่าการใช้เฟซบุ๊กสื่อสารเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม
ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ภาพรวม

12. ท่านคิดว่าเฟซบุ๊กเป็นพื้นที่ของใครบ้าง เทคโนโลยีนี้ได้เปิดโอกาส หรือปิดกั้น
ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม หรือกลุ่มคนเสียแฉงหรือไม่ อย่างไร

13. ท่านคิดว่าเฟซบุ๊ก หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์นี้ มีบทบาทต่อการเคลื่อนไหว
ทางสังคม โดยเฉพาะในประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมหรือไม่ อย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับการ
เคลื่อนไหวผ่านเทคโนโลยีเว็บไซต์ 1.0 หรือการเคลื่อนไหวทางสังคมในรูปแบบเดิมของนักกิจกรรม
ทางสังคม

14. จากประสบการณ์การสื่อสารภาคประชาสังคม ท่านคิดว่าเฟซบุ๊กเป็นพื้นที่
สาธารณะหรือไม่ อย่างไร และเชื่อมโยงกับสื่อใหม่ สื่อเก่าได้อย่างไรบ้าง รวมถึงส่งผลกระทบต่อ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : เพื่อศึกษาการใช้เฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ใน
การขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

1. ท่านคิดว่า มีปัจจัยอะไรที่นำคนทั่วไปเข้ามาสู่การมีส่วนร่วมในเฟซบุ๊ก

2. การคัดเลือกประเด็นในการสื่อสาร ท่านมีเกณฑ์อะไรบ้าง และนำไปสู่อะไร

3. ในประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ท่านคิดว่าสิ่งที่ตนเองสื่อสารไปนั้น เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในสังคม หรือเพื่อโน้มน้าวใจกลุ่มคนที่มีความเห็นแตกต่าง เพราะอะไร
4. ท่านคิดว่าตนเองมีความชอบธรรมในการที่จะออกมาสื่อสาร หรือแสดงออกทางความคิดของตนเองผ่านเฟซบุ๊กหรือไม่ เพราะอะไร
5. ในกรณีที่มีความแตกต่างทางความคิดเกิดขึ้นในเพจเฟซบุ๊ก ท่านมีวิธีการจัดการความขัดแย้งทางความคิดอย่างไร
6. ท่านคิดว่าตนเองมีจุดเด่นในการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนสังคมอย่างไร
7. ท่านมีวิธีการสื่อสารให้ปัจเจกชนเข้ามาสนใจในประเด็นสาธารณะอย่างไร
8. ท่านมีกระบวนการออกแบบกิจกรรมอย่างไร เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนภาคประชาสังคมรูปแบบใหม่ (new social movement)
9. ท่านคิดว่าลักษณะการใช้ภาษาในการสื่อสารในพื้นที่เครือข่ายสังคมออนไลน์ จำเป็นต้องมีรูปแบบ วิธีการ หรือส่วนผสมหรือไม่ อย่างไร
10. ท่านมีกลยุทธ์ในการสื่อสารภายในเฟซบุ๊กที่นำไปสู่การมีส่วนร่วม และขับเคลื่อนสังคมอย่างไร

2.2 ประเด็นสัมภาษณ์กลุ่มเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1: เพื่อศึกษาความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์ ว่ามีคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะอย่างไร

1. เป้าหมายในการเข้าร่วมในเพจเฟซบุ๊กของท่านคือ อะไร และคิดว่าเป็นเป้าหมายเดียวกันกับสมบัติ บุญงามอนงค์หรือไม่ อย่างไร
2. ท่านเข้ามาเป็นเพื่อนสมบัติ บุญงามอนงค์ หรือติดตามเพจสมบัติได้อย่างไร
3. ท่านคิดว่าเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ เป็นพื้นที่ที่สามารถสื่อสารความคิดเห็นกันได้อย่างอิสระหรือไม่ เพราะอะไร
4. ท่านคิดว่ามีเรื่องเกี่ยวกับอะไรบ้างที่ไม่สามารถสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กได้
5. ท่านคิดว่าเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ เป็นพื้นที่ที่จำเป็นต้องสื่อสารด้วยเหตุผลหรือไม่ และหากเป็นเหตุผลที่ไม่ได้อยู่บนหลักการเดียวกันกับเขา จะสามารถสื่อสารได้เช่นกันหรือไม่
6. หากคนที่แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่สมบัติ บุญงามอนงค์โพสต์ เป็นคนที่ไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าว โดยแสดงผ่านการนำเสนอความคิดเห็น เขาจะมีท่าทีอย่างไร รวมถึงคุณจะมีท่าทีอย่างไร

7. ในประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ท่านคิดว่าเฟซบุ๊กของสมบัตี เป็นที่สนใจของสื่อมวลชนหรือไม่ และคิดว่าสื่อมวลชนมีบทบาทต่อการเคลื่อนไหวดังกล่าวหรือไม่

8. การสื่อสารของสมบัตี รวมถึงการมีส่วนร่วมในเฟซบุ๊กของสมบัตีของท่านมีคุณูปการต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (new social movement) โดยเฉพาะในประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมหรือไม่ อย่างไร

9. ท่านคิดว่าการใช้เฟซบุ๊กสื่อสารเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ส่งผลกระทบอย่างไรต่อสถานการณ์ภาพรวม

10. ท่านคิดว่าเฟซบุ๊กเป็นพื้นที่สาธารณะหรือไม่ อย่างไร

11. ท่านคิดว่าเทคโนโลยีนี้ได้เปิดโอกาส หรือปิดกั้นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม หรือกลุ่มคนเสื้อแดงหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : เพื่อศึกษาการใช้เฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ในการขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

1. เหตุผลอะไรที่ทำให้ท่านเข้ามาสู่การมีส่วนร่วมในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์

2. ปัจจัย หรือประเด็นใดที่เป็นส่วนสำคัญของท่านในการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมออนไลน์ เช่น กดไลค์ แสดงความคิดเห็นในเฟซบุ๊กสมบัติ บุญงามอนงค์

3. อะไรที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้ท่านตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมร่วมกับสมบัติ บุญงามอนงค์

4. ในช่วงการเคลื่อนไหวต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ท่านมีความรู้สึกอย่างไรต่อสมบัติ บุญงามอนงค์ รวมถึงการนำเสนอความคิดเห็นผ่านเฟซบุ๊กของเขา

5. ในประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม คิดว่าสิ่งที่สมบัติ บุญงามอนงค์สื่อสารไปนั้น เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในสังคม หรือเพื่อโน้มน้าวใจกลุ่มคนที่มีความเห็นแตกต่าง เพราะอะไร

6. ท่านคิดว่า สมบัติ บุญงามอนงค์ หรือตัวท่านเองมีความชอบธรรมในการที่จะออกมาสื่อสาร หรือแสดงออกทางความคิดผ่านเฟซบุ๊กหรือไม่ เพราะอะไร

7. ในกรณีที่มีความแตกต่างทางความคิดเกิดขึ้นในเพจเฟซบุ๊ก ท่านคิดว่าสมบัติ บุญงามอนงค์ จะมีวิธีการจัดการความขัดแย้งทางความคิดอย่างไร

8. ท่านคิดว่าสมบัติ บุญงามอนงค์มีจุดเด่นในการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนสังคมอย่างไร

9. ท่านคิดว่ากิจกรรมการเคลื่อนไหว เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของสมบัติ บุญงามอนงค์ มีลักษณะพิเศษอย่างไร

10. ท่านคิดว่าสมบัติ บุญงามอนงค์ มีกลยุทธ์ในการสื่อสารภายในเฟซบุ๊กที่นำไปสู่การมีส่วนร่วม และขับเคลื่อนสังคมสังคมรูปแบบใหม่ (new social movement) อย่างไร

11. เนื่องจากมีเฟซบุ๊กที่เปิดขึ้นมาเพื่อขับเคลื่อนประเด็นสังคมต่าง ๆ มากมาย ซึ่งประเด็นการเมืองประชาธิปไตยก็เป็นหนึ่งในนั้น ท่านคิดว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง ที่ทำให้คนตัดสินใจเข้าร่วม หรือไม่เข้าร่วมในการขับเคลื่อนประเด็นสังคมในแต่ละเพจ

3.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ” ผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ รวมถึงการใช้เฟซบุ๊กในการขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ตามรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3.1

แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบทฤษฎี

วัตถุประสงค์	แนวคิด และทฤษฎี	การวิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อศึกษาความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์ ว่ามีคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะอย่างไร	คุณลักษณะพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) 5 ประการ ของเจอเก้นส์ ฮาเบอร์มาส 1. เป็นพื้นที่ที่มีการรวมตัวกันของปัจเจกชน ที่สมัครใจเข้าพุดอภิปรายโต้แย้งด้วยประเด็นที่เพื่อส่วนรวม มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะ 2. เป็นพื้นที่ที่อิสระจากอำนาจต่าง ๆ ในสังคม 3. มีการไหลเวียนของการใช้เหตุผล (rationality) อย่างเป็นอิสระ ไม่มีอภิสิทธิ์ 4. สถาบันสื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการหล่อเลี้ยงให้การอภิปรายในเรื่องสาธารณะนั้น โต้เถียงอย่างใช้เหตุผล	วิเคราะห์ด้วยบท (Textual Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview)

ตารางที่ 3.1

แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบทฤษฎี (ต่อ)

วัตถุประสงค์	แนวคิด และทฤษฎี	การวิเคราะห์ข้อมูล
	<p>5. ผลจากการพูดคุย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือมีการกระทำบางอย่างต่อเนื่อง</p> <p>พื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ ของพวงพนา คุณวัฒน์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. พื้นที่สาธารณะมีลักษณะเปิดกว้าง ประกอบด้วยผู้คนที่หลากหลาย รวมถึงคนที่เสียเปรียบและไม่มีอำนาจทางการเมือง 2. พื้นที่สาธารณะมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ อย่างใกล้ชิด 3. พื้นที่สาธารณะในปัจจุบันประกอบด้วยสื่อหลายประเภทได้แก่ สื่อกระแสหลัก (mainstream media) สื่อกระแสทางเลือก (alternative media) 	
<p>เพื่อศึกษาการใช้ เฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ในการ ขับเคลื่อนขบวนการ เคลื่อนไหวทางสังคม รูปแบบใหม่ เพื่อ ต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรม</p>	<p><u>กลยุทธ์การสื่อสาร</u></p> <p>แนวคิดการสื่อสารด้วยภาพ (Visual Communication)</p> <p>คุณสมบัติทางเทคโนโลยีของสื่อเฟซบุ๊ก</p> <p>การใช้สื่ออื่น ๆ ประกอบเพื่อสื่อสารเครือข่าย</p>	<p>วิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis)</p> <p>การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview)</p> <p>การวิเคราะห์บริบทแวดล้อม จากเอกสารข่าว บทความที่เกี่ยวข้อง</p>

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ” ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิเคราะห์ข้อความ (Textual Analysis) จากข้อความบนหน้าวอลล์ (wall) ของสมบัติ และการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกเพจ ในช่วงวันที่ 19 ตุลาคม - 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นช่วง สมบัติ บุญงามอนงค์ สื่อสารเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม โดยศึกษาประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) สมบัติ บุญงามอนงค์ ในบทบาทเจ้าของเพจ และกลุ่มตัวอย่างภาคประชาชนซึ่งใช้พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ เพื่อติดตามข้อมูลข่าวสาร และสื่อสารในช่วงเหตุการณ์ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้าย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง กลุ่มผู้เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง และกลุ่มผู้เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และร่วมแสดงออก แต่เป็นฝั่งตรงข้ามทางการเมือง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสมาชิกเพจเฟซบุ๊กสมบัติ บุญงามอนงค์ ประกอบไปด้วย บุคคลที่มีอาชีพ และสถานะทางสังคมที่หลากหลาย ทั้งอยู่ในส่วนของภาคประชาสังคม ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ทนายความ นักสื่อสารสาธารณะ วิทยากรกระบวนการ นักธุรกิจ แม่บ้าน โปรแกรมเมอร์ นักวิจัยเชิงสังคมศาสตร์ และเชฟอาหารไทย

นอกจากนี้วิเคราะห์บริบทแวดล้อม จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาว่าความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ มีคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะอย่างไร และศึกษาการใช้เฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ในการขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรม ทั้งนี้ผลการศึกษา ผู้วิจัยจะพรรณนาแจกแจงรายละเอียดโดยยึดตามหัวข้อวัตถุประสงค์

4.1 ความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ว่ามีคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะอย่างไร

การวิเคราะห์ข้อความเพื่อศึกษาว่า ความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ มีคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะอย่างไรนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ โดยพิจารณาตามคุณลักษณะพื้นที่สาธารณะ 5 ประการ ของเจอร์เก้นส์ ฮาเบอร์มาส และเพื่อให้เห็นภาพรวม ผู้วิจัยใช้ตาราง ประกอบการบรรยาย โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อความกลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้าน พ.ร.บ.

นิตยสารกรรม ในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ได้รวมทั้งสิ้น 45 ข้อความ จากข้อความทั้งหมด 372 ข้อความ

ตารางที่ 4.1

วิเคราะห์คุณลักษณะพื้นที่สาธารณะ 5 ประการ ในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์

ตารางวิเคราะห์คุณลักษณะพื้นที่สาธารณะ 5 ประการ ในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์											
No.	หัวข้อ	ประโยชน์ส่วนรวม		อิสระ		ไหลเวียนเหตุผล		สื่อหลักหล่อเลี้ยง		มีการลงมือทำ	
		สมบัติ	สมาชิก	สมบัติ	สมาชิก	สมบัติ	สมาชิก	สมบัติ	สมาชิก	สมบัติ	สมาชิก
1	19 ต.ค._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่
2	23 ต.ค._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
3	23 ต.ค._2	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่
4	24 ต.ค._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
5	25 ต.ค._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
6	25 ต.ค._2	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่
7	26 ต.ค._1	ไม่ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่
8	26 ต.ค._2	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
9	27 ต.ค._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
10	27 ต.ค._2	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่	ใช่
11	28 ต.ค._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
12	29 ต.ค._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
13	29 ต.ค._2	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
14	30 ต.ค._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
15	30 ต.ค._2	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
16	31 ต.ค._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
17	31 ต.ค._2	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
18	1 พ.ย._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่
19	1 พ.ย._2	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
20	2 พ.ย._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
21	3 พ.ย._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่	ใช่
22	4 พ.ย._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
23	4 พ.ย._2	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่	ใช่
24	5 พ.ย._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่
25	5 พ.ย._2	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
26	6 พ.ย._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่

ตารางที่ 4.1

วิเคราะห์คุณลักษณะพื้นที่สาธารณะ 5 ประการ ในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ (ต่อ)

ตารางวิเคราะห์คุณลักษณะพื้นที่สาธารณะ 5 ประการ ในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์											
No.	หัวข้อ	ประโยชน์ส่วนรวม		อิสระ		ไหลเวียนเหตุผล		สื่อหลักหล่อเลี้ยง		มีการลงมือทำ	
27	6 พ.ย._2	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่
28	6 พ.ย._3	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่
29	7 พ.ย._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
30	7 พ.ย._2	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
31	8 พ.ย._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่	ใช่
32	8 พ.ย._2	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
33	8 พ.ย._3	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
34	8 พ.ย._4	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
35	8 พ.ย._5	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่
36	9 พ.ย._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
37	9 พ.ย._2	น้อย	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
38	9 พ.ย._3	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
39	9 พ.ย._4	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
40	10 พ.ย._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
41	10 พ.ย._2	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
42	10 พ.ย._3	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่
43	10 พ.ย._4	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
44	11 พ.ย._1	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
45	11 พ.ย._2	ไม่ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ใช่
รวม	45	42	45	45	45	30	39	5	8	39	32
	ข้อความ	93.33%	100%	100%	100%	66.66%	86.66%	11.11%	17.77%	86.66%	71.11%

ทั้งนี้ผลการศึกษาในประเด็นความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ จากการเก็บข้อมูลทางเพจเฟซบุ๊ก และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) กลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนร่วมในการสื่อสาร และกิจกรรมของสมบัติ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่ง มีความคิดเห็นทางการเมืองไปในทางเดียวกับ สมบัติ และเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม กลุ่มที่สอง มีความคิดเห็นทางการเมืองไปในทางเดียวกับ สมบัติ แต่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และกลุ่มที่สาม ไม่เห็นด้วยกับความคิดทางการเมืองของ สมบัติ แต่สามารถสื่อสารโต้ตอบกันที่เหตุผล ยอมรับจุดยืนทางความคิด

ของกันและกัน ผู้วิจัยพบว่า มีคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะ ตามแนวคิดของ เจอเก้นส์ ฮาเบอร์มาส และ พวงพนา คุณวัฒน์ ดังนี้

อิสระ	เหตุผล	สถาบันสื่อหรือเสียงอิสระ	เกิดการเปลี่ยนแปลง	เปิดกว้าง	เชื่อมโยงการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่
<ul style="list-style-type: none"> - อิสระภายใต้ขอบเขต 4 ข้อ - แม้เป็นเจ้าของเพจ แต่บางกรณีถูกควบคุมบุคคลิก และเนื้อหาโดยสมาชิกเพจ - สมาชิกเพจตรวจสอบเจ้าของเพจได้ - รูปแบบของอิสระที่ปรากฏในพื้นที่ 8 ลักษณะ 	<ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบการให้เหตุผลในพื้นที่หน้าวอลล์ของสมบัติ - การแสดงความคิดเห็นไม่สามารถแยกเหตุผลและอารมณ์ออกจากกัน - พื้นที่บุคคลิก ตัวตนและประเด็นในเพจทำให้พื้นที่ในเพจเฟซบุ๊กจำเป็นต้องมีเหตุผล 	<ul style="list-style-type: none"> - สื่อหลักมีบทบาทในการกระจายข้อมูลข่าวสาร - เฟซบุ๊กเป็นช่องทางให้คนเข้าถึง และมีส่วนร่วมทางการเมือง - สื่อได้ประโยชน์จากการเคลื่อนไหวของสมบัติ - พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติได้รับผลกระทบทั้งเชิงบวก และเชิงลบ 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดการถกเถียง รวมกลุ่มจัดกิจกรรมออนไลน์ และบนท้องถนน - เป็นบทเรียนให้การเมืองสื่อ - สร้างความเข้าใจใหม่ให้สังคมเกี่ยวกับแนวคิดคนสื่อแคงที่มีความต่างกัน - สร้างพื้นที่การแสดงออก - ไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อการเคลื่อนไหวในภาพใหญ่ของสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> - แนวคิด และการแสดงออกของสมบัติเปิดกว้าง - เฟซบุ๊กเป็นเครื่องมือที่เปิดพื้นที่ให้คนทั่วไปแสดงออก / มีชื่อเสียง / ช่องว่างลดลง - เฟซบุ๊กเปิดให้คนเข้าถึงเครื่องมือ และการเปิดกว้างขึ้นอยู่กับการใช้งานของบุคคล - เปิดพื้นที่ในใจ จึงเปิดพื้นที่สาธารณะ 	<ul style="list-style-type: none"> - เฟซบุ๊กของสมบัติเชื่อมโยงกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองรูปแบบใหม่ - มีลักษณะการเคลื่อนไหวที่รูปแบบใหม่ - เก้า

ภาพที่ 4.1 สรุปความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์

4.1.1 ปัจเจกชนในการพูดคุยประเด็นสาธารณะ

คุณลักษณะพื้นที่สาธารณะประการที่ 1 ต้องเป็นพื้นที่ที่รวมตัวกันของกลุ่มปัจเจกชนบนพื้นฐานของความสมัครใจที่จะเข้ามา พูดคุย อภิปรายโต้แย้งกัน ด้วยประเด็น เนื้อหาที่เป็นเรื่องของส่วนรวมและมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของสาธารณะมิใช่เพื่อส่วนตัว

จากการตีความ 45 ข้อความ ในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ที่มีการสื่อสารช่วงต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม พบว่า ในพื้นที่วอลล์ (wall) ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับโพสต์ข้อความของสมบัติ มีการสื่อสารที่มีเป้าหมาย เพื่อประโยชน์ของสาธารณะอยู่ 42 ข้อความ คิดเป็น 93.33 เปอร์เซ็นต์ ส่วนในพื้นที่แสดงข้อความความคิดเห็นของสมาชิกที่เข้ามามีส่วนร่วมในเฟซบุ๊ก มีการสื่อสารที่มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของสาธารณะอยู่ทั้ง 45 ข้อความ คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

โดยในช่วงต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ได้โพสต์ข้อความแสดงความคิดเห็นในประเด็นดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมบัติ บุญงามอนงค์ และการเก็บข้อมูลในหน้าเฟซบุ๊กพบว่า พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ แม้เป็นพื้นที่ส่วนตัว แต่มีบทบาทเป็นพื้นที่ที่สื่อสารประเด็นทางสังคมและการเมืองเป็นหลัก มีสมาชิกในเพจที่ให้ความสนใจในประเด็นดังกล่าว เข้ามาพูดคุย อภิปรายโต้แย้ง แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในประเด็นต่าง ๆ ตามที่สมบัติ ตั้งหัวข้อ และในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้าย ได้มีสมาชิกเพจเข้ามาใช้พื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยจากการเก็บข้อมูลช่วงเดือนเมษายน 2556 ซึ่งเป็นช่วงก่อนเหตุการณ์ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้าย เฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์ มีจำนวนเพื่อนอยู่ในเฟซบุ๊ก 4,570 คน และมีผู้ติดตาม 5,133 คน ในระหว่างเหตุการณ์ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้าย เดือนตุลาคม 2556 มีจำนวนเพื่อนอยู่ในเฟซบุ๊กเท่าเดิม แต่มีผู้ติดตามเพิ่มขึ้นเป็น 14,236 คน และในปัจจุบัน เดือนมกราคม 2559 สมบัติ บุญงามอนงค์ มีจำนวนเพื่อนอยู่ในเฟซบุ๊ก 4,899 คน และมีผู้ติดตาม 125,185 คน

“ใช้ในการสื่อสารความคิด เฟซบุ๊กเป็นเครื่องมือที่สามารถสื่อสารได้จริง สะดวก ต้นทุนต่ำ และบางจังหวะใช้สื่อสารเพื่อระดมคนเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มคนที่อยู่ในเฟซบุ๊ก คือ เสื้อแดง กลุ่มคนที่สนใจการเมือง และกลุ่มที่เป็นเพื่อนกันที่มีอยู่เดิม ถ้าเข้ามาเป็นเพื่อนทางเฟซบุ๊กกันแล้ว ผมจะไม่ยกเลิกการเป็นเพื่อน ยกเว้นว่าเจ้าตัวต้องมาขอจริง ๆ ในเพจนี้มีความตื่นตัวทางการเมืองสูงระยะหลัง ๆ ความน่าสนใจอยู่ที่คนติดตามไม่ใช่กลุ่มเดิม แต่เป็นไทยเฉย หน้าใหม่ ที่สนใจการเมือง” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2557)

4.1.1.1 การเข้ามาใช้งานพื้นที่เฟซบุ๊กของสมาชิกเพจ สมบัติ บุญงามอนงค์

การเข้ามาใช้พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มนั้น มีบุคลิก วิธีการแสดงออก และจัดวางตัวเองกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่เหมือนกัน ดังนี้

(1) กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง

เป็นกลุ่มที่ต้องการแสดงออกทางการเมือง ต้องการประกาศจุดยืนทางการเมือง กับสาธารณชน และเชื่อว่า หากต้องการให้ประเทศเป็นประชาธิปไตย ที่ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ โดยเท่าเทียมกัน พลเมืองจำเป็นต้องร่วมแสดงออกในกิจกรรมทางการเมือง ทุกคนต้องสื่อสาร เคลื่อนไหว เพื่อแสดงจุดยืนในหลักการประชาธิปไตย

“เพราะรู้ว่าทำสิ่งที่สนับสนุนสมบัติแล้วคุ้ม เป็นผลตอบแทนที่ดีที่สุด ทำให้ช่วงก้าวของสมบัติกว้างขึ้น จุดยืนของพวกเราคือ “อยากเป็นคนๆ ที่เริ่มต้นทำมันให้สวยงามไหมล่ะ?” มันก็เหมือนขยะ ถ้ามีแต่คนบอกว่ามันเป็นขยะ มันก็จะเป็นกองเน่า ๆ ส่งกลิ่นอยู่ตรงนั้น มันต้องมีใครสักคนเอาขยะกองนั้นไปทิ้ง หรือไปรีไซเคิล “คุณคิดว่าคุณอยากเป็นคนเริ่มต้นทำในสิ่งที่ถูกต้องไหม

ล่ะ?” เรายืมมือคนอื่น ๆ คนรุ่นก่อนมาเยอะแล้วนะ ถ้าอยากเริ่มต้นใหม่ เราก็คงต้องทำ” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2558)

(2) กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง

เป็นกลุ่มที่แม้จะมีหลักการเดียวกันกับสมบัติ บุญงามอนงค์ แต่การแสดงออกทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก หรือการร่วมกิจกรรมทางการเมือง จะส่งผลต่อสถานะทางสังคม และมีผลกระทบต่อการทำงานของตนเอง อีกทั้งบางคนมีจุดยืนที่มีทางการเมือง ไม่ได้เหมือนกับสมบัติทั้งหมด มีทั้งประเด็นที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย อย่างไรก็ตามหากเป็นพื้นที่ปลอดภัย ที่มีเฉพาะผู้ที่มีแนวคิดเดียวกัน จะสามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้ ดังนั้นแม้ในพื้นที่สาธารณะกลุ่มนี้จะไม่ปรากฏความคิด และตัวตนต่อสาธารณะ แต่กลับพบการมีส่วนร่วมหรือการแสดงออกทางการเมืองในพื้นที่ส่วนตัว เช่น มีการเสนอความคิด ออกแบบกิจกรรมการเคลื่อนไหว ในพื้นที่ที่ถ่วงข้อความของ สมบัติ เพื่อสนับสนุนให้การขับเคลื่อนของสมบัติ มีความแหลมคมขึ้น หรือส่งข้อมูลที่ตนเองได้มา และเห็นว่ามิประโยชน์ แต่โพสต์ในพื้นที่เฟซบุ๊กของตนเองไม่ได้ ให้สมบัติ หยิบไปโพสต์ต่อในหน้าเพจของสมบัติเอง เป็นต้น

“เลือกที่จะแสดงออกในโหมตงานแก้ปัญหาสังคมของสมบัติเท่านั้น ไม่ใช่เรื่องการเมือง ไม่อยากให้ใครก็ตามคิดว่าอยู่ในฝั่งเสื้อแดง แต่จะมีบทบาทเงียบ ๆ ในขบวน เพราะไม่อยากให้กระทบหน้างาน เราทำงานเพื่อเด็กด้วยโอกาส ถ้าเราแสดงตัวว่าเลือกข้างใดข้างหนึ่ง เราอาจจะกลายเป็นผู้ตัดโอกาสเด็กเสียเอง หากผู้บริหารมีความคิดอยู่ฝั่งตรงข้าม และเราไม่ได้เห็นด้วยกับการเคลื่อนไหวของสมบัติไปทั้งหมด ที่สุดแล้วแนวทางที่เราเลือกคือ สันติวิธี การต่อสู้ทางการเมืองจะไม่นำไปสู่เสรีภาพ หากเป็นการพูดคุยเฉพาะกลุ่ม แม้กลุ่มก้าวหน้าอย่างสมบัติ จะพยายามเปิดพื้นที่การพูดคุย แต่ปัญหาคือ ความหลากหลาย เสี่ยงต่อการนำไปสู่ความฉิบหาย” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2558)

(3) กลุ่มผู้ที่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และร่วมแสดงออก แต่เป็นฝั่งตรงข้ามทางการเมือง

มีบุคลิกทางการเมืองคล้ายกลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง คือ มีความพร้อมที่จะประกาศจุดยืนของตนเอง และแสดงออกทางการเมืองในพื้นที่สาธารณะ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย

กลุ่มแรก เป็นกลุ่มเสื้อแดงที่ไม่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดซอย ของสมบัติ บุญงามอนงค์ กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เชื่อว่า การผลักดัน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับนี้ เป็นเกมส์การเมือง ที่ผู้มีอิทธิพลทางการเมืองของประเทศได้ทำการเจรจากันเบื้องหลังไว้แล้ว และสมบัติ ยังเข้าไม่ถึงชุดข้อมูลเบื้องหลังนั้น จึงเห็นว่าหากยอมให้นิรโทษกรรมด้วยกันทั้งหมด ทักษิณ ชินวัตร จะได้กลับประเทศไทย และนักโทษการเมืองทุกคนจะได้ออกจากเรือนจำ โดยไม่ต้อง

ผลกร่าง พ.ร.บ.ฉบับนี้ตกไป อันจะทำให้เสียเวลา โดยทำที่ที่แสดงออกต่อสมบัติ เป็นการโพสต์ข้อความในพื้นที่แสดงความคิดเห็น ที่มีทั้งในรูปแบบที่ให้เหตุผล และในรูปแบบใช้อารมณ์ รวมถึง Hate Speech

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีจุดยืนทางการเมืองอยู่ในฝั่งตรงข้าม ที่เข้ามาร่วมใช้พื้นที่เฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์ ในการติดตามข้อมูลข่าวสารในฝั่งสีแดง และแสดงความคิดเห็น โดยทำที่ที่แสดงออกมีทั้งในรูปแบบที่ชื่นชม มีทัศนคติกับสีแดงในทางที่ดีขึ้น เมื่อเห็น สมบัติ และคนสีแดงบางส่วนในเฟซบุ๊ก ประกาศต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดซอย และมีกลุ่มคนที่เข้ามาเยาะเย้ยถากถางที่สมบัติ และสีแดงกลุ่มนี้ถูกรัฐบาลหลอก

“ที่สนใจสมบัติ เพราะเขาเป็นสีแดงที่คิดไม่เหมือนสีแดงคนอื่น ๆ ชื่นชมที่เขากล้าที่จะออกมาต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ซึ่งเป็นการต่อต้านพวกเดียวกันเอง เขากล้าที่จะโดนด่า และความกล้านั้น ส่งผลให้ฉันติดตามเฟซบุ๊กสมบัติ และคิดว่าน่าจะแสดงความคิดเห็นในเฟซบุ๊กของเขาได้ น่าจะเป็นพื้นที่ที่เปิดรับความคิดเห็นต่างได้ จึงเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การสื่อสารกับคนเห็นต่างอาจจะทำให้เราถูกด่าได้ แต่คิดว่าคุ้ม หากการโพสต์นั้นจะทำให้อะไร ๆ ดีขึ้นมาบ้าง อย่างน้อยก็ขอให้ฉันได้บอกความคิดของตัวเองในพื้นที่ที่แม่เห็นต่าง แต่ก็เปิดรับกันได้” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และร่วมแสดงออก แต่เป็นฝั่งตรงข้ามทางการเมือง, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2558)

จากการสัมภาษณ์ลักษณะการใช้งานเฟซบุ๊กของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม กล่าวคือ “กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง” “กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง” และ “กลุ่มผู้ที่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และร่วมแสดงออก แต่เป็นฝั่งตรงข้ามทางการเมือง” สามารถสรุปการใช้ประโยชน์จากเฟซบุ๊กได้โดยแบ่งเป็นใช้ในประเด็นส่วนตัว กับประเด็นสาธารณะ โดยในประเด็นส่วนตัว มีลักษณะการใช้งานดังนี้

ใช้ในประเด็นส่วนตัว มีลักษณะการใช้งานเฟซบุ๊ก ดังนี้

- ใช้เฟซบุ๊กเพื่อติดตามข่าวสารบ้านเมือง
- ใช้เฟซบุ๊กเพื่อติดต่อกับเพื่อน
- ใช้เฟซบุ๊กเพื่อทำงาน ยกตัวอย่าง คนค้าขาย ใช้เป็นช่องทางสร้าง

รายได้ คนทำงานภาคประชาสังคม ใช้เพื่อระดมทรัพยากร คนทำงานสื่อสาร ใช้เพื่อสื่อสารณรงค์ บอกข่าวเล่าสถานการณ์ในประเด็นที่ตนเองทำงาน

“ไว้แสดงออก แสดงความคิดเห็นทั่วไป ใช้ติดตามข่าวสารในทุก ๆ เรื่อง เหมือนเป็นหนังสือพิมพ์ ถ้าเป็นช่วงแรก ๆ จะใช้เฟซบุ๊กเพื่อรวมกลุ่มกันไปเที่ยว หรือไปทำกิจกรรมเพื่อสังคม แต่ช่วงหลังใช้ติดตามการเมืองด้วย” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และร่วมแสดงออก แต่เป็นฝั่งตรงข้ามทางการเมือง, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2558)

- ใช้ในประเด็นสาธารณะ มีลักษณะใช้งานเฟซบุ๊ก ดังนี้

1. ใช้เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวในประเด็นทางการเมืองตามความเชื่อของตนเอง
2. ใช้เพื่อรวมกลุ่ม ทำกิจกรรมเพื่อสังคม รวมถึงขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมือง
3. ใช้เพื่อให้ข่าวสาร เป็นพื้นที่สื่อสารเพื่อขับเคลื่อนสังคม

“ใช้เฟซบุ๊กเพื่อติดตามข่าวสารบ้านเมืองของคนติดตามอยู่ และใช้ติดต่อกับเพื่อน อพเดทนั่นนี่ นอกจากนี้เป็นพื้นที่ที่เป็นช่องทางทำมาหากิน และยังใช้เพื่อยืนยันความเชื่อของตนเอง ไม่กลัวว่าใครจะเกลียด อยากด่าก็ด่าเลย” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2558)

“เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่อพเดทข้อมูลข่าวสาร ทำให้ฉันไม่ต้องฟังเสียงมวลชนอีกแล้ว การติดตามบุคคลบางคน สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ได้ ยิ่งในสถานการณ์ที่สื่อเลือกข้าง แล้วฉันอยากรู้ว่ากลุ่มต่าง ๆ คิดอะไรอยู่ สื่อแดงคิดอะไร พรรคการเมืองคิดอะไร กปปส. คนสื่อเหลืองคิดอะไร ก็ยิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะติดตาม เพื่อสร้างสมดุลข่าวให้ตัวเอง ฉันตามทุกกลุ่ม ไม่ได้ติดตามเฉพาะสมบัติ ที่ต้องทำเช่นนี้ เพราะต้องติดตามเบื้องหลังของข่าวที่มีการชุกชอนอยู่ กรณี พ.ร.บ.สุุดชอยนี้ มีความพยายามในการพูดคุยไปถึง 3 จังหวัดชายแดนใต้ ในฐานะคนทำงานเกาะติดประเด็นนี้ก็ต้องตามดูผลกระทบ แม้ว่าสุดท้ายจะโยงไปไม่ถึง แต่หาก พ.ร.บ.ฉบับนี้หลุดออกมา จะส่งผลกระทบต่อผู้กระทำผิดในเหตุการณ์กรือเซะ ตากใบ เมื่อปี พ.ศ. 2546 ด้วย แต่ไม่ค่อยมีใครพูดถึงประเด็นนี้” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2557)

“ใช้เพื่อมอนิเตอร์ข้อมูลข่าวสาร ช่วยสมบัติใช้ผลตอบรับของแต่ละประเด็นที่โพสต์ลงไป รวมถึงใช้ประเมินสถานการณ์กิจกรรมการเคลื่อนไหวทางการเมือง ฉันคิดว่ายุคนี้เฟซบุ๊กถูกใช้เป็นเครื่องมือการสื่อสารทางการเมือง รวมถึงการระดมคนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ เห็นผลชัดที่สุด” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และร่วมแสดงออก แต่เป็นฝั่งตรงข้ามทางการเมือง, สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2557)

4.1.1.2 รูปแบบการสื่อสาร ในเพจ สมบัติ บุญงามอนงค์

จากการเก็บข้อมูลในเพจของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ผู้วิจัยได้จำแนกรูปแบบการสื่อสาร โดยแบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ หนึ่งรูปแบบข้อความบนหน้าวอลล์ (wall) ของสมบัติ สองลักษณะจุดยืนของกลุ่มคนที่ใช้พื้นที่แสดงความคิดเห็น และรูปแบบข้อความในพื้นที่แสดงความคิดเห็น ดังนี้

รูปแบบการสื่อสาร ในเพจ สมบัติ บุญงามอนงค์

รูปแบบข้อความบนหน้าวอลล์ 'สมบัติ'	ลักษณะจุดยืนของกลุ่มคนที่ใช้พื้นที่แสดงความ ความคิดเห็น	รูปแบบข้อความในพื้นที่แสดงความคิดเห็น
1.การให้เหตุผล 2.แสดงอารมณ์ ความรู้สึก 3.การเปรียบเทียบเน้นแนม 4.การเชิญชวน ประชาสัมพันธ์ 5.การรายงานสถานการณ์ความเคลื่อนไหว กิจกรรม 6.การปลุกใจ เสริมพลัง 7.สื่อสารแนวทางการจัดกิจกรรมออนไลน์ 8.สื่อสารแนวทางการจัดกิจกรรมบนท้อง ถอน	1. กลุ่มเสื้อแดงที่เห็นด้วยกับการต่อต้าน 2. กลุ่มเสื้อแดงที่ไม่เห็นด้วยกับการต่อต้าน 3. กลุ่มคนเสื้อแดงที่ต้องการให้ 2 กลุ่มแรก ประองตองกัน 4. กลุ่มหัวตรงข้ามทางการเมืองที่เห็นด้วยกับการ ต่อต้าน เข้ามาชื่นชม 5. กลุ่มหัวตรงข้ามทางการเมืองที่เยาะเย้ย ถากถาง 6. กลุ่มไม่เลือกข้างทางการเมืองที่เห็นด้วยกับ การต่อต้าน	1. แสดงความเห็นตนเอง ที่เห็นด้วยกับสมบัติ 2. แสดงความเห็นไม่เห็นด้วยกับสมบัติ โดยอธิบาย เหตุผล 3. ประกาศเข้าร่วมกิจกรรม ให้การสนับสนุน 4. ให้กำลังใจ 5. ประกาศจุดยืน 6. Hate Speech 7. ข้อความจากฝั่งตรงข้ามทางการเมือง ไม่เห็น ด้วยกับทั้งสมบัติ และ พรบ.นิรโทษกรรม

ภาพที่ 4.2 รูปแบบการสื่อสาร ในเพจ สมบัติ บุญงามอนงค์

(1) รูปแบบการโพสต์ข้อความบนหน้าวอลล์ (wall) ของสมบัติ บุญงามอนงค์
มีเนื้อหาการสื่อสารดังนี้

1. รูปแบบของการให้เหตุผล

เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2556 โพสต์ข้อความว่า

“การอธิบายว่าที่ต้องสุดขอยเพราะ ม.30 นั้น ฟังไม่ขึ้น การนิรโทษกรรมสามารถใช้การกำหนดเกณฑ์ในการนิรโทษกรรมได้ เรื่องนี้เขาพูดกันมาชาติหนึ่งแล้วตั้งแต่ต้น พ.ร.บ. นี้ใหม่ ๆ แล้วลองใช้สามัญสำนึกพิจารณาดูว่า แล้วทำไมสุดขอยแต่ยกเว้น ม.112 ได้ล่ะครับ มันไม่ชัด ม.30 เหรอ ถ้าคิดกันแบบนี้ ในกรณีดังกล่าวก็ใช้กับผู้ต้องขังตามคดีต่าง ๆ ทุกปีเขาก็มีนิรโทษกรรม แล้วทำไมไม่นิรโทษกันให้หมดคุกละครับ ทำแบบนี้ไม่ชัด ม.30 เหรอ นั่นก็เพราะว่าเวลาออกกฎหมายนิรโทษกรรมเขาใช้เกณฑ์ในการให้หรือไม่ให้ใคร ดังนั้นเลิกมั่วเรื่อง ม.30 ได้แล้ว น่าอาย”

2. รูปแบบของการแสดงอารมณ์ ความรู้สึก

เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2556 โพสต์ข้อความว่า

“ถ้าจะคืนนิรโทษกรรมสุดขอย ก็ไม่ต้องเสนอ พ.ร.บ. นิรโทษกรรมประชาชน เอาฉบับของพลเอกสนธิก็จบไปแล้ว มาอ้างประชาชนตอนผ่านวาระหนึ่ง แล้วไปแก้เนื้อหา วาระสอง ผมพูดได้เลยว่า วิธีแบบนี้ บั๊ตชบ”

เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2556 โพสต์ข้อความว่า

“เสด็จพี่-ขอให้ประชาชนลืมความเจ็บปวด บก.ลายจุด-เราไม่ลืม
 กรูหลอน”

3. รูปแบบของการเปรียบเทียบเห็นบนเนม

เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2556 โพสต์ข้อความว่า

“การโยนหินถามทางต้องระวัง อย่าโยนใส่หัวคน เพราะพวกเขาจะโยนกลับใส่หัวท่าน”

4. รูปแบบของการเชิญชวนประชาสัมพันธ์เข้าร่วมกิจกรรมต่อต้าน

พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2556 เปลี่ยนรูปภาพหน้าปก

เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2556 โพสต์ภาพประกอบข้อความว่า

“ขึ้นรถแล้วครับ เดินทางต่อ ไม่เปลี่ยนแปลง พบกันสถานีหน้าราชประสงค์”

5. รูปแบบของการรายงานสถานการณ์ความเคลื่อนไหวของกิจกรรม

ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2556 โพสต์ข้อความว่า

“สันติบาลฯประจำโทรมาสอบถามเรื่องกิจกรรมราชประสงค์ฟรุ้งนี้ว่าประเมินไว้กี่คน ผมตอบแบบที่ผมเคยตอบเขาไปนั่นแหละ ผมประเมินไม่ได้เพราะไม่มีการจัดตั้งคำตอบจะอยู่ที่ความรู้สึกนึกคิดของผู้คน ที่เขาจะเป็นคนตัดสินใจและกำหนดท่าทีของตนเองต่อเรื่องนี้หน้าที่ผมจบแล้ว”

เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2556 โพสต์ภาพประกอบข้อความว่า

“เสด็จพ่อสมศักดิ์เจียม จะเสด็จร้านแมคโดนัลฟรุ้งนี้ด้วย งานนี้มันส์”

6. รูปแบบของการปลุกใจ เสริมพลัง โดยข้อความดังกล่าวเขียนขึ้น เพื่อเชิญชวนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม “วันอาทิตย์สีแดง Return”

เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2556 แชร์ภาพของเพจ Red intelligence ประกอบข้อความว่า “Return ไม่ใช่จุดเปลี่ยน แต่เป็นการกลับมายังจุดยืนเดิม แล้วพบกัน”

7. รูปแบบการสื่อสารแนวทาง ลักษณะการจัดกิจกรรมออนไลน์

เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2556 โฟสต์ภาพประกอบข้อความว่า “ปฏิบัติการ Social Mob วันนี้ติด TAG #สุดชอย ใน Post ที่เกี่ยวข้องกับ cr หนุ่ม เรदनนท์”

8. รูปแบบการสื่อสารนำเสนอแนวทาง ลักษณะการจัดกิจกรรมออนไลน์

เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2556 โฟสต์ข้อความว่า “พรุ่งนี้ผมจะขอให้ทุกคนที่อยู่ในร้านแมคนอนตาย แบบที่ก้องกับ ฟัน และคาโต้ะ จะมีคนเล่นด้วยมั๊ย ?”

เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2556 โพสต์ข้อความว่า

“ไม่มีเวที ไม่มีเครื่องเสียง ไม่มีไมค์ ไม่มีนักพูด ไม่มีเครื่องปั่นไฟ ไม่มีการ์ด แต่...มีใจการชุมนุมทางการเมืองแบบแบนราบ”

(2) ลักษณะจุดยืนของกลุ่มคนที่ใช้พื้นที่แสดงความคิดเห็น

เนื้อหาการโพสต์แสดงความคิดเห็นของสมาชิกเพจ ได้มีการสื่อสารในประเด็นที่สอดคล้องกับแต่ละข้อความที่สมบัติโพสต์ผ่านหน้าเพจ ดังนั้นเนื้อหาการสื่อสารของแต่ละบุคคลจึงเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของสาธารณะ โดยสามารถจัดกลุ่มผู้เข้ามาแสดงความคิดเห็นได้ดังนี้

1. กลุ่มคนเสื้อแดงที่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของสมบัติ เช่น

วันที่ 19 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“เห็นด้วยครับจะมาสอดไส้ทีหลังแล้วนิรโทษแกนนำด้วยรวมทั้งคุณทักษิณด้วยแล้วประชาชนที่ล้มตายไปให้ทำอย่างไรเป็นคนผิดหรือคิดว่าประชาชนโง่เองเอาหัวไปโหม่งกระสุนเอาอกไปรับลูกปืนลงความเหนียวรีไรง”

วันที่ 23 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“ขอเชิญคนเสื้อแดงนำรถมอเตอร์ไซด์ รถฮาเลย์ รถเก๋ง รถกระบะ รถเครื่องเสียง รวมขบวนแรลลี่เส้นทางสีแดงประจำปี 2556 เพื่อแสดงพลังคัดค้านกฎหมายนิรโทษกรรมสุดชอยอย่างสันติ ... อาทิตย์ 3 พย.

10.00 น. รวมพลหน้า Central World

12.00 น. เคลื่อนขบวนแรลลี่ มุ่งหน้าปทุมธานี เยี่ยมเยียนครอบครัว ฟังกลั่นจันทร์ และญาติวีรชนเดือนพฤษภา 2553

15.00 น. อ่านแถลงการณ์คัดค้านกฎหมายอภัยยศ”

2. กลุ่มคนเสื้อแดงที่ไม่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของสมบัติ เช่น

วันที่ 23 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“เปิดหน้าและเปิดใจ ถามพี่น้องเสื้อแดงนิดนึง (ช่วยแชร์กันด้วยนะครับ) รู้สึก ว่า ฝ่าย ปชป จะไม่แคร์ นิรโทษ เพราะเขารู้ว่า ถึงไม่มี กม นี้ มือที่มองเห็นแล้ว ก็ต้อง สั่งให้ศาลยกฟ้องพวกเขาอยู่ดี ถ้าเอาตามร่าง วรชัย ถึงตอนนั้นเหลือแต่แกนนำเสื้อแดงและท่านทักษิณเท่านั้นที่โดนเก็บ ฝ่าย ปชป และแกนนำเหลือง ยกฟ้องหมด (มันสองมาตรฐานอยู่แล้วและก็เป็นมานานแล้ว เสื้อแดงรู้แสบใจทุกคน) เราเสื้อแดง ก็ได้พี่น้องกลับมา แต่แกนนำโดนสอยหมด พรรคก็อาจถูกยุบ ถึงตอนนั้น เราก็เหมือน กองทัพเขลยที่เข่าปล่อยเพราะแม่ทัพตายหมด แล้วจะสู้ได้อย่างไร เมื่อ

ไร้ผู้นำ ถ้าเราหนุ่สุดชอย ยอมเจ็บยอมพล่อยชาติกรลยอนวลก่อน เพื่อ saveแม่ทัพเราไว้ รอวันไร้มือที่มองเห็น ถึงตอนนั้น กองทัพแดงแห่งเสรีชนที่เพียบพร้อมทั้งแม่ทัพนายกอง ค่อยจัดการ ไอ้มาร์ค ไอ้เทือก ก็ไม่สายนะ ผมว่าสุดชอยไปก่อนดีที่สุด เอาพี่น้องเราออกจากคุก saveแม่ทัพนายกองเราไว้ก่อน เชื่อผมเถอะ ยืมคุณหมอมาคับ”

วันที่ 23 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“เหตุผลเดียวกับคุณ..... (ความคิดเห็นด้านบน: ผู้วิจัย) มันใจว่าพรรคเพื่อไทยมีเหตุผลอยากให้ทุกคนใจเย็น ๆ หลายคนน่าจะรู้ว่าต้นเหตุสุด ๆ ๆ ของเรื่องการต่อสู้ครั้งนี้คือ อะไร วันนี้ได้มีโอกาสคุยกับนักกฎหมายผู้ใหญ่คนหนึ่งของพรรคเพื่อไทยท่านฝากมาบอกให้ใจเย็นต้องเอาผู้ที่อยู่ในเรือนจำออกมาก่อนสำคัญที่สุดเกมส์นี้ไอ้มาร์คอะ ไอ้เทือกสู้ดีที่สุด มันแก๊งเล่นละครตบตาทั้งสวาทกับพวกเรตัวมันรู้เหตุผลที่สุดมันรู้ว่าเป่านกหวีดไปก็คนออกมาน้อยทำอะไรไม่ได้ สุดชอย มันได้ประโยชน์กว่าใคร ๆ ๆ รอดูกันต่อไปนะ.....”

3. กลุ่มคนเสื้อแดงที่ต้องการให้คนเสื้อแดงที่เห็นต่างกันเรื่อง พ.ร.บ.

นิรโทษกรรม สามัคคีปรองดองกัน เช่น

วันที่ 26 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“เนี่ยะแหละปชต ความคิดแตกต่างกันได้ แต่ในความแตกต่างยังสามารถหาจุดร่วมได้. แต่น่าจะพูดคุยกัน มากกว่ามาแถลงออกสื่อเสี้ยม ต่ำกันเองนะครับ บก ด้วยความเคารพในวีรกรรมที่ผ่านมา”

วันที่ 27 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“เดินหน้าเพื่อประชาธิปไตย แต่ขอให้สามัคคีกันไว้ นะคะ”

4. กลุ่มคนฝั่งตรงข้ามกับคนเสื้อแดงที่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.

นิรโทษกรรมของสมบัติ

วันที่ 19 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“อ่านหลายคอมเมนต์แล้วดีใจจริง ๆ ...พวกคุณมีเหตุผลแยกแยะผิดถูกได้..แม้เป็นฝ่ายที่พวกคุณสนับสนุน...ถ้าทำแบบนี้ในทุกเรื่อง....ผมจะเป็นพวกคุณด้วย”

วันที่ 19 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“ขอบคุณ! ขอบคุณ! ขอบคุณ! ขอขอบคุณและขอชื่นชมในความกล้าหาญของคุณสมบัติด้วยใจจริงค่ะ ที่กล้าแสดงออกแบบนี้ เชื่อว่ามีคนเสื้อแดงอีก มากที่คิดเห็นเช่นคุณ แต่ไม่กล้าแสดงออก อยากเห็นคนเสื้อแดงกล้าแบบนี้มาก ๆ อยากให้ทุกคนทุกสีถอดเสื้อออก กล้าแสดงออกถึงความถูกต้อง ไม่ต้องคิดมาก ไม่ต้องกลัวเสียหน้า ไม่ต้องคำนึงถึงสีอะไร เพราะเราคือ คนไทยที่จะต้องช่วยกันนำพาประเทศให้กลับมาเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน”

5. กลุ่มคนฝั่งตรงข้ามกับคนเสื้อแดงที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นเชิง

เยาะเย้ย ถากถาง

วันที่ 26 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“ควายลายจุด หาทางลงไม่เจอ555 สะใจจริง”

วันที่ 27 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“พรบ.นิรโทษกรรมแล้ว ตอกย้ำว่า พวกควายแดงโดนตัมซ้ำซาก 555 โดนไอ้แม่แอบอ้างประชาธิปไตยจอมปลอม ให้พวกควายแดงออกมาตายเป็นขยะข้างถนน 555”

6. กลุ่มคนที่ไม่เลือกขั้วทางการเมืองที่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.

นิรโทษกรรมของสมบัติ

วันที่ 27 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“วันไหนบ้างฟังเห็นขอเสาร์อาทิตย์นะ จะไปด้วย ปล.ผมไม่ใช่เสื้อแดง แค่คนที่เลือกเพื่อไทย”

วันที่ 3 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“ผมขอยืนยันตามท่านนะครับ ถึงแม้ว่าผมไม่ศรัทธาขบวนการของคนเสื้อแดง ผมต้องการให้สังคมไทยเรียนรู้การใช้อำนาจที่ไม่ชอบธรรม ไม่นิรโทษกรรมคนฆ่าประชาชนและทรราช

(3) รูปแบบข้อความในพื้นที่แสดงความคิดเห็น

จากการจำแนกลักษณะจุดยืนของคนที่เข้ามาใช้พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ จึงทำให้เห็นรูปแบบการแสดงความเห็น ที่สอดคล้องกับลักษณะของจุดยืน โดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. รูปแบบข้อความที่เป็นการแสดงความเห็นไปในทิศทางของตนเอง

โดยเห็นด้วยกับสมบัติ

วันที่ 29 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“ครั้งนี้เป็นการพิสูจน์ความเข้มแข็งของคนเสื้อแดงค่ะ เพราะเราไม่เหลือใครอีกแล้ว มีแต่ประชาชนอย่างเราเท่านั้น ที่จะจับมือสู้กันต่อไป”

วันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“ผมสนับสนุนแนวคิดคุณ บก ลายจุด และผมว่าคนเสื้อแดงส่วนใหญ่ก็คิดอย่างคุณ อนาคตจะมีคนเสื้อแดงออกมาตายอีกสักกี่คน”

2. รูปแบบข้อความแสดงความไม่เห็นด้วยกับสมบัติ พร้อมกับ

อธิบายเหตุผลของตนเอง

วันที่ 29 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“กล้าเดิมพันใหม่ว่าถ้าไม่เหมาะแข่งแกนนำ นปช.หลายสิบชีวิตมีชะตากรรมว่า. โชคดีสุดติดคุกสิบกว่าปี. โชคร้ายคือ ประหาร.แล้วบก.จะรับผิดชอบต่อลูกเมีย ครอบครัวเขาอย่างไร. เสนอแนวทางให้ด้วย ผมไม่ใช่คนเสียดแต่อุดมการณ์เดียวกัน”

วันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“เรายังไม่รู้อีกมาก ยังมองไม่ออกอีกเยอะ เดิมพันครั้งนี้สูงมาก ถึงขั้นให้ทางศัตรู แต่มีความมั่นใจว่าท่านทักษิณคงมองอะไรออกมากกว่าแต่ยังเปิดเผยไม่ได้ มั่นใจว่าไม่ใช่แค่อยากกลับบ้านแล้วทำถึงขั้นนี้”

3. รูปแบบข้อความที่ประกาศเข้าร่วมกิจกรรม ให้การสนับสนุน

วันที่ 29 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“ผมไป จะเป็น 1 ในหลักพัน หมื่น หรือแสนคน แน่นนอน”

วันที่ 31 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“หากยังคงอยากให้คุณ บก. ไม่ท้อในการจัดประชาชนต้องออกไปร่วมให้มาก ๆ ๆ ออกไปต้านมตอัยศไม่ใช่ไปโล่รัฐบาลประชาชนอย่าสับสนมันคนละเรื่องเรารักรัฐบาลเพื่อไทยแต่เมื่อทำในสิ่งที่ค้านความรู้สึกประชาชนรับไม่ได้ก็ต้องออกไป เตือนรัฐให้ได้รู้ประชาชนไม่เอาเหมาะแข่ง ไม่ปลดปล่อยฆาตกรเหี้ยมศพกองเลือด ที่รอคอยความยุติธรรม”

4. รูปแบบข้อความที่ให้กำลังใจ

วันที่ 29 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“รู้ว่าคงเปลี่ยนอะไรไม่ได้ คนตายก็คงไม่ได้รู้รู้อะไร แต่เพื่อเป็นกำลังใจให้บก. ที่ต่อสู้แทนคนอย่างผม ที่คิดอย่างเดียวไม่เคยลงมือทำ ผมจะไป 2 คนเพื่อเติม 10000 ของบก.ครับ”

วันที่ 3 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

เห็นด้วยกับคุณสมบัติ...คุณไปไหนที่ไปด้วย....และจะขอเป็นกำลังใจ

ให้พวกเราตลอดไปจ้า

5. รูปแบบข้อความที่เป็นการประกาศจุดยืน

วันที่ 3 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“ไม่นิรโทษกรรม คนฆ่าประชาชน”

วันที่ 4 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“10,000 UP อาทิตย์นี้แน่นอน ไม่นิรโทษกรรม ฆาตกร 100 ศพ”

6. รูปแบบข้อความ Hate Speech

วันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“สี่สกุเกียดมึงไอ้เหี้ยทักษิณ”

วันที่ 6 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“เมื่อไหร่พวกจิ้งไรอย่างพวกมึงจะตายกันสักทีวะ”

7. รูปแบบข้อความจากคนฝั่งซ้ายตรงข้ามทางการเมืองทั้งไม่เห็นด้วย กับ พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และสมบัติ บุญงามอนงค์

วันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“ยังให้ราคามันอีกเนอะ...สงสัยต้องพังทั้งประเทศก่อนมั้ง กว่าจจะรอ ถึงวันพิสูจน์วิสัยทัศน์ที่คุณว่าเนี่ย...แค่ความทะเยอทะยานของคน ๆ เดียว แค่นี้คุณมองไม่ออกหรือ มนุษย์สติดี ๆ ที่ไหนเค้าก็อดออกทั้งนั้นแหละคับ...เลิกพูดจาวกวนเป็นหนังจิ้งก่าลึงภายใน แล้ว ยอมรับความจริงซักทีเหอะคับ ขอร้อง !!”

วันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“ถ้ามีคนตายเพราะ พ.ร.บ.นี้ คุณจะยังเข้าใจทักษิณไหม.. หรือว่าดี อย่างเดียวชั่วสิบอย่างไม่เป็นไร”

4.1.2 อีสรระจากอำนาจต่าง ๆ ในสังคม

คุณลักษณะพื้นที่สาธารณะประการที่ 2 ต้องเป็นพื้นที่ที่เป็นอีสรระจากอำนาจต่าง ๆ ในสังคม เช่น อำนาจรัฐ อำนาจศาสนจักร หรืออำนาจเศรษฐกิจ

จากการตีความ 45 ข้อความในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ที่มีการสื่อสาร ช่วงต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม พบว่า ในพื้นที่วอลล์ (wall) ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับโพสต์ข้อความของ สมบัติ มีการสื่อสารที่เป็นพื้นที่ที่เป็นอีสรระจากอำนาจต่าง ๆ ในสังคม อยู่ทั้ง 45 ข้อความ คิดเป็น 100% ส่วนในพื้นที่แสดงข้อความความคิดเห็นของเพื่อนที่เข้ามามีส่วนร่วมในเฟซบุ๊ก มีการสื่อสารที่เป็นพื้นที่ที่เป็นอีสรระจากอำนาจต่าง ๆ ในสังคม อยู่ทั้ง 45 ข้อความ คิดเป็น 100% เช่นกัน

เจอร์เก้นส์ ฮาเบอร์มาส การอธิบายพื้นที่สาธารณะ ว่าต้องมีคุณลักษณะเป็น พื้นที่อีสรระจากอำนาจ รัฐ อำนาจศาสนจักร และอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งเขาวิเคราะห์สถานการณ์ใน ศตวรรษที่ 20 ไว้ว่าระบบทุนจะเกิดเป็นองค์กรขนาดใหญ่ รัฐจะมีบทบาทในการแทรกแซงระบบอย่างมาก ระบบข้าราชการขยายตัวไปทั่ว และครอบงำพื้นที่สาธารณะ สื่อมวลชนกลายเป็นการค้ามากขึ้น จนแทบหมดบทบาทต่อพื้นที่สาธารณะเช่นที่เคยมีมาในอดีต (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551, น. 349) แต่เมื่อเทคโนโลยี 3.0, เครือข่ายสังคมออนไลน์ สื่อเฟซบุ๊กเกิดขึ้น ส่งผลให้พื้นที่สาธารณะ ได้ขยายอาณาบริเวณกว้างไกลออกไปกว่าอำนาจของรัฐจะเข้ามาควบคุมจัดการได้อย่างทั่วถึง ในขณะที่บริบทของสังคมไทยไม่มีอิทธิพลจากอำนาจศาสนจักรเช่นสังคมตะวันตก และพื้นที่เฟซบุ๊กของ สมบัติก็เป็นพื้นที่ที่ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของระบบเศรษฐกิจ เพราะสมบัติไม่ได้รับค่าตอบแทนจาก กลุ่มทุนในการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก

4.1.2.1 ขอบเขตของอิสระในการสื่อสาร ในเพจเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์

แม้พื้นที่สมบัติ จะเป็นอิสระจากอำนาจดั่งที่ฮาเบอร์มาสกกล่าวไว้ แต่พบว่า ยังเป็นอิสระภายใต้ข้อจำกัดของบริบททางสังคม ซึ่งเป็นอำนาจอย่างอ่อน การใช้พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติมีการกำหนดกติการ่วมกันของคนภายในสังคม เป็นทั้งกฎที่วางไว้โดยสมบัติ และมีการช่วยกันควบคุมดูแลโดยสมาชิกเพจผ่านการสื่อสารโต้ตอบ ซึ่งกรอบบางประการยังกำหนดขอบเขตพฤติกรรมการแสดงออกที่ของสมบัติด้วย

“ผมวางหลักการสำคัญเอาไว้ เช่น ห้ามด่าทอ ไม่มีเหตุผล ไม่ละเมิดสิทธิใคร แต่ก็จะมีเพื่อน ๆ ในเฟซบุ๊กนั้นแหละ เข้ามาช่วยกันดูแลอีกที นี่คือ บุคลิกของสังคมเครือข่าย ” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2557)

“สมบัติพยายามจะปล่อยให้พื้นที่นี้เป็นเวทีของการแลกเปลี่ยน พยายามคุยกันให้ได้ด้วยเหตุผล พื้นที่นี้จึงเป็นพื้นที่เปิด ไม่จำเป็นต้องรอสมบัติมาตอบอย่างเดียว ใครที่แหลมออกมาเกาะกระราก็จะเจอสมาชิกในเพจจัดการก่อน แต่ถ้าคุยกันบนหลักเหตุผล กระแนะกระหนังกันบ้างก็ถือเป็นเรื่องปกติ เพราะมันเป็นเรื่องความรู้ ก็อารมณ์มาปะทะกัน ” (สัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง)

ดังนั้นความเป็นอิสระนั้น ไม่ใช่หมายความว่าผู้เข้ามาใช้พื้นที่ในการสื่อสาร จะสามารถแสดงความคิดเห็น หรือแสดงออกได้ตามใจตนเอง การสื่อสารยังคงต้องอยู่ภายใต้กรอบบางประการ ดังนี้

(1) อิสระภายใต้เครื่องมือของเฟซบุ๊ก

เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ได้เปิดฟังก์ชันหน้าเพจให้เป็นสาธารณะที่ทุกคนไม่ว่าจะเป็นใคร ก็สามารถอ่าน และแสดงความคิดเห็นได้ ทั้งนี้แม้เป็นพื้นที่อิสระ แต่มีการใช้ฟังก์ชันของเฟซบุ๊ก เพื่อปิดฟังก์ชันการตั้งหัวข้อสนทนาไว้สำหรับให้สมบัติสามารถตั้งหัวข้อสนทนาได้เพียงคนเดียว รวมถึงสมบัติมีสิทธิที่จะลบข้อความ หรือบล็อกบุคคลที่ไม่ต้องการให้เข้ามาใช้พื้นที่ของตนเองในการสื่อสารได้

เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2556 โปสต์ข้อความว่า

“นี่มันเฟซบุ๊กส่วนตัวผม ดังนั้นผมจะเขียนหรือไม่เขียนอะไร เป็นสิ่งที่ผมพิจารณาและเป็นสิทธิ์โดยชอบ ไม่อยากอ่านสิ่งที่ผมเขียนมันไม่อยากเลยใคร ๆ ก็รู้ว่าต้องทำอย่างไร แต่ไม่ใช่ห้ามผมเขียน ผมก็รู้สึกรำคาญเหมือนที่บางคนรำคาญผมนั่นแหละครับ ผมก็เลิกติดตาม กวน Teen มาก ๆ ก็บล็อกครับ แต่ไม่เคยไปบอกว่าเขาอย่าเขียนอย่างโน้นอย่างนี้ หลักการนี้ผมมั่นใจว่าคนเล่นเฟซส่วนใหญ่เข้าใจ ย๊า...ส่วนใหญ่”

ข้อความนี้ มีผู้เข้ามาถูกใจถึง 1,611 คน นับเป็นโปสต์ที่ได้รับการถูกใจมากที่สุดของวัน และเป็นข้อความที่แสดงให้เห็นว่า สมบัติสามารถใช้เครื่องมือ “บล็อก” ของ

เฟซบุ๊กในการกำหนดสิทธิในการใช้พื้นที่บนเฟซบุ๊กของเขา นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์สมบัติ ในประเด็นขอบเขตของอิสระในการแสดงความคิดเห็นโดยปราศจากอำนาจต่าง ๆ ในสังคม สมบัติระบุว่า ได้มีการจัดการหน้าเพจ โดยตั้งค่าพื้นที่แสดงความคิดเห็น ให้ตนเองเป็นผู้สามารถตั้งหัวข้อบนหน้าวอลล์ (wall) ได้คนเดียวเท่านั้น

“มีขอบเขตอยู่บ้าง เฟซบุ๊กก็เป็นเหมือนบ้าน ผมเป็นเจ้าของบ้าน และมีสิทธิจัดการหน้าบ้านของตนเอง แล้วยังต้องดูแลแขกที่มาเยี่ยมบ้านคนอื่น ๆ ด้วย หน้าบ้านก็คือพื้นที่หน้าวอลล์ (wall) ผมไม่เปิดหน้าบ้านให้ใครเอาข้อความตัวเองมาแชร์ เพราะไม่อยากให้มันเลอะเทอะ ผมต้องเป็นคนเปิดประเด็นพื้นที่หน้าเพจของผมเอง ส่วนใครอยากมาแสดงความคิดเห็นก็เข้ามาได้เลย และผมก็ยังเป็นตัวละครในบ้านของผม ดังนั้นก็ต้องกำหนดคาแรคเตอร์ของตัวเอง ต้องกำหนดบทบาทให้ได้ อย่างคาแรคเตอร์ของผม คือ เป็นคนที่วิจารณ์พวกเดียวกันเองได้ หากคิดว่าไม่เห็นด้วยและไม่กังวลว่าใครจะด่า” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2557)

(2) อิสระภายใต้กติกาการใช้พื้นที่สื่อสารร่วมกัน

เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ได้มีการออกกฎกติกาสำหรับใช้พื้นที่ร่วมกัน “ไม่หยาบคาย ไม่ฟลัด (flood : วิธีการตัดแปะทั้งข้อความ และรูปภาพเยอะ ๆ เพื่อกลบเกลื่อน หรืออาจจะเป็นสแปมอย่างหนึ่ง (ที่มา: ไร้สาระนุกรม <http://th.uncyclopedia.info/wiki/การฟลัดกระทู้>)) ไม่ก่อกวน กวนประสาท” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2557) ในหน้าวอลล์ (wall) ปรากฏข้อความที่โพสต์เกี่ยวกับกติกาการใช้พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติร่วมกัน ตัวอย่างเช่น

เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2556 โพสต์ข้อความว่า

“ผมไม่ชอบให้ใครเรียกเสื้อแดงว่า ”ควายแดง” ดังนั้นผมจะไม่อนุญาตให้ใครเรียกพวกที่เห็นต่างว่า “ควายเหลือง” ใครด่าใครว่า “ควาย” ผมลบหมด หลักการตามนี้”

ข้อความนี้มีผู้เข้ามาถูกใจมากถึง 1,924 คน นับเป็นโพสต์ที่มีจำนวนผู้เข้ามาถูกใจมากที่สุดของวัน นอกจากนี้ ในเฟซบุ๊กสมบัติจะปรากฏข้อความ หรือรูปภาพที่แสดงออกถึงการล้อเลียน ด่าทอ แต่หลายข้อความสมบัติเลือกที่จะไม่ลบทิ้ง ไม่บล็อก หรือเลิกเป็นเพื่อน แต่จะยกเอาพฤติกรรมนั้นมาเปิดพื้นที่อภิปราย ให้สมาชิกเพจได้แสดงความคิดเห็น ยกตัวอย่างเช่น การโพสต์ภาพสมบัติเป็นสุนัขพันธุ์ดัลเมเซียน

เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2556 โพสต์ข้อความว่า

“ผมเห็นคุณประภาส ปิ่นราชัยนนท์ (ต้องปิดชื่อหรือไม่) เอรูบปี้มาลงเฟซผมหลายวันแล้ว ในใจมี 2 เรื่องต้องคิด 1. เขาคิดว่านี่เป็นวิธีการฉลาดแล้วใช่หรือไม่ ? 2. ผมควรมีท่าทีอย่างไรกับคน ๆ นี้ ? ที่ฮาคือ แก Post เอง กด Like เองด้วย”

“มันเป็นเส้นบาง ๆ ระหว่าง Hate Speech กับการกวนตีน มีการติดต่อภาพล้อเลียนให้เห็นเต็มไปหมด ผมก็ทำ ถ้าทำเพื่อตลก ล้อเลียน เสียคดี ผมคิดว่ายังโอเค ไม่เป็นไร ภาพนี้ก็ถือเป็นสีสันทางการเมือง ไม่ได้เป็นแก่นสารของประชาธิปไตย ไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อน ไม่ได้เล่นอยู่บนความเป็นความตายของคนอื่น อย่างเช่นการไปประกาศเขตกระสุนจริง อย่างนี้เกินขอบเขต” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง ,สัมภาษณ์ ,3 ตุลาคม 2557)

“ในกรณีนี้สมบัติไม่ได้ดูแย่ง แต่คนที่มาโพสต์นั้นแหละที่ดูแย่ง ในสายตาคนอื่น นี่เป็นพื้นที่อิสระ และการที่สมบัติออกมาโพสต์ตอบโต้ก็เป็นสิทธิของสมบัติ เพราะมันเป็นพื้นที่ของเขาด้วย ถ้าเรากำลังโดนอีกฝ่ายยั่วยุ หรือด่าทอ เราารู้สึกอย่างไรก็แสดงออกได้ ไม่จำเป็นต้องทำตัวดูดีมีเหตุผล มี EQ ตลอดเวลาหรอก” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2557)

(3) อิสระภายใต้กรอบเรื่องส่วนตัวของตนเอง และผู้อื่น

ไม่ใช่ทุกเรื่องที่เราพูดได้ในพื้นที่เฟซบุ๊ก สื่อสังคมที่มีทั้งเพื่อนจากในชีวิตจริง และโลกออนไลน์ที่อาจจะระบุตัวตนหรือไม่ก็ได้ เฟซบุ๊กยังมีเครื่องมือที่เอื้ออำนวยต่อการเผยแพร่ข้อมูลได้ง่าย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ชี้ให้เห็นประเด็นเรื่องส่วนตัวที่ไม่สามารถพูดได้

“เรื่องส่วนตัว เรื่องที่เป็นความลับ เรื่องก๊าก ทั้งของเพื่อน และของตัวเอง”

“ประเด็นที่คุยไม่ได้ คือ ประเด็นที่จะส่งผลกระทบต่อตัวเอง โดยเฉพาะคนทำธุรกิจ”

“เรื่องครอบครัว เรื่องญาติมิตร มีข้อสังเกตว่าสมบัติไม่พูดเรื่องส่วนตัว ไม่ปรากฏว่าสนิทกับใคร สมบัติไม่โพสต์เรื่องส่วนตัว ที่ไปมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2557)

(4) อิสรภายใต้กรอบของกฎหมาย และกติกาที่สังคมร่วมกันสร้างขึ้น

แม้เฟซบุ๊กจะเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ยากต่อการตรวจสอบติดตาม บางคนมองว่าเป็นพื้นที่ที่เป็นอิสระจากกรอบของกฎหมาย แต่แท้จริงแล้ว ทุกคนยังอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย และกติการ่วมของคนในสังคม เมื่อเฟซบุ๊กเป็นสื่อสังคมออนไลน์ประเภทหนึ่ง คนในสังคมจึงติดตามตรวจสอบ และภายใต้อิสรภาพ ยังจำเป็นต้องรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

“เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่ที่ทุกคนเข้ามาทะเลาะกันได้โดยไม่ต้องเห็นหน้ากัน เอาเหตุผลมาถกเถียง แสดงความคิดเห็น ต่อด้านกันได้ทุกเรื่องโดยไม่ต้อง โดยไม่ต้องออกมาบนท้องถนน แต่ยกเว้นเรื่องผิดกฎหมาย และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศรัทธา”

“พูดได้ทุกเรื่อง แต่ถ้าพูดแล้วโดนคดี คุณต้องรับผิดชอบต่อตัวเอง การเข้าไปใช้พื้นที่สมบัติก็พูดได้ทุกเรื่อง แต่ก็เข้าใจร่วมกันว่า ไม่พูดเรื่องผิดกฎหมาย Hate Speech ชนิดที่ส่งเสริมให้ฆ่ากัน อันนี้ไม่ได้”

“ไม่เป็นพื้นที่อิสระทั้งหมด เพราะมีกติกาวางไว้อยู่ เช่น ไม่หยาบคาย ไม่ด่าทอ ไม่ละเมิดสิทธิ ไม่ว่าจะเป็นอย่างไหนก็ไม่ควรทำ รวมทั้งสมบัติด้วย ซึ่งเป็นเรื่องมารยาทที่เจ้าของเพจสามารถกำหนดได้ว่าอะไรทำได้ หรืออะไรทำไม่ได้ ถึงเฟซบุ๊กจะเป็นพื้นที่สาธารณะ แต่มันเป็นพื้นที่ของสมบัติด้วย เพราะฉะนั้น ต้องอยู่ในกรอบของเขา” (กลุ่มผู้เห็นด้วย และมีส่วนร่วม แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2557)

“เรื่องที่ไม่มั่นใจ ชาวโคมลอย เรื่องที่ทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนอื่น เรื่องยั่วยุ อื่นนำไปสู่การเกลียดชัง ดังนั้นภายใต้ความเป็นอิสระ เรายังต้องรับผิดชอบต่อสังคมด้วย ไม่ใช่สื่อสารได้ทุกเรื่อง” (กลุ่มผู้เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2557)

“คุยได้ทุกเรื่อง แม้จะมีคนอื่นมาแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้ง หรือโจมตีความคิดเห็น ฉันก็ยังรู้สึกว่าเป็นพื้นที่ที่สามารถสื่อสารได้อย่างอิสระ แต่เรื่องที่พิสูจน์ความจริงไม่ได้ หรือเป็นเรื่องที่ยังไม่แน่ใจก็เป็นเรื่องที่ไม่น่าจะคุยได้” (กลุ่มผู้เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2557)

“พื้นที่สมบัติ มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น แต่ฝ่ายอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สื่อแดงต้องยอมรับก่อนว่า แม้สมบัติจะเปิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ แต่ไม่ได้หมายความว่าแพลนที่ติดตามสมบัติ จะเป็นเหมือนสมบัติทุกคน อาจจะเจอถ้อยคำเสียศีล ด่าทออยู่บ้าง แต่ก็ไม่ใช่ทุกคน บางคนก็คุยด้วยเหตุผล ในบรรยากาศแบบนี้จะพูดอะไรต้องระวังให้ดี ต้องใช้เหตุผลไม่ทำให้เป็นปรปักษ์กันมากเกินไป ไม่เช่นนั้นการพูดคุยก็จะไม่เกิดประโยชน์อะไร ดังนั้นสิ่งที่ไม่ควรพูดในพื้นที่นี้คือ คำด่าทอ อย่างเช่น “ควายแดง” เพราะมันจะทำให้ถูกมองว่าเป็น “สลิม” ความคิดเห็นที่กระแนะกระแหน ประชดประชันยังพอใช้ได้ แต่คำหยาบ ไร้เหตุผล ต้องไม่ใช่ ตรงนี้ถือเป็น

กรอบในการพูดคุย” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และร่วมแสดงออก แต่เป็นฝั่งตรงข้ามทางการเมือง ,สัมภาษณ์ ,12 กันยายน 2557)

“เรื่องที่มีตีความหมาย ผิด พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ นอกจากนั้นก็เป็นเรื่องไร้สาระเกินไป หรืออย่างไปเปลี่ยนประเด็นของคนอื่น คือ ไม่เถียงอยู่ในเรื่องเดียวกัน ซึ่งกรอบที่ไม่สร้างสรรค์ ก็เป็นเรื่องที่ไม่สนุก ถ้าจะคุย” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2557)

(5) เจ้าของพื้นที่ กับขอบเขตของความเป็นพื้นที่อิสระ

ไม่ใช่มีแต่เจ้าของเพจฝ่ายเดียวที่จะสามารถควบคุมเนื้อหาในเพจเฟซบุ๊กของตนได้ สมาชิกในเพจสามารถกำหนดทิศทางของเนื้อหา และส่งข้อความเพื่อกดดันเจ้าของเพจเฟซบุ๊กให้สื่อสารไปในแนวทางที่ตนเองต้องการได้เช่นกัน

“ไม่สามารถสื่อสารได้ทุกประเด็นหรอก เพราะต้องเกรงใจคนอ่านเขียนอะไรบ้า ๆ บอ ๆ มากไม่ได้ บางข้อความเขียนแล้วต้องลบทิ้ง ผมกลายเป็นบุคคลสาธารณะไปแล้ว จะแสดงออกเท่าเดิมไม่ได้ เฟซบุ๊กของผมแปลกตรงที่มักมีคนหลากหลายเข้ามาแสดงความคิดเห็น การเกิดปัญหา พ.ร.บ.สุดซอยครั้งนี้ มีความยากลำบากในการแสดงจุดยืนเหมือนกัน จะโพสต์อะไรต้องพิจารณาให้ดี เหตุการณ์นี้ทำให้คนเสื้อแดงเหมือนยืนอยู่คนละฝั่ง แต่การแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจำเป็นมาก แล้วเราที่คิดต่างออกมาจะกล้าแสดงจุดยืน และเผชิญกับการโต้เถียงอย่างหนักหรือไม่ การเขียนเรื่องที่ไม่มั่นใจ ต้องค้นข้อมูลให้หลากหลาย (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2557)

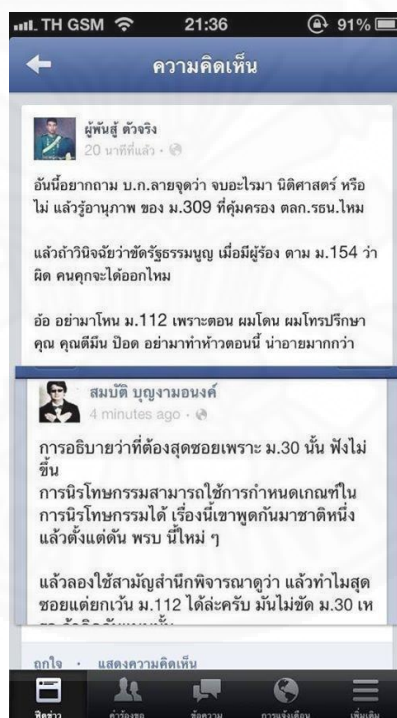
ข้อมูลที่ผิดพลาดจะถูกวิจารณ์อย่างหนัก ผมเคยแชร์ข้อมูลผิด เคยโพสต์ว่าสุเทพเป็นโรคประสาท แล้วประเด็นนี้ถูกวิจารณ์จากผู้ทำงานด้านสิทธิว่าเป็นการละเมิดผู้ป่วยโรคประสาท หรือเรื่อง 18+ ก็เป็นเรื่องที่ผมพูดไม่ได้ในพื้นที่นี้ คนหลังไมค์ (ส่งข้อความเข้ากล่องข้อความ) มาบอกว่าไม่ชอบให้ทำแบบนี้ อยากให้ผมมีมาตของนักวิชาการที่เคร่งขรึม อีกเรื่องคือ ให้หยุดวิจารณ์พวกเดียวกัน ผมถูกเพื่อนในเพจสร้างกรอบให้ว่าควรจะต้องมีบุคลิกอย่างไร เขียน หรือไม่เขียนเรื่องอะไร ต้องวิจัยความคาดหวังของสังคม ประเด็นระหว่างความเป็นพื้นที่สาธารณะ กับความเป็นส่วนตัวมีความกำกวมอยู่มาก แต่การจะทำตามความต้องการของสังคม ผมกับคนที่ทักท้วงก็จะต้องมีการโต้เถียงจนกว่าจะยอมรับได้ คุณไม่เคยถูกขู่ฆ่า แต่ผมบอย แต่อย่าตื่นตระหนกกับมัน ” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2557)

(6) สมาชิกเพจ กับอิสระในการตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบ

เมื่อสมบัติ บุญงามอนงค์ ไม่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรอุดมศึกษา และการออก พ.ร.บ.นิรโทษกรรม เป็นกระบวนการทางกฎหมาย ที่มีขั้นตอนที่ต้องดำเนินการอยู่ในสภา ซึ่งยึดโยงกับหลักการความรู้ ความเข้าใจทางด้านนิติศาสตร์ การออกมาต่อต้านการผ่านร่าง

พ.ร.บ.ฉบับนี้ จึงมีการตั้งคำถามผ่านการแสดงความคิดเห็น โดยสมาชิกเพจบางคนระบุว่าสมบัติไม่มีความรู้มากเพียงพอที่จะมีสิทธิในการตรวจสอบ อย่างไรก็ตาม สมบัติได้ออกมาตอบโต้คำถาม และสิทธิในการพูด โดยมีข้อความที่สมบัติแสดงออกทางความคิดเห็นเกี่ยวกับการถูกตั้งคำถามในเรื่องดังกล่าว

“ผมไม่ได้จบนิติศาสตร์ และไม่ได้เรียนมหาวิทยาลัย ถ้าตรรกะเรื่องการไม่ได้เรียนนิติศาสตร์จึงไม่มีความรู้เรื่องกฎหมายและไม่ควรมีสิทธิแสดงความคิดเห็น ผมสงสัยว่าคุณจบนิติศาสตร์หรือเปล่า แล้วถ้าไม่เอาสิทธิอะไรมาพูดเรื่องกฎหมายและรัฐธรรมนูญ? ผมได้อธิบาย ม.30 ว่าด้วยเรื่องหลักความเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ ตาม link นี้ ตัวอย่างที่ผมยกมาถ้าผิด โต้แย้งครับไล่ตรรกะกัน ส่วนเรื่องโทรศัพท์คุณคงจำผิด ผมเป็นคนโทรหาคุณเอง ว่าผมทราบว่าคุณโดนคดีนี้ และผมขอให้กำลังใจคุณ ผมไม่เคยได้รับการโทรจากคุณเพื่อมาขอคำปรึกษาเรื่อง ม.112 แต่นั่นผมก็ไม่ใช่ประเด็นที่เราจะมาถกเถียงกันในคราวนี้ เพียงแค่ย้ำความเข้าใจคุณอีกครั้ง”

นอกจากนี้สมาชิกเพจบางคน ได้ตั้งคำถามเพื่อการตรวจสอบเรื่องการใช้เงินในการจัดกิจกรรม ดังเช่นข้อความที่สมบัติ บุญงามอนงค์โพสต์ในวันที่ 29 ตุลาคม 2556 ใจความว่า

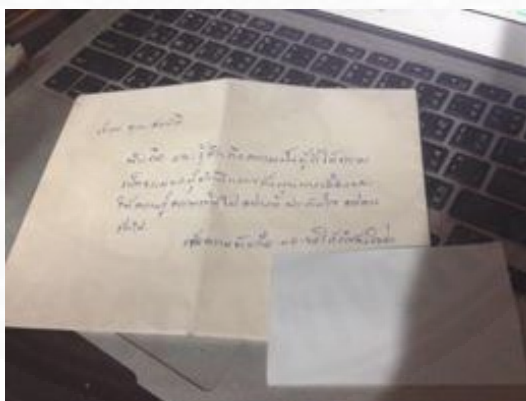
“ตอนผมลากรองเท้าแตะมาผูกผ้าแดงหลัง พ.ค. 53 พวกเสื้อเหลืองเขาตั้งคำถามว่า ผมเอาเงินที่ไหนมาเคลื่อนไหว ผมตอบไปว่าค่าผ้า 10 เมตร 350 บาท ผมพอมีเงินซื้อ มาวันนี้มีเสื้อแดงบางคนถามว่า ผมเอาเงินที่ไหนไปซื้อแมค 500 ชิ้นที่แจกวันก่อน ชิ้นละสามสิบกว่าบาทใช้ไป 17,000 บาท ทั้งหมดนี้ได้จากมิตรสหายในเฟซบุ๊กนี้ล่ะครับ”

การโพสต์ข้อความนี้ ทำให้มีสมาชิกในเพจมาตอบแทนสมบัติ เช่น
 “จากผู้สนับสนุนส่วนบุคคล เพจ สมบัติ บุญงามอนงค์”
 “อะไร ๆ ก็คงคิดว่า ใช้เงินซื้ออภิส ทักซิณ ชื่อนั้น โน่น นี่ บลา ๆ ๆ ๆ”
 “ไม่ต้องใช้เงินหรอก ผมเชื่อในอุดมการณ์ของพวกคุณจิตใจที่รักในความ
 เป็นธรรมครับ”

นอกจากนี้มีสมาชิกเพจ เข้ามาแสดงความเห็นขอโทษสมบัติ ที่ตั้งคำถามนี้
 “เอ่อ..ขอสารภาพว่าผมก็ปากดีแซวในเฟซเพื่อนคนนึงว่าใครจ่ายไปทีนึง
 ..พอนึกได้ก็กดลบ ขอภัยที่ปากบอนมา ณ ที่นี้ครับ”

อย่างไรก็ตาม บางความคิดเห็น ยังคงถามตรวจสอบที่มาของเงินที่ใช้จัด
 กิจกรรม เช่น

“เงินนั้นเอามาจากไหน ครับผม...”
 และมีการตอบคำถามโดย สมบัติ เองด้วย เช่น
 “ค่าวิทยากรผมเอาไปจ่ายค่าผ้าแดงที่เอาไปพันมัมมีเกือบสามพันบาท”
 “ซองนี้เอามาให้กับมือ มี 5,000 บ”

อย่างไรก็ตามความเป็นอิสระไม่ได้เป็นของฝ่ายใดเพียงฝ่ายเดียว แต่ต่าง
 ฝ่ายต่างควบคุมขอบเขตของการสื่อสาร เพื่อรักษาสมดุลให้บรรยากาศในการสื่อสารภายในเพจยัง
 สามารถดำเนินบทสนทนาต่อไปได้ ส่งผลให้เกิดเป็นกฎกติการ่วมกันของสังคมภายในเพจเฟซบุ๊ก
 สมบัติ บุญงามอนงค์

(7) อิสระที่ปรากฏในพื้นที่ผู้แสดงความคิดเห็น

ในพื้นที่แสดงความคิดเห็น ได้มีผู้แสดงความคิดเห็นกับประเด็นต่อต้าน
 พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฉบับสุดซอยในเฟซบุ๊กของสมบัติ แตกต่างกันไปตามความเชื่อของตนเองอย่าง
 หลากหลายกลุ่มในสังคม โดยสามารถแบ่งออกเป็น 7 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มเสื้อแดงที่เห็นด้วยกับจุดยืนการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้ายของ สมบัติ โดยเป็นกลุ่มคนเสื้อแดงสายอุดมการณ์ที่ยึดหลักการประชาธิปไตยเป็นหลัก ตัวอย่างเช่น

วันที่ 19 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“ไม่เห็นด้วยนะ อยากรู้ว่าคิดดีแล้วใช่ไหมว่าจะเอาแบบนี้ อย่างที่คุณหนูหริ่ง (สมบัติ บุญงามอนงค์: ผู้วิจัย) บอก เสียมหามิตรอย่างประชาชน แล้วจะคุ้มกันหรือ คิดดีดีนะ พรรคเพื่อไทย”

ในวันเดียวกัน มีสมาชิกเพจอีกคนโพสต์ข้อความว่า

“เห็นด้วยครับจะมาสอดไส้ทีหลังแล้วนิรโทษแกนนำด้วย รวมทั้งคุณทักษิณด้วย แล้วประชาชนที่ล้มตามไปให้ทำยังไง ใครเป็นคนรับผิดชอบ หรือคิดว่าประชาชนโง่เอง เอาหัวไปโหม่งกระสุน เอาอกไปปลุกปั่นลองความเหนียวรีง”

2. กลุ่มเสื้อแดงไม่เห็นด้วยกับสมบัติ เป็นเสื้อแดงที่มีความคิดเห็นว่าการให้ผ่านร่าง พ.ร.บ.ฉบับนี้ เพื่อเป็นช่องทางให้ ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี กลับเข้าประเทศไทยได้ และเพื่อให้นักโทษการเมืองเสื้อแดงพันโทษ และได้ออกจากเรือนจำโดยเร็ว ตัวอย่างเช่น

วันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“คิดว่า พท.+ทักษิณ เขาคงคิดถูกแล้วนะผมว่า! ถ้าจะรอขบวนการยุติธรรมเข้ามาช่วยคนเสื้อแดงที่ติดคุกอยู่ให้ออกได้เร็ววัน นั้นยากยิ่งนัก! ก้อ!กฎหมายมันยังเป็น 2 มาตราฐานอยู่เลย! ก็ปีแล้วที่ฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลยังสบายอยู่...ไม่มีใครติดคุกสักคนเดียว! พวกเสื้อแดงไอแรงไม่ได้ คุกคุกอย่างเดียวเลย! คุณบก.ลายจุดไม่เห็นมอง และพูดถึงตรงนี้บ้างล่ะครับ! เมื่อความยุติธรรมเกิดยาก ก็ใช้พ.ร.บ.นิรโทษฯเข้าไปช่วย...ส่วนผลประโยชน์ที่ตามมาถือว่าเป็นผลพลอยได้ไปครับ!!!!”

วันที่ 6 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“สะใจดีนะครับ คนติดคุกก็ติดคุกต่อไป ส่วนคนไม่ติดคุกก็เต็นแรงเต็นกา กันสนุก!!!”

สมบัติ บุญงามอนงค์ ได้เข้ามาตอบโต้ว่า

“ถ้ายื่นร่างวรชัยคงไม่มีปัญหาแบบนี้ใช่ไหมครับ คุณ.....”

จากนั้นมีสมาชิกเพจมาตอบโต้ต่ออีกว่า

“คุณ.....ก้อ ไปว่าเค้าเต็นแรงเต็นกาไม่ได้ การจัดงานที่นิ่งใช้ขบหลายตั้งนะครับ ล่าสุดที่ร้านแมค บก.เค้าหาเงินมาเลี้ยงแมคจากผู้สนับสนุน ด้วยตัวเองนะครับ.....คงหาเงินสนับสนุนได้เยอะ เลยต้องจัดใหญ่.....เป็นอาชีพที่ดีเชียว”

และมีสมาชิกเพจมาตอบแทนสมบัติ ว่า

“ถ้ามีหลักฐานว่า บก. รับเงินก็เอามาแฉมาด่าเลยค่ะ อย่ากระแนะกระแหน..เซ็งค่ะ”

3. กลุ่มที่เคยเห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของสมบัติ แต่ต่อมาเมื่อเห็นท่าทีของสมบัติ ที่เข้าข้างรัฐบาลทันทีที่ น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ประกาศยกเลิกการผลักดัน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้าย โดยมีเหตุผลว่า สมบัติเข้าข้างรัฐบาลเร็วเกินไป รัฐบาลควรแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อการกระทำมากกว่านี้ และการตั้งคำถามถึงจุดยืนที่ชัดเจนของสมบัติ ตัวอย่างเช่น

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

อันนี้ ความจริง ผมเห็นเพื่อน 1-2 เสนอทำนองนี้อยู่ (โทษที เห็นผ่าน ๆ ไป ชี้เกียจไปค้นมา share เลยขอเขียนเองใหม่ก็แล้วกัน และเพิ่มความเห็นผมเองด้วย)

คือ ที่เพื่อไทย ยกเลิกการ “เหมาเช่า” โฆษการฆ่ากลางเมือง ไม่ใช่ เพราะได้รับการคัดค้านในทางหลักการซึ่งมาจากทางพวกตัวเองนะครับ (ชื่อการนัดชุมนุม “หมิ่นอ๊พ” วันนี้ เป็นข้อพิสูจน์อย่างดี คือ ตอนนั้น เพื่อไทย ยืนกราน ไม่ฟังเลย จึงต้องมีการนัดกันว่า จะเอามากกว่าหมิ่น คุณก็จะฟังไหม) แต่เพราะพอดันไป (ชนิดละเมิดกติกาด้วย) แล้วอีกฝ่ายจุดติด กลัวเสียอำนาจ เลยยอมเลิกสรุปคือ ในทางหลักการ เพื่อไทย ไม่ได้มีปัญหาอะไรกับการ “นิรโทษกรรมฆาตกร” นะครับ (โปรดสังเกตว่า หลังจาก “ถอย” ฝ่ายรัฐบาลก็ไม่มีใครออกมายอมรับว่า หลักการนี้ผิดนะครับ ไม่มีเลย) ที่ไม่ทำ เพราะตอนนี้ “อีกฝ่าย” ออกมาค้าน จนทำไม่ได้.. เป็น “ตลกร้าย” เหมือนกันนะครับ คือ ถ้าไม่ได้ “ฝ่ายนั้น” ช่วยกันออกมา ป่านนี้ เพื่อไทย นิรโทษกรรมฆาตกร ของเสื้อแดง ไปแล้วครับ และก็เป็น “ตลกร้าย” ที่ตอนนี้ รัฐบาลที่ยินดีจะนิรโทษกรรมคนฆ่าเสื้อแดง (แต่หยุดทำ เพราะอีกฝ่ายค้าน ไม่ใช่เพราะพวกตัวเองค้าน) ก็จะมาเรียกให้เสื้อแดง ช่วยกันปกป้องรัฐบาลกันอีกแล้วนะครับผมไม่เรียกร้องให้คนอื่น ๆ แม้แต่เพื่อนที่ “สนิท” ทางความคิด เชื่อนะครับแต่บอกจริง ๆ ว่า ผมรับไม่ได้อย่างรุนแรง กับการทำลายชีวิตอิสระภาพของคนธรรมดา ๆ ในคุก เพื่อแลกกับการช่วยเหลือผู้นำอย่างผิด ๆ ของรัฐบาล-ผมเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญเหมือนการฆ่าคนนั้นแหละ (ซึ่งก็ดังที่เห็นกันว่า รบ. ก็พร้อมจะไม่สนเหมือนกันในเรื่องนั้น) และดังนั้น การแสดงออกใด ๆ ในขณะนี้ ที่ จะ identify กับ รบ. ผมทำไม่ได้ครับ รู้สึกขัดความรู้สึกเกินกว่าจะทำ จะเรียกแบบที่ฝรั่งว่า เป็นเรื่องในเชิง morality สำหรับผมก็ได้.. ส่วนท่านอื่น จะใช้การพิจารณาเชิง “การเมือง” อะไร ก็แล้วแต่ ไม่ได้เรียกร้องให้คิดเหมือนกัน

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“คุณสมบัติ เวทีที่เมืองทองนะ สนับสนุนพรบ นี้มา และดูปกป้องรัฐบาลมากไป คุณกำลังจะเป็นไปกับพวกเค้าด้วยหรือเปล่า ฉันทยังคงความตั้งใจเช่นเดิม คือ คัดค้าน

พ.ร.บ. นี้ไม่ให้กลับมาได้อีกแต่ไม่ขอยุ่กับเรื่องขับไล่อิทธิพลเหมือนกับอีกฝ่ายหรือหลายฝ่าย และไม่ขอปกป้องรัฐบาลเช่นกัน ถ้าสิ่งที่จะทำให้ประเทศสงบลงได้ คือ การเลือกตั้งใหม่ ก็อาจเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจนะ แม้จะมาเริ่มนับหนึ่งให้ประเทศใหม่ แต่ก็ถือว่าเป็นการเริ่มต้นอีกครั้ง เพื่อลดความขัดแย้งในช่วงนี้ที่ดูจะยืดเยื้อ และขออภัยทั้งสองฝ่ายพรรคการเมืองใหญ่ต้องออกมาขอโทษประชาชนต้องแสดงความรับผิดชอบ...”

4. กลุ่มเสื้อแดงที่เห็นด้วยกับทั้งสมบัติ และรัฐบาล เป็นกลุ่มคนเสื้อแดงที่ไม่ต้องการให้คนเสื้อแดงขัดแย้งกันเอง ตัวอย่างเช่น

วันที่ 7 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“วันนี้ความสามัคคีพี่น้องเสื้อแดงต้องเกิดขึ้นในจิตใจทุกคน”ทันทีเดี๋ยวนี้” มันไม่ทันยุคแล้วเพราะเค้าวิ่งไปไกลมาก เรายังนอนอยู่บนเตียงเลย...บ.ก.เป็นบุคคลที่มีคนสนับสนุนเยอะมากมีอุดมการณ์ ผมรู้ท่านเหมือนถูกหลอก ทักซิณก็ถูกหลอกมาเหมือนกัน เราทุกคนต่างถูกหลอก ไม่ว่าจะท่านจะอยู่แดงฝ่ายไหน พวกอำมาตย์มันไม่สนใจหรอก เพราะแดงคือ เสนียดต้องกำจัด และผมหวังนะครับว่าบ.ก.จะไม่นำประเด็นละเอียดอ่อนมาตั้งกระทู้เพื่อให้เสื้อแดงด่ากันไปมาอีก เกมนี้เค้าวางแผนไว้หลักการไว้อุดมการณ์ เราสละอุดมการณ์ออกนิตินิ่ง แล้วรวมตัวสู้กับมันก่อน”

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“คนเสื้อแดงต้องตั้งสติ อย่างนำเรื่องที่พวกเรา ผิดพลาดมาใส่กัน ผลยังไม่มีอะไรดีขึ้น ตรงข้ามพวกไอ้เทพเทือกคอยรับสั้มหล่นอย่างเดียว ยากนี้แม้มีในใจที่มันคาใจให้อภัยต่อกัน มีงานใหญ่รอข้างหน้า งานหนักมาก) >>“

5. กลุ่มที่เป็นฝ่ายตรงข้ามแนวคิดทางการเมืองที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นด้วย Hate Speech ทั้งฝ่ายเสื้อแดง และฝั่งตรงข้ามเสื้อแดง ตัวอย่างเช่น

วันที่ 19 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจฝั่งขวัดตรงข้ามโพสต์ข้อความว่า

“อย่าพาล่ามเลยไอ้สัส ยังไงพวกมึงก็ยิ่งเชียว พท. เลือกตั้งรอบหน้า มึงก็ยิ่งเลือก พท. กัน เชื่อกู กูรู้สันดานขี้ขี้ดี เพราะเพื่อนกูก็เคยเป็น”

วันที่ 29 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจฝั่งเสื้อแดง ที่สนับสนุน พ.ร.บ. โพสต์ข้อความว่า

“สมบัติ มันเป็น ดุ๊ด นี่หว่า จะสร้างบารมีให้ตัวเองหวังเป็น รมต. แบบเต๋นละสิ??? คิดว่าคนเสื้อแดงโง่โง่”

6. กลุ่มที่เป็นฝ่ายตรงข้ามแนวคิดทางการเมืองที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นโต้แย้งทางความคิดด้วยเหตุผล เกี่ยวกับจุดยืนทางการเมืองกับ สมบัติ บุญงามอนงค์ และสมาชิกเสื้อแดงในเพจ ตัวอย่างเช่น

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“เคยถามตัวเองกันบ้างไหมครับ ว่า มาร์ค เซ็นให้ใช้ กระสุนจริง เพราะอะไร ถ้าในที่ชุมนุม ไม่มี อาวุธร้ายแรง จำได้ว่า ตอนประกาศ ขอคืนพื้นที่ กระชับพื้นที่ รัฐบาล ในตอนนั้น บอกไว้ว่า ใครอยากกลับบ้านให้ออกมา จะมีรถไปส่ง กลับได้เลย ออกมาได้เลย และเท่าที่ จำได้ ชาวไทยพีบีเอสไปสัมภาษณ์ บางคนบอกว่า กาด ในที่ชุมนุม ไม่ยอมให้ออกก็มี เคยโทษตัวเอง กันบ้างไหมครับ ประชาชนคนไทย”

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“ไม่ว่าปี 53 หรือ ปีนี้ รัฐบาลก็มาจากการเลือกตั้งเหมือนกันละคะ แต่ที่เค้าออกมาไล่รัฐบาลในวันนี้มันเกี่ยวกับเรื่องของการบริหารประเทศ โดยจุดเริ่มต้นที่ทำให้ ประชาชนลุกขึ้นต่อต้านก็มาจากการออก พ.ร.บ.นิรโทษกรรมนี่ละคะ”

7. กลุ่มที่เป็นฝ่ายตรงข้ามแนวคิดทางการเมืองที่เข้ามาแสดงความ คิดเห็นสนับสนุนจุดยืนการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ชื่นชมสมบัติ ที่อยู่บนหลักการแม่เลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง ตัวอย่างเช่น

วันที่ 19 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“ผมขอบคุณสำหรับ..โพสต์นี้ของคุณสมบัติจริง ๆจะทำอะไรก็ บอกให้ชัดเจนเลย...เห็นประชาชนเป็นอะไร...”

“นักการเมืองเขาแสดงชัดเจนแล้วนะครับ..ว่าเขาทำเพื่อประโยชน์ ของตนเองเท่านั้น..ส่วนประชาชนเป็นผลพลอยได้เท่านั้น...”

“นักการเมืองแบบนี้..ไม่ว่าเป็นใครพรรคไหน..ไม่ควรได้รับการ สนับสนุน..หรือปกป้องจากนักการเมืองอีกต่อไป...”

วันที่ 19 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“คราวนี้ขอยกย่องคุณลายจุด ที่ยังมีจุดยืนที่มั่นคง ต่างจากลิ่วล้อที่ เป็นขี้ข้าคนบางคน อย่างไรก็ตาม ถ้าคุณไม่แสดงเจตจำนงไม่ยอมรับการแปรญัตติในครั้งนี้ แล้ว พ.ร.บ. มันออกมาอย่างที่เค้าคุยกันวันนี้ คุณก็จะได้ตายอย่างคนบริสุทธิ์ไม่มีความผิดติดตัวโดยที่ไม่ต้องพิสูจน์ ทราบ และชื่อของคุณจะอยู่ต่อในประวัติศาสตร์ ในฐานะคนที่ทำให้นิติธรรมไม่มีความศักดิ์สิทธิ์”

8. กลุ่มที่ไม่เลือกข้างทางการเมือง แต่เลือกหลักการ ที่สนับสนุนการ ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของสมบัติ ตัวอย่างเช่น

วันที่ 2 พฤศจิกายน 2556 (อ้างอิง: 2 พ.ย. 2013 เวลา 8:44 น.)

สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“อยากให้พี่น้องทุกท่าน เปิดรับข้อมูลทุกด้าน ท่านจะเห็นได้ว่า เพื่อ ไทยลोकใช้ทุกท่านเป็นฐานคะแนน เพื่อมาบริหารบ้านเมืองแบบหาประโยชน์ส่วนตัว ไม่คิดแก้ไข

ปัญหา มีแต่ประชานิยมผสมโกงกิน และทำลายพื้นฐานประเทศระยะยาว ด้วยการล้มเหลวเรื่องข้าว การกู้ 50 ปี พร้อมดอกท่วม ทั้ง ๆ ที่ ใช้งบประจำได้ หนีการตรวจสอบ ...เรารักใคร่ได้ ไม่ผิดครับ แต่อย่าหลงมากไป จนมองเหตุผลไม่ชัดเจน ...ไม่ว่าใครจะเสียอะไร เราคือ คนไทย หากมองชาติเป็นที่ตั้ง เราจะกลับมาเป็นคนสี่ธงชาติเดียวกัน เพราะการแบ่งสี ไม่ว่าสีฟ้า เหลือง แดง คือ จุดเริ่มอคติ และความไม่ปรองดอง .. การปรองดอง ต้องเริ่มที่. ปชช ครับ มิใช่หนักการเมือง”

วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 สมาชิกเพจ โพสต์ข้อความว่า

ไม่ชอบธรรม 1. เปลี่ยนวัตถุประสงค์จาก วรชัย กลับลำกลางอากาศ
ผิดหลักการออกกฎหมาย

ไม่ชอบธรรม 2. บังคับเป็นมติพรรค โดยประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นด้วย

ไม่ชอบธรรม 3. แคนนำเสื้อแดง พานทองแท้ เองยังไม่เห็นด้วย 100%

ไม่ชอบธรรม 4. แคนนำมือบไม่ชอบรับ แล้ว เทพสิทธิ์ ไม่ชอบรับ แล้ว

ให้ก็ฝันนะ

ภาพรวม เหมือนเผด็จการรัฐสภา ต่างจากไม่ใช่ปากกระบอกปืน ทำให้ดูไม่ชอบธรรม ในเรื่อง เหมาช่ง อย่างอื่น ยังถือว่าชอบธรรม

ถ้า ปรองดองจริง ๆ เพื่อไทย ให้อภัยล้างเลือดได้ แล้วทำไมไม่หยุดค่าประชาธิปไตย หละ ถ้าให้อภัยล้างผิดได้ แล้วทำไมยังต้องค่าเขาอยู่ ชัดกันมัย

ให้กำลังใจ คุณสมบัติ ในจุดยืนความถูกต้องเป็นเรื่อง ๆ ถูกคือ ถูก ไม่สมควรไม่ชอบธรรม ไม่เอาด้วย มีจุดยืนตัวหลักประชาธิปไตยเป๊ะ ไม่อยู่ข้างไหนแบบบ้าคลั่งมงาย พิจารณาเป็นเรื่องเป็นกรณี มีเหตุผล ไม่เห็นแก่เงินแก่งหน้าอยู่เป็นกลาง ถูกชม ผิดก็บอกกล่าวว่ามีผิด ไม่ใช่ ถูกครับพี่ ดีครับนาย ไซ่ครับท่าน เหมือนหมาเลียนาย ถ้าคนไทยคิดมีจุดยืนไม่เลือกตัวบุคคล ผิดว่าผิดถูกคือ ถูกเป็นเรื่อง ๆ ไม่เหมาะว่าเป็นพวกอย่างเดียว ประชาธิปไตยของเราคงจะเจริญมากกว่านี้ ไม่น้อยกว่า 1,000 เท่า อย่างให้ดำรง 2 วาระเหมือน อเมริกา

สำหรับลงชื่อด้าน พ.ร.บ. เหมาช่ง เฉพาะส่วนนี้ละ สนับสนุนด้วย คนครบวันไหนบอก ครับเป็นกำลังใจครับเรื่องไหนไม่ถูกถ้าคนไทยคนไหนไม่เห็นด้วย นะครับ (ย้ำถ้า ส่วนตัวคิดว่าไม่ถูกไม่เห็นด้วย แล้วกล้าเสียสละออกมาแสดงความไม่เห็นด้วย ถ้าเห็นด้วยก็อยู่เฉย ๆ ถ้าไม่เห็นด้วยแล้วอยู่บ้านเฉย ๆ ไม่แสดงพลัง เราก็ต้องเป็นทาสนักการเมืองตลอดไป ถ้าเราแสดงพลัง เป็นเรื่องเป็นกรณีอย่างมีเหตุผล กล้าเสียสละเวลาออกมา คิดว่าเรื่อง เหมาช่งนี้คนไทยอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 25 ล้านคนแน่นอนที่ไม่เห็นแต่ไม่ออกมา ก็ทำให้นักการเมือง ไม่กลัวประชาชน เราก็ต้องอยู่ ภายใต้อำนาจเขาเหมือนเดิม ถ้าคนไทยกล้าแสดงออกเสียสละ ออกมาแสดงอันไหนสมควรไม่สมควร ก็แสดงพลังอย่างมีเหตุผล มิใช่ไร้เหตุผลหรือยึดว่าเป็นพวก ก็คงจะดีต่อประชาชนคนไทยทุกคนแน่นอน

ซึ่งทั้ง 8 กลุ่มมีการนำเสนอความคิดเห็นตามความเชื่อ และจุดยืนของตนเองได้ โดยที่ข้อความไม่ถูกลบทิ้ง หรือถูกบล็อก ห้ามเข้าเพจ แต่มีการกำหนดบรรทัดฐานโดยธรรมชาติของกลุ่มคนที่เข้ามาติดตามเฟซบุ๊กของสมบัติร่วมกัน ในรูปแบบของมารยาททางสังคม เช่น การขอร้อง และเสียดสีผู้ใช้คำหยาบ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น.....

วันที่ 11 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“ไอ้ บก.ลายต่าง นั่นไง เสียไอ้แม้กับอียิ่งลักษณ์จนจนของพวกมันติดคอติดปากเต็มไปหมดแล้วนะ 555555”

จากนั้นมีผู้มาตอบกลับว่า

“คุณ.....ครับ คนที่มาแสดงความคิดเห็นในนี้มีทุกสีเสื้อแต่ก็ไม่น่าจะมีใครใช้คำพูดแบบคุณนะ คนที่นี้อาจจะไม่มีปริญญาแต่มีสมบัติผู้ดีพอนะผมเชื่อ แต่ก็ไม่ว่าคุณหรือคนที่ใช้คำพูดแบบนี้ เพราะคุณก็คงคิดเชื่อมาจากคุณอภิสิทธิ์เพราะมีแต่เปลือกนอกที่ผู้ดูแลดีแต่ภายในสกปรกมาก”

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการสร้างบรรทัดฐาน เป็นมารยาทในการพูดคุยกัน แต่การสื่อสารที่เปิดให้คนเห็นต่างสามารถแสดงความคิดเห็นได้นั้น ทำให้เกิดข้อถกเถียง ชัดแย้ง ตอบโต้กัน โดยมีทั้งในรูปแบบของการสื่อสารโต้แย้งด้วยเหตุผล และอารมณ์ รูปแบบของการเสียดสี ใช้คำหยาบ ด่าทอ รวมถึงข้อความที่ต้องการตรวจสอบความโปร่งใสทางการเงินของสมบัติ ตัวอย่างเช่น

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2556 สมบัติ บุญงามอนงค์ โพสต์ข้อความเรียกร้องคำขอโทษจากทุกฝ่ายว่า

“เราจะไต่ถามคำขอโทษจากใครก่อน?

1. ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร กรณี พ.ร.บ.สุดซอย
2. อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ กรณีใช้กระสุนจริง
3. ไม่ได้ยินจากทั้งคู่”

จากนั้นมีสมาชิกเพจ (สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล) โพสต์ข้อความว่า

“แปลกที่ list นี้ไม่มีทหาร”

และโพสต์ต่อเนื่องโดย tag สมบัติ อีกว่า

“ผมทราบอยู่ครับ ที่เมื่อวานคุณ สมบัติ บุญงามอนงค์ ไปเรียกร้องให้ 2 คน คือ ยิ่งลักษณ์ กับอภิสิทธิ์ ขอโทษ ดังนั้น โพสต์นี้ของคุณสมบัติ จึงเป็นการต่อจากเมื่อวาน แต่ประเด็นที่ผมถาม คือ ถ้ามย้อนหลังไปตั้งแต่เมื่อวานนั่นแหละครับ

อย่างที่ผมเคยบอกว่า “ไม่เอาเหมาแข่ง” ก็มีหลายแบบนะครับ “ไม่เอาเหมาแข่ง” แบบ นปช. นี่คือ เอาเฉพาะ

อภิสิทธิ์-สุเทพเท่านั้น แต่ไม่แตะทหาร ผมจึงเพียงแค่สะกดใจว่า ตกลง คุณสมบัติ “ไม่เอาเหมาแข่ง” แบบ นปช. เท่านั้น หรือเปล่า?”

จากนั้น สมบัติ มาตอบข้อความโดย tag สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ว่า
 “สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ผมพูดไม่ครบครับ จุดยืนเรื่องนี้ผมชัดเจน เป็น
 ความผิดพลาดของผมเอง”

ในโพสต์ของสมบัติ ข้อความเดียวกัน มีกรณีการสื่อสารตอบโต้ที่ใช้
 เหตุผล และอารมณ์ ควบคู่ไปกับการเสียดสีว่า

“ส่วนการจัดตั้งรัฐบาลในค่าย ที่พวกคุณชอบบอกว่าปล้นมา ผมอยากให้คุณกลับไปดูว่า ถ้าบรรหาร เนวิน ไม่ทิ้งทักษิณ แล้วอภิสิทธิ์จะได้เป็นนายกไหมครับ ในเมื่อเค้าทิ้งพรรคเพื่อไทยตอนนั้น แล้วหันมาสนับสนุนอภิสิทธิ์ มันก็เป็นไปตามระบอบละครครับ ถ้าปล้นได้จริง ประชาธิปไตย คงปล้นไปทุกสมัยแล้วละครับ คงไม่ยอมเป็นฝ่ายค้านอยู่แบบนี้หรอกครับพี่น้องงง 5555”

จากนั้นมีสมาชิกในเพจมาตอบโต้ว่า

“แหม ๆ ๆ ๆ ๆ ...ทำเหมือนไม่รู้ในอะว่าเค้าทิ้งทักษิณเพราะอะไร.. ฮ่า ๆ ๆ ๆ ๆ คิดแล้วก็ขำ โดน ”คนมันขี้” (คมช.) เอาปืนจ่อกะบาลชะขนาดนั้น...ฮ่า ๆ ๆ ๆ คำโบราณเค้าว่า “รู้จักรักษาตัวรอด เป็นยอดคน” ฮ่า ๆ ๆ ๆ ๆ จึงต้องทิ้งทักษิณไป...ฮ่า ๆ ๆ ๆ .. เข้าใจนะ..พี่น้อง!!!!!! 55555+----”

และเกิดการตอบโต้กลับอย่างต่อเนื่อง

“เ้าคุณ..... วันนั้นเค้าทิ้งทักษิณหรือครับ ผมนึกว่าเค้าทิ้งสมชาย เพราะตอนนั้นทักษิณหนีไปมมานานแล้วครับ แล้วนี่ผมไม่รู้ว่าจะมีการเอาปืนจ่อหัวด้วย คุณอยู่ในเหตุการณ์น่าจะถ่ายภาพมาแฉเลยนะครับ พวกสลิมจะได้ตาสว่างเสียที ปาด...คนอยู่ในที่เกิดเหตุอยู่ นี้เอง แต่ว่า วันนั้นคุณเข้าไปทำอะไรหรือครับ ตอนนั้นเป็นฝ่ายไหน บรรหาร หรือ คมช. (คนมันขี้) อะครับ แล้วที่ว่ารักษาตัวรอดเป็นยอดคนของทักษิณนี้แสดงว่า ที่เคยพูดว่า ถ้าเสียงปืนแตกจะเข้ามา นำพี่น้องเข้ากรุงเทพ ก็โกหกคำโต หลอกพี่น้องที่มาชุมนุมนะสิครับ แหม...น่าหยิกเสียจริง หลอกคน เสื่อแดงได้ครับพี่น้องงง55555”

นอกจากนี้มีการสื่อสารในลักษณะของการตอบโต้กันด้วยการเสียดสี ใช้ คำหยาบ ด่าทอ ตัวอย่างเช่น

วันที่ 9 พฤศจิกายน 2559 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“อยากรู้ ถ้าโคตรเหง้า มึง ถูกยิงกระบาล ตาย มึงจะยังเข้าข้าง ไอ้สัส มาร์ค กับ ไอ้เหี้ยเทพไหม อี...ล่ายอง”

และมีการตอบโต้ต่อเนื่องตามมาว่า

“@...ค่าใครหรือคะ”

“ค่าอีล่ายอง”

“นี่กว่าค่าฉันคะ ถ้าฉันจะได้โต้ตอบสักหน่อย”

“เรารู้จักกันตั้งแต่เมื่อไร ถึงจะมาค่ากัน อย่าคิดเอง เออเอง”

“คิดเองที่ไหนละคะ ถ้าคิดเองก็ต้องค่าคุณไปแล้วสิคะ แต่เพราะไม่รู้จักกันเลยถามก่อนคะ เข้าใจไหมคะ”

วันที่ 27 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“พ.ร.บ.นิรโทษกรรมแล้ว ตอกย้ำว่า พวกควายแดงโดนต้มซ้ำซาก 555 โคนไอ้แม้วแอบอ้างประชาธิปไตยจอมปลอม ให้พวกควายแดงออกมาตายเป็นขยะข้างถนน 555”

และมีการตอบโต้กลับมาว่า

“ไปชนะเลือกตั้งก่อน แล้วค่อยมาเท่านั้นไอ้.....หน้า.... 5555x หน้าอย่างกับ.....ไอ้ควาย”

4.1.3 พุดคุยกันบนหลักของเหตุผลอย่างอิสระ

คุณลักษณะพื้นที่สาธารณะประการที่ 3 ต้องมีการไหลเวียนของการใช้เหตุผลอย่างเป็นอิสระ ไม่มีใครมีอภิสิทธิ์ ด้วยอำนาจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เหนือใครเช่นเรื่องชาติกำเนิดยศถาบรรดาศักดิ์

จากการตีความ 45 ข้อความในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ที่มีการสื่อสารช่วงต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม พบว่า ในพื้นที่วอลล์ (wall) ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับโพสต์ข้อความของสมบัติ มีการสื่อสารที่มีการไหลเวียนของการใช้เหตุผลอย่างเป็นอิสระ อยู่ 30 ข้อความ คิดเป็น 66.66 เปอร์เซ็นต์ ส่วนในพื้นที่แสดงข้อความความคิดเห็นของเพื่อนที่เข้ามามีส่วนร่วมในเฟซบุ๊ก มีการสื่อสารที่มีการไหลเวียนของการใช้เหตุผลอย่างเป็นอิสระ อยู่ 39 ข้อความ คิดเป็น 86.66 เปอร์เซ็นต์

โดยการเก็บข้อมูลในเฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ และการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ทำให้ผู้วิจัยสามารถจัดหมวดหมู่การสื่อสารที่สมาชิกเพจ และเจ้าของเพจแสดงให้เห็นถึงความมีเหตุผลในการพูดคุย โดยไม่มีใครมีอภิสิทธิ์มากขึ้นไปกว่ากัน ซึ่งสามารถวิเคราะห์จำแนกได้เป็น 3 ประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่ง คือ รูปแบบการให้เหตุผลบนหน้าวอลล์ (wall) ของสมบัติ ประเด็นที่สอง คือ การแสดงความคิดเห็นระหว่างอารมณ์ และเหตุผล และประเด็นที่สาม คือ ความจำเป็นของเหตุผล ในพื้นที่เฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ดังนี้

พื้นที่พูดคุยด้วยเหตุผล อย่างอิสระ

รูปแบบการให้เหตุผลบนหน้าวอลล์ ‘สมบัติ’	การแสดงความคิดเห็นระหว่างอารมณ์ VS เหตุผล	ความจำเป็นของเหตุผลในพื้นที่สมบัติ
1. การโต้ตอบแนวความคิด “หมาแข่ง สุดชอย เซ็ต Zero” ใน พรบ.นิรโทษกรรม ในความหมายของคนเสื้อแดง 2. การอธิบายจุดยืน “เลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง” 3. การต่อสู้เพื่อช่วงชิงวาทกรรม “ไม่นิรโทษกรรมคนฆ่าประชาชน” “ไม่ลืม มาตรากรทุ่งสังหาร”	1. การอภิปรายเหตุผลระหว่างสมบัติ และสมาชิกเพจ 2. การอภิปรายเหตุผลระหว่างสมาชิกเพจเสื้อแดงที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยกับ พรบ. 3. การอภิปรายเหตุผลระหว่างเสื้อแดง และขั้วตรงข้ามทางการเมือง 4. การแสดงความคิดเห็นที่เน้นอารมณ์เป็นหลัก	1. สถานะทางสังคม และประเด็นการสื่อสารของสมบัติ ทำให้พื้นที่ของเขาจำเป็นต้องเป็นพื้นที่ของเหตุผล 2. สังคมเสมือนในพื้นที่ 3.0 ทำให้การสื่อสารมีทั้งอารมณ์ และเหตุผล ในแบบที่ไม่ต้องรักษาน้ำใจ 3. สังคมเสมือน เป็นสังคมกึ่งทางการ มีความเป็นส่วนตัว และสาธารณะ ดังนั้นจึงอนุญาตให้การสื่อสารมีอารมณ์ หยอกล้อ เล่นสนุกในประเด็นหนักๆ อย่างสังคม การเมืองได้ 4. ผู้ที่มีจุดยืนทางการเมืองที่ต่างออกไปจากกลุ่ม จำเป็นต้องมีความอดทนต่อเสียงวิพากษ์วิจารณ์ และพื้นที่ต้องเปิดใจรับฟังกัน 5. การใช้เหตุผลอย่างอิสระขึ้นอยู่กับอำนาจอย่างอ่อน มากกว่ากฎหมายตัว 6. ท่าทีของเจ้าของพื้นที่ที่มีความสำคัญในการกำหนดให้พื้นที่นั้น เป็นพื้นที่เปิดกว้าง เป็นอิสระ หรือปิดกั้น 7. พื้นที่สื่อสารของคนเลือกข้าง

ภาพที่ 4.3 พื้นที่พูดคุยด้วยเหตุผลอย่างอิสระ

4.1.3.1 รูปแบบการให้เหตุผลของสมบัติ บุญงามอนงค์ ในเพจเฟซบุ๊ก

ในระหว่างเหตุการณ์ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ มีผู้เข้ามาแสดงความคิดเห็นทั้งจากฝ่ายเสื้อแดงที่สนับสนุนแนวคิดของสมบัติ ฝ่ายเสื้อแดงที่สนับสนุนแนวทางสุดชอยของพรรคเพื่อไทย ฝ่ายเสื้อแดงที่เห็นด้วยกับสมบัติ และรัฐบาล ฝ่ายที่ไม่ใช่เสื้อแดงแต่สนับสนุนแนวคิดของสมบัติ และฝ่ายเสื้อแดง และไม่ใช่อีกฝ่ายที่เข้ามาสื่อสารโต้แย้งกันด้วย Hate Speech มีรูปแบบการให้เหตุผลของสมบัตินั้นประกอบไปด้วย

(1) การตอบโต้แนวคิด “หมาแข่ง” “สุดชอย” “Set Zero” ใน พ.ร.บ.

นิรโทษกรรมของรัฐบาล ตัวอย่างเช่น

วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2556 สมบัติ บุญงามอนงค์ โพสต์ภาพประกอบ

ข้อความว่า

“10,000 UP เราไม่ลืม”

ถึงศิษย์เก่าราชประสงค์และมิตรสหายทุกท่าน

ณ ขณะนี้อาจกล่าวได้ว่า เราสามารถหยุดยั้งการตัดสินใจของพรรค

เพื่อไทยที่จะผลักดัน พ.ร.บ. นิรโทษกรรมฉบับหมาแข่งสุดชอย อันนำไปสู่การปลดปล่อยให้ฆาตกรในช่วงเดือน เม.ย.- พ.ค. 53 ลอยนวล

ท่ามกลางความคิดที่แตกต่างกันภายในขบวนเสื้อแดงที่มองเรื่องนี้กันไป
2-3 ฝ่าย

นี่เป็นช่วงที่แหลมคมและอ่อนไหวที่สุดครั้งหนึ่งในขบวนเสื้อแดงทั้งใน
ประเด็นที่มีต่อร่าง พ.ร.บ. นิรโทษกรรม และ อนาคตของขบวนประชาธิปไตย

อีกทั้งยังไม่ทราบชะตากรรมของประเทศหลังจากที่กฎหมายฉบับนี้ได้ผ่าน
นวาระ 3 จะมีกลุ่มมวลชนต่าง ๆ และพรรคการเมืองบางพรรคใช้โอกาสดังกล่าวขับเคลื่อนปลุกเร้าทาง
การเมืองเพื่อช่วงชิงความได้เปรียบตามที่พวกเขาเฝ้ารอมานานแสนนาน

เมื่อพรรคเพื่อไทยได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนและตัดสินใจที่จะเดินแนวทาง
เช่นนี้ ต่อจากนี้พรรคจะต้องรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง

ส่วนพวกเราคนเสื้อแดงเราขอประกาศที่จะไม่นิรโทษกรรมให้กับผู้สั่งการ
ในเหตุการณ์สังหารหมู่คนเสื้อแดง แม้จะไม่มีผลทางกฎหมายแต่เราจะบันทึกไว้ในความทรงจำและ
เขียนไว้บนแผ่นดินว่าชาติกรยังลอยนวล

เราขอเชิญชวนพี่น้องผู้รักประชาธิปไตย ผู้ร่วมในเหตุการณ์ซึ่งเป็น
ประจักษ์พยานได้ร่วมกันกลับมาয়สถานทูตสังหารแห่งนี้อีกครั้ง เพราะนี่อาจเป็นกิจกรรมรำลึกครั้ง
สุดท้ายที่เราจะตะโกนชื่อคนเหล่านั้นในฐานะชาติกรสังหารประชาชน

วันอาทิตย์ที่ 10 พย 56 ณ ทูตสังหาร ราชประสงค์ เวลาเที่ยงวันเป็นต้น
ไป กรุณาสวมเสื้อสีแดงเพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้เสียชีวิต

บก.ลายจุด

ศิษย์เก่าราชประสงค์”

วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 สมบัติ บุญงามอนงค์ โพสท์ภาพประกอบ
ข้อความว่า “หมิ่น ยืนยั้น cr Pruiy Salty Head”

(2) การอธิบายจุดยืนการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ตามหลักการของระบบประชาธิปไตย “เลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง” ตัวอย่างเช่น

วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 สมบัติ บุญงามอนงค์ โปสเตอร์ภาพประกอบข้อความว่า

“ถึงมิตรสหายเสื้อแดง”

เราไม่รู้เลยว่าความซับซ้อนของเกม ข้อตกลง และสถานการณ์จะวิวัฒนาการไปอย่างไร เดิมพันครั้งนี้เห็นได้ชัดว่า พรรคและทักษิณเล่นเกมกันแบบเทกันหมดหน้าตัก หลายคนอธิบายว่ากลเกมทางการเมืองย่อมมีความพลิกแพลงกันบ้างเป็นธรรมดาและไม่มีใครด้อยไปกว่าใครในการเล่นเกมทางการเมือง

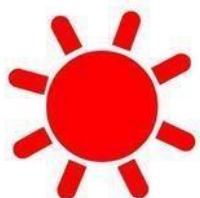
เดิมพันครั้งนี้ถือว่าสูงมาก ถ้าเราชนะเราก็เสียหายไม่น้อย แต่ถ้าเขาชนะเราหมดทุกอย่าง ทั้งพรรค ทักษิณ และ เสื้อแดง (ไม่ได้พูดเกินไป)

เอาล่ะเมื่อพรรคและคุณทักษิณเดิมพันตนเองเช่นนั้นนั้นเพราะเขาคิดว่าเกมนี้เล่นได้ แต่สำหรับมวลชนแล้วเกมนี้เราเสี่ยงขนาดนั้นไม่ได้ ดังนั้นหากเราไม่ประกาศจุดยืนทางการเมือง เราจะไม่เหลือที่ยืน การไร้ซึ่งหลักการย่อมหมายถึง การสูญเสียความชอบธรรมในการต่อสู้ ดังที่เราเห็นมวลชนของฝ่ายตรงข้ามที่เคยยิ่งใหญ่แต่เมื่อผิดพลาดในทางหลักการพวกเขาก็สูญเสียความชอบธรรมทางการเมืองลงไป

มวลชนต่างรู้ดีว่าความชอบธรรมของฝ่ายแดงได้หดแคบลงอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากการผลักดันร่าง พ.ร.บ. นิรโทษกรรมที่แตกต่างไปจากร่างเดิมในคราวแรก การออกมาประกาศไม่ยอมรับจึงเป็นการสร้างพื้นที่และความชอบธรรมของตนเองกลับคืนมา หรือถ้าจะให้กล่าวอย่างตรงไปตรงมา นี่คือการหนีตายจากภัยสุดขอย สิ่งที่เรากำลังร่วมกันทำคือ การรักษาฐานที่มั่น หรือจะพูดให้เวอร์คือ การรักษาเผ่าพันธุ์ของเสื้อแดงไว้ภายใต้หลักการประชาธิปไตยและความเป็นธรรม

หากเกมนี้ พท. และ ทักษิณ พลาด เรายังเหลือขบวนเสื้อแดงกลุ่มนี้ไว้ซึ่งผมและอ.ธิดา มองเห็นความสำคัญนี้ร่วมกัน ดังนั้นมิตรสหายที่อาจไม่พอใจกับความเห็นต่างของเราโปรดเข้าใจมุมมองและความจำเป็นนี้ อย่าได้สกตกันกิจกรรมหรือบั่นทอนกิจกรรมนี้โดยแปรความหมายเป็นอื่น “เราไม่ใช่คนที่เปลี่ยนไป เรายืนอยู่ที่เดิม”

บก.ลายจุด”

(3) การต่อสู้เพื่อช่วงชิงพื้นที่ให้กับวาทกรรม “ไม่นิรโทษกรรมคนฆ่าประชาชน” “ไม่ลืม ฆาตกร ทูงสังหาร” ตัวอย่างเช่น

วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 สมบัติ บุญงามอนงค์ โพสต์ข้อความ

“ประกาศ Theme ทูงสังหาร ไม่มีเวที ไม่มีศูนย์กลาง กิจกรรม 10,000 UP เป็นลักษณะตลาดนัดประชาธิปไตย ที่มวลชนผู้เข้าร่วมจะต้องช่วยกันสร้าง ใครทำป้ายได้ทำมา ใครเล่นดนตรีเอากีตาร์มา ใครเขียนบทกวีเขียนมา จะการแสดงล้อเลียน ถ่ายรูป สัมภาษณ์ทำคลิป ใช้ Social Network และมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีกลุ่มต่าง ๆ ได้นำมาเสนอ

ผมได้รับการติดต่อจากสำนักข่าวทั้งในและประเทศจำนวนมากก่อนจะถึงวันงาน และเชื่อมั่นว่าสิ่งที่พวกเราทุกคนช่วยกันเสนอนี้ จะถูกส่งออกไปในวงกว้าง ช่วยกันทำและบอกคนบนโลกนี้ว่า “เราไม่ลืม การฆาตกรรม ที่ทูงสังหาร”

เวทีนี้เป็นคนเราทุกคน ที่นี้ไม่มีแกนนำ “กูมาเอง” แกนนอน”

วันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 สมบัติ บุญงามอนงค์ โพสต์ข้อความ

“ผมไม่ใช่ผู้นำมวลชน

ผมเพียงนำความคิดที่เราเคยสัญญากันไว้มาอยู่ที่จุดเดิม

ภารกิจผมเท่านั้น トラบเท่าที่เราไม่เปลี่ยนแปลงยึดมั่นในหลักการที่จะสร้างสรรค์ประชาธิปไตย

และเรา “ไม่ลืม ฆาตกร ทูงสังหาร”

4.1.3.2 การแสดงความคิดเห็นที่ผสมผสานกันระหว่างอารมณ์ และเหตุผล

ในพื้นที่แสดงความคิดเห็น ได้มีผู้แสดงความคิดเห็นกับประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรมฉบับสุดซอยในเฟซบุ๊กของสมบัติ โดยการอภิปรายในประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรม ซึ่งมีความขัดแย้งทางความคิดเห็นของคนเสื้อแดง แม้จะมีบรรยากาศที่ใช้การสื่อสารด้วยเหตุผลเป็นหลัก แต่ในสถานการณ์ความเป็นจริง บทสนทนาไม่สามารถแยกแยะระหว่างอารมณ์ และเหตุผลออกจากกัน เพราะโดยธรรมชาติของการสื่อสารที่มีความเห็นขัดแย้งกันนั้น การอภิปรายได้ใช้การสื่อสารที่ผสมผสานกันระหว่างอารมณ์ และเหตุผล ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

(1) การอภิปรายเหตุผลระหว่างสมบัติ บุญงามอนงค์ และสมาชิกเพจเฟซบุ๊ก

วันที่ 25 ตุลาคม 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“ชุดศพมาเล่น เพื่อกิน เบอร์เกอร์ ส่วนชาวบ้านชานา กินข้าวกินปลา
หนอชีวิต NGO”

สมบัติ บุญงามอนงค์ตอบโต้กลับว่า

“ไม่ใช่แอมเบอร์เกอร์หรือครับ ที่ทำให้เสื้อแดงหาเหตุพ่นขึ้นมาได้หลัง
ถูกฆ่ากลางถนน”

วันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“เราแค้นไม่ทันอำมาตย์ เราจึงจะขอคืนที่เดิม ให้เขามาตีหัวเหมือนเดิม
ขณะที่ทักษิณและพรรคเพื่อไทย ตัดสินใจ นำพาประเทศก้าวไปข้างหน้า แม้จะรู้ว่ามีความเสี่ยง แต่
เขาคงไม่ยอมโดนตีหัวซ้ำอีกแล้ว” และ “ผมเชื่อว่า เราตามทักษิณไม่ทันมากกว่า”

สมบัติ บุญงามอนงค์ตอบโต้กลับว่า

“ทักษิณอยู่ไกลครับ มองสถานการณ์ในประเทศไม่ขาด เจอแต่คนไป
เซเลียร์ เราต้องไม่เหมือนกับตอน พ.ศ. 53 นะครับ การตัดสินใจต้องเกิดขึ้นที่พื้นที่”

และมีข้อความตอบโต้ สมบัติอีกว่า

“ทักษิณอ่านเกมส์ในประเทศไม่ขาด” ใช่ครับ แต่มองทะเลเลยแหละ
เขาถึงคุมพรรคได้ แม้อยู่ต่างประเทศ

อย่าลืมนะ ตอนนี้มีนักยุคสามจุดศูนย์ ข้อมูลไปไวการอภิปรายเหตุผล
ระหว่างสมาชิกเสื้อแดงในเพจเฟซบุ๊กที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม”

(2) การอภิปรายเหตุผลระหว่างสมาชิกในเพจเฟซบุ๊กที่เป็นเสื้อแดง
ระหว่างเสื้อแดงที่เห็นด้วยกับ พ.ร.บ.นิรโทษกรรม กับต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

วันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“สำหรับผมแล้วผมคิดว่าไม่มีใครหรือรัฐบาลชุดไหนบ้างผลักดันกฎหมาย
ยกเว้นแบบนี้แน่ ถ้าไม่มีแผนการหวังผลอะไรซักอย่าง ไม่ใช่แค่ทักษิณจะกลับมา มันอาจจะมียากกว่า
นั้น แล้วสิ่งที่ทุกคนกลัวก็จะเป็นความจริง”

และมีข้อความตอบโต้กลับว่า

“ไอที่บอกเป็นแผน ๆ นี่ผมไม่ให้ราคาเลย การจะวางแผนมันต้องมองถึง
ผลกระทบที่จะมีความรู้สึกต่อมวลชนด้วย ถ้าทำแบบนี้แปลว่าไม่เคยเอาความรู้สึกของมวลชนไปคิดถึง
เลย คิดว่ายังไงก็เป็นของตายละมั้ง ผิดแล้ว”

สมาชิกเพจอีกคนโพสต์ข้อความว่า

“จุดพรยังบอกว่าท่านเป็นคนอ่านเกมส์ขาดกระจุก มีทางหลบทางหนี
เมื่อพลอดเกมส์บางอย่างวิสัยทัศน์มันคาดไม่ได้แบบท่าน”

และมีข้อความตอบโต้กลับว่า

“เกมการเมือง ก็ปล่อยพรรคการเมืองเขาเล่นไปครับ เขาพลิกกันได้ทุก
วัน ประชาชนตามเกมเขาไม่ทันหรอก ถ้าเราไม่มีหลักการ เราจะไหลไปตามข่าวลือรายวัน แต่ถ้าเรา
ยึดมั่นในหลักการ เราจะร่วมกลุ่มกันได้เสียงเราจะมีพลัง”

(3) การอภิปรายเหตุผลระหว่างสมาชิกในเพจเฟซบุ๊กที่เป็นสื่อแดง กับสมาชิกที่เป็นชั่วคราวข้ามทางการเมือง

วันที่ 9 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“นิคนี่นะคะ กล่าวหาว่าเค้าฆ่าประชาชน แต่เค้ายอมรับกระบวนการยุติธรรม แต่รัฐบาลนี้ต่างหากที่จะนิรโทษกรรม ขอถาม ใครจริงใจมากกว่ากันหรือคะ”

และมีการโต้ตอบจากฝั่งคนสื่อแดงว่า

“กิจกรรม 10,000up ก็เป็นการบอกให้รู้ว่า กลุ่มวันอาทิตย์สีแดง ไม่เห็นด้วยการนิรโทษกรรมใครครับ มันเป็นเหตุเป็นผลกันอยู่แล้ว ว่าเราเห็นว่าคุณอภิสิทธิ์ คุณสุเทพ เป็นผู้สั่งการจนมีคนตาย ไม่ควรได้รับการนิรโทษกรรม เราไม่เห็นด้วยกับรัฐบาล ส่วนความจริงใจเราก็จับตามองรัฐบาลอยู่ ครับเพราะที่ผ่านมาก็ทำให้เสียความรู้สึก แต่การถอยออกมาก็พอจะยอมรับได้ แต่ก็ไม่วៃใจอย่างแต่ก่อนแล้ว”

จากนั้นมีการโต้ตอบต่อเนื่องกลับมาว่า

“ถูกคะ ถ้าเห็นว่าเค้าสั่งฆ่าประชาชนต้องไม่ร่วมรับกฎหมายฉบับนี้ และที่สำคัญรัฐบาลต้องรับผิดชอบกับการออกกฎหมายฉบับนี้ด้วย ดีไหมคะ เพราะหญิงเองก็เป็นคนหนึ่งที่เสียคะแนนให้กับพรรคนี้ไป คิดว่าจะมาทำงานรับใช้ประชาชน แค่ 2 ปีที่ผ่านมา เห็นแล้วคะว่าเค้าไม่ได้ทำงานใด ๆ เพื่อประชาชนเลย”

และคนสื่อแดงตอบโต้กลับว่า

“ใช้ครับเค้ายอมเข้ากระบวนการยุติธรรมแล้วแต่ถามว่าจะทำอะไรเค้าได้ขนาดพวกปลายแถวยึดสนามบินผ่านมา4-5ปีแล้วคดียังไม่ไปถึงไหนเลย”

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“เคยถามตัวเองกันบ้างไหมครับ ว่า มาร์ค เซ็นให้ใช้ กระสุนจริงเพราะอะไร ถ้าในที่ชุมนุม ไม่มี อาวุธร้ายแรง จำได้ว่า ตอนประกาศ ขอคืนพื้นที่ กระชับพื้นที่ รัฐบาลในตอนนั้น บอกไว้ว่า ใครอยากกลับบ้านให้ออกมา จะมีรถไปส่ง กลับได้เลย ออกมาได้เลย และเท่าที่จำได้ ชาวไทยพีบีเอสไปสัมภาษณ์ บางคนบอกว่า กาด ในที่ชุมนุม ไม่ยอมให้ออกก็มี เคยโทษตัวเองกันบ้างไหมครับ ประชาชนคนไทย”

และมีการโต้ตอบจากฝั่งคนสื่อแดงว่า

“แล้วเคยคิดบ้างไหมคะคุณ..... รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง โดนยึดทำเนียบ ยึดสนามบินแห่งชาติ จะบุกรัฐสภา ยังไม่ออกคำสั่งใช้กระสุนจริง !!! ไม่กล้าใช้กำลังสลาย ทั้งที่ชอบที่จะทำด้วยซ้ำ เคยมีคำถามกับการดูแลการแสดงออกทางการเมืองที่ผ่านมา แล้วเปรียบเทียบความเป็นคนของผู้นำไหมคะ”

วันที่ 11 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“เราไม่อยู่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนะแต่เราเชื่อในความถูกต้องนะถ้าพวกคุณคิดว่านิรโทษมันถูกต้องแล้วคนเกือบทั่วประเทศเค้าจะออกมาประท้วงทำหอกกริชจะบอกให้นะคนโลกเค้าออกมาโดยที่ไม่ต้องจ้างไว้อัยรักความถูกต้องหว่า”

และมีคำตอบจากฝั่งคนเสื้อแดงว่า

“ไม่อยู่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เชื่อในความถูกต้อง ก็ควรจะเช็คข้อมูลหรืออ่านให้ดีกว่า บก. เค้าต้านนิรโทษ “เหมาแข่ง” หรือ “สุดซอย” มาแต่แรกแล้วครี๊บ ถ้าจะว่าเขา ก็ควรให้ความยุติธรรมกับเขา เหมือนที่ตัวเองพูดว่าเชื่อในความถูกต้อง”

(4) การแสดงความคิดเห็นที่เน้นอารมณ์ ความรู้สึกเป็นหลัก

วันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“เสร์ใจจัง! จะยังงัชีวิตก็ต้องดำเนินต่อไปนะคะ เป็นกำลังใจให้กันและกันเสมอ รัก บก.จ๋า”

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2556 สมาชิกเพจโพสต์ข้อความว่า

“เจ็บปวดและกลางแกลงใจรัฐบาล ขอย้ำ! รัฐบาล เพราะผมเชื่อว่ายังมีลักษณะไม่เห็นด้วย แต่ก็ยังอยากได้ยินคำขอโทษจากผู้ นำรัฐบาล สำหรับอภิสิทธิ์เลิกหวังนานแล้ว”

เจอร์เก้นส์ ฮาเบอร์มาส อธิบายคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะว่า การอภิปรายจะต้องอยู่บนเหตุผล ที่ทุกคนสามารถสื่อสารกันได้อย่างเป็นอิสระจากอำนาจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไม่มีใครมีอภิสิทธิ์เหนือใคร ไม่ว่าจะด้วยชาติกำเนิด หรือยศถาบรรดาศักดิ์

ด้วยคุณลักษณะของเทคโนโลยีการสื่อสารแบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เปิดกว้างให้ใครก็ตามที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต สามารถเป็นเจ้าของพื้นที่การสื่อสารได้ และยากต่อการติดตามตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่รัฐ กับบุคลิกของเจ้าของพื้นที่ และการวางหลักการสำคัญสำหรับการใช้พื้นที่สื่อสารร่วมกัน ทำให้พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ เป็นพื้นที่ที่เข้าข่ายคุณลักษณะดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เมื่อยุคสมัยเปลี่ยน เทคโนโลยีเปลี่ยน สิ่งที่เราเข้ามาควบคุม หรือคุกคามความเป็นอิสระในบางพื้นที่ อาจจะไม่ใช่ว่าจะเรื่องยศถาบรรดาศักดิ์ ศักดินาอย่างสังคมเมื่อศตวรรษที่ 18 แต่เป็นเรื่องข้อจำกัดทางเทคโนโลยี ที่นอกจากเจ้าของพื้นที่จะถืออภิสิทธิ์ในการบล็อกข้อความได้แล้ว เฟซบุ๊กยังมีข้อจำกัด จากการเป็นพื้นที่ที่ถกเถียงกันได้ทีละประเด็นย่อย ๆ และการถกเถียงระหว่างเจ้าของเพจ กับสมาชิกเพจก็มีข้อจำกัด ที่เจ้าของเพจไม่สามารถตอบโต้ได้ทุกการถกเถียง ที่มีเข้ามาจำนวนมากได้ หรือบางข้อความการตอบโต้กันก็หาข้อสรุปไม่ได้ เพราะทุกคนมีสิทธิที่จะถกเถียงไปเรื่อย ๆ

“เฟซบุ๊กเกิดจากการเขียนความคิด เป็นข้อความสั้น ๆ ขึ้นมาก่อน เพราะลักษณะของเครื่องมือมันไม่เหมาะที่จะเขียนยาว มันไม่น่าสนใจ คนจะไม่อ่าน มันเลยทำให้เกิด

ข้อถกเถียงกันที่ละเอียด ละเอียดประณีต แต่ต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2557)

4.1.3.3 ความจำเป็นของ “เหตุผล” ในพื้นที่เฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์

จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง สามารถแบ่งแนวคิดที่แตกต่างกันได้ ดังนี้

(1) ความจำเป็นของ “การใช้เหตุผลอย่างเป็นอิสระ”

ในประเด็นของเหตุผล ธรรมชาติการสื่อสารของมนุษย์ ไม่อาจแยกขาดระหว่างเหตุผล และอารมณ์ ในบริบทของสังคมที่เปิดพื้นที่ให้กับคนหลากหลายกลุ่ม การพูดคุยด้วยเหตุผลเป็นหลักการในพื้นที่เฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ พยายามสร้างกฎกติการ่วมกัน แต่คุณลักษณะของการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ ที่เป็นการติดต่อสื่อสารกันได้โดยไม่ต้องเห็นหน้าเห็นตา ทำความรู้จักกัน ทำให้คนที่เข้ามาสื่อสารไม่จำเป็นต้องเรียบเรียงคำพูดเพื่อถนอมความสัมพันธ์หรือเกรงใจกัน เหมือนการสื่อสารซึ่งหน้า ทำให้เส้นแบ่งของการรักษาน้ำใจเบาบางลง แม้จะเป็นพื้นที่ที่คำนึงถึงเหตุผล แต่บรรยากาศของบทสนทนากลับเต็มไปด้วยอารมณ์ ความรู้สึก และพื้นที่นี้ก็เปิดกว้างให้กับเหตุผล และอารมณ์ ได้ทำงานไปพร้อม ๆ กัน

การใช้เหตุผลอย่างเป็นอิสระมีความจำเป็น สมบัติอยู่ในสถานะทางสังคมที่จำเป็นต้องวางตัวเองให้อยู่บนหลักการและเหตุผล ไม่ว่าจะเป็นการอยู่ในสถานะของคนทำงานเพื่อสาธารณะ หรือการแสดงออกถึงแนวคิดว่าเป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองในฝั่งหัวก้าวหน้า

“ในฐานะที่รู้จักสมบัติเป็นการส่วนตัวอยู่แล้ว สมบัติเคยได้รับรางวัลอ็อก้า ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรางวัลที่มอบให้กับผู้ประกอบการทางสังคมแนวหน้า และคิดว่าสมบัติอยู่ในฐานะที่เป็นต้นแบบทางสังคมคนหนึ่ง เพราะฉะนั้นเขาต้องดำรงตนอย่างมีเหตุผลขาดไม่ได้เลย และไม่ใช่ว่าแค่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง แต่รวมไปถึงเรื่องของจิตสาธารณะ เพื่อสังคมด้วย” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2557)

“จำเป็นต้องมีเหตุผล เพราะพื้นที่ของสมบัติ เป็นพื้นที่สาธารณะ ถ้าไม่มีเหตุผลก็จะเกรียนใส่กัน และจะทำให้บรรยากาศการพูดคุยเสียไป ถ้าคุยกันด้วยเหตุผล ต่อให้มีความเชื่อไม่เหมือนกัน ก็ยังจะคุยกันได้ อย่างเช่น ถ้าเราจะถกเถียงกันเรื่องการโกง ปูชีโกง แม้วชีโกง ใครก็พูดได้ แต่พื้นที่ของสมบัติจะไม่คุยกันอยู่แค่ตัดสินใครตามความเชื่อของตนเอง แต่เราต้องช่วยกันอภิปรายว่า “ความหมาย” ของคำว่า “โกง” แต่ละคนนิยามกันอย่างไร ถ้าเราคุยกันในกรอบนี้ แม้เป็นเหตุผล หรือการนิยามคนละแบบกัน แต่เหตุผลที่แต่ละคนอธิบาย จะทำให้เราจะเข้าใจกัน” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์ 29, กันยายน 2557)

แต่ไม่ใช่ทุกคนที่เห็นว่าพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ จะต้องเป็นเหตุผลเพียงอย่างเดียว มีการล้อเล่นบ้าง เขียนเรื่องสนุก ตลกบ้าง ยังคงเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของพื้นที่เฟซบุ๊กของ

สมบัติ อย่างไรก็ตาม แม้ไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลไปเสียทุกเรื่อง แต่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจุดยืนทางการเมือง ประชาธิปไตย จำเป็นต้องยืนอยู่บนหลักการและเหตุผล

“ไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลไปซะทุกเรื่องหรอก แต่ถ้าไม่มีเหตุผลเอาซะเลย คน ๆ นั้นก็จะโต้แย้งกับใครไม่ได้ แล้วก็จะต้องออกไปจากพื้นที่นี้ แต่ถ้าคน ๆ นั้นมีเหตุผล แม้จะยืนอยู่คนละหลักการ ก็ยังใช้พื้นที่นี้คุยกันได้ พวกที่อยู่ในเฟซบุ๊กสมบัติ จะมีเหตุผล คุยกันได้ และฉันก็อยากจะรู้ความคิดในมุมอื่น ๆ เหมือนกัน” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่และแสดงออกทางการเมือง , สัมภาษณ์ 12 , ตุลาคม 2557)

“คุณมีสิทธิที่จะพูด อะไรก็ได้ ไม่จำเป็นต้องคุยกันด้วยเหตุผลอย่างเดียว ค่ากันก็ได้ ให้ของลับก็ได้ แต่สมบัติก็มีสิทธิที่จะไม่ฟัง และบล็อกคุณได้เช่นกัน”) กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่และแสดงออกทางการเมือง , สัมภาษณ์ 12 , ตุลาคม 2557)

“ถ้าเป็นเรื่องการรณรงค์ เรื่องเพื่อสังคม ก็จำเป็นต้องอยู่บนหลักเหตุผล คนเข้ามาใช้พื้นที่นี้ เห็นต่างกับสมบัติก็ได้ เพราะถือว่าเป็นพื้นที่สาธารณะ ที่ไม่ได้คุยกับสมบัติคนเดียว ในนั้นยังมีเพื่อนของสมบัติด้วย แต่ไม่ใช่ว่าทำอะไรก็ได้กับทุกเพจนะ มันขึ้นอยู่กับเจ้าของเพจอนุญาต ให้แลกเปลี่ยนได้แค่ไหน บางเพจคิดคนละอย่างก็ถูกบล็อกแล้ว เฟซบุ๊กสมบัติก็เปรียบเหมือนหนังสือเล่มหนึ่งที่ต้องมีหลากหลายอารมณ์ สนุกบ้าง ผ่อนคลายบ้าง ไม่ต้องมีเหตุผลตลอดเวลา เขียนเรื่องล้อเล่นบ้างก็ได้ ฉันเห็นสมบัติโพสต์หาภรรยาให้ทนายประจำตัวเขาบ่อย ๆ” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง , สัมภาษณ์ 29 , กันยายน 2557)

“ที่สมบัติประกาศหาภรรยาบนหน้าเฟซบุ๊กให้ผม ผมก็ยังคงคิดว่ามีเหตุผลนะ เขาคงเป็นห่วงความปลอดภัยของผม หน้าเพจของผมโพสต์แต่เรื่องเครียด ๆ เขาเลยเอาเรื่องนี้มาดับร้อน เพื่อเจ้าหน้าที่รัฐเขาจะเลิกฟังเสียงผมไปบ้าง” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่และแสดงออกทางการเมือง , สัมภาษณ์ 18 , ธันวาคม (2557)

“ในพื้นที่สื่อสาธารณะจะมีเรื่องตลก สนุกสนานได้ด้วย ไม่ใช่มีแต่สาระ ดึงเครียด แต่มีความจำเป็นต้องมีเหตุผล เพราะเพจนี้ให้การศึกษา นำพาคน โนมน้าวคนอื่นได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีเหตุผล ซึ่งพื้นที่นี้ก็ยังเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างให้หลายเหตุผลได้สื่อสารกัน เพื่อลบคมทางความคิด” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2557)

สำหรับคนที่มิจุดยืนทางการเมืองต่างจากคนในเพจ การใช้เหตุผลอย่างเป็นอิสระยังขึ้นอยู่กับความอดทนต่อเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของผู้ที่เข้ามาแสดงความคิดเห็น และการเปิดใจรับกันทั้งสองฝ่าย การใช้เหตุผลอย่างเป็นอิสระยังขึ้นอยู่กับอำนาจอย่างอ่อน มากกว่ากฎเกณฑ์ที่แข็งตัว เพราะพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ของคนเสื้อแดง

“พื้นที่เฟซบุ๊กจะเป็นสาธารณะได้เฉพาะคนที่เปิดรับคนคิดต่างได้จริง ๆ เพราะบางคนก็จัดตัวเองอยู่ในฝั่งใดฝั่งหนึ่งไปเลย ทำให้คนตรงกลาง หรือคนที่คิดไม่เหมือนกันจะเข้า

ไปพูดคุยทำความเข้าใจด้วยไม่ได้ เฟซบุ๊กของสมบัติ แม้จะเป็นพื้นที่ของคนเสื้อแดง แต่เป็นพื้นที่คิดว่าคุยกันได้บ้าง อาจจะมีการเสียดสี ด่าทอฝั่งตรงข้ามอยู่ แต่ไม่ใช่ทุกคน การคุยกันแบบนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานที่เราเปิดใจให้กันทั้งสองฝ่าย หรืออย่างน้อยก็ต้องไม่หยาบคายใส่กัน เพื่อจะได้มีบรรยากาศที่คุยกันรู้เรื่อง อยู่บนเหตุผล รู้ผิดรู้ถูก ไม่เข้าข้างฝ่ายตนเองมากเกินไป อย่างสมบัติ ไม่ได้เข้าข้างรัฐบาลที่ผ่านร่าง พ.ร.บ.สุุดชวยไปตอนตีสี่ แต่การคุยในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งทางความคิดเช่นนี้ จำเป็นต้องอดทนรับฟังกัน และคุยกันด้วยเหตุผล การเปิดรับข้อมูลของคนที่คิดไม่เหมือนกัน บางทีมันทำให้ผมได้เห็นข้อมูลที่ผมไม่มีทางได้จากฝั่งเดียวกันเลย ผมไม่อยากจะถูกลอก ไม่อยากเชื่อตามคนอื่น แต่อยากหาข้อมูลด้วยตัวเอง และพื้นที่ของคนฝั่งตรงข้าม เป็นอีกทางหนึ่งทำให้ผมเห็นข้อมูลที่ต่างไปจากพวกเดียวกัน ที่เหลือผมก็แค่เลือกว่าจะเชื่อข้อมูลชุดไหน อย่างพื้นที่สมบัติ ผมก็เคยเข้าไปกระแนะกระแหนเขา แต่เมื่อเราคุยกันด้วยเหตุผล ผมจึงได้รู้ข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้น เช่น เรื่อง กบปส.ทำร้ายคนขับกรวย เรื่องนี้เราไม่มีทางรู้ได้เลย ถ้าเชื่อ กบปส.ไปทั้งหมด ” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และร่วมแสดงออก แต่เป็นฝั่งตรงข้ามทางการเมือง, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2557)

(2) การสร้างมาตรฐานการใช้เหตุผล และสร้างความเข้าใจ

“รูปแบบที่สมบัติพยายามสื่อสาร คือ แม้อยู่บนความหมายคนละชุดกัน บางคนอยู่บนหลักเรื่องจริยธรรม บางคนอยู่บนหลักของรัฐศาสตร์ แต่ก็คุยกันได้ ต่อให้ไม่ยอมรับกัน ก็ยังสามารถคุยกันได้ เหตุผลมีเยอะมาก แล้วแต่ความเชื่อของเรา และไม่ว่าใครก็มีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น สมบัติหวังว่าคนจะฟังกัน มีขันติธรรมทางสังคม มันเป็นเรื่องที่ต้องฝึกความอดทนบนพื้นที่สาธารณะ การถกเถียงบนหลักการของสมบัติ เป็นตัวอย่างให้คนอื่นได้เห็น และทำตาม เฟซบุ๊กเป็นตลาดซื้อขายไอเดีย คุณเป็นแบบไหน คุณก็ไปอยู่ตรงนั้น แต่ถ้าอยู่บนหน้าเพจของสมบัติ ก็ต้องมีคุณกันเรื่องนโยบายสาธารณะแบบไม่ด่ากัน” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2557)

“เฟซบุ๊กของสมบัติ นับเป็นเวทีเรียนรู้ หลักการไม่ได้มีแค่แนวคิดเดียว ควรเอามาลับให้คม ว่าสุดท้ายเราจะยืนอยู่บนแนวคิดแบบไหน เราปะทะกันในพื้นที่นี้ เพื่อแยกยอดทางความคิด แล้วต่างคนก็เอากลับไปขบคิด หากจุดยืนของตนเอง ดังนั้นทุกความคิดเห็น จะนำไปสู่การสร้างสมดุล แต่ก่อนที่จะเกิดความสมดุล ต้องลงทุนกับการปะทะถกเถียงก่อน ” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2557)

(3) ท่าที ความเห็นต่าง บนพื้นที่เฟซบุ๊ก

หากเป็นพื้นที่ที่สามารถถกเถียงกันได้อย่างเป็นอิสระ โดยปราศจากอภิสิทธิ์ชน พื้นที่นี้จำเป็นต้องสงวนให้กับความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย ท่าทีของเจ้าของพื้นที่มีความสำคัญในการกำหนดให้พื้นที่นั้น เป็นพื้นที่เปิดกว้างให้กับความคิดเห็นที่หลากหลาย หรือปิดกั้นคนที่เห็นต่าง ซึ่งท่าทีของสมบัติ เปิดกว้างให้ทุกคนได้อภิปรายแลกเปลี่ยนกัน

“ท่าทีของสมบัติมีอยู่ 4 รูปแบบ คือ อธิบายแบบเปรียบเทียบ อธิบายแบบยกตัวอย่าง อธิบายด้วยเหตุผล และหยุดเถียงไปเลย แต่ส่วนใหญ่การโต้เถียงจะเป็นคนที่ติดตามเพจสมบัติมากกว่า เพจบุ๊กนี้เป็นที่เปิดอยู่แล้ว เหมาะสำหรับการพูดแลกเปลี่ยน แต่อาจต้องทนต่อเสียงรบกวน มันไม่ถูกใจเราไปเสียทั้งหมด เพราะห้ามความคิดใครไม่ได้ หรือห้ามให้ใครแสดงความเห็น หรือไม่ให้ใครแสดงความคิดเห็นก็ได้” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2557)

“จุดยืนของสมบัติ เป็นจุดยืนของคนเห็นต่างอยู่แล้ว ดังนั้นพื้นที่ของสมบัติ ไม่รังเกียจที่จะให้คนเห็นต่างมาคุยกัน อย่าลืมนะว่าในเหตุการณ์ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมนี้ สมบัติเป็นสื่อแดงที่เห็นต่างออกมาจากคนสื่อแดงด้วยกัน การออกมาต่อต้าน พ.ร.บ.นี้ แสดงให้เห็นว่าสมบัติเองไม่ได้ยึดโยงตัวเองกับนักการเมือง ยิ่งไปกว่านั้น ยังแสดงให้เห็นว่า ในฝ่ายเดียวกันต้องสามารถวิพากษ์กันเองได้ด้วย ซึ่งความจริงแล้วก็เป็นความชอบธรรมที่จะวิพากษ์กันเอง (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2557)

นอกจากนี้ยังเปิดพื้นที่ให้คนในเพจได้อภิปราย “สมบัติจัดการให้พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่เปิดอยู่แล้ว ไม่จำเป็นว่าสมบัติจะต้องตอบคนเดียว ใครตอบก็ได้ แลกเปลี่ยนกันเลย เขาพยายามทำให้พื้นที่นี้เป็นเวทีของการแลกเปลี่ยน (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2557)

“คนที่มีความเห็นไม่เหมือนกัน หรือแม้แต่พวกที่เข้ามาก่อนในในพื้นที่สมบัติ จะไม่ถึงกับถูกไล่ออกไปจากเพจ แต่อย่าลืมนะนี่เป็นพื้นที่ของเขา การเข้ามาของคนเหล่านี้ สมบัติจะกวนตีนกลับไป แต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยเจอกับสมบัติหรอก เจอคนในเพจสมบัติก่อนเลย แต่ก็เป็นการเถียงบนเหตุผลนะ เป็นการแสดงเหตุผลแบบกวนตีน ให้อีกฝ่ายรู้สึกเจ็บไป” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2557)

“คิดว่าสมบัติใจกว้างพอที่ใครจะเข้ามาเขียนอะไรในเพจเขาก็ได้ ขอแค่ออย่าหยาบคาย แต่หากเป็นการแสดงความเห็นของคนที่ไม่มีความรู้ ไม่พร้อมเปิดรับข้อมูล แล้วยังยั่วูก่อกวน สมบัติจะไม่เข้ามาตอบโต้ด้วย แต่ก็จะไม่ลบความเห็นนั้นทิ้ง ปล่อยให้คนในเพจเข้ามาตอบโต้กันเอง ซึ่งท่าทีแบบนี้ก็เป็นเสน่ห์ของเพจสมบัติ ถือว่าเป็นการเปิดพื้นที่ให้คนอื่น ๆ ได้เข้ามาสื่อสารทำหน้าที่ตอบโต้กันเองด้วย ส่วนสมบัติ ก็ทำหน้าที่เปิดประเด็นไป ส่วนตัวเองก็ชอบที่เป็นแบบนี้ มีคนเห็นด้วย ไม่เห็นด้วยเข้ามาคุยกัน เถียงกันบ้าง กวนประสาทกันบ้าง มันก็เป็นสิ่งที่พื้นฐานของประชาธิปไตย ที่ทุกคนต้องมีสิทธิที่จะพูด” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2557)

การแสดงท่าทีของสมบัติ ต่อทั้งสื่อแดงที่ไม่เห็นด้วยกับการออกมาต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฉบับสุดซอย ของสมบัติ และคนที่มีจุดยืนทางการเมืองอยู่ฝั่งตรงข้ามกับ

คนสื่อแดง มักจะออกมาในรูปแบบของการอธิบายเหตุผล กับคนที่ต้องการทำความเข้าใจร่วมกัน หรือต้องการเรียนรู้ไปพร้อมกัน แต่หากผู้ที่เข้ามาสื่อสาร ไม่ได้ต้องการทำความเข้าใจ หรือเข้ามา ก่อวาทกรรม สมบัติจะพยายามอธิบาย หรือใช้วิธีการตอบโต้แรง แต่ถ้าก่อวาทกรรมอย่างหนักสมบัติจะเลือก วิธีการบล็อก

“คนที่เข้ามาแสดงความเห็นมี 2 แบบ คือ แบบที่ต้องการเข้ามาเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจ แบบนี้ก็จะคุยกันได้ คนที่เห็นในเพจก็จะเข้ามาร่วมตอบ สมบัติก็จะเปิดพื้นที่ให้คุย กัน แต่ถ้าเป็นแบบที่ต้องการเข้ามาก่อวาทกรรม สมบัติจะจบการสนทนาเร็ว และความน่าเชื่อถือสำหรับคน แบบนี้ก็จะลดลง จะดูไม่ดีในสายตาคนในเพจ” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2557)

“หลายครั้งมากที่มีคนเข้ามาในเพจนี้แบบไม่รู้เรื่องการเมือง หรือรู้ เหตุการณ์ บริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นน้อยมาก หลายคนไม่รู้จักสมบัติด้วยซ้ำ ซึ่งสมบัติจะอธิบายก่อน พอ เริ่มรู้ก็จะเริ่มแลกเปลี่ยนกัน แต่สำหรับคนที่เข้ามาแล้วมาก่อวาทกรรม สื่อสารกันไม่ได้ ขั้นตอนสุดท้ายที่ สมบัติจะทำ คือ บล็อก” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2557)

(4) พื้นที่สื่อสารแบบเลือกข้าง

ไม่ว่าพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ จะเปิดกว้าง เป็นอิสระจากอำนาจ ยศถาบรรดาศักดิ์อย่างไรก็ตาม พื้นที่นี้ยังคงเป็นพื้นที่การสื่อสารของคนสื่อแดง หรือพื้นที่ของคน เลือกข้าง ทำให้พื้นที่สาธารณะนี้เป็นพื้นที่ของคนเลือกข้าง เปรียบเสมือนว่าอำนาจของคนสื่อแดงใน พื้นที่นี้ มีมากกว่าคนกลุ่มอื่น แม้จะใช้พื้นที่เพื่อคัดค้านการกระทำของคนสื่อแดงด้วยตัวเอง แต่ก็ยังเป็นพื้นที่ของคนเฉพาะกลุ่มนั่นเอง

“การจัดการความเห็นที่เหมือนกันนั้นง่าย แต่การจัดการความเห็นที่ ต่างกันมันยากมาก แต่สุดท้ายไม่ว่าจะอย่างไรการถกเถียงก็จะยุติลง อยู่ที่ว่าใครจะหยุดตัวเองได้ก่อน ในเฟซบุ๊กสมบัติ ถึงจะมีคนเห็นต่างเข้ามาถกเถียง แต่ก็ไม่มาก ไม่ค่อยมีใครอยากมาโดนด่าอยู่ในนี้ ทุกคน ก็อยากรักษาตัวเอง (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2557)

“สมบัติสามารถสร้างพื้นที่ใหม่ได้เลย พื้นที่กลางสำหรับพวกเบื้อเหลือง เบื้อแดง เพราะท้ายที่สุดคนเหล่านี้มีวิธีคิดแบบสุดโต่ง ตัดสินหาบทสรุปไว้แล้วว่าไม่ผิดก็ถูก ไม่ขาวก็ ดำ ประชาธิปไตย ไม่ประชาธิปไตย การคิดแบบนี้ทำให้ไม่เกิดพื้นที่กลาง แต่เป็นพื้นที่สาธารณะแบบ เลือกข้าง” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2557)

สรุปว่าในประเด็นของการเป็นพื้นที่ที่สามารถสื่อสารพูดคุยกันได้อย่าง อิสระจากอำนาจต่าง ๆ หรืออภิสิทธิชนนั้น ทั้ง 3 กลุ่มเห็นว่าพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติมีบทบาทในการ เป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถเข้ามาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ แม้เป็นความคิดเห็นที่ขัดแย้งกัน ภายใต้การสื่อสารบนหลักของเหตุผล ทำให้บทสนทนาดำเนินไป แม้บรรยากาศจะเต็มไปด้วยอารมณ์

ความรู้สึกก็ตาม โดยการสื่อสารในประเด็นที่มีความเห็นแตกต่างกัน สมบัติใช้วิธีการในการสื่อสารด้วยการเติมข้อมูล ให้คำอธิบาย เพื่อสร้างความเข้าใจ ไปจนถึงการตอบโต้อย่างดุเดือด ยุติการสนทนา หรือท้ายที่สุดเลือกวิธีบล็อก ในกรณีที่สื่อสารกันไม่ได้จริง ๆ

นอกจากเจ้าของเพจจะทำหน้าที่เปิดวงสนทนาแล้ว ยังเปิดพื้นที่ให้สมาชิกในเพจได้พูดคุยถกเถียง การไม่ตอบคำถาม หรือออกมาโต้แย้งในทุกประเด็นของสมบัติ กลายเป็นการเปิดช่องว่างให้คนอื่นได้เข้ามาทำหน้าที่สื่อสารแสดงความคิดเห็น หรือเข้ามาตอบคำถาม ได้เถียงแทนสมบัติ ทำให้เพจนี้ไม่ได้เป็นพื้นที่ของสมบัติคนเดียว แต่เป็นพื้นที่ที่หลายคนเข้ามาพร้อมกันถามตอบได้

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า พื้นที่ของสมบัตินั้น หากเป็นพื้นที่สาธารณะ ก็เป็นพื้นที่สาธารณะของคนเลือกข้าง แม้จะมีผู้เห็นต่างเข้ามาสื่อสาร แต่คนส่วนใหญ่ก็เป็นคนเสื้อแดงด้วยกัน น้อยมากที่ฝั่งตรงข้ามจะยอมเข้ามาสื่อสารด้วย

4.1.4 สื่อมวลชนหล่อเลี้ยงการพูดคุย

คุณลักษณะพื้นที่สาธารณะประการที่ 4 สถาบันสื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์เป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อเลี้ยงให้การพูดคุย อภิปราย ดังกล่าวเป็นไปได้ เพราะเนื้อหาที่สื่อมวลชนเหล่านั้นเผยแพร่เป็นเรื่องของสาธารณะอยู่แล้ว และเป็นข้อมูลข่าวสาร สำหรับโต้เถียงกันอย่างใช้เหตุผล

จากการตีความ 45 ข้อความในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ที่มีการสื่อสารช่วงต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม พบว่า ในพื้นที่วอลล์ (wall) ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับโพสต์ข้อความของสมบัติ มีสถาบันสื่อสารมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อเลี้ยงให้การพูดคุยอยู่ 5 ข้อความ คิดเป็น 11.11 เปอร์เซ็นต์ ส่วนในพื้นที่แสดงข้อความความคิดเห็นของเพื่อนที่เข้ามามีส่วนร่วมในเฟซบุ๊ก มีสถาบันสื่อสารมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อเลี้ยงให้การพูดคุยอยู่ 8 ข้อความ คิดเป็น 17.77 เปอร์เซ็นต์ โดยเป็นการให้พื้นที่สำหรับสื่อสารแนวคิดการต่อต้าน พ.ร.บ. และประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมในสื่อโทรทัศน์

4.1.4.1 สื่อหลักยังมีบทบาทในการกระจายข้อมูลข่าวสาร

ในช่วงเวลาของการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม สมบัติได้โพสต์ข้อความที่ได้ไปออกรายการข่าว รายการโทรทัศน์ตามสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ. ยังได้มีการสื่อสารผ่านสื่ออื่น ๆ เช่น สื่อหนังสือพิมพ์ สำนักข่าวออนไลน์อีกด้วย เช่น

วันที่ 30 ตุลาคม 2556 โพสต์ข้อความว่า

“นักข่าวโทรมาสัมภาษณ์ว่า การที่ผมไม่เห็นด้วยกับร่าง พ.ร.บ. เหมาช่ง จะทำให้ผมไปขึ้นเวทีเดียวกับพรรคประชาธิปัตย์หรือเปล่า ? “พวกนั้นมันฆ่าพวกผมนะครับ ผมจะไปขึ้นเวทีกับพวกนั้นได้อย่างไร ?” จบการสนทนา”

วันที่ 6 พฤศจิกายน 2556 โพสต์ว่า

“เฮียสรยุทธแกเป็นแฟนรายการประชาชน 3.0 หรือเปล่าครับ พอผมถูกถอดจากรายการวันนี้แกเลยเชิญผมไปออกเรื่องเด่นเย็นนี้ แฟนคลับรายการประชาชน 3.0 ตามไปได้ที่ช่อง 3 นะครับ 17.20 น.”

วันที่ 6 พฤศจิกายน 2556 โพสต์ข้อความและลงรูปว่า “แปดผู้พี่ ได้เจอกันสักที”

ทั้งนี้ สมบัติ บุญงามอนงค์ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อการสนับสนุนกิจกรรม และการเคลื่อนไหวภาคประชาชน ว่าได้มีบทบาทในการกระจายข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึงมากขึ้น และยังมีบทบาทในการหยิบประเด็นไปตรวจสอบให้ข้อมูลที่ตั้งต้นอยู่ในเฟซบุ๊กนั้นได้มีความรอบด้านมากขึ้น

“เฟซบุ๊กทำหน้าที่เป็นตัวสนับสนุนสื่อหลักก่อน เพราะในปัจจุบันสื่อหลักยังคงมีอิทธิพลสูงกว่า แต่อย่างไรก็ตาม สื่อหลักยังคงเข้ามาหยิบใช้ข้อมูลในเฟซบุ๊ก ตรงนี้เองที่ทำให้ประเด็น หรือกระแสข่าวที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณหรือแพร่กระจายไปทั่วโลกออนไลน์ กลายเป็นคุณภาพ ที่มีสื่อหลักมีการตรวจสอบข้อมูลรอบด้านมากขึ้น อาจไปตามดูข้อมูลเบื้องหลัง เทียบเคียง หรือ สัมภาษณ์คู่กรณี ทำให้ข้อมูลนั้นมีความรอบด้านมากขึ้น” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2557)

4.1.4.2 เฟซบุ๊กเป็นช่องทางให้คนเข้าถึงการจัดกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรมฉบับสุดซอย ของสมบัติ บุญงามอนงค์ สื่อมวลชนมีบทบาทในการกระจายให้คนที่ไม่ได้รับข่าวสารในเฟซบุ๊กได้รับรู้ด้วย

มีข้อสังเกตว่า ข้อความที่เกี่ยวข้องกับการที่สื่อมวลชนให้ความสนใจเสนอข่าวการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ที่สมบัติโพสต์นั้น มักได้รับการกดถูกใจ และกดแบ่งปันข้อมูลมากเป็นพิเศษ เช่น การโพสต์ภาพถ่ายคู่กันกับ สรยุทธ สุทัศนจินดา ผู้ดำเนินรายการข่าวสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 นั้น ได้รับการถูกใจถึง 2,529 คน หรือการโพสต์ข้อความตอบคำสัมภาษณ์นักข่าวถึงกรณีการเข้าเป็นแนวร่วมมุกกลับกับพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับการถูกใจ 1,090 คน

สรุปรวมแล้ว มีรายการโทรทัศน์ที่ถูกกล่าวถึงในเพจเฟซบุ๊กของสมบัติ คือ รายการ “เจาะข่าวเด่น” รายการ “เรื่องเล่าเช้านี้” “ครอบครัวข่าว3” และ “เรื่องเล่าเสาร์อาทิตย์” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 รายการ “เถียงให้รู้เรื่อง” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส รายการ “คมชัดลึก” ออกอากาศทางสถานีข่าวเนชั่นทีวี และรายการข่าว สถานีโทรทัศน์ Voice TV นอกจากนี้ยังมีข่าวการจัดกิจกรรมในพื้นที่สื่อหนังสือพิมพ์ ที่ไม่อยู่ในหน้าเพจเฟซบุ๊กของสมบัติ เช่น หนังสือพิมพ์มติชน หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ หนังสือพิมพ์แนวหน้า หนังสือพิมพ์บ้านเมือง หนังสือพิมพ์ข่าวสด หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ โดยแต่ละสำนักข่าว ได้รับการเผยแพร่ข่าวในสื่อออนไลน์ และยังมีพื้นที่ในสำนักข่าวออนไลน์ เช่น หนังสือพิมพ์ประชาไท สำนักข่าวอิสรา Thai Publica kapook sanook M-thai เป็นต้น

4.1.4.3 ผลกระทบในแง่บวกและลบ

ในระหว่างการจัดกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ได้มีปรากฏการณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสื่อ ทั้งในแง่บวก และแง่ลบดังนี้

(1) รายการประชาชน 3.0 หลุดฝั่ง

ในช่วงเวลาของการจัดกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม รายการประชาชน 3.0 ซึ่งมีสมบัติเป็นผู้ดำเนินรายการ ถูกปลดออกจากฝั่งของสถานีโทรทัศน์ Asia Update ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์ของคนเสื้อแดง โดยวันที่ 4 พฤศจิกายน 2556 สมบัติ บุญงามอนงค์โพสต์บนหน้าเพจเฟซบุ๊กว่า

“ผู้บริหารของ Asia Update ยกทีมมาหาผมที่ทำงาน ขอเชิญผมไปร่วมจัดทำรายการ ผมบอกแกลไปว่าปกติผมเป็นคนไม่ดูทีวีแล้วนะ และได้ถามเขาว่ามีเงื่อนไขในเชิงเนื้อหาและรูปแบบอย่างไร คำตอบคือ ทำอะไรก็ได้ที่ผมคิดว่าดี ถูกต้อง จัดไปเลยไม่มีเงื่อนไข

สิ่งนี้อยู่บนข้อตกลงตั้งแต่แรกของการจัดทำรายการ ประชาชน 3.0

ระหว่างการผลิตผมมีปัญหาการจัดส่งเทปรายการที่ไม่ทันอยู่หลายครั้ง ทางสถานีก็ได้กรุณาให้โอกาสครั้งแล้วครั้งเล่า ผมนิยมผู้บริหารสถานีอยู่ไม่น้อย และขอขอบคุณไมตรีที่ผ่านมา

การตัดสินใจตัดรายการประชาชน 3.0 ออกจากฝั่ง Asia Update ผมรู้ว่ามันไม่ใช่การตัดสินใจของผู้บริหารสถานี ผมกล่าวกับ ผอ.ก่อนวางสายว่า “ผมเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น”

ดังนั้นเวลาผมพูดถึงสถานี Asia Update ผมไม่ได้พูดถึงผู้บริหารสถานีที่นั่งอยู่ที่นั่น แต่ผมพูดถึงคนอีกกลุ่มหนึ่ง”

(2) การถูกโจมตีจากสื่อช่องแดง

นอกจากรายการประชาชน 3.0 ของสมบัติ บุญงามอนงค์จะหลุดฝั่ง จากสื่อโทรทัศน์ของคนเสื้อแดงแล้ว ในช่วงเวลาเดียวกัน สถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ช่อง 4 ทีวีประชาชน

ของกลุ่มคนเสื้อแดง ได้จัดรายการ “นินทาการเมือง” โจมตีการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของสมบัตินิ บุญงามอนงค์ โดยมีพิธีกรและผู้ร่วมรายการ คือ นายชัชวาลย์ กาญจนหุต หรือ ชัช TOT, นายจตุพงษ์ พุ่มมุล และนายพันศักดิ์ ซาบุ

วันที่ 30 ตุลาคม 2556 สมบัติ บุญงามอนงค์ได้โพสต์ข้อความว่า

“ชัช TOT ตั้งคำถามกับผมในรายการว่า “คนอย่างบก.ลายจุด เคยทำอะไรที่เป็นประโยชน์ให้กับคนเสื้อแดงบ้าง?” ผมตอบไม่ถูกเลยยย”

วันที่ 2 พฤศจิกายน 2556 สมบัติ บุญงามอนงค์ได้โพสต์ข้อความ และแฮร์ลิงค์ข่าว “พิธีกรช่องแดงฝากคำ บก.ลายจุด ดังนี้

“ติดคุก นอนค่ายทหาร ตชด ขึ้นศาล ที่บ้านโดนหมายค้น ครบ ตอนศอด เรื่องอำนาจ พี่ตุ้โทรมาเตือนผมว่าเรามีคำสั่งอุ้มหนุหรั้งกรณี Talk Show วอน นอน คุณ ให้ระวังตัว แต่ด้วยความพีรวิชีวิตที่ผ่านมาได้ มาวันนี้เจอพวกเสื้อแดง คนจริง เสียงจริง จะมาตบผมเพราะผม ยืนปากขอย ไม่เข้าขอย คุณชัชTOT คุณเป็นผู้ดึงความยุติธรรม หรือ มาเพี้ยคุมขอย (แดง) หรือครับ? ผมเบื่อหน่ายกับแดงฮาร์ดคอร์แบบนี้มาก ในเน็ตก็มี หยาบคาย ก้าวร้าว มันสะท้อนวัฒนธรรมประชาธิปไตยตรงไหน ?”

(3) การเผยแพร่ของสื่อมวลชนสนับสนุนให้การเคลื่อนไหวมีพลัง

การที่สื่อมวลชนเปิดพื้นที่ให้สมบัติ บุญงามอนงค์ได้นำเสนอจุดยืนการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้าย ทำให้สมาชิกในเพจเฟซบุ๊กของสมบัติที่เห็นด้วยกับจุดยืนการต่อต้าน รู้สึกว่าแนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับ และเป็นพลังในการสนับสนุนขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฉบับนี้

ตัวอย่างข้อความแสดงความคิดเห็น ในวันที่สมบัติ บุญงามอนงค์ออก รายการ “เสียงให้รู้เรื่อง ตอน รักในรอยร้าว...นิรโทษกรรมฉบับสุดท้าย” ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

“ดิฉันเห็นด้วยกับสิ่งที่คุณพูดในรายการวันนี้ว่าจะเกิดสันามิทางการเมือง เห็นด้วยอย่างยิ่งค่ะ”
(ข้อความจากเฟซบุ๊กสมบัติ บุญงามอนงค์, วันที่ 31 ตุลาคม 2013 เวลา 17:06 น.)

ตัวอย่างข้อความแสดงความคิดเห็น ในวันที่สมบัติ บุญงามอนงค์ ออกรายการ “คมชัดลึก ตอน นิรโทษกรรมเหมาแข่ง เรียกแขก” ทางสถานีข่าวเนชั่นทีวี “ตอบตรง ชัดเจน ทุกประเด็น ผมนับถือคุณครับ บก.ลายจุด // 10 พ.ย. พบกันที่ราชประสงค์ครับ” (ข้อความ จากเฟซบุ๊กสมบัติ บุญงามอนงค์, 5 พฤศจิกายน 2013 เวลา 0:21 น.)

(4) การสื่อสารของสื่อมวลชน ส่งผลการรับรู้ และเข้าใจต่อสาธารณะในวงกว้าง

หากคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะ จำเป็นต้องมีบทบาทของสถาบัน สื่อมวลชน กระทำการหลอเลี้ยวการพูดคุย อภิปราย เพื่อให้ดำเนินต่อไปได้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ก็ได้ระบุว่า สื่อมวลชนหลอเลี้ยวการพูดคุยประเด็นการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้าย ผ่านการหยิบข่าวจากในเฟซบุ๊กของสมบัติไปสื่อสารต่อสาธารณะในวงกว้าง นำมาสู่การสร้างความเข้าใจ ส่งผลดีต่อการทำกิจกรรมเคลื่อนไหว

“สื่อมีบทบาทในการขยายข้อความในเฟซบุ๊กของสมบัติ ทำให้คนรู้จักในวงกว้าง ซึ่งโดยปกติสื่อก็ทำหน้าที่เป็นผู้กระจายข่าวอยู่แล้ว แม้จะมีเฟซบุ๊ก สื่อก็ยังทำหน้าที่เป็นตัวคัดกรอง ตรวจสอบให้ผู้รับสารอีกชั้นหนึ่งก่อนนำเสนอ นับเป็นโอกาสที่ทำให้คนรับรู้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะคนที่ไม่ได้เป็นเพื่อนกับสมบัติในเฟซบุ๊ก เพราะคนไทยจำนวนมากยังรับข่าวสารในช่องทางของสื่อหลัก” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2557)

“สมบัติสามารถดึงความสนใจของสื่อได้ มีวิธีการให้สื่อติดตาม และสื่อก็มีบทบาทในการขยายความคิดของเขาออกไปในวงกว้าง เผยแพร่ความคิดเห็นนี้ ก็เหมือนกับการประชาสัมพันธ์ให้คนที่ไม่เห็นด้วยกับ พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ออกมาแสดงพลัง” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2557)

“สิ่งที่สมบัติออกมาพูด มันสนับสนุนอีกฝ่ายหนึ่ง ทำให้สมบัติต่างออกไปจากสื่อแดงคนอื่น ๆ และทำให้เห็นว่าสมบัติยืนอยู่บนหลักการ ต่างจากสื่อแดงคนอื่น ๆ สื่อหยิบเอาหลายข้อความของสมบัติมาใช้สื่อสารต่อ หรือบางสื่อที่ไม่เห็นด้วยก็โจมตีสมบัติเลย และก็เป็นสื่อของคนสื่อแดงเองด้วย ดังนั้น สื่อมีบทบาททั้งสนับสนุนกระจายวิธีคิด จุดยืน การจัดกิจกรรม รวมถึงดีสเครดิตสมบัติ” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2557)

นอกจากนี้การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ยังส่งผลให้สื่อแดงที่ไม่เอา พ.ร.บ.นิรโทษกรรม มีพื้นที่ในการแสดงออก เป็นการพิสูจน์ให้เห็นชัดของคนสื่อแดง ว่าแม้จะสื่อแดงเหมือนกัน แต่ไม่ได้เข้าข้างพรรคการเมืองทุกคน ยังมีกลุ่มสื่อแดงที่ยืนอยู่บนหลักการประชาธิปไตย มากกว่าจะเข้าข้างพรรคเพื่อไทย

“กรณีการออกมาต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม เชื่อว่าคงมีหลายคนรู้สึก ผิดคาคับกับแนวคิดของสมบัติ เพราะสมบัติ เป็นสื่อแดง ไม่แปลกที่จะเข้าข้างรัฐบาล แต่การต่อต้าน ฝ่ายเดียวกันเช่นนี้สิ ที่ถือเป็นเรื่องแปลก จึงนำมาสู่ความสนใจของสื่อมวลชน รวมถึงคนฝ่ายตรงข้าม ด้วย เมื่อความขัดแย้งเช่นนี้เกิดขึ้นเฟซบุ๊กสมบัติ ที่นำเสนอการต่อต้านจึงน่าสนใจมากขึ้น และเป็น ข้อมูลที่น่าอ่านเพื่อเอามาไว้ถ่วงดุลความคิดของตัวเองได้” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2557)

“บทบาทของสื่อมวลชนต่อการเคลื่อนไหวของสมบัติ คือ ทำให้สมบัติ หรือคนคิดต่างมีที่ยืน แม้กระทั่งรายการข่าวของสรยุทธ (สรยุทธ สุทัศนะจินดา พิธีกรรายการข่าว เรื่องเล่าเช้านี้, เรื่องเด่นเย็นนี้ เรื่องเล่าเสาร์อาทิตย์ ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3) ยังให้พื้นที่รายงานข่าวสารของสมบัติอยู่มากมาย การปรากฏตัวในประเด็นนี้ของสมบัติ ทำให้สื่อคูติ มี จริยธรรมมากขึ้น เพราะก่อนหน้านี้ สื่อค่อนข้างจะระวังตัว ในการเปิดพื้นที่ให้กับการสื่อสารในพื้นที่ สาธารณะให้กับคนสื่อแดง ทำให้สื่อแดงต้องมีสื่อของตัวเอง แต่ครั้งนี้สมบัติ ในฐานะคนสื่อแดงได้ เข้ามาใช้พื้นที่ในการสื่อสาร อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าแม้มีการเปิดพื้นที่ให้กับคนสื่อแดง สื่อก็ยัง เลือกให้นำหนักคนสื่อแดงที่คิดต่างจากคนอื่น ๆ อยู่ดี” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2557)

4.1.4.4 ผลประโยชน์ที่สื่อมวลชนได้รับจากการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรม

สื่อไม่ได้เป็นผู้หลอเลียงการพูดคุยเพียงฝ่ายเดียว การจัดกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของสมบัติ ก็มีบทบาทในการสนองต่อความต้องการของสื่อที่ต่อต้าน พ.ร.บ. เช่นกัน

“คิดว่าจริง ๆ แล้วสื่อก็ไม่เห็นด้วยกับการผ่านร่าง พ.ร.บ.ตอนตีสี่ เช่นเดียวกัน แต่จะเสนอความคิดของตัวเองเป็นหลัก ก็ยังคงไม่มีน้ำหนัก สื่อต้องหาคนพูดแทน การที่ สมบัติซึ่งเป็นฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลออกมาคัดค้านเองนั้น ทำให้สื่อใช้สมบัติเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ประเด็นนี้ให้มีความชอบธรรมมากขึ้น เพราะขนาดพวกเดียวกันเองยังยังต่อต้านเลย ทำให้การคัดค้าน ของสมบัติยังมีพลังให้คนสื่อแดงฟัง หรือถกเถียงกันมากขึ้น โดยไม่ปล่อยให้ประเด็นนี้ผ่านเลยไป” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2557)

อีกทั้งการออกมาต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของสมบัติ ยังมีประเด็นที่ อยู่ในความสนใจของสื่อมวลชน โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเดียวกัน ดังนั้นการเปิดพื้นที่ ให้กับคนสื่อแดงได้ต่อต้านพวกเดียวกันเอง จึงเป็นการเปิดพื้นที่ภายใต้ความต้องการขายข่าวของสื่อ นั้นเอง

“สื่อมีบทบาทในการช่วยสมบัติขับเคลื่อนอยู่แล้ว แต่สมบัติก็คิดเรื่องการขายข้าวด้วย คิดเรื่อง WIN-WIN คิดว่านักข่าวได้ด้วยหรือไม่ สไตล์ของสมบัติ เป็นพวกลงทุนน้อยแต่ได้มาก ดังนั้นสื่อจึงตามสมบัติมากกว่าแกนนำเสื้อแดงคนอื่น ๆ เพราะสื่อขายข้าวได้ เขามีความแปลกใหม่ไปกว่าแกนนำคนอื่น ๆ” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2557)

“คนอย่างสมบัติรายการทีวีชอบ เพราะไม่มีพูดแล้วต้องคิดเลย เขารู้ว่าอะไรพูดได้ หรือไม่ได้ กับเรตติ้งดีแน่ ๆ ไม่ว่าฝั่งไหนก็อยากฟังเขา เพราะอย่างน้อย แม้คิดไม่เหมือนกัน แต่เขาก็มีเหตุผลรองรับได้” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2557)

4.1.4.5 การสื่อสารของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ไม่มีผลกระทบโดยตรงต่อการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ในระดับภาพใหญ่ของสังคม

แม้กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง และกลุ่มผู้ที่ไม่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมืองจะมองว่า สื่อมวลชนให้ความสนใจการเคลื่อนไหวของสมบัติ และทำหน้าที่ในการหล่อเลี้ยงการพูดคุยให้ดำเนินไป แต่ความเห็นของคนกลุ่มผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และร่วมแสดงออก แต่เป็นฝั่งตรงข้ามทางการเมืองมองว่า สื่อมวลชนยังให้ความสนใจน้อย เมื่อเทียบกับแกนนำหลักในฝั่ง กปปส. อย่างเช่น สุเทพ เทือกสุบรรณ โดยทั้ง 3 กลุ่มมองว่า แม้อีกจะเปิดพื้นที่การสื่อสารให้สมบัติ แต่การสื่อสาร และการจัดกิจกรรมของสมบัติ ไม่ได้มีผลให้รัฐบาลยังมีการผลักดัน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้าย การเคลื่อนไหวไม่ได้มีผลถึงขั้นขึ้นชื่อตายสมบัติเป็นแค่ส่วนหนึ่งในขบวนการต่อต้านภาพใหญ่ของสังคม แต่ก็ทำให้รัฐบาลต้องทบทวน และกลุ่มเสื้อแดงยังมีความชอบธรรมอยู่

“สมบัติเป็นสารตั้งต้นในเรื่องนี้ได้เลย นำไปสู่การยุติ พ.ร.บ. แต่ไม่ได้หมายความว่า การยุติ พ.ร.บ. นี้ เกิดขึ้นเพราะสมบัติทั้งหมด มันมีคนอื่น ๆ อยู่ในขบวนการด้วย และคนที่รอกการต่อต้านในรูปแบบนี้ ก็ออกมาพร้อมกับสมบัติ สรุปว่าสมบัติเป็นตัวแทน เป็นจุดเริ่มต้นให้กับคนกลุ่มหนึ่ง ที่คิดแบบเดียวกัน” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2557)

“สื่อมีบทบาทต่อการเคลื่อนไหวของสมบัติแน่นอน เพราะในช่วงเวลานั้น มีนักข่าวมาสัมภาษณ์ความคิดเห็นของสมบัติเยอะมาก แต่ไม่คิดว่าความคิดเห็นของสมบัติ จะมีผลถึงขั้นขึ้นชื่อตายให้กับสถานการณ์ในสังคม ตอนนั้นขณะนั้นความเห็นของสมบัติ ทำให้คนที่คิดจะผลักดัน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฉบับนี้ ต้องกลับไปทบทวน เขาให้เหตุผลย่ำ ๆ ซ้ำ ๆ แทบจะทุกข้อความว่าเพราะอะไรเราถึงไปสุดขอยไม่ได้ เขาทำหน้าที่เป็นกระจกส่องให้เห็นว่า ถ้าหากรัฐบาลยืนยันว่าจะไปให้ถึงสุดขอย จะเกิดอะไรขึ้นบ้าง พร้อมทั้งประกาศด้วยว่าจะแสดงออกเพื่อคัดค้านอย่างไร และ

ในขณะที่สมบัติให้เหตุผลในเฟซบุ๊กนั้น สื่อก็ทำหน้าที่กระจายเหตุผลของสมบัติ สู่อารมณ์ชน ทำให้ความคิดเห็นของสมบัติ ไม่ได้้อยู่แค่ในเฟซบุ๊ก แต่กระจายไปยังสื่อมวลชนอื่น ๆ ทั้งหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ฯลฯ” (กลุ่มผู้เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2557)

4.1.5 การพูดคุยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

คุณลักษณะพื้นที่สาธารณะประการที่ 5 ผลการพูดคุยนั้น จะต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่างตามมา มิใช่การพูดคุยเพียงเพื่อ “สำเร็จความใคร่ทางปัญญา” เท่านั้น ดังนั้น ต้องมีการลงมือทำการบางอย่างต่อเนื่องตามมา

จากการตีความ 45 ข้อความในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ที่มีการสื่อสาร ช่วงต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม พบว่า ในพื้นที่วอลล์ (wall) ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับโพสต์ข้อความของสมบัติ มีผลของการพูดคุย ที่ก่อให้เกิดการลงมือทำอย่างต่อเนื่อง หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่าง ตามมาอยู่ 39 ข้อความ คิดเป็น 86.66 เปอร์เซ็นต์ ส่วนในพื้นที่แสดงข้อความความคิดเห็นของเพื่อน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในเฟซบุ๊ก มีผลของการพูดคุย ที่ก่อให้เกิดการลงมือทำอย่างต่อเนื่อง หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่างตามมาอยู่ 32 ข้อความ คิดเป็น 71.11 เปอร์เซ็นต์

4.1.5.1 เกิดกิจกรรมการเคลื่อนไหว เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

หลังจากแสดงความคิดเห็น ไม่เห็นด้วยกับการปรับแก้ร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของรัฐบาลแล้ว ในเวลาต่อมาผลของการพูดคุยนำไปสู่การจัดกิจกรรม โดยเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2556 ได้มีการประกาศจัดกิจกรรม “Return วันอาทิตย์สีแดง” โดยได้โพสต์ภาพในส่วนรูปภาพ หน้าปก ซึ่งเป็นส่วนที่อยู่บนสุดของหน้าเพจ มีรายละเอียดดังภาพ

นอกจากนี้วันที่ 29 ตุลาคม 2556 ได้มีประกาศจัดกิจกรรมต่อเนื่องในอีก 2 สัปดาห์ มีการเชิญชวนในลักษณะของการเขียนจดหมาย ถึงกลุ่มคนเสื้อแดง โดยในข้อความระบุว่า

““10,000 UP เราไม่ลืม” ถึงศิษย์เก่าราชประสงค์และมิตรสหายทุกท่าน ณ ขณะนี้อาจกล่าวได้ว่า เราสามารถหยุดยั้งการตัดสินใจของพรรคเพื่อไทยที่จะผลักดัน พ.ร.บ. นิรโทษกรรมฉบับเหมาเข่งสุดซอย อันนำไปสู่การปลดปล่อยให้ฆาตกรในช่วงเดือนเม.ย. - พค 53 ลอยนวล ท่ามกลางความคิดที่แตกต่างกันภายในขบวนการเสื้อแดงที่มองเรื่องนี้กันไป 2-3 ฝ่ายนี้เป็นช่วงที่แหลมคมและอ่อนไหวที่สุดครั้งหนึ่งในขบวนการเสื้อแดงทั้งในประเด็นที่มีต่อร่าง พ.ร.บ. นิรโทษกรรม และ อนาคตของขบวนการประชาธิปไตย อีกทั้งยังไม่ทราบชะตากรรมของประเทศหลังจากที่กฎหมายฉบับนี้ได้ผ่านวาระ 3 จะมีกลุ่มมวลชนต่าง ๆ และพรรคการเมืองบางพรรคใช้โอกาสดังกล่าวขับเคลื่อนปลุกเร้าทางการเมืองเพื่อช่วงชิงความได้เปรียบตามที่พวกเขาเฝ้ารอมานานแสนนาน เมื่อพรรคเพื่อไทยได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนและตัดสินใจที่จะเดินแนวทางเช่นนี้ ต่อจากนี้พรรคจะต้องรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเองส่วนพวกเราคนเสื้อแดงเราขอประกาศที่จะไม่นิรโทษกรรมให้กับผู้สั่งการในเหตุการณ์สังหารหมู่คนเสื้อแดง แม้จะไม่มีผลทางกฎหมายแต่เราจะบันทึกไว้ในความทรงจำและเขียนไว้บนแผ่นดินว่าฆาตกรยังลอยนวล เราขอเชิญชวนพี่น้องผู้รักประชาธิปไตย ผู้ร่วมในเหตุการณ์ซึ่งเป็นประจักษ์พยานได้ร่วมกันกลับมาয়สถานที่ยุ่งสังหารแห่งนี้อีกครั้ง เพราะนี่อาจเป็นกิจกรรมรำลึกครั้งสุดท้ายที่เราจะตะโกนชื่อคนเหล่านั้นในฐานะฆาตกรสังหารประชาชนวันอาทิตย์ที่ 10 พย 56 ณ ยุ่งสังหาร ราชประสงค์ เวลาเที่ยงวันเป็นต้นไป กรุณาสวมเสื้อสีแดงเพื่อเป็นเกียรติแด่ผู้เสียชีวิตทุก.ลายจุด ศิษย์เก่าราชประสงค์”

ในข้อมูลเหล่านี้ทำให้เห็นว่า การต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมบนหน้าเพจเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ นอกจากจะมีการสื่อสารจุดยืนของตนเองแล้ว ยังได้จัดกิจกรรมพร้อมทั้งส่งสารเพื่อเชิญชวนไปถึงเครือข่ายเสื้อแดง ให้เข้าร่วมกิจกรรม อีกทั้งการจัดกิจกรรมดังกล่าวยังส่งผลให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์กันบนหน้าเพจเฟซบุ๊กกันอย่างหลากหลายทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยกับจุดยืนของสมบัติ ที่ออกมาให้กำลังใจ สนับสนุนความคิดของสมบัติ และบางความคิดเห็นระบุว่าจะไปเข้าร่วมกิจกรรมด้วย ทั้งนี้ผลของการพูดคุย นำไปสู่การเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในรูปแบบออนไลน์ และออฟไลน์

ข้อความกลุ่มคนเสื้อแดงที่เห็นด้วย และมีจุดยืนเดียวกับสมบัติ เช่น “เซงสุดซอยเช่นเดียวกัน “เห็นด้วยครับ จะมาถอดใส่ทีหลังแล้วนิรโทษแกนนำรวมทั้งคุณทักษิณด้วยแล้วประชาชนที่ล้มตายไปให้ทำยังไง ใครเป็นคนผิด หรือคิดว่าประชาชนโง่เอง เอาหัวไปโขม่งกระสุนเอาอกไปปรับลูกปืนลองความเหนียวหรือไง” เป็นต้น

ข้อความให้กำลังใจ สนับสนุน เช่น “หนุนด้วยอีกหนึ่ง” “เอาใจช่วยนะคะ” เป็นต้น

ข้อความที่ระบุจะไปเข้าร่วมกิจกรรม เช่น “กาปฏิทินไว้มีนัดละ” “ให้ใส่ชุดไรดี บก.” เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีฝ่ายที่ไม่ใช่เสื้อแดง และเข้ามาแสดงความเห็นด้วยกับ สมบัติ เช่น “อ่านหลายคอมเมนต์แล้วดีใจจริง ๆ พวกคุณมีเหตุผลแยกแยะผิดถูกได้ แม้เป็นฝ่ายที่ พวกคุณสนับสนุน ถ้าทำแบบนี้ในทุกเรื่อง ผมจะเป็นพวกคุณด้วย” “บก.ในบรรดาเสื้อแดงผมว่าคุณดู มีค่ามากที่สุด อย่าไปเชื่อทักษิณมันเลย ออกมาต่อสู้เพื่อความถูกต้องเถอะครับ ไอ้แม้วมันแก้ผ้า หมดแล้ว” และยังมีความเห็นในแนว Hate Speech เช่น “อีโง่อยู่ครบเทอมถึงจะตาสว่าง” “ควายไม่ มีวิวปน เพื่อไทยหลอกควายใกล้สำเร็จละ” เป็นต้น

และยังมีความคิดเห็นของฝ่ายเสื้อแดงที่เข้ามาสื่อสารที่ไม่เห็นด้วยกับ การต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของสมบัติ เช่น “ท่านแม้วคงกลัวในใจว่าพวกมึงก็ได้ 7.5 ล้าน แล้ว จะเอาเพิ่มเหอะ โกงราคาไปอะป่าว” “ทักษิณไม่ใช่ประชาชนหรือ? ทักษิณไม่ใช่คนไทยหรือ? หรือ ทักษิณไม่ใช่คน? ทักษิณคือ นายกรัฐมนตรีที่คนไทยเลือกมาด้วยจำนวนคนมากที่สุดในประเทศไทย ไว้ย...”

นอกจากการพูดคุยจะทำให้เกิดกิจกรรม “วันอาทิตย์สีแดง RETURN” และ “10,000 UP เราไม่ลืม” แล้ว การพูดคุยสื่อสารในเฟซบุ๊ก ยังส่งผลให้การเคลื่อนไหวกิจกรรม ของสมบัติมีพลังมากขึ้น

4.1.5.2 เป็นบทเรียนให้กับนักการเมืองฝั่งเสื้อแดง

ที่เข้าใจว่าเสื้อแดงทั้งหมดจะเข้าข้างรัฐบาลพรรคเพื่อไทย แต่ในความเป็นจริง กลับมีเสื้อแดงกลุ่มใหญ่ที่ออกมาต่อต้านการผลักดัน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมครั้งนี้ของรัฐบาล และการต่อต้านนั้น ก็มีสังคมให้ความสนใจในวงกว้างอีกด้วย

“การไม่เห็นด้วยกับกระบวนการทำ พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฉบับสุดซอยนี้ ทำให้นักการเมือง หรือนักปกครองเห็นว่า อำนาจไม่สามารถฮั้วกันได้ เพราะสังคมแบ่งออกเป็นส่วน ๆ นักการเมืองกำลังถูกประชาชนสั่งสอนผ่าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม การเคลื่อนไหวในกิจกรรม “10,000 UP เราไม่ลืม” ของสมบัติ แสดงตัวอย่างชัดเจนว่าเป็นคุณภาพใหม่ ที่เห็นต่างและมีมวลชนออก มาร่วมเห็นด้วย ตรงนี้สำคัญมาก เพราะแสดงให้เห็นว่า ไม่ใช่รัฐบาลจะทำอะไร แล้วมวลชนจะเห็น ด้วยไปทั้งหมด” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2557)

“ผลดีของปรากฏการณ์นี้คือ ทำให้พรรคเพื่อไทย หรือนักการเมืองต้อง คิดใหม่ หลังจากที่คิดว่าประชาชนจะเห็นด้วยกับที่ตนเองทำ 100% ทุกครั้ง พวกนักการเมืองต้อง กลับไปทบทวนบทบาทของตนเอง เพราะปฏิภยาของประชาชนนั้นมีทั้งเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และ บางกลุ่มเกลียดไปเลย กับกรณี พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฉบับสุดซอยนี้ พรรคเพื่อไทยรู้ดีว่าจะเจอฝั่ง ตรงข้ามคัดค้านอยู่แล้ว แต่พรรคก็คาดไม่ถึงว่าแม้กระทั่งเสื้อแดงด้วยกัน ก็คัดค้านด้วย นั่นหมายถึง ว่างานนี้ไม่มีการฮั้วกันของคนเสื้อแดง” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2557)

4.1.5.3 สร้างความเข้าใจใหม่ให้สังคม

เหตุการณ์ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ทำให้เกิดการแบ่งแฉกแดงได้ชัดเจนมากขึ้น ทำให้สังคมได้เรียนรู้ว่า แม้จะเป็นแดง แต่ก็เป็นคนละแฉก ไม่ได้มีจุดยืนเหมือนกันทั้งหมด และทำให้เสื้อแดงยังมีความชอบธรรมในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย และไม่เพเลียงพลา้ทางการเมือง เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด เช่น

“การที่สมบัติออกมาต่อต้าน ทำให้เสื้อแดงเสียหายน้อยลง เช่น ลบจากข้อหาอยากช่วยทักษิณ มันก็มีกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยนะ ใหญ่ด้วย ซึ่งนั่นเป็นทิศทางที่จะพาเสื้อแดงลงเหว หากเราจะหลุดออกจากหลักการ เพื่อช่วยคนเพียงคนหนึ่ง การออกมาไม่เข้าข้างพรรคเพื่อไทย และเสื้อแดงด้วยกันของสมบัติ ทำให้เรายังมีที่ยืนในสังคม สื่อยังให้พื้นที่ในการสื่อสารอยู่ และทำให้สังคมเข้าใจแนวคิดของคนกลุ่มหนึ่ง ในเสื้อแดง ที่ในความเป็นจริงมีความคิดเห็น และหลักการที่หลากหลาย อยู่ภายในกลุ่ม ส่งผลต่อการเคลื่อนไหวประชาธิปไตยในภาพรวม สมบัติทำหน้าที่ในการตรวจสอบ ส่งเสริมประชาธิปไตยได้เต็ม ๆ” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2557)

“การเคลื่อนไหวของสมบัติ เป็นคุณูปการต่อคนเสื้อแดง ว่าเราไม่ได้เป็นควายแดง ไม่ได้เดินตามรัฐบาลอย่างเดียว ทำให้คนทั่วไปได้เห็น ว่า เสื้อแดงก็มีหลายมิติ ทำให้ภาพของคนเสื้อแดงมีหลากหลายขึ้น หรืออย่างเวทีที่ถนนอักษะ ก็มีกลุ่มคนรุ่นใหม่ มาทำกิจกรรมมากขึ้น” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2557)

“สมบัติฉายภาพให้สังคมเห็นชัดเจนขึ้นว่า เสื้อแดงไม่ได้มีกลุ่มก้อนเดียว นอกจากนี้ยังกระทบกับความคิดของคนเสนอข่าวที่อาจจะคิดว่าเสื้อแดงมีเจตเดียว หรือมีแนวคิดไปในทางเดียวกัน ซึ่งความจริงก็มีแนวความคิดอื่นอยู่ด้วย ไม่ใช่เห็นด้วยกับพรรคเพื่อไทย หรือรัฐบาลไปทั้งหมด” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2557)

4.1.5.4 ทำให้คนมีที่ยืน มีพื้นที่การแสดงออก

โดยการประกาศจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดซอยของสมบัติ ทำให้เสื้อแดงที่ไม่เห็นด้วย และอยู่ในอาการระแวกระแวงวน ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรกับการผ่านร่าง พ.ร.บ.ตอนตี 4 ของรัฐบาล ทั้งที่ตนเองก็เป็นฝ่ายสนับสนุนรัฐบาล ได้มีพื้นที่ออกมาร่วมกันแสดงพลัง และทำให้กลุ่มคนตรงกลางที่ไม่ระบุว่าตนเองเป็นเสื้อสีอะไร แต่ต่อต้าน พ.ร.บ.ฉบับนี้ สะดวกใจที่จะเข้าร่วมแสดงออก เพราะแม้ว่าสมบัติจะเป็นคนเสื้อแดง แต่สำหรับเหตุการณ์นี้ สมบัติไม่เข้าข้างพวกเดียวกันเอง จึงเป็นพื้นที่ที่เป็นกลางอยู่มาก

“สมบัติทำให้คนที่ไม่มีที่ยืน มายืนตรงนี้ได้ คนที่ไม่ได้สนับสนุนสมบัติ แต่สนับสนุนแนวคิดนี้ ไม่ได้สนับสนุนท่าทีของสมบัติ แต่ต้องออกมาชุมนุม ทำให้เห็นว่ามีแนวคิดหลากหลายขึ้น การต่อต้าน พ.ร.บ.ของสมบัติ ทำให้เพื่อนมีที่ยืนได้ แยกแดงได้ว่าไม่ได้เป็นขี้อั้วทักษิณ

เพราะเรามีอิสระ เป็นการรวมกันเฉพาะประเด็น” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2557)

“ประเด็นก็คือ เกิดปรากฏการณ์ที่สร้างบรรทัดฐานใหม่ให้สังคมว่า แม่เราเลือกข้าง แต่เราไม่ได้เข้าข้างไปทั้งหมด และทำให้คนที่อยู่วงนอกเสื้อแดง แต่ยังไม่ใช้เสื้อเหลืองเข้ามามีส่วนร่วมได้ เป็นแนวร่วมเดียวกันได้อย่างสะดวกใจ” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2557)

“สมบัติได้ใช้การสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กในการนำทุกคนให้ลุกขึ้นมาปรับคุณภาพใหม่ ที่นอกไปจากเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือเหลืองกับแดง ให้มีพื้นที่ใหม่สำหรับคนที่ไม่เชื่อเหลือง ไม่เชื่อแดง แต่มีอิทธิพลในการดึงคนออกไปทำกิจกรรมแสดงออกถึงจุดยืนที่บอกว่าแม่เลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง หรือทำให้คนตรงกลางที่ไม่เข้าข้างใครได้มีพื้นที่ในการแสดงออกได้” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2557)

“ทำให้คนชนชั้นล่างมีที่พึ่ง ฮึกเหิม คนกลุ่มหาเช้ากินค่ำ เป็นคนที่มีมองว่าประชาธิปไตยเป็นเรื่องไกลตัว สมบัติทำให้เห็นว่าคนเรามีสิทธิเท่ากัน ไม่ใช่มีแต่นักวิชาการพูด สมบัติพูดแบบไม่เป็นวิชาการ ใครอ่านก็เข้าใจ แม่บ้าน ชาวนาอ่าน ก็เข้าใจ ไม่ใช่ภาษาที่เข้าใจยาก อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นภาษาง่าย ๆ จึงทำให้คนทั่วไปได้เข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารว่าเป็นอย่างไรบ้าง แล้วจะทำอย่างไรบ้าง หรือแสดงพลังอะไรออกมา คนเหล่านี้บางคนขาดโอกาสทางการศึกษา ที่ผ่านมาสบัติทำให้คนรากหญ้าเข้าใจเรื่องประชาธิปไตย และกิจกรรมของสมบัติก็ทำได้ง่าย แค่แสดงจุดยืน โดยใส่เสื้อแดงอยู่กับบ้าน หรือออกจากบ้านมากินแมคโดนัลด์ ก็ถือว่ามีส่วนร่วมแล้ว ไม่ต้องใช้ความรุนแรงในการเรียกร้อง” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2557)

สรุปว่าพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ เป็นพื้นที่ที่พูดคุยกันเรื่องสาธารณะประโยชน์ และผลจากการพูดคุยนั้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามมาในลักษณะของการกิจกรรมการเคลื่อนไหวของสมบัติ อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมประกาศจุดยืน และต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของสมบัติไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับภาพใหญ่ของสังคมอย่างชัดเจน กิจกรรมของสมบัติเป็นการสนับสนุนขบวนการเคลื่อนไหวในภาพใหญ่ของสังคมเท่านั้น แต่ในระดับของกลุ่มคนเสื้อแดงด้วยกัน การเคลื่อนไหวของสมบัติก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในส่วนของนักการเมืองที่ต้องประเมินความเข้าใจของตนเองที่มีต่อคนเสื้อแดงใหม่ เพราะไม่ใช่ทุกคนจะเป็นพลเมืองที่สั่งซ้ายหันขวาหันได้ นอกจากนี้การเคลื่อนไหวของสมบัติ ยังได้เปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มเสื้อแดงที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลได้มีพื้นที่ในการแสดงพลังของตนเองไปยังรัฐบาล รวมถึงกลุ่มคนตรงกลางที่อยากแสดงออกทางการเมืองแต่ไม่อยากเข้ากลุ่ม กปปส. หรือกลุ่มเสื้อแดงชัดเจน ก็สามารถเลือกเข้ากลุ่มของสมบัติ ที่ต่อต้านเสื้อแดงด้วยกันเองได้ ณ จุดนี้ สมบัติจึงมีภาพของคนตรงกลาง ที่แม่เลือก

ข้าง แต่ไม่เข้าข้าง และยังสร้างความเข้าใจใหม่ให้กับสังคม ทำให้เห็นว่าในกลุ่มเสื้อแดง ยังแบ่งเป็นแดงที่มีแนวคิดแตกต่างกันออกไป ทั้งแดงที่ยึดในตัวบุคคล หรือแดงรักทักษิณ และแดงที่ยึดมั่นในระบบประชาธิปไตย

นอกจากนิยามคุณลักษณะพื้นที่สาธารณะที่เจอร์เก้นส์ ฮาเบอร์มาสได้นำเสนอไว้ ยังมีนักวิชาการเสนอให้นิยามเรื่องพื้นที่สาธารณะใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการศึกษาเรื่องกระบวนการสื่อสารสาธารณะของกลุ่มชาวบ้านผู้คัดค้านเขื่อนปากมูลของพวงพญา คุณวัฒน์ (2545) ได้นิยามสรุปไว้ 3 ประการ โดยผู้วิจัยได้นำมาใช้พิจารณาประกอบดังนี้

4.1.6 เปิดกว้างสำหรับกลุ่มคนที่หลากหลาย

พื้นที่สาธารณะไม่ใช่พื้นที่ซึ่งผูกขาดโดยเพศชาย ในโลกความจริงพื้นที่สาธารณะมีลักษณะเปิดกว้าง ประกอบด้วยผู้คนที่เป็นเพศหญิง ชนกลุ่มน้อย คนด้อยโอกาส หรือคนที่เสียเปรียบ และไม่มีอำนาจทางการเมือง

ลักษณะการเป็นพื้นที่เปิดกว้าง ในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์

4.1.6.1 การแสดงออกถึงการเปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มคนที่หลากหลาย

เฟซบุ๊กมีบทบาทในการเปิดพื้นที่ให้กับคนเสื้อแดง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนที่มีฐานะยากจน เป็นคนเล็กคนน้อยที่อยู่ในสังคม ได้ออกมาแสดงความคิดเห็น ส่งเสียงเรียกร้องความต้องการ ผ่านการแสดงออกทางการเมือง ทั้งในพื้นที่หน้าเฟซบุ๊กของตนเอง และกับเฟซบุ๊กของสมบัติ รวมถึงแกนนำเสื้อแดงคนอื่น ๆ

“เฟซบุ๊กทำให้เสียงของเขาดีขึ้น เสียงของคนเสื้อแดง ที่เป็นเสียงของคนจน และเป็นเสียงส่วนใหญ่ที่ไม่มีใครเคยได้ยิน นี่เป็นประเด็นใหญ่ที่เป็นบทบาทของเฟซบุ๊ก ”
(สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 31 มีนาคม 2557)

ข้อความในพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ในช่วงต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรม มีการโพสต์ข้อมูลที่บ่งบอกได้ว่า เป็นพื้นที่ที่เปิดกว้าง คนทุกกลุ่มมีสิทธิที่จะใช้พื้นที่เพื่อแสดงออกทางความคิด และการเคลื่อนไหว อย่างไรก็ตาม ในข้อความเดียวกัน บ่งบอกด้วยว่า สมบัติ บุญงามอนงค์ได้ถูกตั้งคำถาม และวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความชอบธรรม หรือสิทธิในการแสดงความคิดเห็น ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางการเมือง และเขาเองได้อธิบายเพื่อวางกรอบการใช้พื้นที่เฟซบุ๊กของตนเองว่า ไม่ว่าใครก็สามารถเข้ามาใช้พื้นที่นี้ ในการแสดงความคิดเห็นได้ ไม่ต่างกันยกตัวอย่างเช่น

วันที่ 26 ตุลาคม 2556 สมบัติ บุญงามอนงค์ โพสต์ข้อความว่า

“ทุกคนมีสิทธิที่จะมีความเห็นต่อ พ.ร.บ. นิรโทษกรรม ไม่ว่าเขาจะเป็นเหลือง แดง สลิม เป็นญาติผู้สูญเสีย หรือ เป็นเพียงผู้ชุมนุม อย่ามาตีตราตีตมจากตรรกะตื้น ๆ เช่นไม่เคยเห็น บก.ลายจุด ตอนปี 53 มาก่อนเลย เพราะถ้าใครจะใช้ตรรกะนี้ได้ ลองถามตัวเองสิครับว่า

ใครรู้จักคุณก่อนปี 53 บ้าง ก็อาจมีคำตอบไม่ต่างกัน แล้วกรุณาสืบข้อมูลก่อนพูด-เขียน ผมมั่นใจว่าผมมีบทบาทพอประมาณในขบวนการนี้”

วันที่ 11 พฤศจิกายน 2556 สมบัติ บุญงามอนงค์โพสต์ข้อความว่า

ปัญญาชนไม่ได้ดูที่คุณมีปริญญาที่ไหน เป็นคนเมือง หรือ ชาติตระกูลอย่างไร ปัญญาชน เป็นใครก็ได้ จะอยู่บ้านนอก เรียนจบ ป.4 ก็ได้ เพียงเขาใช้เหตุผล ใช้ปัญญาเป็นกลไกหลัก คือ คนที่ใช้ปัญญาหรือเหตุผลนั่นเอง หากไม่ใช้เหตุผลแล้ว ให้มี ดร ศจ นำหน้า ก็ไม่เรียกว่า ปัญญาชน แต่เรียกว่า จนปัญญา

ทั้งนี้การโพสต์ของ สมบัติ นั้น เป็นการแสดงความคิดเห็น ที่มีสาเหตุจากการที่เขาถูกวิจารณ์ในประเด็นเรื่องการศึกษาที่เรียนไม่จบตามหลักสูตรอุดมศึกษา และมหาวิทยาลัยกับประเด็นความเข้มข้นในการต่อสู้ และเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนเสื้อแดง

นอกจากนี้ในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ยังแสดงให้เห็นถึงกลุ่มคนที่หลากหลาย จากพื้นที่อื่น ๆ พร้อมจะร่วมเคลื่อนไหว เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิโทษกรรม ฉบับสุดซอย ยกตัวอย่างเช่น

วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2556 สมบัติแชร์ภาพ และโพสต์ข้อความว่า

“ข้าคนนี้นำป้ายข้อความของตนเองมาร่วมกิจกรรมเมื่อวันอาทิตย์ที่ผ่านมา นี่คือ วัฒนธรรมของการชุมนุม คือ การส่งข้อความที่ตนเองคิดออกมาให้เห็นกิจกรรมที่ผมทำไม่มีเวที ไม่มีปราศรัย คุณต้องใช้ร่างกายของคุณหรือสิ่งที่คุณเตรียมมาสื่อสารความคิดและจุดยืนของตนเอง”

วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 โพสต์ข้อความว่า

“เพื่อสนับสนุนเวทีคู่ขนาน 10,000 UP เราไม่ลืม วันอาทิตย์ที่ 10 พ.ย. นี้ จังหวัดไหนจัดกิจกรรมที่แมคโดนัลด์ ผมจะส่งแมคไปร่วม จว.ละ 50 ชิ้น ใครเป็นเจ้าของภาพแจ้งหลังไม่ช้ามาครับ”

จากนั้นมีสมาชิกเพจมาโพสต์ว่า

“คนเชียงใหม่ก็มีจัดนะครั้บ วันเวลาเดียวกับที่ กทม แต่จัดที่แมคสาขา โรบินสันแอร์พอร์ตครั้บ”

วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 โพสต์ข้อความว่า

“มิตรสหายโทรมาแจ้ง เชียงใหม่ 2 รถตู้ ทหารกันลงมาอาทิตย์นี้ “ศิษย์ เก๋ราชประสงค์”

นอกจากนี้ยืนยันจากคุณน้ำ แผลงฉับง์ เตรียมารถัสมาสมทบ”

4.1.6.2 แนวคิดวาทกรรม “แกนนอน” กับการเปิดพื้นที่เคลื่อนไหวบนท้อง

ถนน

วาทกรรม “แกนนอน” เป็นอีกลักษณะเฉพาะในการเคลื่อนไหวของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ซึ่งมีความหมายเปิดกว้าง ให้ใครก็ได้ ที่มีจุดยืนทางการเมืองในหลักการเดียวกัน ไม่จำเป็นต้องเป็นคนมีชื่อเสียง หรือเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถมากกว่าคนอื่น ขึ้นมาเป็นแกนนำ ในการเคลื่อนไหว ทุกคนเป็นผู้นำของตนเอง นำพาตัวเองออกจากบ้าน เพื่อมาแสดงออกทางการเมือง ร่วมกัน ดังนั้นกิจกรรมการเคลื่อนไหวจึงไม่มีแกนนำที่เป็นศูนย์กลาง มีแต่แกนนอนที่ทุกคนสามารถ ออกแบบกิจกรรมในการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้ายได้ด้วยตนเอง โดยมีความสัมพันธ์ แนวระนาบแบบแนวนอนที่คนทุกคนเท่าเทียมกัน และมีกฎกติกาที่ใช้ร่วมกัน โดยมีข้อสังเกตว่าการ สื่อสารจึงไม่ได้เป็นไปในทางออกคำสั่ง แต่อยู่ในลักษณะขอความร่วมมือ ยกตัวอย่างเช่น

วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 โพสต์ข้อความว่า

“ประกาศ Theme หุ่นสังหารไม่มีเวที ไม่มีศูนย์กลาง กิจกรรม 10,000 UP เป็นลักษณะตลาดนัดประชาธิปไตย ที่มวลชนผู้เข้าร่วมจะต้องช่วยกันสร้าง ใครทำป้ายได้ทำมา ใคร เล่นดนตรีเอากีตาร์มา ใครเขียนบทกวีเขียนมา จะการแสดงล้อเลียน ถ่ายรูป สัมภาษณ์ทำคลิป ใช้ Social Network และมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีกลุ่มต่าง ๆ ได้นำมาเสนอ ผมได้รับการติดต่อ จากสำนักข่าวทั้งในและประเทศจำนวนมากก่อนจะถึงวันงาน และเชื่อมั่นว่าสิ่งที่พวกเราทุกคน ช่วยกันเสนอนี้ จะถูกส่งออกไปในวงกว้าง ช่วยกันทำและบอกคนบนโลกนี้ว่า “เราไม่ลืม การฆาตกรรม ที่หุ่นสังหาร” เวทีนี้เป็นคนเราทุกคน ที่นี้ไม่มีแกนนำ “กูมาเอง” แกนนอน”

วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 โพสต์ข้อความว่า

“ถึงสหายแกนนอนกลุ่มต่าง ๆ ที่จะมาร่วมกิจกรรม วันที่ 10 พย นี้ผม ขอความร่วมมือว่า จะไม่ให้มีการปราศรัย หรือใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อการปราศรัย ไม่มีการตั้งเวที กิจกรรมเราจะทำบนพื้นดิน ไม่มีศูนย์กลาง หากจะมีเครื่องขยายเสียงมีบ้างได้สำหรับงานดนตรีเล็ก ๆ ซึ่งไม่ดังมาก ในกรณีที่มีเรื่องต้องสื่อสารผมจะเตรียมรถเครื่องเสียงขนาดใหญ่สำรองไว้ แต่คิดว่าจะไม่ ใช้ ผมอยากให้กิจกรรมเหมือนถนนคนเดิน ทุกคนเดินไปร่วมกิจกรรมของแต่ละจุด ใครอยากปราศรัย

ใช้โทรโข่งเอาหวังว่าจะไม่เป็นการลดทอนสิทธิของท่านจนเกินไป แต่พวกเราผ่านกิจกรรมที่เต็มไปด้วยการปราศรัยมามากแล้ว ให้คนธรรมดาเย็นคุยกันเถอะครับ อย่าใช้เสียงเลย”

วันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 โปสต์ข้อความว่า

“ผมไม่ใช่ผู้นำมวลชน ผมเพียงนำความคิดที่เราเคยสัญญากันไว้มาอยู่ที่จุดเดิม ภารกิจผมเท่านี้ トラาบเท่าที่เราไม่เปลี่ยนแปลงยึดมั่นในหลักการที่จะสร้างสรรค์ประชาธิปไตย และเรา “ไม่ลืม ฆาตกร ทู่งสังหาร”

ที่เดิม ราชประสงค์ 10-11-12”

4.1.6.3 ทศนะของกลุ่มตัวอย่างในประเด็นการเปิดพื้นที่ในเฟซบุ๊กของสมบัติ

ในประเด็นคุณลักษณะของพื้นที่สาธารณะ จำเป็นต้องเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างให้แก่คนทุกกลุ่มในสังคมอย่างหลากหลายนั้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 กลุ่มพบว่า เฟซบุ๊กจะเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้าง ให้กับคนเสื้อแดง คนเล็กคนน้อย เฟซบุ๊กยังเป็นพื้นที่ที่ทำให้คนธรรมดา ได้กลายเป็นเน็ตไอดอล เป็นบุคคลสาธารณะที่มีคนรู้จัก มีแฟนคลับ ในขณะที่เดียวกันก็ กระชับพื้นที่ให้คนเล็กคนน้อย สามารถเข้าถึงบุคคลที่มีชื่อเสียงได้ง่ายขึ้น

เป็นเครื่องมือที่เปิดโอกาสให้คนเสื้อแดง ใช้สื่อสารถ่ายทอดเรื่องราวของตนเอง เป็นประโยชน์ในการสื่อสารประเด็นการเมือง ถกเถียงกันได้ตั้งแต่ระดับนักศึกษา นักรูธุรกิจ นักคิด ประชาชน คนธรรมดา รปภ. ล้วนมีสิทธิเสรีภาพในการรับ และส่งข้อมูลข่าวสาร และในเฟซบุ๊กของสมบัติ ก็เปิดโอกาสให้กับกลุ่มก้อนทางการเมืองได้มีช่องทางสื่อสาร มีโอกาสทางการสื่อสาร เพราะเป็นการขยายโอกาสทางสังคมให้คนใช้งานได้มากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การนัดหมายให้ออกมาทำกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมที่แยกราชประสงค์ ถ้าไม่มีเฟซบุ๊ก สมบัติก็ต้องอาศัยช่องทางอื่น เช่น ปากต่อปาก โทรศัพท์ อีเมล หรือต้องอาศัยสื่อกระแสหลัก แต่เมื่อมีเฟซบุ๊ก นั้นหมายถึง ว่ามีอีกหนึ่งช่องทางที่ทำให้คนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้เพิ่มขึ้น และเป็นช่องทางที่เข้าถึงได้ง่ายเพียงคุณมีโทรศัพท์สมาร์ทโฟน และยังสามารถแพร่กระจายข้อมูลได้ง่าย และเร็วขึ้น เกิดการสร้างเครือข่ายการสื่อสารใหม่ ๆ ข่าวสารความรู้แบบใหม่ ๆ ส่งผลให้คนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้ง่ายขึ้น หรือไปเข้าร่วมแสดงออกทางการเมืองได้สะดวกขึ้น” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2557)

“เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้กับทุกคน พื้นที่นี้เป็นโลกเสมือน ทุกคนสามารถเป็นสิ่งที่ตนเองอยากเป็นได้ ตัวอย่างเช่น โลกความเป็นจริง คุณอาจจะเป็นขอทาน เป็นคนเก็บขยะ แต่คุณก็สามารถเข้ามาสนทนาได้โดยข้ามข้อจำกัดเรื่องสถานะทางสังคม หากเราเจอกัน เดินสวนในโลกรจริง เราคงไม่ได้คุยกับเขา อย่างวินมอเตอร์ไซค์ เราคงไม่เห็นคุณค่าในชีวิตของเราหรอก แต่ในเฟซบุ๊กมันทำให้เราเห็นเขามากขึ้น นอกจากนี้เฟซบุ๊กเปิดโอกาสให้คนสาธารณะ กับคนทั่วไปได้

มีโอกาสเข้าถึงกัน” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2557)

“เมื่อมี Social มันดีกว่าสื่อหนังสือพิมพ์ เพราะเราโต้ตอบได้ ใครก็มาโต้ตอบได้เลย เห็นชัด ๆ คือ “ชัย ราชวัตร” คอลัมนิสต์การ์ตูน โดยคนใน Social คุม ถ้าแต่ก่อนไม่เห็นด้วย พวกเราก็คงได้แต่ไม่เห็นด้วย แต่ไม่ได้ประกาศความคิดเห็น หรือแสดงออกอะไรไป นอกจากนี้เป็นการเปิดโอกาสให้คนตัวเล็กตัวน้อย ได้ออกมาแสดงความคิดเห็น สื่อชนิดนี้ใช้ได้ฟรี จึงเป็นอิสระได้เต็มที่กว่าในเว็บไซต์ Pantip ที่ยังมีการยึดคอมมิวนิสต์ มันเป็นวิวัฒนาการของเทคโนโลยีจาก 1.0-3.0 ที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนของภาคประชาชน” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2557)

4.1.6.4 ข้อจำกัดของเฟซบุ๊ก กับการใช้เปิดพื้นที่สาธารณะ

เฟซบุ๊กมีข้อจำกัดว่า จะเปิดกว้างได้เฉพาะคนที่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้เท่านั้น และยังขึ้นอยู่กับผู้ใช้ด้วยว่าใช้ประโยชน์เพื่อตนเองหรือ เพื่อสาธารณะ แม้จะมีคนจำนวนมากสามารถเข้าถึงเฟซบุ๊กได้ แต่การมองการเข้าถึงการใช้งาน ความมองเชิงคุณภาพด้วยว่า การใช้งานนั้น มีเป้าหมายเพื่ออะไร เพื่อรายงานความเคลื่อนไหวของตนเอง ถ่ายรูปเชลฟีชีวิตประจำวันของตนเอง หรือใช้ประโยชน์เพื่อสาธารณะ

“เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ในการสื่อสารความเป็นตัวตนของตนเองได้อยู่แล้ว อยู่ที่เราจะใช้มันเพื่ออะไร เฟซบุ๊กทำให้เราได้เจอคนที่หลากหลาย ได้รับรู้เรื่องราวของผู้ยากลำบาก และได้ช่วยเหลือ ดูแลสังคัมร่วมกัน ในขณะเดียวกัน ก็ใช้หลอกลวง แต่ก็ขึ้นอยู่กับคนที่ใช้ว่าใช้เพื่ออะไร เฟซบุ๊กอาจจะเป็นประโยชน์สำหรับคนใช้ประโยชน์ เป็นเครื่องมือที่ดี เข้าถึงคนจำนวนมาก ค่าใช้จ่ายน้อย” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2557)

“เฟซบุ๊กอาจจะสร้างโอกาสให้กับกลุ่มคนด้อยโอกาสได้ แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับผู้ใช้งานด้วยว่าเปิด หรือปิดตัวตนของตัวเองในรูปแบบที่ตนเองอยากจะทำได้อะไรหรือไม่ คนขายของก็อาจจะเสนอวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ตลอดจนปัญหาของตนเองสู่สาธารณะได้ แต่ก็อยู่ที่เราเลือกใช้ เครื่องมือเป็นแค่เครื่องมือ หัวใจคือ ผู้ใช้งาน ว่าจะเข้าใจหรือไม่ ว่าใช้เครื่องมือแบบนี้ไปทำไมเพื่ออะไร” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2557)

“เฟซบุ๊กมีลักษณะของการเป็นพื้นที่สาธารณะ คนในพื้นที่นี้ในความหมายของการเป็นพื้นที่สาธารณะ การสื่อสารเรื่องของการชุมชน หมู่บ้านเข้าไปในโลกออนไลน์ (Global village) ด้วยนิยามด้านนี้เลยทำให้คนตะเกียกตะกายสื่อสารเรื่องราวของตนเองลงเฟซบุ๊ก นี่เป็นเหตุผลว่าทำไมกระแสหรือบางกลอยต้องปรากฏตัวบนเฟซบุ๊ก หรืออย่างขบวนการ BRN ต้องสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก ผ่านยูทูป เพราะเขาต้องการสื่อสารกับสาธารณะ เพราะเขาเห็นเฟซบุ๊กเป็นพื้นที่สาธารณะที่เขาต้องเข้ามาสื่อสาร เพื่อช่วงชิงการอภิปราย และอธิบายมุมมองของเขาต่อโลก ส่วนชน

ชั้นกลางใช้มันเพื่อถ่ายรูปตัวเอง อาหารที่กิน แต่เราจะไม่เห็นคนกระหริ่งใช้เพื่อ Self fee ตัวเอง ผ่านเฟซบุ๊ก มุสลิมก็ไม่ค่อยมี เพราะเขามองเฟซบุ๊กเป็นพื้นที่สาธารณะจริง ๆ เขาจึงเอาปัญหา การเคลื่อนไหวทางการเมืองมาสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก คนชายขอบใช้เฟซบุ๊กอย่างมีบทบาทหน้าที่ อย่างมีเป้าหมายทางการเมืองมากกว่า” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2557)

4.1.6.5 การเป็นพื้นที่สาธารณะ ขึ้นอยู่กับการเปิดรับของผู้รับสาร

การเปิดกว้าง ไม่ได้หมายถึง เพียงเทคโนโลยีที่เข้าถึง ช่องทางการสื่อสารที่มากขึ้น หรือพื้นที่ และเจ้าของพื้นที่ที่เปิดกว้างเท่านั้น แต่หมายถึง ทักษะคติของผู้รับสาร คนนั้น ๆ ด้วยว่าเปิดรับหรือไม่ หากเปิดรับ ก็จะสามารถสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมกันได้ แต่หากไม่เปิดรับข้อมูล ผู้รับสารก็อาจตกอยู่ในสภาพผู้ด้อยโอกาสการรับรู้ เพราะอคติของตนเอง

“หากใช้เฟซบุ๊ก เพื่อการพัฒนาสังคม เฟซบุ๊กเป็นเครื่องมือที่เปิดโอกาส ให้ผู้ด้อยโอกาส ให้เกิดความช่วยเหลือ การรวมกลุ่มกัน การสื่อสารในเฟซบุ๊กจะทำให้ข่าวสารกระจาย ออกไป แต่หากใช้เพื่อการสื่อสารทางการเมือง ต้องดูด้วยว่า ผู้ใช้แต่ละคนไปกระจุกตัวรวมกันตาม ความเชื่อของตัวเอง หรือเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นด้วย ซึ่งถ้าเปิดรับฟัง พื้นที่นั้นก็จะเป็น พื้นที่กลาง” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม และร่วมแสดงออก แต่เป็นฝั่งตรงข้ามทางการเมือง, สัมภาษณ์, 12 กันยายน 2557)

4.1.7 เชื่อมโยงขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่

พื้นที่สาธารณะในสมัยปัจจุบันมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่อย่างใกล้ชิด กลุ่มที่เข้ามายึดกุมและขยายบทบาททางการเมืองของพื้นที่สาธารณะในปัจจุบันเป็นกลุ่มที่เคลื่อนไหวในเรื่องสิ่งแวดล้อม กลุ่มสิทธิสตรี เรื่องเกษตรกรรม เรื่องต่อต้านพลังงานและอาวุธนิวเคลียร์ และเรื่องสันติภาพ เป็นต้น

ศตวรรษที่ 19 เจอแกนส์ ฮาเบอร์มาสได้วิพากษ์ว่าพื้นที่เศรษฐกิจได้ถูกสลายให้กลายเป็นพื้นที่เศรษฐกิจไปแล้ว ต่อมาในศตวรรษที่ 20 อาราโต และโคเฮิน (Arato & Cohen, 1992) เชื่อว่าพื้นที่สาธารณะยังมีอยู่ แต่อยู่ในรูปแบบของการสื่อสารที่เรียกว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่

4.1.7.1 พื้นที่สาธารณะ กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เป็นขบวนการที่มีเป้าหมายในการสร้างบรรยากาศ และเงื่อนไขแบบประชาธิปไตยที่เปิดกว้างให้กับความแตกต่างหลากหลาย มีลักษณะต่อต้านรัฐ และต่อต้านระบบราชการ แต่เน้นสร้างขีดจำกัดให้รัฐ มากกว่ามุ่งสลายรัฐ โดยเป็นการเปิดพื้นที่สาธารณะ หรือพื้นที่ทางการเมืองอีกแบบขึ้นมาที่ ไม่ใช่รัฐ ไม่ใช่ระบบเศรษฐกิจ และ

ไม่ใช่เรื่องส่วนตัว เพื่อสร้างประชาสังคมที่เข้มแข็ง ตื่นตัว และเคลื่อนไหวโดยแสดงออกในด้านที่เชื่อมั่นศรัทธาพลังอำนาจของประชาชน และประสงค์จะเป็นพื้นที่ทางการเมืองให้ประชาชนธรรมดาภิวัตน์มากขึ้น ต้องการเรียกร้องการปกครองที่มีมิติความเป็นมนุษย์ ไม่ใช่เห็นประชาชนเป็นพลเมืองภายใต้การสั่งการของรัฐ และต้องการให้รัฐเคารพสิทธิมนุษยชนอย่างไม่มีเงื่อนไข ไม่เลือกปฏิบัติ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ไม่ใช่ชุมชนที่ปฏิสัมพันธ์แบบเห็นหน้าเห็นตากันแบบเก่า ไม่ใช่การรวมตัวกันในรูปของกลุ่ม องค์กร แต่เป็นการสื่อสาร รวมตัวกันในรูปของเครือข่าย โดยโยขบวนการ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2540)

นอกจากนี้หากกล่าวถึงขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ สิ่งที่จะต้องกล่าวถึงในที่นี่ และเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกันอย่างขาดไม่ได้ นอกจากการสื่อสารในพื้นที่สาธารณะแล้ว ยังมีองค์ประกอบในเรื่องของภาคประชาสังคม และการเมืองในระบบประชาธิปไตย เฟซบุ๊กของสมบัติ ได้เป็นพื้นที่รวมตัวของประชาสังคมที่เข้มแข็ง ตื่นตัว และเคลื่อนไหวโดยแสดงออกในด้านที่เชื่อมั่นศรัทธาพลังอำนาจของประชาชน โดยจากการสัมภาษณ์การใช้ประโยชน์ เฟซบุ๊กของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นอกจากเปิดเฟซบุ๊กเพื่อความบันเทิง ติดตามความเคลื่อนไหวของเพื่อน บอกเล่าเรื่องราวส่วนตัวแล้ว ยังเปิดเฟซบุ๊กเพื่อทำกิจกรรมเพื่อสังคม เพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารบ้านเมือง โดยเฉพาะข้อมูลที่ไม่ได้อยู่ในสื่อกระแสหลัก และพื้นที่ที่ใช้ติดตาม แลกเปลี่ยนข่าวสารนั้นคือ พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ รวมถึงบางคนใช้เพื่อรณรงค์ทางการเมืองเช่นเดียวกับสมบัติด้วย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง

“ผมเปิดเฟซบุ๊ก 2 เพจ เพจหนึ่งใช้เรื่องส่วนตัว แต่อีกเพจมีเป้าหมายเพื่อสร้างกลุ่ม “วันอาทิตย์สีแดง” มีไว้โพสต์เพื่อนเรื่อง “การขับเคลื่อนทางการเมืองเสื้อแดง” ในเพจนี้มีเพื่อนอยู่ประมาณ 2,000-3,000 คน การขับเคลื่อนประเด็นการเมือง จะเน้นสนับสนุนสมบัติ เพราะความคิดเรื่องการเมืองของเราตรงกัน แต่ผมทำคนเดียวไม่ไหว จึงเลือกสนับสนุนสมบัติดีกว่า” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2557)

“ผมใช้เฟซบุ๊กเพื่อค้นหาความจริง เพราะสื่อทำงานไม่ตรงไปตรงมา ทำงานไม่เต็มที่ วันหนึ่งในช่วงปี 2549 จึงตัดสินใจออกจากบ้านไปพื้นที่ชุมนุม เพื่อเก็บภาพแล้วเอามาโพสต์ลงในเฟซบุ๊ก รู้จักสมบัติแบบผิวเผินตั้งแต่ปี 2535 สมัยเล่นละครกลุ่มพิราบดำช่วงพฤษภาทมิฬ แต่มาสนิทกันจริง ๆ ช่วงกิจกรรมวันอาทิตย์สีแดง ผมคิดว่าสมบัติมีอุดมการณ์เดียวกัน เราจึงสนิทกันทางอุดมการณ์” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2557)

“ผมใช้เป็นพื้นที่สำหรับสื่อสารทางการเมือง ตอนช่วงสลายการชุมนุมปี 2553 หลังเกิดเหตุการณ์เราถูกปิดช่องทางสื่อสาร ผมก็เริ่มโพสต์อย่างจริงจัง โพสต์เรื่องคดีเป็นหลัก แล้วเริ่มมีคนติดตาม ไม่รู้ช่วงไหนที่กลายเป็นเพจสาธารณะ การสื่อสารทำให้คนรู้ความเคลื่อนไหว จากคดีที่คนไม่ได้รับรู้ ไม่มีใครไปฟังคำตัดสินในศาล ก็กลายเป็นเรื่องที่มีคนสนใจ มีคน

ติดตาม มินักข้าวเอาไปลง เพราะฉะนั้นเฟซบุ๊กเป็นพื้นที่ทางการเมือง” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วม แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2557)

“ฉันใช้จริงจัง ในช่วงสลายการชุมนุมปี 2553 ใช้หลัก ๆ เพื่อติดตามเพื่อนที่ไปชุมนุม ข้าวในเฟซบุ๊ก และทวีตเตอร์จะรวดเร็ว และมีข่าวที่ไม่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่วงนั้นโทรทัศน์อยู่ภายใต้การควบคุมของ คอฉ.แล้ว การสื่อสารในสื่อโทรทัศน์เริ่มมีข้อจำกัด แต่คอฉ. ควบคุมเฟซบุ๊ก หรือสื่อโซเชียลมีเดียไม่ได้ จึงยังติดตามข่าวทางนี้ได้สะดวก และง่าย ช่วงนั้นเฟซบุ๊กเป็นช่องทางที่ฉันใช้รับข่าวสาร และก็ทำหน้าที่ในการให้ข่าวสารไปด้วย สถานะในเฟซบุ๊กช่วงนั้นจึงเปิดเป็นสาธารณะ และไม่โพสต์เรื่องส่วนตัว ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ตั้งใจเปิดเผย” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2557)

“ฉันใช้เพื่อการรณรงค์ทางสังคม แลกเปลี่ยนมุมมองทางสังคม สื่อสาร ตั้งแต่เรื่องส่วนตัว ไปจนถึงเรื่องสังคม เช่นการโพสต์เรื่องครอบครัว แต่ก็เป็นการบอกครอบครัวแบบสมัยใหม่ ส่วนเป้าหมายของการสื่อสารก็ใกล้เคียงกัน เป็นการสื่อสารซ้ำ ๆ ในประเด็นเดิม เพื่อให้คนได้รับรู้ เข้าใจ ว่าฉันกำลังผลักดัน รณรงค์ทางสังคมในประเด็นอะไร (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2557)

4.1.7.2 ลักษณะการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของ สมบัติ บุญงามอนงค์

รูปแบบการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของสมบัติ บุญงามอนงค์ มีลักษณะสำคัญ 3 ประการที่ทั้งเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ และการเคลื่อนไหวทางการเมืองในแบบเดิม

ประการแรก ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ภาคประชาสังคมมีการขยายวงความหมายของการต่อสู้ออกไปที่การแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม อย่างเช่น ประเด็นเพศ ศาสนา เชื้อชาติ ความหลากหลายของคนในสังคม และให้ความสำคัญกับรูปแบบประชาธิปไตยแบบเข้มข้น ภาคประชาสังคมเป็นพลเมืองมีความตื่นตัวทางการเมือง มีกิจกรรมทางการเมือง ในขณะที่การเคลื่อนไหวในแบบเดิมมีลักษณะแข็งตัว ให้ความสำคัญกับความเป็นชาติ รัฐ ชนชั้น ฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคม ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน พลเมืองแสดงออกทางการเมืองผ่านระบบเลือกตั้ง

การเคลื่อนไหวของสมบัติ บุญงามอนงค์ และกลุ่มคนเสื้อแดง ยังยึดโยงอยู่กับความหมายของการเคลื่อนไหวในแบบเดิม ภายใต้วาทกรรม “ไพร่” และตอบโต้ทางความคิดในประเด็นการเมืองว่าด้วยเรื่องหลักการประชาธิปไตยตัวแทน ระบบการเลือกตั้ง แต่ในขณะเดียวกันก็มีการผสมผสานการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ที่มีสิทธิที่จะไม่เชื่อฟังรัฐ (civil disobedience) และชูเอกลักษณ์เฉพาะเจาะจงของกลุ่มตนเอง แม้จะไม่ชัดเจนเหมือนประเด็นเพศ ศาสนา เชื้อชาติ

ๆ แต่ยังคงเห็นร่องรอยของการนิยามความหมายจุดยืนทางการเมืองให้ชัดเจนลงไปมากกว่า เสื้อแดง กล่าวคือ แม้จะอยู่ในฝั่งคนเสื้อแดง แต่ก็ไม่ใช่ข้างแดงด้วยกัน ในที่นี้หมายถึง แม้ก่อนหน้านี้จะสนับสนุนรัฐบาลพรรคเพื่อไทยที่มี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ต่อต้านการผลักดัน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดซอยของรัฐบาล ภายใต้วาทกรรม “เลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง” เพื่อแสดงออกให้เห็นว่าเสื้อแดงต้องยืนอยู่บนหลักการ ความถูกต้อง ยกตัวอย่างเช่น

วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 สมบัติ โปสต์ข้อความว่า

“ถึงมิตรสหายเสื้อแดง” เราไม่รู้เลยว่าความซับซ้อนของเกม ข้อตกลง และสถานการณ์จะวิวัฒนาการไปอย่างไร เดิมพันครั้งนี้เห็นได้ชัดว่า พรรคและทักษิณเล่นเกมกันแบบเทกันหมดหน้าตัก หลายคนอธิบายว่ากลเกมทางการเมืองย่อมมีความพลิกแพลงกันบ้างเป็นธรรมดา และไม่มีใครด้อยไปกว่าใครในการเดิมเกมทางการเมือง เดิมพันครั้งนี้ถือว่าสูงมาก ถ้าเราชนะเราก็เสียหายไม่น้อย แต่ถ้าเราชนะเราหมดทุกอย่าง ทั้งพรรค ทักษิณ และ เสื้อแดง (ไม่ได้พูดเกินไป) เอาละเมื่อพรรคและคุณทักษิณเดิมพันตนเองเช่นนั้นนั้นเพราะเขาคิดว่าเกมนี้เล่นได้ แต่สำหรับมวลชนแล้วเกมนี้เราเสี่ยงขนาดนั้นไม่ได้ ดังนั้นหากเราไม่ประกาศจุดยืนทางการเมือง เราจะไม่เหลือที่ยืน การไร้ซึ่งหลักการย่อมหมายถึง การสูญเสียความชอบธรรมในการต่อสู้ ดังที่เราเห็นมวลชนของฝ่ายตรงข้ามที่เคยยิ่งใหญ่แต่เมื่อผิดพลาดในทางหลักการพวกเขาก็สูญเสียความชอบธรรมทางการเมืองลงไปมวลชนต่างรู้ว่าความชอบธรรมของฝ่ายแดงได้หดแคบลงอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากการผลักดันร่าง พ.ร.บ. นิรโทษกรรมที่แตกต่างไปจากร่างเดิมในคราวแรก การออกมาประกาศไม่ยอมรับจึงเป็นการสร้างพื้นที่และความชอบธรรมของตนเองกลับคืนมา หรือถ้าจะให้กล่าวอย่างตรงไปตรงมา นี่คือการหนีตายจากภัยสุดซอย สิ่งที่เรากำลังร่วมกันทำคือ การรักษาฐานที่มั่นหรือจะพูดให้เวอร์คือ การรักษาเผ่าพันธุ์ของเสื้อแดงไว้ภายใต้หลักการประชาธิปไตยและความเป็นธรรม หากเกมนี้ พท และ ทักษิณ พลาด เรายังเหลือขบวนเสื้อแดงกลุ่มนี้ไว้ ซึ่งผม และ อ.ธิดา มองเห็นความสำคัญนี้ร่วมกัน ดังนั้นมิตรสหายที่อาจไม่พอใจกับความเห็นต่างของเราโปรดเข้าใจมุมมองและความจำเป็นนี้ อย่าได้สกัดกั้นกิจกรรมหรือบั่นทอนกิจกรรมนี้โดยแปรความหมายเป็นอื่น “เราไม่ใช่คนที่เปลี่ยนไป เรายืนอยู่ที่เดิม” บก.ลายจุด”

นอกจากนี้การแสดงออกถึงสิทธิที่จะไม่เชื่อฟังรัฐ (civil disobedience) และความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบเข้มข้นได้ปรากฏอยู่ในข้อความหน้าเพจเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ยกตัวอย่างเช่น

เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2556 โปสต์ข้อความว่า

“พรรคการเมืองเขาคิดเรื่องเข้าสู่อำนาจ และการรักษาอำนาจหน้าที่หลักในการผลักดันประเทศให้เป็นประชาธิปไตย เป็นหน้าที่ของขบวนกรประชาธิปไตยที่นำโดยประชาชน”

“พรรคการเมืองเป็นองค์กรที่มีลำดับชั้นแต่ไม่ใช่เป็นองค์กรแนวตั้งแบบทหาร

สส. คือ ผู้แทนประชาชน ไม่ใช่จักรกลซ้ายหันขวาหัน

สมาชิกพรรคเป็นผู้มีอุดมการณ์มีความฝันในฐานะประชาชนที่จะเข้ามาผลักดันประเทศผ่านกลไกพรรคการเมือง ไม่ใช่สาวกผู้ซื้อสัตย์

ประชาธิปไตยในประเทศไทยนี้ ต้องปรับเปลี่ยนในมิติทางความคิดและวัฒนธรรมอีกมากมาย เราพูดเรื่องพวกนี้กันน้อยมากในรอบหลายปีที่ผ่านมา ถึงเวลาคุยเรื่องนี้กันแล้ว”

เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2556 โปสตร์ข้อความว่า

“มีคนแนะนำผมว่า เวลานี้ไม่ใช่เวลาวิจารณ์รัฐบาลหรือคุณทักษิณ

แม้ผมจะเห็นด้วยเรื่องการวางน้ำหนักร แต่ผมยังเห็นว่าเสื้อแดงมีสิทธิที่จะวิจารณ์รัฐบาล และ คุณทักษิณ และควรทำอย่างยั้งเวลานี้

แน่นอนว่ามันสร้างความเจ็บช้ำกันเองภายใน แต่ถ้าเราผ่านสิ่งนี้ได้ นี่คือการยกระดับเราไม่ควรปกป้องคนทำผิด แต่จะตำหนิอย่างไรให้พอกับความผิดนี้ ต้องหาจุดลงตัวหาความพอดีภายใต้บริบทในปัจจุบัน

ชั่วโมงนี้ผมไปเวทีไหน ผมจะไม่หยุดวิจารณ์เรื่องนี้ เพราะนี่คือ สาเหตุของวิกฤติการณ์นี้ เราต้องไม่ลืมและซุกสิ่งนี้ไว้ได้ผมไม่ได้ ส่วนแนวทางต่อไปจะเป็นอย่างไรก็ว่ากันไป อีกเรื่องหนึ่ง

เราต้องใช้ทั้งความกล้าหาญในการวิจารณ์ฝ่ายเดียวกัน

ความอดทนในการรับฟังเพราะมันเจ็บช้ำน้ำใจ

การทำความเข้าใจต่อสิ่งที่เป็นอย่างจริง

ไม่ต้องหลบ แต่ต้องมีศิลปะอย่างพอดี”

ในกลุ่มเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ยังเป็นกลุ่มคนที่มีความขยันขันแข็งในบทบาทหน้าที่ของตนในประชาสังคม มีการสร้างความหมาย และตัวตนของตนในฐานะที่เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้วยการเข้ามามีกิจกรรมอย่างแข็งขันในประชาสังคม ผ่านกิจกรรม “วันอาทิตย์สีแดงรีเทิร์น” และ กิจกรรม “10,000 UP เราไม่ลืม” เพื่อช่วงชิงพื้นที่ในการอธิบายความหมายของคนเสื้อแดงที่ไม่ต้องการนิรโทษกรรมที่เป็นคนละความหมายกับการเคลื่อนไหวของกลุ่ม กปปส. โดยกลุ่ม กปปส. มีจุดยืนหลักในการต่อต้านเพราะไม่ต้องการนิรโทษกรรมให้ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีที่กลุ่ม กปปส.เห็นว่า มีคดีฉ้อโกง ทุจริต ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ และหลบหนีการรัฐประหารออกนอกประเทศช่วงปี พ.ศ. 2549 ให้สามารถเดินทางกลับเข้าประเทศไทย และฟื้นผิดทางกฎหมายได้ ในขณะที่การต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของสมบัติ อยู่บนหลักการที่ว่าไม่

ต้องการนิรโทษกรรมให้รัฐบาลในสมัยที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาล และเกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ วิปโยค เจ้าหน้าที่รัฐล้อมปราบประชาชนเสื้อแดงที่บริเวณแยกราชประสงค์ โดยคำสั่งของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ภายใต้วาทกรรม “ขอคืนพื้นที่” ส่งผลให้มีคนเสื้อแดงเสียชีวิตจากเหตุการณ์ 99 คน ส่วน สมบัติ ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ผ่านวาทกรรม “ไม่นิรโทษกรรมให้ฆาตกร” ตัวอย่างเช่น

วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2556 สมบัติ โปสต์ข้อความพร้อมภาพประกอบว่า

“10,000 UP เราไม่ลืม” ถึงศิษย์เก่าราชประสงค์และมิตรสหายทุกท่าน
 ขณะนี้อาจกล่าวได้ว่า เราสามารถหยุดยั้งการตัดสินใจของพรรคเพื่อไทยที่จะผลักดัน พ.ร.บ. นิรโทษกรรมฉบับเหมาเข่งสุดซอย อันนำไปสู่การปลดปล่อยให้ฆาตกรในช่วงเดือน เม.ย. - พ.ค. 53 ลอยนวล ท่ามกลางความคิดที่แตกต่างกันภายในขบวนการเสื้อแดงที่มองเรื่องนี้กันไป 2-3 ฝ่ายนี้เป็นช่วงที่แหลมคมและอ่อนไหวที่สุดครั้งหนึ่งในขบวนการเสื้อแดงทั้งในประเด็นที่มีต่อร่าง พ.ร.บ. นิรโทษกรรม และ อนาคตของขบวนการประชาธิปัตย์ อีกทั้งยังไม่ทราบชะตากรรมของประเทศหลังจากที่กฎหมายฉบับนี้ได้ผ่านวาระ 3 จะมีกลุ่มมวลชนต่าง ๆ และพรรคการเมืองบางพรรคใช้โอกาสดังกล่าวขับเคลื่อนปลุกเร้าทางการเมืองเพื่อช่วงชิงความได้เปรียบตามที่พวกเขาเฝ้ารอมานานแสนนาน เมื่อพรรคเพื่อไทยได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนและตัดสินใจที่จะเดินแนวทางเช่นนี้ ต่อจากนี้พรรคจะต้องรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเองส่วนพวกเราคนเสื้อแดงเราขอประกาศที่จะไม่นิรโทษกรรมให้กับผู้สั่งการในเหตุการณ์สังหารหมู่คนเสื้อแดง แม้จะไม่มีผลทางกฎหมายแต่เราจะบันทึกไว้ในความทรงจำและเขียนไว้บนแผ่นดินว่าฆาตกรยังลอยนวล เราขอเชิญชวนพี่น้องผู้รักประชาธิปัตย์ ผู้ร่วมในเหตุการณ์ซึ่งเป็นประจักษ์พยานได้ร่วมกันกลับมาয়สถานที่ยุ่งสังหารแห่งนี้อีกครั้ง เพราะนี่อาจเป็นกิจกรรมรำลึกครั้งสุดท้ายที่เรายังตะโกนชื่อคนเหล่านั้นในฐานะฆาตกรสังหารประชาชนวันอาทิตย์ที่ 10 พ.ย. 56 ณ ยุ่งสังหาร ราชประสงค์ เวลาเที่ยงวันเป็นต้นไป กรุณาสวมเสื้อสีแดงเพื่อเป็นเกียรติแด่ผู้เสียชีวิตทุกจุด ศิษย์เก่าราชประสงค์

วันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2556 สมบัติ โปสต์ข้อความว่า

“ชชช. เขาดีใจที่เสื้อแดงออกมาค่าน นิรโทษกรรมสุดซอย แต่เขาลืมไปหรือเปล่าว่า สาธารณะสำคัญคือ เขาอยากเอาสุขภาพและอภิสิทธิ์ติดคุก พวกคุณดีใจกันแปลก ๆ”

วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2556 สมบัติ โปตส์ข้อความว่า

“นักข่าวโทรมาสัมภาษณ์ว่า การที่ผมไม่เห็นด้วยกับร่าง พ.ร.บ. เหมมาแข่ง จะทำให้ผมไปขึ้นเวทีเดียวกับพรรคประชาธิปัตย์หรือเปล่า?

“พวกนั้นมันฆ่าพวกผมนะครับ ผมจะไปขึ้นเวทีกับพวกนั้นได้อย่างไร”
จบการสนทนา”

การสร้างให้เกิดวัฒนธรรมการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ที่เน้นการสร้างความหมาย และตัวตน และการเข้ามามีกิจกรรมอย่างแข็งขันในประชาสังคม ตัวอย่างเช่น

วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2556 สมบัติ โปตส์ข้อความว่า

“ข้าคนนี้นำป้ายข้อความของตนเองมาร่วมกิจกรรมเมื่อวันอาทิตย์ที่ผ่านมา
นี่คือ วัฒนธรรมของการชุมนุม คือ การส่งข้อความที่ตนเองคิดออกมาให้เห็นกิจกรรมที่ผมทำไม่มี
เวที ไม่มีปราศรัย คุณต้องใช้ร่างกายของคุณหรือสิ่งที่คุณเตรียมมาสื่อสารความคิดและจุดยืนของ
ตนเอง”

ประการที่สอง การเมืองในแบบเก่าเน้นการช่วงชิงอำนาจรัฐ หรือขับไล่รัฐบาล แต่การเคลื่อนไหวของสมบัติ บุญงามอนงค์ ตรงกับลักษณะสำคัญของการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ที่ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การช่วงชิงอำนาจรัฐ โดยสมบัติเรียกร้องให้รัฐอยู่ในหลักการของความยุติธรรม หลักสิทธิมนุษยชน ความชอบธรรม ที่ต้องการให้นิรโทษกรรมเฉพาะประชาชนที่เป็นนักโทษทางการเมืองก่อน โดยต้องไม่นิรโทษกรรมให้กับนักการเมือง หรือผู้มีอิทธิพลทางการเมือง ยกตัวอย่างเช่น

วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2556 สมบัติ โปตส์ข้อความว่า

“ผมโดนจับ 3 ครั้ง ค่ายทหาร 1 วัน ค่าย ตชด. 14 วัน เรือนจำพิเศษ
กรุงเทพ 11 วัน แม้ไม่ใช่เวลาที่ยาวนานอะไรเมื่อเทียบกับคนอื่น ๆ แต่ผมรู้จัก “คุก” แน่นนอนการคัดค้าน
พ.ร.บ. เหมมาแข่ง ไม่ใช่ไม่ต้องการให้ประชาชนที่ถูกคดีติดอยู่ตรงนั้นหรือจะเข้าไปอีก แต่เพราะผมเห็น

ว่าหนทางที่รวดเร็วและเป็นจริงชอบธรรมที่สุดคือ นิรโทษกรรมให้ประชาชนก่อนเป็นอันดับแรก เวลา
มีคนมาพูดว่าคนค้ายาไม่เข้าใจความรู้สึกคนติดคุก ผมมั่นใจว่าผมรู้จักสิ่งนี้แน่นอน”

วันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 สมบัติ โพสต์ข้อความว่า

“ในแถลงการณ์วันพรุ่งนี้ ผมจะพูดถึงนักโทษการเมือง โดยเฉพาะ ม.112

และเสรีจากกิจกรรมนี้ผมจะชวนเพื่อน ๆ ไปให้กำลังใจนักโทษ
การเมืองที่หลักสี่ และพี่สมัยศที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพ

คำว่าไม่ลืม จะหมายถึง คนเจ็บ คนตาย คนที่ร่วมต่อสู้ คนที่ฆ่าประชาชน
และคนที่ถูกจองจำ”

นอกจากนี้มีข้อความที่แสดงให้เห็นเจตนาในการเคลื่อนไหวที่ไม่ได้
ต่อต้าน เพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ ตัวอย่างเช่น

วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 สมบัติ โพสต์ข้อความว่า

“จม ถึงคุณทักษิณ และ พรรคเพื่อไทย” ผมไม่สามารถกล่าวแสดง
ความยินดีกับคุณทักษิณได้แต่อยากให้คุณทักษิณทำสิ่งที่ยากลำบากนี้ให้สำเร็จและเป็น
ประโยชน์ต่อประเทศชาติมากที่สุด แม้ผมจะไม่เห็นด้วยกับการกระทำครั้งนี้ และมองไม่เห็นประโยชน์
รวมถึงความเป็นไปได้ในการนำประเทศชาติกลับสู่ความสงบสุขดังที่คุณทักษิณกล่าว แต่ผมตระหนัก
อยู่เสมอว่าสิ่งที่ผมเห็นเบื้องหน้าในขณะนี้มันไม่ใช่สิ่งที่คุณทักษิณมองไม่ออก นี่คือ สิ่งที่คุณทักษิณ
และ พท. ได้คำนวณอย่างถี่ถ้วนแล้วว่าจะต้องเผชิญกับต้นทุนและความเสียหายมากน้อยเพียงใด แต่
มันไม่ทำให้ความมุ่งมั่นที่จะผลักดัน พ.ร.บ. นิรโทษกรรมฉบับสุดซอยนี้หยุดลง นั่นเพราะคุณเห็นว่านี่
คือ หนทางเดียวและไม่มีทางเลือกอื่นแล้วจึงยืนยันเช่นนั้นภาพรวมที่ผมเห็นและที่คุณทักษิณเห็นไม่
เท่ากัน และอาจให้ความสำคัญต่อสิ่งเหล่านั้นแตกต่างกัน ต่อจากนี้พรรคเพื่อไทยและคุณทักษิณซึ่ง
เป็นคนตัดสินใจเรื่องนี้ต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น และต้องประคับประคองสถานการณ์บ้านเมืองให้
ไปถึงการลดความขัดแย้งและการเริ่มต้นใหม่ดังที่ได้ประกาศไว้ให้จงได้ หรือไม่ก็ใกล้เคียง ไม่ต้องห่วง
ว่าเสื้อแดงที่เห็นต่างจะล้มรัฐบาลที่เราเลือกมากับมือ แต่ก็ไม่มีหลักประกันหรือข้อผูกพันใด ๆ ที่พวก
เราจะต้องเลือกคุณเป็นรัฐบาลในทุกครั้งไป บก.ลายจุดแดงเพื่อประชาธิปไตย”

ประการที่สาม แม้ต่อสู้กันในประเด็นความเชื่อทางการเมืองในรูปแบบ
เก่าที่วนเวียนอยู่ในประชาธิปไตยระบบตัวแทน แต่การต่อสู้กลับมีลักษณะที่เชื่อในพลังของประชาชน
มากกว่าเรียกร้องผ่านระบบตัวแทน ดังนั้นการแสดงออกจึงไม่ได้เป็นไปตามกลไกของรัฐสภา แต่เป็น
การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวทั้งในพื้นที่สังคมออนไลน์ ผ่านพื้นที่การสื่อสาร “เฟซบุ๊ก” ยกตัวอย่างเช่น

วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2556 สมบัติ โพสต์ข้อความพร้อมภาพประกอบว่า

“ปฏิบัติการ Social Mob วันนี้ติด TAG #สุดซอย ใน Post ที่เกี่ยวข้อง
cr หนุ่ม เรดนนท์”

และการเคลื่อนไหวในพื้นที่ออฟไลน์ผ่านกิจกรรม “วันอาทิตย์สีแดง ริเวอร์รัน” และ กิจกรรม “10,000 UP เราไม่ลืม” ที่แยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหมายสำหรับการเคลื่อนไหว เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปี 2553 ยกตัวอย่างเช่น

วันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2556 สมบัติ เปลี่ยนรูปภาพหน้าปกเป็น

การต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของสมบัติ บุญงามอนงค์ ใช้หน้าเพจเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” ที่เป็นพื้นที่ส่วนตัวในการเปิดวงสนทนาในประเด็นสาธารณะในทางการเมือง ในพื้นที่นี้มีการสร้างบรรยากาศของการถกเถียงโต้แย้ง แสดงออกทางความคิด เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มคนเพื่อติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จุดยืนตัวตนที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย สมาชิกที่เข้ามาแสดงความคิดเห็น มีความหลากหลายทั้งเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานะทางสังคม มีการร่วมกิจกรรมแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกทางออนไลน์ อย่างการโพสต์แสดงความคิดเห็น การกดไลค์ กดแชร์ข้อมูล หรือการร่วมกิจกรรมออนไลน์ เช่น การแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับ พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดซอย พร้อมติด #สุดซอย การร่วมกิจกรรมออฟไลน์ หรือการเมืองบนท้องถนน ผ่านกิจกรรม “วันอาทิตย์สีแดง RETURN” และ “10,000 UP เราไม่ลืม” โดยมีเฟซบุ๊กเป็นพื้นที่กลางในการสื่อสารแลกเปลี่ยนประเด็นสาธารณะ ซึ่งลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้เป็นรูปแบบของประชาธิปไตยแบบเปิดกว้าง ที่เน้นการเปิดพื้นที่สาธารณะในสังคม ให้เกิดข้อถกเถียงอย่างกว้างขวาง เพื่อสร้าง “บทสนทนาสาธารณะ”

(public discourse) และรูปแบบการสื่อสารในพื้นที่ดังกล่าวนี้ เป็นส่วนประกอบสำคัญประการหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ นอกจากนี้ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ยังมีลักษณะที่ไม่ใช่ชุมชนที่ปฏิสัมพันธ์แบบเห็นหน้าเห็นตากันแบบเก่า ไม่ใช่การรวมตัวกันในรูปของกลุ่ม องค์กร แต่เป็นการสื่อสาร รวมตัวกันในรูปของเครือข่าย โยงใยขบวนการ ซึ่งนับเป็นคุณลักษณะของเฟซบุ๊ก

ทั้งนี้หากจะกล่าวถึงพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ในความหมายของ เจอร์เก้นส์ ฮาเบอร์มาส ย่อมไม่ใช่การมองพื้นที่ในลักษณะที่แยกรัฐ กับประชาสังคม หรือแยกระหว่างเรื่องส่วนตัวกับสาธารณะออกจากกัน แต่อาณาบริเวณของพื้นที่สาธารณะได้ขยายตัวออกไปพร้อม ๆ กับการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว พื้นที่สาธารณะไม่ได้หมายถึง เฉพาะพื้นที่ทางกายภาพ แต่หมายรวมถึงประเด็นที่เป็นสาธารณะ และประเด็นที่เป็นสาธารณะนั้น ไม่ได้เฉพาะเจาะจงแค่ความเป็นรัฐ ชาติ การเมือง การปกครอง แต่ประเด็นสาธารณะมีความเป็นประเด็นส่วนตัวที่มีอาจแยกความเป็นส่วนตัว ออกจากสาธารณะได้ เช่น ประเด็นรสนิยมเรื่องเพศของคนในสังคม ที่ไม่ใช่เรื่องของส่วนบุคคล ในทำนองเดียวกันพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ แม้จะเป็นพื้นที่ส่วนตัวของเขา แต่ประเด็นที่สื่อสารนั้น ล้วนเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ พื้นที่นี้จึงไม่สามารถแยกระหว่างความเป็นส่วนตัว กับสาธารณะออกจากกันได้

เมื่อพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ได้สร้างบทสนทนาสาธารณะในพื้นที่ส่วนตัว เกิดการติดต่อสื่อสาร เพื่ออภิปรายถกเถียง แสดงออกทางความคิด และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองกันอย่างกว้างขวาง พื้นที่นี้จึงกลายเป็นพื้นที่ที่ผลักดันให้เกิดภาคประชาสังคมที่นำไปสู่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ที่ขับเคลื่อนในประเด็นทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นพื้นที่นี้จะผลักดันให้เกิดภาคประชาสังคมที่ตื่นตัว ที่นำไปสู่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ แต่สมบัติ ยังคงติดกรอบของอัตลักษณ์เสื้อแดงที่วางไว้ มากกว่าจะก้าวออกมาสร้างพื้นที่สาธารณะที่เป็นพื้นที่กลาง ซึ่งอาจจะยังไม่ใช่พื้นที่ที่เป็นคำตอบสำหรับสังคมทั้งหมด

“ผู้นำที่เลือกขาว หรือดำไปทางใดทางหนึ่ง ท้ายที่สุด จะยังไม่ใช่คำตอบของการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม เพราะเรายังไม่เปิดใจพอที่จะเรียนรู้ข้อมูล หรือวิธีคิดอีกชุดหนึ่งของคนฝั่งตรงข้าม ทำให้ไม่เกิดการช่วยกันหาทางออกให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งสมบัติควรตั้งคำถามกับตัวเองว่าต้องการเป็นแกนนำเสื้อแดง หรือต้องการเป็นคนหาทางออกให้สังคม หากจะหาทางออกให้สังคม ต้องเรียนรู้เรื่องการจัดการความขัดแย้ง และสันติวิธี” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2557)

4.1.8 สื่อกระแสหลัก และสื่อทางเลือก.

พื้นที่สาธารณะในปัจจุบันประกอบด้วยสื่อหลายประเภท ได้แก่ สื่อกระแสหลัก (mainstream media) หรือสื่อทางการในพื้นที่ของฝ่ายอำนาจรัฐ (official public sphere) ที่ครอบงำ การสื่อสารการเมือง และสื่อกระแสทางเลือก (alternative media) หรือสื่อที่ขบวนการเคลื่อนไหว ทางสังคมรูปแบบใหม่จัดทำขึ้นเพื่อสื่อสารภายในเครือข่ายและสื่อสารกับสาธารณะ (alternative public sphere)

เมื่อเทคโนโลยีเปิดพื้นที่การสื่อสารให้มีเพิ่มขึ้น ไม่ว่าใครก็สามารถใช้สื่อ เป็นเจ้าของสื่อ รวมถึงเลือกที่จะเปิดรับสื่อตามความสนใจ ความเชื่อ ทศนคติของตนเองได้ ทำให้บริบท ของการรับ-ส่งข่าวสารเปลี่ยนไป เมื่อการสื่อสารเปลี่ยน พฤติกรรมของคนก็เปลี่ยนไปด้วย การ ครอบงำสื่อ หรือควบคุมสื่อให้อยู่ในมือของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือผู้มีอำนาจในสังคมไม่อาจทำได้เหมือนที่ ผ่านมา ประชาชนสามารถเรียนรู้ รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อที่นอกเหนือจากสื่อกระแสหลัก รวมถึงเฟซบุ๊ก มีเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกให้ทุกคนสามารถส่งต่อข้อมูลข่าวสารได้ตามที่ต้องการ มีฟังก์ชันของ การตั้งกลุ่มเปิด ที่อนุญาตให้สมาชิกภายนอกกลุ่มเห็นข้อความ กับกลุ่มปิดที่สามารถสื่อสารกันได้ ภายในกลุ่มเท่านั้น อีกทั้งด้วยคุณลักษณะของสื่ออินเทอร์เน็ตที่ทำให้คนเข้าถึงได้กว้างขวางทั่วทุกมุม โลก และยากต่อการตรวจสอบ

4.1.8.1 สื่อเฟซบุ๊ก พื้นที่ปะทะสังสรรค์ระหว่างสื่อกระแสหลัก และสื่อ ทางเลือก

เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ เป็นพื้นที่ที่มีการปะทะสังสรรค์กันของ สื่อกระแสหลัก และสื่อทางเลือก อย่างเว็บไซต์ข่าว เว็บไซต์เฉพาะของคนเสื้อแดง เคเบิลทีวี ที่เป็น สถานีโทรทัศน์ของคนเสื้อแดงอย่าง Asia Update โดยมีพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ เป็นพื้นที่กลางในการ ทำหน้าที่เปิดประเด็นสาธารณะ กระจายข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหว เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษ กรรมฉบับสุดซอย ดังนั้นจึงนับได้ว่าในขณะที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ เป็นพื้นที่กระจายข้อมูล ข่าวสารให้สื่อ พร้อมกันนั้นพื้นที่นี้ก็ทำหน้าที่เป็นสื่อประเภทหนึ่งที่เขาไปปะทะสังสรรค์ร่วมกันกับ สื่อประเภทต่าง ๆ เป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้กับคนทั่วไป และสมาชิกเพจ ได้ใช้ติดตามข่าวสาร และ สื่อสารโต้ตอบกันทางความคิด

“ผมกำลังสื่อสารกับ Mass ไม่ได้สื่อสารกับปัจเจก เพราะการขยับกัน เพียงกลุ่มคนเล็ก ๆ จะขยับอะไรได้ไม่มาก เราต้องการสร้างกระแส ให้เกิดผลสั้นสะเทือน จึงใช้เฟซบุ๊ก เป็นข้อต่อในการให้สื่อมวลชนไปขยายต่อให้กับ mass (มวลชน: ผู้วิจัย) โดยเฉพาะยังเป็นสื่อ ต่างประเทศ ต้องให้ความสำคัญ เพราะเรื่องที่เราพูด จะไปสู่ประชาคมโลก” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 10 เมษายน 2557)

กล่าวได้ว่าสมบัติใช้เฟซบุ๊ก ซึ่งนับเป็นสื่อกระแสทางเลือก (alternative media) เป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อสื่อสารกับเครือข่าย และสื่อสารสู่สาธารณะ

“ในยุคนี้คนทำงานภาคประชาสังคมไม่ใช่เฟซบุ๊กไม่ได้ หรือไม่ใช่สื่อโซเชียลไม่ได้ เมื่อถึงจุดหนึ่ง คนที่ได้ประโยชน์จากโซเชียลมีเดียไม่ใช่นักธุรกิจ ไม่ใช่นักการเมือง แต่เป็นพวกรณรงค์ทางสังคม เพราะสิ่งนี้คือ สื่อของเราเอง ที่ไม่ต้องไปพึ่งสื่อหลัก เพียงแต่คนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจว่าจะเข้าไปใช้อย่างไร ถ้าทำงานรณรงค์ทางสังคม คุณต้องเปิดพื้นที่แบ่งปัน แล้วเปิดตัวเองให้เกิดการสื่อสาร อย่ายู่กันเองภายในกลุ่ม NGOs ด้วยกัน หากเรามีประเด็น มันจะมีคนตาม” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 21 พฤศจิกายน 2557)

4.1.8.2 สมบัติ ใช้เฟซบุ๊ก เป็นพื้นที่กระจายข้อมูลข่าวสาร

สมบัติ บุญงามอนงค์ ใช้เฟซบุ๊กในการสื่อสารภาพ และข้อความของตนเองออกไปสู่สมาชิกเพจ ทั้งคนเสื้อแดง และคนกลุ่มอื่น ๆ รวมถึงสื่อทางเลือก และสื่อมวลชน ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อประกาศแนวคิด จุดยืนของตนเอง ยกตัวอย่างเช่น สมบัติ ต้องการให้รัฐบาล และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับความสูญเสียที่เกิดขึ้นทางการเมือง ตระหนักถึงจริยธรรม การแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อประชาชน จึงโพสต์ข้อความ ประกอบภาพ

เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 โพสต์ข้อความ ประกอบภาพว่า

“ผมขอเรียกร้องจริยธรรมทางการเมือง ให้นายกยิ่งลักษณ์ และนายอภิสิทธิ์ ออกมาขอโทษประชาชน#ต้องขอโทษ #ยิ่งลักษณ์อภิสิทธิ์ใครจะขอโทษก่อน #10000UP”

4.1.8.3 พลังของโซเชียลมีเดีย กับอำนาจการสื่อสารในมือประชาชน

เมื่อสังคมเข้าสู่ยุคเทคโนโลยี 3.0 หรือ Semantic Web ซึ่งเป็นเทคโนโลยีหรือแนวความคิดที่จะเชื่อมโยงข้อมูลในเว็บไซด์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกันทั้งภายในเว็บไซด์ และเครือข่ายของโลก เป็นแนวคิดที่จะต้องทำให้เว็บไซด์เป็นฐานข้อมูล (Database) ของโลก และการหาข้อมูลที่

ต้องการก็สามารถทำได้ง่ายขึ้น ซึ่งเฟซบุ๊ก จัดอยู่ในประเภทเทคโนโลยี 3.0 ที่มอบพลังการเคลื่อนไหวทางสังคม เปิดพื้นที่ให้กับประชาชนสามารถขับเคลื่อนประเด็นของตนเองได้

“ยุค 3.0 ให้ที่ยืนอย่างอลังการกับสังคมประชาธิปไตย ในยุค 2.0 เราแสดงความคิดเห็นได้ แต่มีคนตั้งหัวเรื่องให้เรา ส่วนยุค 3.0 เราตั้งเรื่องเองได้เลย โซเชียลมีเดีย เข้ามาทำในสิ่งที่เว็บ 2.0 ทำไม่ได้ ให้พื้นที่เราได้แสดงออกอย่างเต็มที่ (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 21 พฤศจิกายน 2557)

นอกจากนี้ข้อความของสมบัติ ที่แสดงทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับอำนาจทางการสื่อสาร พลังของ Social Network ที่อยู่ในมือประชาชน ยกตัวอย่างเช่น

เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2556 โปสต์ข้อความว่า

“ความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยในยุค Social Network ก็ทำให้อัศวินกรเกิดความเสียหายได้มาก แต่ถ้าพลาดครั้งใหญ่ ชั่วโมงนี้โดนถล่มและแน่นอน #พายู3จุด0“

เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2556 โปสต์ข้อความว่า

“สงครามในยุค 1.0 และ 2.0 คุณรู้วาระบชนะใครแล้วเกมจบ สงครามในยุค 3.0 คุณทำลายหัวขบวนคนไหน ก็ไม่จบ มันเป็นแนวระนาบ ไม่ใช่แนวตั้ง”

ด้วยคุณลักษณะของเทคโนโลยี 3.0 ทำให้คนทั่วไปที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และเฟซบุ๊กได้ กลายเป็นเจ้าของสื่อ หรือเป็นผู้ผลิตสื่อได้เอง โดยไม่ต้องรอให้สื่อมวลชนมานำเสนอเรื่องของตนเอง สำหรับพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ ได้กลายเป็นพื้นที่ที่เปิดประเด็นที่เป็นกระแสทางการเมือง สำนักข่าวทั้งในประเทศ และต่างประเทศ สื่อทางเลือกเฉพาะกลุ่ม หรือคนทั่วไปที่สนใจประเด็นความเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดง ต้องติดตามข่าวสารจากเฟซบุ๊กสมบัติ บุญงามอนงค์

“เฟซบุ๊กเป็นตัวสื่อ จะวงกว้างแค่ไหน ก็ขึ้นอยู่กับเจ้าของเพจ ว่ามีคนติดตามเขาแค่ไหน เฟซบุ๊กเป็นแค่สื่อ แต่เอื้อให้คนได้เข้าถึงข่าวสารได้เท่าเทียมกัน ยิ่งเปิดเป็นสาธารณะยิ่งทำให้คนเห็นเยอะขึ้น สื่อสารที่เดียวกระจายทั่วโลก เฟซบุ๊กของสมบัติจะมีคนติดตามเยอะ สื่อก็ติดตามเยอะ คนทั่วไปก็เยอะ เราอาจจะไม่ได้ประชาธิปไตยจากการสื่อสาร เคลื่อนไหวผ่านเฟซบุ๊กหรอก แต่มันเอาไปขยายต่อได้อย่างกว้างขวาง” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2557)

“เฟซบุ๊กของสมบัติทำให้คนมีพื้นที่ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ และส่งเสียงไปถึงนานาชาติได้ การจัดกิจกรรมที่ราชประสงค์มีสื่อต่างชาติมาทำข่าวด้วย ตรงนี้สำคัญมาก มันสั้นสะเทือน ทำให้คนที่ผิดหวังกับเหตุการณ์สลายการชุมนุมปี 2553 เห็นทางออกทางอื่นที่ไม่ต้องใช้ความรุนแรง เป็นการระบายความกดดันของมวลชน นอกจากนี้การสื่อสารของสมบัติทำให้เห็น

ว่ามีสื่อแดงไม่พอใจ ซึ่งเป็นการแสดงออกที่พิสูจน์ว่าสื่อแดงมีหลักการ และไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับพวกเดียวกันเสมอไป อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้คนชนชั้นกลางได้มีส่วนร่วมมากขึ้น และเป็นกิจกรรมที่คนเอาไปใช้แสดงออกในพื้นที่อื่น ๆ ได้ด้วย” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2557)

โดยโพสต์บางข้อความของสมบัติ สามารถแสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการเมืองของสมบัติ ที่โพสต์ผ่านเฟซบุ๊ก ยกตัวอย่างเช่น

เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2556 โพสต์ข้อความว่า

“คุณชาย ศรีวิกรม์ เครือข่ายนักธุรกิจราชประสงค์ให้คนโทรมาคุยด้วย เรื่องกิจกรรม 10,000 UP วันที่ 10 พ.ย. นี้ ผมฝากคนประสานงานไปบอกคุณชายว่าผมขอภัยที่อาจมีกิจกรรมและกระทบกิจการแถวนี้บ้างแต่จะพยายามลดผลกระทบให้มากที่สุด และครั้งนี้จะเป็นครั้งสุดท้ายที่ผมจัดกิจกรรม ณ สถานที่แห่งนี้”

เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 โพสต์ข้อความว่า *เฮียสรยุทธ* แกเป็นแฟนรายการประชาชน 3.0 หรือเปล่าครับ พอผมถูกถอดจากรายการวันนี้แกเลยเชิญผมไปออกเรื่องเด่นเย็นนี้ แฟนคลับรายการประชาชน 3.0 ตามไปดูได้ที่ช่อง 3 นะครับ 17.20 น. 10,000 UP “ไม่ลืมขาดกร ทู่งสังหาร”

(หมายเหตุ: รายการเรื่องเด่น เย็นนี้” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3”

4.1.8.4 เฟซบุ๊กทำให้คนธรรมดา กลายเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง

นอกจากเทคโนโลยียุค 3.0 จะทำให้คนธรรมดาสามารถเป็นเจ้าของและผลิตสื่อ สร้างกระแสในการขับเคลื่อนประเด็นสาธารณะได้แล้ว ยังทำให้เกิดปรากฏการณ์คนธรรมดา กลายเป็นบุคคลสาธารณะที่มีชื่อเสียง ความเป็นคนมีชื่อเสียงไม่ได้ถูกจำกัดเฉพาะอภิสิทธิ์ชนที่มีสื่อมวลชนคอยรายงานข่าวประจำอีกต่อไป คนธรรมดาที่ไม่ใช่ดารา นักแสดง แต่อาจจะเป็นพ่อค้า เป็นนักวิชาการ เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นคนขับวินมอเตอร์ไซด์ กลายเป็นคนที่มีชื่อเสียงสำหรับคนเฉพาะกลุ่มที่สนใจในประเด็นเดียวกัน ดังที่ สมบัติ บุญงามอนงค์ กลายเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงกับคนสื่อแดง และกลุ่มคนที่มีความสนใจในประเด็นทางการเมือง และบุคคลที่มีชื่อเสียงเฉพาะประเด็นเหล่านี้ยังสามารถติดต่อสื่อสารโต้ตอบกับผ่านเฟซบุ๊ก ทำให้เกิดการสร้างกระแส การร่วมกิจกรรมทางสังคมผ่านเฟซบุ๊ก ส่งผลให้เกิดการยกระดับความสนใจในประเด็นต่อคนทั่วไปได้อีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น

วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2556 โพสต์ข้อความ พร้อมภาพประกอบว่า

“เสด็จพ่อสมศักดิ์เจียม จะเสด็จร้านแมคโดนัลด์พุงนี้ด้วย งานนี้มันส์”

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ถ้าพุงนี้ผมไปแล้วไม่ได้ แมค ฟรี ผมตาคุณนะเอา
2 minutes ago · Unlike · 9

วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2556 โปตส์ข้อความ พร้อมภาพประกอบว่า

“ชายชราท่านนี้คือ บุคคลแรกที่ได้รับแมคฟรีจากกิจกรรมวันอาทิตย์สีแดงที่ผ่านมามาตามคำของท่านได้Postไว้วันก่อน ยอดแจกแมคทั้งหมด 500 ชิ้น อาจมีบางท่านที่กิน 2 ชิ้น (ไม่ก็คน) แต่แน่ใจว่าไม่มีใครเอาซุกใส่กางเกงกลับบ้านแน่นอน และหลายท่านไปซื้อแมคกินเองส่วนตัวแล้วประเมินเมื่อวานนี้บุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 5-700 คนขอบคุณทุกท่านที่มาเข้าร่วมกิจกรรม และหวังว่าโอกาสหน้าจะได้มีโอกาสเลี้ยงแมคพวกท่าน 10,000 ชิ้นในเร็ว ๆ นี้”

วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 โปตส์ข้อความ พร้อมภาพประกอบว่า

“ก่อนถึงวันงาน ให้ทุกคนหาวิธีการอะไรทำนองนี้ อาจจะเขียนใส่ฝ่ามือ หรือ กระดาษ ฯลฯ คนละรูปแล้วลง Facebook กัน ปล.ขอบคุณ อ.ปวิณ ที่ส่งรูปนี้มาให้หลังไมค์ cc : Pavin Chachavalpongpun “

4.1.8.5 เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่สื่อสารวิพากษ์วิจารณ์สื่อมวลชน

ในพื้นที่การสื่อสารบนเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ นอกจากจะเป็นพื้นที่รายงานข่าวสาร กระจายข่าวสารความเคลื่อนไหวไปยังสื่อต่าง ๆ แล้ว ยังเปิดพื้นที่ในการ

วิพากษ์วิจารณ์บทบาทการทำหน้าที่สื่อมวลชนในสถานการณ์ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้าย อีกด้วย ตัวอย่างเช่น

วันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2556 โพสต์ข้อความ พร้อมภาพประกอบว่า

“ผมเป็นแฟนคลับการ์ตูน บัญชา/คามิน มานาน วัฒนธรรมการล้อเลียน
ทางการเมืองผมถือว่าเป็นศิลปะ ผมยอมให้ 1 ทีนะครับพี่ เกินกว่านี้คือย่ำกว่ากัน”

25/10/56

วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2556 โพสต์ข้อความว่า

“ถึง นสพ.แนวหน้า หัดมีจรรยาบรรณในการพาดหัวข่าวด้วย
เอาข้อความผมไปลงผมไม่ว่า แต่อย่าพาดหัวข่าวอุบาทว์
ผมกับหมอตูลย์ทำกันในรายการทีวี
และพวก Blue Sky มาทางคิวหน้าสภา
ผมไม่เคยหลบหมอตูลย์อยู่แล้ว จึงบอกว่ามันมาได้เลย จับไมค์กันคนละ
ชั่วโมง ผมจะพูดว่าทำไมถึงไม่ควรนิรโทษกรรมฆาตกร นี่ไม่ใช่การจับมือ แต่เป็นการทำตามคำมั่น
สัญญา

วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 โพสต์ข้อความว่า

“ตอน อภิสิทธิ์ เป็นนายกฯ แล้วส่งทหารมายังประชาชนตายคาถนน ใ้
หนังสือพิมพ์ฉบับนี้มันพาดหัวข่าวว่าอะไร ?”

ดังนั้นบทบาทเฟซบุ๊กของสมบัติ ในด้านการสื่อสาร จึงเป็นทั้งพื้นที่ข้อต่อ สำหรับกระจายข่าวสารให้สื่อมวลชน สื่อทางเลือก และคนทั่วไปที่มีความสนใจในประเด็นการเมือง และยังเป็นพื้นที่สำหรับสื่อสารประเด็นสาธารณะ สร้างบรรยากาศแห่งการถกเถียง โต้แย้ง อภิปราย ในประเด็น พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ในขณะเดียวกัน เมื่อพื้นที่เฟซบุ๊กเป็นที่สนใจมากพอ จะกลายเป็น พื้นที่ที่สามารถวิพากษ์วิจารณ์บทบาทการทำงานของสื่อมวลชนต่อประเด็นทางการเมืองอีกด้วย

4.1.8.6 เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่สื่อภาคประชาสังคมที่สามารถกำหนดวาระข่าวสาร ในสื่อกระแสหลัก

การเปิดประเด็นในเฟซบุ๊กของสมบัติ ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ ภาพรวม เฟซบุ๊กกลายเป็นสื่อภาคประชาสังคมที่สามารถกำหนดวาระข่าวสารให้เข้าไปอยู่ในสื่อ กระแสหลัก เกิดการเชื่อมโยงพื้นที่การขับเคลื่อนจากพื้นที่ออนไลน์ สู่อการขับเคลื่อนบนท้องถนน และการแสดงพลังนั้น ส่งผลไปถึงรัฐบาล ให้ทบทวนการผลักดัน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้าย

“เฟซบุ๊กทำให้คนต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมมีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยน ที่สำคัญคือ ดึงคนให้ออกมาแสดงความเห็นในเฟซบุ๊ก และต่อเนื่องไปจนถึงแสดงออกจุกๆบนท้อง ถนนได้จริง ไม่ใช่แค่แค่คนเล่นบอร์ด และแสดงพลังให้รัฐบาลเห็นว่ามีคนเหล่านี้ที่อยู่จริง ไม่ใช่เห็นว่าเป็นเสื้อแดงแล้ว จะยอมทำเพื่ออะไรก็ได้ อย่างการทำกิจกรรม ต่อมา กปปส. ก็หยิบเอาไปใช้ เช่น ถ่ายรูปบน Social กปปส. ทำสติ๊กเกอร์แจก 3,000,000 อัน พิสูจน์ว่าที่สิ่งสมบัติทำ มันสามารถเอาไป ขยายใน Social ขนาดใหญ่ได้เลย หยิบโมเดลนี้ไปใช้ได้เลย” (กลุ่มผู้เห็นด้วย และมีส่วนร่วม แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2557)

“เฟซบุ๊กเป็นช่องทางที่ทำให้สมบัติขยับเรื่องนี้ได้อย่างมีรูปขบวน การ เคลื่อนไหวโดยไม่สื่อสารเลยจะไม่มีพลัง แต่เฟซบุ๊กทำให้คนรู้ข่าวสารและเกิดพลังรวมทั้งเฟซบุ๊กของ สมบัติทำให้รัฐบาลต้องถูกคิดในเรื่องนี้ว่าจะเดินหน้าต่อ หรือจะหยุด เพราะฉะนั้นเฟซบุ๊กนี้เป็นกลไก หนึ่งที่ทำให้เกิดผลสะท้อนถึงรัฐบาล มนวกกับเมื่อสื่อก็เข้ามาเป็นอีกหนึ่งกลไกด้วย และการที่มีคน เข้ามาดูเฟซบุ๊ก สื่อเข้ามาดูเฟซบุ๊กก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และส่วนใหญ่ก็มีกิจกรรม มีการสื่อสาร ต่อเนื่อง คนก็เฝ้าดูต่อว่าสมบัติจะเอาอย่างไรต่อ คนดูที่หมายถึง เหล่านี้ก็ได้มีแต่รัฐบาล แต่ยังมีสื่อ มีฝ่ายตรงข้ามด้วย เพราะพื้นที่นี้มีพลัง สมบัติเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้เกิดความชอบธรรมมากขึ้น เป็นรูปแบบที่เป็นกลางมากกว่า กปปส. หรือรัฐบาล” (กลุ่มผู้เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2557)

“เฟซบุ๊กมีพลัง สมบัติใช้เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่สาธารณะ และพื้นที่สาธารณะ นี้ สมบัติสามารถใช้กำหนดวาระข่าวสารของตนเองได้ จนกระทั่งสื่อมวลชนต้องนำเสนอข่าวตามเขา เพราะต้องเข้าใจว่าพื้นที่สาธารณะมันสร้างบทสนทนาสาธารณะ และมันสามารถกำหนดวาระการ สื่อสารของภาคประชาสังคมขึ้นมาได้ กล่าวโดยสรุปแล้ว พื้นที่สาธารณะของสมบัติ ได้สร้างบท

สนทนาที่แตกต่างหลากหลาย ทั้งเห็นด้วย เห็นต่าง ยิ่งในบางจังหวัดทางการเมือง เช่น ช่วงเหตุการณ์ พ.ร.บ.นิรโทษกรรม สมบัติ ได้มีกิจกรรมทางการเมือง สามารถสื่อสารวาระทางสังคมและประเด็นของตัวเองได้ จนไปมีผลต่อการกำหนดวาระการสื่อสารของสื่อมวลชน และไปสร้างผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง ทำให้ พ.ร.บ.นิรโทษกรรมนี้กลายเป็นที่ไม่ยอมรับ” (กลุ่มผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2557)

4.2 การใช้เฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ในการขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

ผู้วิจัยศึกษาการใช้เฟซบุ๊ก โดยวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารของสมบัติ บุญงามอนงค์ ซึ่งเกิดจากสมรรถนะทางการสื่อสาร ประกอบกับแนวคิดการสื่อสารด้วยภาพ (Visual Communication) และแนวคิดการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยในช่วงเหตุการณ์ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับ สุธชอย เฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ได้โพสต์ข้อความในประเด็นดังกล่าว 372 ข้อความ มีภาพประกอบข้อความ 64 ภาพ แบ่งเป็นภาพที่โพสต์เอง 32 ภาพ และภาพที่แชร์มาจากเพจอื่นอีก 30 ภาพ นอกจากนี้มีการจัดทำเป็นอัลบั้มที่รวบรวมภาพจากสมาชิกเพจ ที่เข้ามามีส่วนร่วมสร้างสรรค์ภาพสำหรับรณรงค์กิจกรรม 10,000 UP เราไม่ลืมอีก 10 ภาพ

การโพสต์ในช่วงเวลาดังกล่าว ยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแชร์ลิงค์ข่าวจากทั้งสื่อกระแสหลัก สื่อเคเบิลทีวี สื่อเว็บไซต์ สื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อที่ผลิตขึ้นเองที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมอีก 37 โพสต์ ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยพบประเด็นที่สามารถจำแนกได้ดังนี้

4.2.1 สมรรถนะทางการสื่อสาร ของสมบัติ บุญงามอนงค์

เป็นความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในการสื่อสารเฉพาะบุคคล ซึ่งผู้วิจัยจำแนกได้เป็น 6 ทักษะดังนี้

4.2.1.1 ทักษะการวิเคราะห์ผู้รับสาร

แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้รับสารในระดับปัจเจก และการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้รับสารในระดับสังคม

ในระดับปัจเจก สมบัติ บุญงามอนงค์ มีมุมมองว่า การเคลื่อนไหวทางการเมือง จำเป็นต้องมีการกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคลิกของผู้ทำกิจกรรม โดยสมบัติเลือกแสดงออกทางการเมืองในรูปแบบที่เป็นตัวเอง ซึ่งเป็นคนชนชั้นกลาง อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จึงออกแบบกิจกรรมให้เหมาะกับวิถีชีวิตคนกรุงเทพฯ ที่จำเป็นต้องเดินทางได้สะดวก จัดกิจกรรมในวันหยุด ช่วงเวลาไม่เข้าเกินไป เพื่อให้คนส่วนใหญ่มาเข้าร่วมได้ การแสดงออกต้องไม่ยึดเชื้อ หรือ

นำไปสู่สถานการณ์ที่ทำให้เกิดความรุนแรง แต่ต้องมีพลัง ใช้พื้นที่ที่มีสัญลักษณ์ มีความหมาย มีพื้นที่ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมได้ง่าย เข้าถึงกิจกรรมการแสดงออกได้ง่าย ที่สำคัญประเด็นต้องแหลมคม เน้นสนุก สร้างสรรค์ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้ กลายเป็นที่มาของกิจกรรม “วันอาทิตย์สีแดง” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากเหตุสลายการชุมนุมปี 2553 ในช่วงกลุ่มสีแดงตกอยู่ในอารมณ์โกรธแค้น ชุ่นเคือง และเสียขวัญ กิจกรรมดังกล่าวได้สร้างบรรยากาศที่ดีให้กับกลุ่มคนสีแดง ทำให้สมบัติเป็นที่รู้จักของสังคม และเป็นรูปแบบกิจกรรมที่เป็นแนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมืองของสมบัติมาโดยตลอด รวมถึงการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมด้วย

“การเคลื่อนไหวที่เป็นเรื่องซีเรียสมาก ๆ กับการเคลื่อนไหวแบบให้สนุก แบบไหวเวิร์คกว่ากัน? ความจริงแล้วใช้ได้ทั้งสองแบบ ถ้าคุณต้องการใช้ความกลัว คุณจะต้องทำให้ซีเรียส จริงจัง จึงมีการฆ่าป่าคอกออกสื่อ มีพระเผาตัวเอง กลุ่มว่าแดงมีวัฒนธรรมแล้วฆ่าตัดคอ ทำให้คนไม่กล้ายุ่ง ทั้งที่เป็นชนกลุ่มเล็กมาก แต่การเคลื่อนไหวของกลุ่มวันอาทิตย์สีแดงไม่จำเป็นต้องใช้ความกลัว ประเด็นคือ ต้องทำลายความกลัวเพื่อให้คนออกมาร่วม ดังนั้นต้องใช้ความตลก แล้วใช้สัญลักษณ์ เรื่องตลกเป็นเรื่องที่ต้องใช้ในทางการเมืองที่ขาดไม่ได้ สิ่งนี้เป็นโซเชียล เป็นการเปิดการแสดง แม้แต่ใน FB นั่นก็เป็นวรรณกรรม” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 21 พฤศจิกายน 2557)

ในระดับสังคม สมบัติ วิเคราะห์สถานการณ์ว่า สังคมไทย ยังไม่ใช่สังคมที่ถูกกดทับจนถึงระดับที่ประชาชนรู้สึกอึดอัด เคร่งเครียด ยังไม่รุนแรงเหมือนอาหรับสปริงส์ การแสดงสัญลักษณ์ชูสามนิ้วของคนไทยแค่ต้องการมีที่ยืน ต้องการแสดงสิทธิของตนเอง แต่ไม่ได้ต้องการโค่นล้มใคร

“ต้องเข้าใจก่อนว่าสังคมไทยเป็นสังคมละครหลังข่าว เราดูละครตอนค่ำ แล้วเอาละครมาพูดถึงในเช้าวันต่อมา สิ่งนี้อยู่ในสายเลือดคนไทย สังคมต้องมีวัตถุประสงค์ในการคุยกัน และสังคมไทยใช้ละครหลังข่าวเป็นวัตถุประสงค์ในการคุยกัน เมื่อต้องเจอกัน และสิ่งไหนที่คนเอามาคุยกัน สิ่งนั้นคือ ข่าว เพราะฉะนั้น เราจะเขียนอะไร สื่อสารอะไร ต้องมีลักษณะคล้ายละครหลังข่าว สองสิ่งนี้สัมพันธ์กันระหว่างการดูข่าวจากโต๊ะสภาจากแพกับการดูละครหลังข่าว รวมถึงหากคุณจะรณรงค์ประเด็นอะไร คุณต้องมีคู่มือ แล้วคุณต้องใช้สื่อตรงข้าม จำเป็นต้องหาคู่มือ อย่าทำรณรงค์โดยไม่มีคู่มือ เพราะสังคมไทยเป็นสังคมตราหน้า ต้องมีตัวละครใหม่ ๆ เข้ามา เรื่อย ๆ” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 21 พฤศจิกายน 2557)

4.2.1.2 ทักษะการละคร

รากฐานการทำงานสื่อสารสังคม หรือการทำงานเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมของสมบัติ บุญงามอนงค์ มาจากงานละคร โดยเริ่มอาสาสมัครละครเพื่อการพัฒนาเยาวชน ของกลุ่มสี่ชาวบ้าน หรือกลุ่มมะขามป้อม เมื่อปี เมื่อ พ.ศ. 2531 (ที่มา: เว็บไซต์มูลนิธิกระเจา) ทำให้รูปแบบการสื่อสารของสมบัติ มีมุมมองของการละคร มีตัวละคร มีการดำเนินเรื่อง มีประเด็นตราหน้า

แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนไป ปรากฏการณ์สื่ออินเทอร์เน็ตที่เข้ามาในสังคม ทำให้รูปแบบการสื่อสารของสังคมเปลี่ยนไป เทคโนโลยี 3.0 เปิดพื้นที่ให้กับคนทั่วไปได้เป็นเจ้าของสื่อ เฟซบุ๊กมีบทบาทในการแสดงออกทางความคิดของบุคคล สมบัติ ได้เปรียบเปรยว่าพื้นที่เฟซบุ๊ก เป็นเสมือนฉากหน้าของโรงละคร “เรากำหนดคาแรคเตอร์ของเรา ตรงนี้ต้องถือเป็นตัวละคร เราต้องกำหนดบทบาทให้ได้” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 21 พฤศจิกายน 2557)

จากทักษะด้านการละคร สมบัติ บุญงามอนงค์ วางบทบาทของตนเองเป็นคนธรรมดาทั่วไปที่ตื่นตัวในประเด็นสังคม การเมือง สื่อสารพูดคุยบนพื้นฐานของเหตุผล มีบุคลิก กึ่งวิชาการ ที่สนุก ตลก มีอารมณ์ขัน และเป็นผู้ที่จุดประกายความคิดสร้างสรรค์ ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง

“ผมวางภาพตัวเองเป็นคนที่ไม่ซีเรียส จริงจังแต่ไม่ซีเรียส เป็นคนมีอารมณ์ขัน ความตลกของผม เพื่อต้องการทำลายความจริงจังของตัวเองลง เรื่องที่เป็นการเมืองไม่มีใครเขียนให้ซ้ำ แต่ผมว่ามันสนุกกว่า แล้วตัวเองก็ชอบด้วย การเขียนซ้ำ ๆ เป็นเรื่องที่สนุกแล้วคนก็ชอบอ่าน แล้วเราก็รู้สึกว่าจะให้บริการผู้อ่านด้วยอารมณ์ขัน” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

4.2.1.3 ทักษะการจับประเด็น

สมบัติมีวิธีการเลือกจับประเด็นที่แหลมคม โดยการจับประเด็นที่ดีนั้นมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารอย่างรอบด้าน การฟังความคิดเห็นจากคนรอบข้าง และการรู้จักตั้งคำถามกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้ประเด็นที่หยิบยกขึ้นมาสื่อสารจำเป็นต้องมีความสดใหม่ หรือกำลังอยู่ในกระแส เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของคนในสังคม

จากนั้นเมื่อได้ประเด็นมาแล้ว จึงเป็นเรื่องของการนำประเด็นนั้นมาเปิดอภิปราย ถกแถลงในกลุ่มคนทำงาน หรือในเครือข่ายสังคมออนไลน์ การถกเถียงกันจะนำไปสู่สิ่งที่สมบัติ นิยามว่าเป็นการ “เหลาประเด็นให้แหลมคม” จากนั้น จึงยกประเด็นนั้น ๆ ขึ้นมาใช้ หรือนำมาเขียน เรียบเรียง หรือ ทำกิจกรรมสื่อสารรณรงค์

4.2.1.4 ทักษะการเขียน

สมบัติ บุญงามอนงค์ มีทักษะการสื่อสารในด้านเขียนมากกว่าการสื่อสารด้วยภาพ ดังนั้น เพลงเฟซบุ๊กของสมบัติ จึงเน้นการสร้าง “วาทกรรม” โดยให้ภาพเป็นเพียงส่วนประกอบ

เนื่องจากข้อจำกัดด้านการออกแบบ และใช้โปรแกรมกราฟิก ทำให้ไม่สามารถผลิตภาพกราฟิก หรือตกแต่งภาพสำหรับสื่อความหมายได้เอง ทำให้สมบัติ ให้นำหนักกับการสื่อสารด้วย “ข้อความ” หรือ “วาทกรรม” ซึ่งถือเป็นจุดแข็ง มากกว่าใช้ “ภาพ” แต่มีแนวคิดที่ให้ความสำคัญของการใช้ภาพประกอบการสื่อสาร โดยภาพส่วนใหญ่ของสมบัติ นั้น มีที่มาจากการ์ตูน ภาพจากเพจอื่น จากเพื่อนสมาชิกในเพจผลิตให้ และจากการดาวน์โหลดภาพจากอินเทอร์เน็ต

“ผมก็จะเลือกภาพที่ไปดาวนโหลตมาแล้วก็เอามาเล่น บางภาพเพื่อนก็ช่วยทำให้ ช่วงไหนที่มีกระแสอะไรแรง ๆ ก็จะมีคนทำภาพส่งมาให้ช่วยแชร์ทางกล่องข้อความ เรื่องการเลือกรูปภาพ เป็นการเลือกเพื่อขับประเด็นที่น่าเสนอ แต่สิ่งที่คิดว่าผมเด่นเลยก็คือ ถ้อยคำหรือการเล่าเรื่อง ส่วนรูปภาพจะเป็นตัวเสริม” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

แกนหลักเรื่องการสื่อสารของสมบัติ คือ การเขียนเรียบเรียง สมบัติอธิบายว่า การเขียนเป็นงานศิลปะอย่างหนึ่ง โดยขยายความว่า “ผมฝึกเขียนจนกลายเป็นสไตล์ของตัวเอง หากเขียนไปถึงจุดหนึ่ง เราจะสามารถหาคำ หรือภาษามาใช้เพื่ออธิบายเรื่อง ๆ หนึ่งได้อย่างเป็นธรรมชาติ เวลาเราสนุกกับการเขียน คนอ่านจะมีความรู้สึกเหมือน ตัวหนังสือของเรากำลังเต้นระบำ และตอนที่ผมเขียน ก็รู้สึกว่ามันกำลังเต้นระบำจริง ๆ” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

จากทักษะด้านการเขียน ทำให้ขั้นตอนการสื่อสารของสมบัติ เริ่มต้นที่การคิด “วาทกรรม” โดยเลือกจากประเด็น จากนั้นจึงหาภาพที่เข้ากับวาทกรรม ภาพที่มีความหมายกับวาทกรรมที่แหลมคมจะนำไปสู่การแชร์ในโลกโซเชียลมีเดีย

“เพจผมไม่ได้ใช้ภาพเล่าเรื่องเหมือนเพจอื่น เพียงแค่เอารูปภาพมาเป็นแคมเปญให้คนมาเข้าร่วมเท่านั้น อย่างเช่นคำรูปที่มีคำว่า “เนกซ์สเตชัน” (Next Station) ก็คือ จะรวมคนไปที่ราชประสงค์ และแถวนั้นมีรถไฟ เราก็ใช้คำว่า “เนกซ์สเตชัน” ในการเจอกัน สเต็ปต่อไปที่เราจะทำการเคลื่อนไหว เราก็จะต้องนึกว่าวาทกรรมที่เราจะต้องเอามาใช้เป็นเรื่องอะไร ดังนั้นในการคิดข้อความในแต่ละครั้งเราจะต้องคิดเรื่องวาทกรรมก่อน หากอ่านข้อความในเฟซบุ๊กของผม ก็จะเห็นว่าผมจะมีคำที่มันแสบ ๆ มีวรรคทองในภาษาที่เขียนในสเตตัส นั่นคือ แก่นของมัน รูปภาพเป็นแค่ตัวเสริม เช่นคำว่า “เนกซ์สเตชัน” นั่นก็คือ การนัดพบครั้งต่อไป ในความเข้าใจของมันคือ คำว่า “ชุมนุม” แต่ในขณะที่ผมก็ไม่ได้ใช้คำว่าชุมนุมเลย แต่เลี่ยงไปใช้ภาษาอื่น” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

ภาพสำหรับจัดทำแคมเปญ โดยใช้วาทกรรมว่า “Next Station”

4.2.1.5 ทักษะการใช้ภาพ

ในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ แม้จะให้ความสำคัญของการสื่อสารด้วยข้อความเป็นหลัก แต่สมบัติ มีการใช้รูปภาพเป็นส่วนประกอบของการเขียนอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถสรุปที่มาของรูปภาพในเฟซบุ๊กของสมบัติได้ว่า มีทั้งมาจากภาพที่ตั้งใจถ่ายขึ้นเอง ภาพที่จัดทำขึ้นจากอาสาสมัคร หรือกลุ่มคนที่มีจุดยืนเดียวกัน ภาพจากสื่อมวลชน ภาพที่นำมาจากลิงค์ต่าง ๆ ในเฟซบุ๊ก และภาพที่สมบัติค้นหาและดาวน์โหลดจากอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้การใช้ภาพของสมบัติ มีเป้าหมายที่สามารถจำแนกได้ 4 แนวทาง ดังนี้

(1) ใช้เพื่อสื่อสารรณรงค์ แจ้งข่าวกิจกรรม และสร้างกระแสให้กับประเด็นที่กำลังสื่อสาร โดยการใช้ภาพในจุดประสงค์ดังกล่าวนี้ มีรูปแบบที่แสดงสัญลักษณ์ ยกตัวอย่างเช่น

ภาพประกอบข้อความวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

“หมิ่น ยืนย่น cr Pruay Salty Head — กับ โสมาวดี คงพัฒน์ยืน”

ในภาพข้างต้น เป็นการสร้างภาพกราฟิก ที่ใช้วงกลมสีแดง เป็นสัญลักษณ์ของคนเสื้อแดง พร้อมกับระบุข้อความเป็นวาทกรรม “10,000 ยืนย่น ไม่ set zero ไม่หมาง ไม่สุดซอย” เพื่อเป็นการประกาศจุดยืนของกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

บางภาพที่สมบัติโพสต์ เป็นภาพกราฟิก ประกอบภาพจริงที่จัดฉากถ่ายขึ้น เพื่อให้ได้ภาพตามอารมณ์ที่ต้องการ คือ จริงจัง แต่แฝงด้วยอารมณ์ขัน โดยนำมาประกอบข้อความเชิญชวนให้คนเข้าร่วมกิจกรรม ดังตัวอย่างเช่น

สมบัติ แשרรูปภาพของเพื่อนสมาชิกเพจ ประกอบข้อความ วันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2556

“Return ไม่ใช่จุดเปลี่ยน แต่เป็นการกลับมายังจุดยืนเดิม แล้วพบกัน”

ภาพข้างต้น เป็นภาพสมบัติใช้สีดำทาหน้า และทำหน้าตาขึงขัง พร้อมต่อสู้ มือกำหมัดชูขึ้น อีกมือทำท่าถือไม้ และใส่เสื้อแดง ที่ติดเข็มกลัด “I am red” เป็นสัญลักษณ์ สื่อถึงอารมณ์เตรียมพร้อมที่จะต่อสู้แบบจริงจัง ในขณะที่เดียวกันก็แฝงอารมณ์ขันในลักษณะล้อเลียน กับบุคลิกตัวจริงของสมบัติ ที่นิ่งเงียบมากกว่า ในภาพที่แสดงท่าทีฮึกเหิมเกินธรรมชาติที่เกิดขึ้นจริง โดยเป็นภาพประกอบข้อความเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรม “วันอาทิตย์สีแดง Return”

บางภาพในการสื่อสารณรงค์ของสมบัติ มีลักษณะสร้างกระแสกับคนดัง เพื่อเชิญชวนให้คนเข้าร่วม ดังเช่นคำอธิบายว่า “ตอนนั้นภาพถ่ายคู่กับสรยุทธสำคัญสำหรับการเคลื่อนไหว เพราะต้องการใช้เป็นกระแส ก็เลยต้องเอาภาพนั้นมา แต่ไม่ใช่ว่าจะเอาภาพถ่ายกับคนดังมาใช้ทุกภาพ ที่ทำณรงค์ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ จังหวะเวลา ผมเคยถ่ายรูปกับยิ่งลักษณ์ กับทักษิณ มีภาพส่วนตัวด้วยนะแต่ไม่เคยเอามาลง เพราะคิดว่าไม่จำเป็น สองคนนี้มีคนไปถ่ายและเอามาลงเยอะแล้ว เลยไม่อยากเหมือนคนอื่น แต่การถ่ายกับสรยุทธนั้นผมตั้งใจ เพราะตอนนั้นอยู่ในช่วงณรงค์ แคมเปญอยู่ และจังหวะกำลังได้ ผมไปออกรายการของเขา และพูดเรื่องกิจกรรมรณรงค์นี้ด้วยพอดี” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

ภาพประกอบข้อความวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

แฝดผู้พี่ ได้เจอกันสักที

(2) ใช้เพื่อสื่อสารอธิบายความคิด

จุดยืน ข้อเท็จจริง และเหตุการณ์ทางการเมืองที่เป็นที่มาของจุดยืน แนวความคิดที่เกิดขึ้นกับตนเอง โดยมีทั้งการนำเสนอในรูปแบบการสร้างกราฟฟิก ชับเน้นคำพูด หรือ คำคมในลักษณะวาทกรรม พร้อมภาพเจ้าของวาทกรรม ดังตัวอย่างเช่น

สมบัติ เปลี่ยนรูปภาพหน้าปก วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2556

ภาพตัวอย่างข้างต้น เป็นการนำข้อความจากบล็อกของศาสตราจารย์ พิเศษ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในลักษณะคำคม เพื่อตอกย้ำ จุดยืน ไม่นิรโทษกรรมแบบเหมาแข่ง ซึ่งในกรณีนี้การโพสต์ภาพดังกล่าวของสมบัติ เพื่อแสดงให้เห็นว่า ไม่ใช่แค่สมบัติเท่านั้นที่ไม่เห็นด้วยกับ พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดซอย แต่แม้กระทั่งนักวิชาการที่มีความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์การเมือง และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ก็ไม่เห็นด้วยเช่นกัน และเป็นการไม่เห็นด้วยที่ประกอบเหตุผลตามข้อความที่ระบุไว้ในภาพ

อีกตัวอย่างการโพสต์ภาพกราฟฟิก นำเสนอ “วาทกรรม” หรือ “คำคม” เป็นรูปภาพที่เพื่อนสมาชิกในเฟซบุ๊กทำขึ้นมาให้สมบัติโพสต์ ซึ่งวาทกรรมนี้เป็นคำพูดของสมบัติ ที่พูดในระหว่างออกอากาศรายการ “คม ชัด ลึก” เนชั่นทีวี ในตอน “นิรโทษกรรม เหมาแข่ง เรียกแขก” ร่วมกับ ผศ.นพ.ตุลย์ สิทธิสมวงศ์ อาจารย์ประจำคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในประเด็นจุดยืนการต่อต้านนิรโทษกรรมของคนเสื้อแดง กับกลุ่ม กปปส.

สมบัติ แชรร์รูปภาพของเพื่อนสมาชิกเพจ ประกอบข้อความ วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

“เก็บตกจากคมชัดลึก”

บางภาพประกอบข้อความของสมบัติ เป็นการตัดภาพมาจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อยืนยันข้อเท็จจริงของข้อมูล ดังเช่น การตัดภาพข้อความในกฎหมายรัฐธรรมนูญมาตรา 309 เพื่อนำมายืนยันให้เห็นรายละเอียดข้อมูลที่กำลังเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ในขณะนั้น ยกตัวอย่างเช่น

ภาพประกอบข้อความ วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

“มีผู้กล่าวว่า การนิรโทษกรรมที่ถูกต้อง มันต้องอันนี้ครับ ม.309 บรรจุอยู่ในรัฐธรรมนูญแท้ ๆ ทำไมไม่แหกตาไปดูกันบ้าง (อันนี้หมายถึง พวกค้านทุกฝ่ายนะฮะ) “

มาตรา ๓๐๘ บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๘ ว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าวไม่ว่าก่อนหรือหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้

การใช้ภาพของสมบัติ บางครั้งใช้วิธีตัดภาพข้อความของสมาชิกในเพจที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นมาโพสต์ประกอบข้อความ เพื่อแสดงความคิดเห็นตอบโต้ หรืออธิบายจุดยืนของตนเอง ดังตัวอย่างเช่น

ภาพประกอบข้อความวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2556

“ผมพูดอีกครั้ง จุดยืนผมเหมือนเดิมตั้งแต่ไปผูกผ้าแดง 3 ปีก่อน ไม่ได้เพิ่งมาเปลี่ยนไม่กี่วันนี้เหมือนคุณ ผมทำแบบคุณไม่ได้ผมผิวดังนั้นหรือ? ใช้อวัยวะที่อยู่ในหัวเยอะ ๆ หน่อย ตรรกะอัลลีย์ อ่านแล้วป่วย”

บก ลายจุด คุณกำลังมีความเห็นตรงกับฆาตกร คือ ตำนแหมาแข่ง เหมือน มาร์ค เทอิก นำฮาคริบ ที่ฆาตกร กับ เหือ มาเห็น ตรงกัน ผมชื่นชมคุณตอนแต่งชุดเอสกีโม ตำน มือบแชแข็ง แต่ตอนนี้ คุณ กำลังตกเป็นเครื่องมือของฆาตกร100ศพ อย่างไม่รู้ตัว คุณใจร้อนไป เอาความแค้นมาบังตา คิดสักนิดสิ ทำไม ปชป ไม่รับนิรโทษ มันอยากให้อหิวหน้ามันถูกประหารหรือ เพราะมันรู้ว่ามันรอดในหมากกลคืนๆ ทำไมดูไม่ออก ตกเป็นเครื่องมือมันจนได้

3 hours ago · Like · 1

นอกจากนี้การอธิบายจุดยืนของสมบัติ หลายภาพมีรูปแบบการใช้ภาพที่สามารถบ่งบอกถึงสัญลักษณ์ หรืออัตลักษณ์ ตัวตนของกลุ่ม เป็นการใช้ภาพเน้นย้ำให้ข้อความที่อธิบายถึงจุดยืน มีอารมณ์หนักแน่น จริงจัง

ภาพประกอบข้อความวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

“จน ถึงคุณทักษิณ และ พรรคเพื่อไทย” ผมไม่สามารถกล่าวแสดงความยินดีกับคุณทักษิณได้แต่อยากให้กำลังใจคุณทักษิณทำสิ่งที่ยากลำบากนี้ให้สำเร็จและเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติมากที่สุด แม้ผมจะไม่เห็นด้วยกับการกระทำครั้งนี้ และมองไม่เห็นประโยชน์รวมถึงความเป็นไปได้ในการนำประเทศชาติกลับสู่ความสงบสุขดังที่คุณทักษิณกล่าว แต่ผมตระหนักอยู่เสมอว่าสิ่งที่ผมเห็นเบื้องหน้าในขณะนี้นั้นไม่ใช่สิ่งที่คุณทักษิณมองไม่ออก นี่คือ สิ่งที่คุณทักษิณ และพท.ได้คำนวณอย่างถี่ถ้วนแล้วว่าจะต้องเผชิญกับต้นทุนและความเสียหายมากน้อยเพียงใด แต่นั่นไม่ทำให้ความมุ่งมั่นที่จะผลักดัน พ.ร.บ. นิรโทษกรรมฉบับสุดซอยนี้หยุดลง นั้นเพราะคุณเห็นว่านี่คือ หนทางเดียวและไม่มีทางเลือกอื่นแล้วจึงยืนยันเช่นนั้นภาพรวมที่ผมเห็นและที่คุณทักษิณเห็นไม่เท่ากัน และอาจให้ความสำคัญต่อสิ่งเหล่านั้นแตกต่างกัน ต่อจากนี้พรรคเพื่อไทยและคุณทักษิณซึ่งเป็นคนตัดสินใจเรื่องนี้ต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น และต้องประคับประคองสถานการณ์บ้านเมืองให้ไปถึงการลดความขัดแย้งและการเริ่มต้นใหม่ดังที่ได้ประกาศไว้ให้จงได้ หรือไม่ว่าจะใกล้เคียง ไม่ต้องหวังว่าสื่อแดงที่เห็นต่างจะล้มรัฐบาลที่เราเลือกมากับมือ แต่ก็ไม่มีหลักประกันหรือข้อผูกพันใด ๆ ที่พวกเราจะต้องเลือกคุณเป็นรัฐบาลในทุกครั้งไป บก.ลายจุดแดงเพื่อประชาธิปไตย — กับ Samunchon Chonsamun และ Suthep Wannaprasart

จากภาพข้างต้น เป็นภาพล้อเลียนเชิงสัญลักษณ์ที่สมบัติ เอากลับมาโพสต์อีกครั้ง เพื่อตอกย้ำไม่ให้ลืมเหตุสลายการชุมนุมปี 2553 ที่ทำให้คนเสื้อแดงบาดเจ็บล้มตาย และหลังจากนั้นมีการออกแคมเปญ “Together We Can” โดยกรุงเทพมหานคร เพื่อทำความสะอาดกรุงเทพฯ ร่วมกันอย่างเร่งด่วน จนกระทั่งมีกลุ่มคนเสื้อแดงออกมาตั้งคำถามว่าการทำความสะอาदनั้น มีจุดประสงค์ เพื่อทำลายหลักฐานผู้กระทำผิดตัวจริงหรือไม่ และภาพนี้เป็นภาพที่ใช้ล้อเลียนภาพโลโก้แคมเปญดังกล่าว ซึ่งมีลักษณะภาพดังนี้

“ภาพนี้เกิดมาในตอนที่มี together we care ผมล้อเลียนเขา ไปดูรูปประกอบได้เลย font (ตัวหนังสือ) ทั้งหลาย สไตส์ เพราะว่าภาครัฐใช้แคมเปญนี้ ผมก็จะมีแคมเปญของผมออกมา ในพฤษภาคมปี 53 เพื่อที่จะสร้างพื้นที่ยื่นขึ้นมา” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

สมบัติ มีการใช้ภาพเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้น เพื่อแสดงจุดยืน ทศนคติของตนเอง เพื่อให้สมาชิกเพจเห็นภาพที่ตนเองหมายถึง ยกตัวอย่างเช่น

ภาพประกอบข้อความวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

“พวกที่ไปเป่านกหวีดผมไม่กลัวหรอกครับ เขาไปด้วยความบริสุทธิ์ เห็นว่า พ.ร.บ. ฉบับนี้ไม่ชอบธรรมเขาก็ออกมาเรียกร้อง แต่กลุ่มมวลชนฮาร์ดคอร์ที่อยู่แถวอูร์พงษ์ หรือเขาประจำพวกเสื้อเหลืองแบบนี้ผมกังวล จริง ๆ เสื้อแดงก็มีคนแบบนี้อยู่ในมือ เรายังไม่สามารถสร้างวัฒนธรรมการชุมนุมทางการเมืองที่อารายะได้จริง ๆ อย่างมั่วแต่เรียกร้องนักการเมืองเราต้องพัฒนาตัวเราเองด้วย อย่าให้ใครเป็นเหยื่อความรุนแรง”

(3) ใช้เพื่อแสดงให้เห็นภาพกิจกรรมทางการเมืองที่จัดขึ้น

โดยก่อนที่จะมีการจัดกิจกรรม สมบัติ และทีมงานอาสาสมัครจะวางแผนจัดองค์ประกอบของภาพ และหาคนที่เหมาะสมสำหรับถ่ายภาพกิจกรรม เพื่อให้ภาพที่ได้สามารถสื่อความหมาย อธิบายภาพรวมที่เกิดขึ้น รวมถึงรูปแบบกิจกรรมสามารถดึงดูดความสนใจของคน โดยคาดหวังให้เกิดการถ่ายภาพ และแชร์ต่อในโลกออนไลน์ “เวลาที่ทำกิจกรรม ผมคำนึงถึงภาพถ่าย สิ่งแรกที่กิจกรรมของผมจะมีพร็อพ (Prop) มีคอสตูม (costume) มีอะไรเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ เพื่อที่จะให้คนถ่ายเอาภาพไปลงในโลกออนไลน์ ซึ่งบางส่วนมันไม่ได้ปรากฏบนเฟซบุ๊กของผมนะ แต่

ผมทำไปเพื่อให้มันเกิดความเป็นไปได้ที่จะมีคนเอาไปปรากฏอยู่ในเฟซบุ๊กของคนอื่น ดังนั้นเราก็จะจัดกิจกรรมให้ดี มีองค์ประกอบที่ทำให้คนเอาภาพกิจกรรมไปแชร์ต่อ ซึ่งเวลาที่ทำกิจกรรมที่นี้ถึงภาพเป็นหลัก เพื่อต้องการให้เกิดภาพถ่าย” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559) ดังเช่นตัวอย่าง

ภาพประกอบข้อความวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2556

“ถ้าเราไม่ประกาศจุดยืน เราจะไม่มีที่ยืนในสถานการณ์เช่นนี้พื้นที่เล็ก ๆ วันนี้คือ การรักษาฐานที่มั่นในทางอุดมการณ์ไว้ รอให้เพื่อนได้เดิมาสมทบในวันข้างหน้า (อีกครั้ง) เสียงที่ส่งออกไปหวังว่าพรรคเพื่อไทยจะทบทวนวันนี้มาไม่ต่ำกว่า 500 คน นัดใหม่อีกครั้งหลังฟังท่าทีจากเพื่อไทย กิจกรรมครั้งต่อไปชื่อกิจกรรมว่า “10,000 Up” ถ้ามากันไม่ถึงหมื่นผมจบ ถ้ามากเกินหมื่นขอให้ พท. กลับไปคิดเป็นครั้งที่2พรรคเป็นคนเลือกผู้สมัคร แต่คนที่เลือกผู้สมัครจนเป็น สส. คือประชาชนส่วนหมอตลอดนี้ผมได้เลย ถ้าจะไปหน้ารัฐสภาวันไหนบอกแบ่งไม้ค้ำคนละชั่วโมง คุณพูดไปว่าทำไมไม่ควรออก พ.ร.บ. นิรโทษกรรมผมจะพูดว่าทำไมเราไม่ควรปล่อยฆาตรกรลอยนวล นัดมาเลย”

ภาพข้างต้น เป็นการถ่ายภาพ สมบัติ บุญงามอนงค์ กำลังใส่ชุดหุ่นคนเสื้อแดง จัดกิจกรรม “วันอาทิตย์สีแดง Return” ที่แยกราชประสงค์ เป็นการแสดงสัญลักษณ์ว่า คนเสื้อแดงกลับมาที่นี่อีกครั้ง เพื่อย้ำเตือนว่าไม่ลืมเหตุการณ์วันพฤษภาทวิโชค ที่มีคนเสื้อแดงถูกฆ่าตาย โดยมีสื่อมวลชนให้ความสนใจสัมภาษณ์ “อันนี้ที่เลือกเอาขึ้น อันนี้ผมคิดว่ามูมนี่เป็นมูมที่ลงตัว มันเป็นภาพที่ดีที่สุดภาพหนึ่งเลยในภาพที่วันนี้ออกไปปฏิบัติการ มันชัดมากเลยทั้งองค์ประกอบและมูมกล้อง มันเป็นเรื่องขององค์ประกอบภาพ มันใช่เลย ทั้งความสวย ทั้งความลงตัว มันสวย” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

ทั้งนี้การโพสต์ภาพดังกล่าว มีการเขียนข้อความที่มีเป้าหมายเพื่อประกาศจุดยืนในการแสดงออกทางการเมือง เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม โดยเน้นย้ำว่าคนเสื้อแดงต้องใช้พื้นที่นี้ประกาศแนวความคิด “เลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง” ที่แม้จะเลือกพรรคเพื่อไทยเข้ามา

เป็นรัฐบาล แต่ต้องมีจุดยืนในอุดมการณ์ที่ไม่เข้าข้าง หากรัฐบาลที่เลือกมากระทำการที่ผิดไปจากหลักการที่วางไว้ นั่นคือ เลือกผลักดัน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ที่จะทำให้นักการเมือง หรือผู้มีอำนาจสั่งการในประเทศสามารถพ้นผิดในเหตุการณ์สลายการชุมนุมคนเสื้อแดง เมื่อ พ.ศ. 2553 ที่ทำให้เกิดการเสียชีวิตของคนเสื้อแดง

และอีกตัวอย่างที่เป็นภาพหนึ่งในกิจกรรม “10,000 UP เราไม่ลืม” ที่จัดขึ้นในวันอาทิตย์ที่ 11 พฤศจิกายน 2556 โดยรูปกิจกรรมย่อยนี้ เป็นการจัดกิจกรรมที่นำผ้าสีแดงมาผูก และสีสเปรย์มาพ่นเป็นรูปคนตายบริเวณแยกราชประสงค์ เพื่อเป็นการแสดงสัญลักษณ์ย้ำเตือนไม่ให้ลืมว่า ที่แยกราชประสงค์มีคนเสื้อแดงเสียชีวิตจากเหตุการณ์พฤษภาทวิภโยค เมื่อปี พ.ศ. 2553

ภาพประกอบข้อความวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

“ไว้ว่าง ๆ จะไปพ่นหน้าพรรคประชาธิปัตย์ เห็นหัวหน้าพรรคบอกว่า
มาตรการต้องรับผิดชอบอะครับ”

(4) ใช้เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นภายในกลุ่มคนที่มีแนวความคิดเดียวกัน

โดยเป็นภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของสมาชิกเฟซบุ๊ก ทั้งในแบบออนไลน์ และกิจกรรมบนท้องถนน (ออฟไลน์) ดังตัวอย่างเช่น

ภาพประกอบข้อความวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2556

“ปฏิบัติการ Social Mob วันนี้ติด TAG #สุดชอย ใน Post ที่เกี่ยวข้อง”

ภาพข้างต้นเป็นภาพที่อาสาสมัคร ส่งแนวคิด พร้อมภาพประกอบมาให้ สมบัติ โพสต์ เพื่อระดมการมีส่วนร่วมในรูปแบบออนไลน์ตามฟิงชั่นของเฟซบุ๊ก ที่สามารถให้ผู้ใช้งาน ใช้สัญลักษณ์ Hashtag (#) พร้อมใส่ข้อความที่ต้องการ ซึ่งจะกลายเป็นการสร้าง และรวบรวมลิงค์ถึง สิ่งที่กำลังถึง ในที่นี้ หากพิมพ์ “#สุดชอย” ลงไปในหน้าเพจเฟซบุ๊ก เมื่อกดลงไปทีลิงค์ดังกล่าว จะ ปรากฏหน้าเพจที่ประมวลทุกข้อความที่ทุกคนพูดถึงคำว่า “สุดชอย” เอาไว้ด้วยกัน

นอกจากการใช้คำ หรือข้อความแล้ว ยังมีกรโพสต์ภาพเพื่อเชิญชวนให้ เกิดการมีส่วนร่วมแบบออนไลน์ในลักษณะของการโพสต์ภาพถ่ายของตนเอง ในกิจกรรม “10,000 UP เราไม่ลืม” เพื่อสร้างกระแสก่อนที่จะถึงวันจัดกิจกรรม

ภาพประกอบข้อความวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

“ก่อนถึงวันงาน ให้ทุกคนหาวิธีการอะไรทำนองนี้ อาจจะเขียนใส่ฝ่ามือ หรือ กระดาษ ฯลฯ คนละรูปแล้วลง Facebook กัน ปล.ขอบคุณ อ.ปวิณ ที่ส่งรูปนี้มาให้หลังไมค์ cc : Pavin Chachavalpongpun “

ภาพข้างต้น เป็นภาพที่ ผศ.ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์ อาจารย์ศูนย์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น ส่งมาให้สมบัติ โปสต์เพื่อทำกิจกรรมออนไลน์ ก่อนถึงวันจัดกิจกรรมดังกล่าว

นอกจากจะเป็นภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมในลักษณะออนไลน์แล้วยังมีที่เห็นบทบาทการมีส่วนร่วมของสมาชิกเพจในรูปแบบออฟไลน์ หรือเป็นการร่วมในกิจกรรมบนท้องถนนด้วย ดังตัวอย่างเช่น

ภาพประกอบข้อความวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2556

“ชายชราท่านนี้คือ บุคคลแรกที่ได้รับแมคฟรีจากกิจกรรมวันอาทิตย์สีแดงที่ผ่านมา ตามคำขู่ว่าท่านได้ Post ไว้วันก่อน ยอดแจกแมคทั้งหมด 500 ชิ้น อาจมีบางท่านที่กิน 2 ชิ้น (ไม่ก็คน) แต่แน่ใจว่าไม่มีใครเอาซุกใส่กางเกงกลับบ้านแน่นอน และหลายท่านไปซื้อแมคกินเองส่วนตัวแล้วประเมินเมื่อวานนี้บุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 5-700 คนขอบคุณทุกท่านที่มาร่วมกิจกรรม และหวังว่าโอกาสหน้าจะได้มีโอกาสเลี้ยงแมคพวกท่าน 10,000 ชิ้นในเร็ว ๆ นี้”

ภาพข้างต้นนี้ เป็นการถ่ายภาพสมบัติ บุญงามอนงค์ กำลังแจกแอมเบอร์เกอร์ให้สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล อดีตอาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งก่อนหน้านี้ได้โพสต์ข้อความลงในเฟซบุ๊กของสมบัติว่า “ถ้าพรุ่งนี้ผมไปแล้วไม่ได้ แมค ฟรี ผมด่าคุณนะเฮ้า”

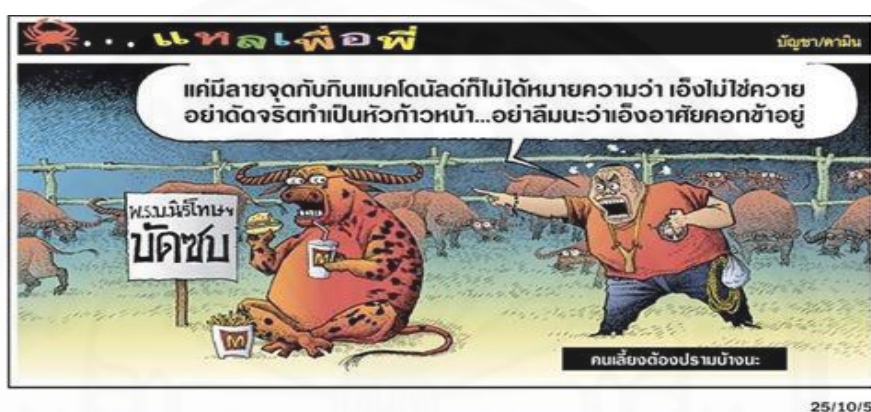
สมบัติ แจกแอมเบอร์เกอร์ในร้านแมคโดนัล สาขาบึงสี ราชประสงค์ ซึ่งเป็นจุดนัดพบทำกิจกรรม การแจกแอมเบอร์เกอร์ เป็นหนึ่งในกิจกรรมย่อยของสมบัติ ที่แจกให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน เป็นการทำสัญลักษณ์เชิงล้อเลียนที่ฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองวิจารณ์ว่า เขาสตางค์จากไหนมากินแอมเบอร์เกอร์ ถ้าไม่ได้มีท่อน้ำเลี้ยง และมีการตอบโต้กลับว่าแอมเบอร์เกอร์ชั้นละ 19 บาทเท่านั้น

(5) ใช้เพื่อแสดงความเห็น วิพากษ์วิจารณ์

ในเฟซบุ๊กของสมบัติ มีการใช้ภาพประกอบข้อความเพื่อแสดงความเห็น วิพากษ์วิจารณ์ทั้งกลุ่มคนเสื้อแดงด้วยกัน และกลุ่มอื่น ๆ

สมบัติ แชร์รูปภาพของเพื่อนสมาชิกเพจ ประกอบข้อความ วันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2556

“ผมเป็นแฟนคลับการ์ตูน บัญชา/คามิน มานาน วัฒนธรรมการล้อเลียนทางการเมืองผมถือว่าเป็นศิลปะผมยอมให้ 1 ทีนะครับพี่ เกินกว่านี้คือย่ำกัน”

จากภาพข้างต้น เป็นการวิจารณ์การทำงานของ “บัญชา/คามิน” นักเขียนการ์ตูนการเมือง หนังสือพิมพ์ผู้จัดทวน ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์แทรกอยู่ในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ในภาพดังกล่าว เป็นการล้อเลียนสมบัติ บุญงามอนงค์ ด้วยถ้อยคำรุนแรง ว่าเป็นควายลายจุด ที่กำลังขัดแย้งกับแกนนำเสื้อแดงฝั่ง นปช. เกี่ยวกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ซึ่งเนื้อหาของการ์ตูนชิ้นนี้ มีลักษณะกล่าวหาสมบัติว่ามีรับผลประโยชน์กับกลุ่ม นปช. แต่กลับต่อต้าน พ.ร.บ. และยังมีลักษณะการเขียนการ์ตูนที่เหยียดผู้อื่นเป็นควายอีกด้วย สมบัติจึงยกภาพนี้ขึ้นมาโพสต์ในเฟซบุ๊ก เพื่อตอบโต้กลับ

สมบัติยัง ใช้ภาพประกอบเพื่อการวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นในลักษณะเชิงเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพเดียวกันกับสมบัติ ดังตัวอย่าง

ภาพประกอบข้อความวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2556

“ภาพที่เสื้อแดงเห็นไม่ใช่ Set Zero หรือความสันติสุขจะกลับคืนมาสู่สังคมไทยแต่เห็นภาพที่ทักษิณและ พท. เล่นเกมเสี่ยงมาก เพราะแทบไม่มีใครในเมืองไทยเห็นภาพว่าหลังจากสิ่งนี้ผ่านไปแล้วสังคมไทยจะเริ่มต้นใหม่กันอย่างไร ในทางกลับกันต่างเห็นว่าเป็นความหายนะที่กำลังเกิดขึ้น ขนาดเดินอยู่หน้าปากซอยเล็กพูดเรื่อง ม.30 หรือ ICC ได้เลย ไม่มีทางที่คนระดับทักษิณจะออกมาตอบโต้ะขนาดนี้ด้วยเหตุผลว่าร่างนี้ขัด ม. 30 แน่นนอน ผมยอมรับว่าทีมยุทธศาสตร์ของ พท. และ คุณทักษิณ ย่อมไม่ใช่ธรรมดาที่จะเล่นเกมพลาดได้ห่วยแตกเช่นนี้ แต่นั่น

เพราะว่านี่คือ *The last choice* อย่างที่วงในพูดกัน พวกเราไม่ทราบเลยว่า *Super Deal* ที่คุณทักษิณ ไปรับมานั้นสำคัญและมีเหตุผลมากขนาดไหน แต่ผมมั่นใจว่า *Deal* นี้สำคัญมากกับฝ่ายการเมืองแต่ไม่ใช่กับฝ่ายประชาชน ภาพที่เราเห็นจึงเป็นภาพของ พท. + ทักษิณ ที่เอาคอเข้าไปในปากจระเข้ เราว่าคุณเชื่อวาทกรรมทางการเมืองแบบหาตัวจับยาก ไม่ใช่คนเหยียบซีไอ"ไม่ฝ่อเหมือนผม แต่มันจำเป็นที่จะต้องเล่นกันขนาดนี้เลยหรือ แล้วคุณไวใจจระเข้ได้แน่หรือ เมื่อวานผมคุยกับพี่ ๆ คนเดือน ต.ค. หัวข้อที่เราคุยกันคือ หลังจากพวกคุณโดนจระเข้ขังหัวแล้ว พวกเราต้องมีท่าทีกับเรื่องนี้อย่างไร ปล. วิธีการหนึ่งที่ทำให้คนหายไปคือ การโยนให้จระเข้กิน”

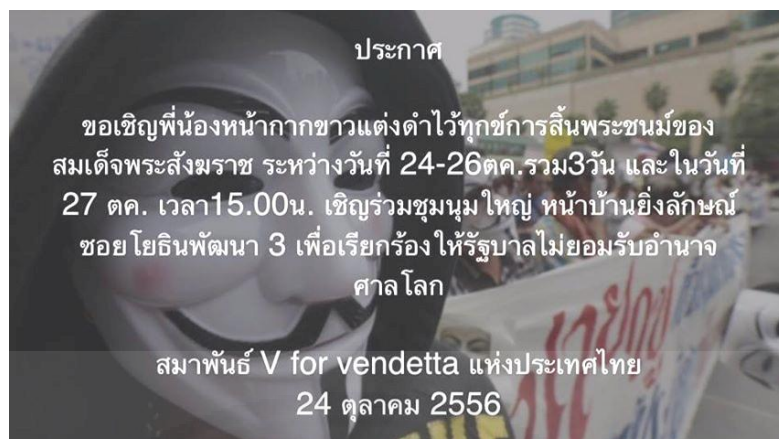
ในภาพประกอบข้างต้น สมบัติดาวนี้ไหลดจากภาพจากอินเทอร์เน็ต ใช้ภาพหมोजระเข้ โข้วเอาศีรษะเข้าไปในปากจระเข้ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ไม่สามารถไวใจจระเข้ได้ เพื่อเป็นการเปรียบเทียบกับกรณีตัดสินใจผลักดัน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้ายของทักษิณ ชินวัตรอดีตนายกรัฐมนตรี ว่าแม้ทักษิณ จะเชื่อวาทกรรมการเมือง แต่สถานการณ์ก็ไม่น่าไว้วางใจ และการเสี่ยงครั้งนี้ไม่ใช่ผลประโยชน์เพื่อประชาชนเป็นสำคัญ

สมบัติมีการแชร์ภาพที่มีที่มาจากเพจของกลุ่มที่มีความคิดทางการเมืองอยู่ฝั่งตรงข้าม เพื่อนำมาประกอบข้อความวิพากษ์วิจารณ์กิจกรรม หรือการแสดงออกของฝั่งตรงข้าม ดังตัวอย่าง

สมบัติ แชร์รูปภาพของเพื่อนสมาชิกเพจ ประกอบข้อความ วันที่ 26

ตุลาคม พ.ศ. 2556

“อันนี้รวมถึงตอนตัดสินคดีปี 2505 ด้วยเปล่าวะ”

จากภาพข้างต้น เป็นการแชร์ภาพการรณรงค์ทางการเมืองจากเพจ ผังตรงข้ามทางการเมือง โดยสมบัติ ตั้งคำถามวิพากษ์วิจารณ์ถึงการเรียกของกลุ่ม สมาพันธ์ V for vendetta แห่งประเทศไทย ที่ต้องการให้รัฐบาลไม่ยอมรับอำนาจศาลโลก ว่า กลุ่มดังกล่าวได้คำนึงถึง เหตุการณ์ที่ศาลโลกตัดสินคดีเขาพระวิหาร เมื่อ พ.ศ. 2505 ด้วยหรือไม่ ซึ่งการตัดสินคดีให้เขาพระวิหาร เป็นของประเทศกัมพูชาครั้งนั้น อยู่ในรัฐบาลสมัยของพรรคประชาธิปัตย์

4.2.1.4 ทักษะการออกแบบ

ทักษะการออกแบบ และสื่อสารกิจกรรมการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้าย โดยสมบัติ ได้อธิบายกระบวนการออกแบบกิจกรรมเพื่อสื่อสาร รณรงค์ทางการเมือง ในประเด็น ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฯ ดังนี้

(1) วิเคราะห์สถานการณ์เด่น

สมบัติเริ่มต้นการเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์ เด่นที่กำลังเป็นประเด็นก่อน ด้วยการเปิดอภิปรายประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงในเฟซบุ๊ก เปิดให้เกิดการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่ามีทิศทางอย่างไรบ้าง จากนั้นจึงคิดรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับสถานการณ์ ยกตัวอย่างกิจกรรม “10,000 UP เราไม่ลืม” สถานการณ์คือ มีการถกเถียงกันในเฟซบุ๊ก ระหว่าง กลุ่มเสื้อแดง ที่เกิดการแบ่งแนวคิดชัดเจนขึ้น เป็นกลุ่มเสื้อแดงที่ยึดหลักการประชาธิปไตย และเสื้อ แดงที่ยึดพรรคการเมืองเพื่อไทย โดยกลุ่มที่เห็นด้วยกับแนวคิดของสมบัติ คือ กลุ่มเสื้อแดงหลักการ ประชาธิปไตย และมีกลุ่มคนตรงกลางที่ไม่ใช่แดง แต่ก็ไม่ใช่ฝั่งตรงข้าม

(2) สร้างวาทกรรม วางกรอบแนวความคิด

เมื่ออภิปรายไปในระดับหนึ่ง ลำดับต่อมาจึงเป็นการปฏิบัติการ (Action) หลังจากอภิปราย ดังนั้นจึงต้องคิดแนวความคิดสำหรับจัดกิจกรรม สมบัติเริ่มวางกรอบแนวความคิด ด้วยการหาวาทกรรมที่เหมาะสมกับกิจกรรมในช่วงนั้น “ผมเป็นเสื้อแดงที่ไม่เอานิรโทษกรรม ดังนั้น เราต้องคิดว่าการ action มันคือ อะไรช่วงนั้นพอดีที่ทัศนออกมาให้สัมภาษณ์ว่า เสื้อแดงที่ไม่เห็นด้วย

อยู่ประมาณหมื่นคน ผมก็จับความคิดแบบนี้ว่า 10,000 คน ก็ต้อง 10,000 UP มากกว่า 10,000 คน คือ ขายไอเดียตรงนี้” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

(3) เลือกสถานที่ โดยคำนึงถึงสัญลักษณ์ และรูปแบบ หรือสไตล์การนำเสนอกิจกรรมที่สอดคล้องกัน

เมื่อได้วาทกรรมแล้ว จึงคิดหาสถานที่ “ต้องเป็นที่ราชประสงค์ เราต่อต้าน พ.ร.บ. สุดชอยด้วยเหตุผลเรื่องเป็นการปลดปล่อยมาตรการที่ฆ่าคนบริสุทธิ์ ดังนั้นต้องกลับไปพื้นที่เชิงสัญลักษณ์คือ ที่ราชประสงค์ และที่ตรงนั้นก็มีแมคโดนัลด์ ก็เลยไปนั่งที่นั่น และที่แมคโดนัลด์ก็มีห้องประชุมให้เรียบบร้อย เราก็สามารถกินปาร์ตี้ได้อาบบรรยากาศ มัน ชิว เฮ แล้วเราต้องการเอาแมคโดนัลด์เป็นสัญลักษณ์เพราะคนรู้จักแมคโดนัลด์คิดว่ามาแถวนี้ให้แน่ใจที่ร้านแมคโดนัลด์ พื้นที่ตรงนั้นมีคนลงตัวมาก นัดกันกินแมคเลยมันเก๋ ไม่ดูเป็นมือเบเซย ๆ (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

(4) สื่อสาร ประกาศกิจกรรมเคลื่อนไหว

จากนั้นจึงเป็นขั้นตอนของการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และออกแบบกิจกรรม สมบัติ ใช้ภาพในการสื่อสารรณรงค์กิจกรรมความเคลื่อนไหว โดยมีอาสาสมัครมารับโจทย์ตามวาทกรรม ช่วยเรื่องการออกแบบภาพกราฟิกสำหรับใช้จัดกิจกรรม

ภาพสื่อสารกิจกรรม “10,000 UP เราไม่ลืม” ในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์
วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2556

“ภาพ 10,000 UP นี้ ผมคิด วาทกรรมคำว่า “หมื่นอัพ” ก่อน แล้วที่นี่จะออกแบบเรื่อง 10,000 อัพอย่างไรก็ค่อยว่ากัน ส่วนในรูปภาพนั้นก็จะเป็นรูปที่พยายามจะใช้คำว่า มาตรการ ดังนั้นก็จะออกมาเป็นลายตาก ๆ บนตัวหนังสือ ให้ดูดิบ ๆ มีคำว่า “มาตรการ” แล้วก็จะมี สีแดง หมายถึง เลือด” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

ภาพสำหรับใช้สื่อสารกิจกรรมเคลื่อนไหว จะมีอาสาสมัครออกแบบให้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งหลังจากได้ภาพสำหรับสื่อสารแล้ว สมบัติ จึงเริ่มทำกระแสดโปสการ์ด และข้อความให้ต่อเนื่อง พร้อมกับประเมินกระแสสังคม

ภาพสื่อสารประเด็นอาวุธของประชาชน ในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์
วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2556

แม้ภาพที่ใช้สื่อสารส่วนใหญ่จะมาจากการแชร์ หรือการนำมาจากคนอื่น แต่หากเป็นภาพถ่ายของตนเอง หรือตนเองเป็นผู้ถ่าย สมบัติ จะให้ความสำคัญกับมุมมอง จุดยืน ความหมาย สัญลักษณ์ของการต่อสู้

“ภาพนี้เป็นภาพที่โชว์เลือกตั้ง ว่าอาวุธของเรามีเท่านี้ ถ้าถ่ายแบบธรรมดา แคंबัตร์ประชาชน มันก็ไม่มีอะไร ถ่ายแบบนี้ผมก็รู้สึกว่ามันเท่าที่ต้ออกแนวไปหน่อย เหมือนเป็นการเรียกแขกโชว์ฟุง คือ ในภาพจำเป็นต้องมีอะไรที่มันดูแล้วสะดุดหน่อยหนึ่ง หรือรู้สึกว่ามันโดนเลย ให้คนที่ได้รับข้อความรู้สึกว่ามันเห็นแล้วอึ้งเลย หน้าตากวนตีน ผมเผ้ารุงรัง” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

ภาพประจำตัวเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์ วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2557

“การมัดผมนี้ก็ตั้งใจ การมัดผมจุกแล้วถ่ายรูป คือ ต้องการให้เขาเห็นว่าเราอยู่ในสภาพที่ผมยังมีอารมณ์ขันอยู่ ในเรื่องของการต่อสู้แบบที่มันเป็นขั้นเชิงแบบหนึ่งว่าใครจะสติแตกก่อนกัน แล้วใช้อารมณ์ขันเพื่อจะส่งสัญญาณไปถึงมวลชนเพื่อให้เห็นว่ามันไม่มีความกลัวที่จะใช้อารมณ์ขันในการขจัดความกลัว” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

ภาพสื่อสารกิจกรรม “10,000 UP เราไม่ลืม” ในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์
วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

“การถ่ายภาพกับคุณสรยุทธครั้งนี้เป็นวาระ มีความสำคัญ มันเป็นความตั้งใจของผม เพื่อทำให้เกิดเป็นกระแส ความจริงผมมีภาพถ่ายกับคนดังอีกหลายคน ฝ่ายการเมืองก็มี แต่คิดว่าไม่จำเป็นต้องลงเฟซบุ๊ก แต่การถ่ายกับสรยุทธนั้นผมตั้งใจ เพราะตอนนั้นอยู่ในช่วงรณรงค์แคมเปญอยู่” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

4.2.2 การใช้ภาพในการสื่อสารณรงค์ ของ สมบัติ บุญงามอนงค์

แม้สมบัติ บุญงามอนงค์ จะไม่ชำนาญ การใช้ภาพในการสื่อสาร เท่ากับความสามารถในการเขียน แต่สมบัติ ยังคงให้ความสำคัญกับการใช้ภาพสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก เป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อสื่อสารณรงค์เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

ใช้จากหลักการสื่อสารด้วยภาพของ Lewis (2001, pp. 102-123, 145-167) ที่สนใจองค์ประกอบ 6 ประการ คือ (1) เส้น ซึ่งนับเป็นเรื่องสำคัญในการสื่อสาร เป็นทิศทางการเคลื่อนไหว เป็นพลังของภาพ แสดงอารมณ์ ความรู้สึกได้ (2) สี ซึ่งนอกจากจะแสดงอารมณ์ ความรู้สึกได้แล้ว ยังสามารถสร้างความหมาย และความสัมพันธ์ในระบบต่าง ๆ เช่น สีเขียว ของจรรยา เป็นความหมายที่แตกต่างไปจากสีเขียวที่แสดงความอุดมสมบูรณ์เมื่ออยู่ในบริบทของธรรมชาติ (3) การกระทำและการเคลื่อนไหว เป็นอีกหนึ่งโครงสร้างของภาพ ซึ่งเมื่อประกอบกับเส้น และ สีแล้ว จะนำไปสู่การสร้าง ความหมาย (4) กระบวนการกระทำ/การมีส่วนร่วม มีทั้งการกระทำแบบมีเป้าหมาย และไม่มีเป้าหมาย (5) กระบวนการปฏิสัมพันธ์ แบบที่มีปรากฏการณ์และไม่มีปรากฏการณ์ และ (6) ขนาดและตำแหน่งที่ตั้ง เป็นอีกตัวแปรที่ทำให้สามารถวิเคราะห์การสื่อสารความหมายได้ โดยขนาด และตำแหน่งที่ตั้งของภาพ ถูกกำหนดให้มีอิทธิพลต่อความหมายของภาพ ไม่ว่าจะเป็นการเล่าเรื่องในมุมสูง มุมต่ำ

ตำแหน่งขวา ตำแหน่งซ้าย รวมไปถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างคน สิ่งของ ที่อยู่ในภาพ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาพกับผู้รับสาร ล้วนแล้วแต่สื่อความหมายได้

จากการใช้ภาพประกอบข้อความในเฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ เมื่อพิจารณาเข้ากับหลักการสื่อสารด้วยภาพของ Lewis แล้วพบว่า การใช้ภาพของสมบัติ มีการใช้องค์ประกอบทั้ง 6 ประการนี้แบบผสมผสานแต่ละองค์ประกอบเข้าไว้ด้วยกัน แต่โดดเด่นเรื่องการใช้ “สี” มากที่สุด โดยใช้เป็นสัญลักษณ์สำคัญของกลุ่ม นั่นคือ สีแดง อันมีความหมายว่าเป็นการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ยกตัวอย่างเช่น

4.2.2.1 สี เส้น การเคลื่อนไหว และกระบวนการกระทำ

ภาพรณรงค์เชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรม “วันอาทิตย์สีแดง Return” ข้างต้นนี้ มีการใช้เส้น สี และให้อารมณ์ความรู้สึกมีการกระทำ และเคลื่อนไหวไปพร้อมกัน คือให้วาทกรรม “Next Station ราชประสงค์” และตัวรถไฟอันหมายถึง การขับเคลื่อนเป็นสีแดง ใช้สีฟ้ามาตัดกับสีแดง เบลคด้วยสีครีมเพื่อไม่ให้จุดขาดเกิดไป และใช้เส้นเป็นจุดนำสายตาพุ่งเข้าไปหาวาทกรรม เพื่อให้ข้อความเด่น โดยมีการใส่รูปพระอาทิตย์ อันเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มวันอาทิตย์สีแดง โดยตัวรถไฟมีลักษณะของการขับเคลื่อนไปข้างหน้า

“เราจะมีปัญหาอยู่บ้างในการหลบสีเหลืองซึ่งเป็นสีของกลุ่ม แล้วก็ใช้สีแดง หรือมีพื้นที่สีแดงอยู่ในภาพ แต่ว่าสีอื่นก็ทำได้ไม่มีปัญหา แล้วผมก็ไม่ได้เจาะจงว่าต้องเป็นสีแดงอย่างเดียว การใช้ภาพต้องมีศิลปะ ต้องสร้างสมดุลสีด้วย ถ้าในภาพมีสีแดงติดเยอะเยอะในความหมายของผมคือ บางทีมันก็รก แสบตาแล้วดูแล้วน่าเบื่อ” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

นอกจากนี้การออกแบบภาพข้างต้นยังมีกระบวนการกระทำ (Action process) โดยเป็นการกระทำแบบมีเป้าหมาย ผ่านแนวคิดเชิงสัญลักษณ์ว่า พื้นที่ที่จัดกิจกรรมเป็น

พื้นที่ที่อยู่ติดรถไฟฟ้า และสมบัติ ต้องการเลี้ยงใช้คำว่า “ชุมชน” จึงเป็นเป็นคำว่า “Next Station” แทน ดังนั้นการออกแบบ จึงได้แนวความคิดเป็นรูปรถไฟกำลังวิ่งไปสู่สถานีราชประสงค์ ดังนั้นเป้าหมายของการกระทำจึงหมายถึง การเคลื่อนขบวนไปยังราชประสงค์

ภาพณรงค์เชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรม “10,000 UP เราไม่ลืม” ข้างต้นนี้ มีการคำนึงถึงการใช้สีเช่นกัน โดยการออกแบบมาจากแนวคิดว่ามีคนมากกว่า 10,000 คน ที่ไม่ลืมว่ามีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์รัฐบาลขอคืนพื้นที่ราชประสงค์ หรือสลายการชุมนุม เมื่อปี พ.ศ. 2553 ดังนั้นภาพณรงค์จึงใช้สี เพื่อบอกความหมาย โดยสีแดงหลายถึงเลือดของผู้บาดเจ็บล้มตาย และสีดำหมายถึง การฆาตกรรม

“ต้องให้สีแดงเป็นสีของเลือดหากมันต้องทำให้สื่ออารมณ์ และสอดคล้องกับเนื้อหา 10,000 อัพ พื้นหลังต้องเป็นสีดำ เพราะมันเป็นเรื่องฆาตกรรม” (สมบัติ บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

4.2.2.2 สี การกระทำ และกระบวนการปฏิสัมพันธ์

ภาพข้างต้นเป็นภาพในรูปแบบกระบวนการปฏิสัมพันธ์ (Reaction process) ในแบบมีปรากฏการณ์ การเคลื่อนไหวณรงค์การจำเป็นต้องให้เป็นปรากฏการณ์ หรือมีความหมาย ดังเช่นภาพช้ายมือ เป็นภาพที่ถ่ายร่วมกับ “เต้ มดแดง” (นามแฝงในเฟซบุ๊ก) เพจคนเสื้อแดง

ที่มีชื่อเสียงซึ่งไม่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของสมบัตินี้ สมบัติ ทำท่ากอดจูบ “เต้ มดแดง” เพื่อต้องการจะสื่อสารให้คนเสื้อแดงเห็นว่า แม้จุดยืนต่างกัน แต่ไม่ได้หมายถึงว่าเสื้อแดงจะแตกแยกกัน ทั้งนี้ในภาพเป็นการถ่ายระหว่างกิจกรรม “วันอาทิตย์สีแดง Return” โดย “เต้ มดแดง” มาร่วมกิจกรรมเพื่อให้กำลังใจสมบัติ แม้ว่าจะมีความเห็นไม่ตรงกัน โดยในภาพทั้งคู่ใส่เสื้อสีแดง อันเป็นสีที่เป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้ในจุดยืนเดียวกัน

ส่วนภาพถ่าย เป็นภาพถ่ายคู่ของสมบัติ บุญงามอนงค์ และสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ว่า คนหนึ่งไม่ลืมว่ามีเหตุการณ์ทางการเมืองที่รัฐบาลใช้อำนาจ ทำให้ผู้คนบาดเจ็บล้มตายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519-2553 หมายถึง สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล และอีกคนหนึ่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535-2553 หมายถึง สมบัติ บุญงามอนงค์ และทั้งสองคนยังคงมีจุดยืนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

คนที่ทั้งคู่มีการกระทำโดนการผ่ายการถือป้าย และการใส่เสื้อ การถือป้ายคำว่า “ไม่ลืม” ไว้ด้วย แต่ขณะที่สมบัติ เลือกลงใส่เสื้อสีแดงเป็นสัญลักษณ์คนเสื้อแดง สมศักดิ์ กลับใส่เสื้อสีดำ หมายถึงว่าตนเองไม่ใช่คนเสื้อแดง แต่เห็นด้วยกับการเคลื่อนไหวครั้งนี้ และไม่ลืมว่าที่นี้มีคนตาย จึงใส่เสื้อสีดำเป็นสัญลักษณ์ของการไว้ทุกข์

4.2.2.3 ขนาดและตำแหน่งที่ตั้ง

การเลือกภาพใช้ในเพจเฟซบุ๊กของสมบัติ หากเป็นภาพที่ถ่ายในกิจกรรมการเคลื่อนไหว สมบัติจะคำนึงถึงมุมมองของภาพ และมักจัดกิจกรรมให้สามารถดึงดูดให้ผู้มาร่วมถ่ายภาพ สำหรับนำไปสื่อสาร และมีการวางแผนเพื่อหามุมกล้องที่ดีในการถ่ายภาพสำหรับนำไปสื่อสาร

ภาพข้างต้น เป็นภาพจากมุมสูงซึ่งเป็นการสื่อความหมายในลักษณะที่ทำให้เห็นว่ามีคนเสื้อแดงที่เข้าร่วม และมีจุดยืนเดียวกับสมบัติ ในการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก และเป็นภาพในลักษณะมุมกว้าง ในขณะที่ภาพฝั่งขวามือเป็นภาพในมุมแคบ โฟกัส

ให้เห็นการกระทำชัดเจน โดยทุกคนแสดงสัญลักษณ์ชูบัตรประชาชน สื่อความหมายถึง อาวุธในการต่อสู้ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

จากภาพข้างต้น เป็นภาพในลักษณะมุมสูง ถ่ายจากจุดป้ายสี่แยกราชประสงค์ เพื่อแสดงให้เห็นภาพรวมของกิจกรรมการเคลื่อนไหว สื่อความหมายว่าที่แยกราชประสงค์มีคนตาย ที่เป็นคนเสื้อแดง โดยมุมภาพดังกล่าวเป็นมุมที่มีการวางแผนจัดกิจกรรม เพื่อถ่ายภาพให้ได้ความหมายเช่นนี้สำหรับนำไปสื่อสารต่อโซเชียลมีเดีย

ภาพข้างต้น เป็นภาพที่สมบัติเลือกมาใช้สำหรับสื่อสาร โดยให้เหตุผลว่าเป็นมุมภาพที่สื่อความหมายได้ดี ภาพนี้ถ่ายจากสถานที่ที่มีความหมายเป็นแยกราชประสงค์ พื้นที่หลักเป็นผู้ร่วมจัดกิจกรรมที่ใส่ชุดคลุมสีแดง มีเส้นนำสายตาเป็นไม้ค้ำจุ่มจากสื่อมวลชนที่รุ่มสัมภาษณ์ความคิดเห็นของสมบัติ นอกจากนี้ยังเป็นภาพถ่ายจากมุมต่ำซึ่งทำให้บุคคลในภาพดูเป็นที่ยอมรับ เส้นนำสายตาที่เป็นสื่อมวลชนทำให้ดูกิจกรรมเป็นกระแสที่กำลังได้รับความสนใจ

โดยสรุปการสื่อสารในเฟซบุ๊กของสมบัติโดดเด่นเรื่องการสร้างสรรคคำ ข้อเขียน ให้เป็นวาทกรรมเป็นหลัก แต่ยังให้ความสำคัญกับการใช้ภาพ เพื่อนำมาขบขันข้อเขียนของ สมบัติให้มีสีสัน น่าสนใจมากยิ่งขึ้น สมบัติ มีความโดดเด่นเรื่องความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรม และใช้กิจกรรมในการสร้างกระแสสังคม ในลักษณะที่สนุก ตลกแม้การเมืองจะเป็นเรื่องเครียด เต็มไปด้วยความขัดแย้ง ไม่สนับสนุนความรุนแรง และขับเคลื่อนในแบบที่สะดวกสำหรับคนเมือง ที่สามารถเดินทางง่ายด้วยรถไฟฟ้า ใช้เวลาไม่นาน ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ และกิจกรรมไม่มีแกนนำ มีแต่แกนออนอันหมายถึง ทุกคนสามารถแสดงออกทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมกัน

ที่มาของภาพที่ได้ส่วนใหญ่มาจากเพื่อนในเฟซบุ๊กของสมบัติจัดทำขึ้น และส่งให้สมบัตินำมาใช้สื่อสารในกิจกรรม แต่บางภาพมาจากการแชร์ภาพของเพจอื่น และการดาวน์โหลดภาพจากอินเทอร์เน็ต โดยรูปแบบการเลือกภาพของสมบัติเน้นภาพที่สนุก มีจุดเด่นที่ทำให้สะดุด ให้ความหมาย หรือมีสัญลักษณ์บางอย่าง และภาพของสมบัติมีการสื่อความหมายในหลาย องค์ประกอบแบบผสมผสานกัน ทั้ง เส้น สี การกระทำ กระบวนการกระทำในแบบมีเป้าหมาย กระบวนการปฏิสัมพันธ์ และขนาดและตำแหน่งที่ตั้ง ทั้งหมดเพื่อสื่อสารรณรงค์จุดยืนทางการเมืองที่ ให้ความสำคัญกับความหมายในเชิงสัญลักษณ์

4.2.3 การสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ผ่านคุณสมบัติทางเทคโนโลยีของสื่อ เฟซบุ๊ก

จากแนวความคิดการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า นอกจากความเชื่อของนักวิชาการตะวันตกที่ว่าพื้นที่สาธารณะยังมีอยู่ในรูปแบบของ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่แล้ว ปัจจุบันเทคโนโลยียังได้เพิ่มพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ ในรูปแบบของสื่ออินเทอร์เน็ตที่นอกจากจะมีคุณลักษณะที่เปิดเสรีมากกว่าสื่ออื่น ๆ ในการรับส่ง ข้อมูลข่าวสาร เพิ่มอำนาจให้บุคคลธรรมดาในการสื่อสารแสดงออกทางความคิด พันข้อจำกัดด้าน เวลาและสถานที่ เป็นเครื่องมือสนับสนุนความเป็นประชาธิปไตยและสิทธิเสรีภาพได้มากกว่าเดิม โดยมีบทบาทหน้าที่ 3 ประการ คือ หน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสาร หน้าที่ในการสื่อสาร และหน้าที่ในการดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ โดยพลเมืองมีปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่กับกลุ่มอำนาจทางการเมือง

สำหรับเฟซบุ๊ก นอกจากการรวมกลุ่มทางการเมืองของผู้ใช้แล้ว เฟซบุ๊กยังถูกใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างกลุ่มนักเคลื่อนไหวทางสังคม กับภาคประชาชน ดังจะเห็นได้จากนักเคลื่อนไหวทางสังคมต่างสร้างเฟซบุ๊กขึ้นมาเพื่อใช้ในการสื่อสาร และมีการรวมกลุ่มกันของผู้ที่สนใจ การขับเคลื่อนสังคมในประเด็นการเมืองเพื่อประชาธิปไตย นอกจากนี้เฟซบุ๊กยังกลายเป็นพื้นที่ ทางเลือกในการรายงานข่าวสารการเมืองที่มีบทบาทมากขึ้นในปัจจุบัน และสำหรับการศึกษาวิจัยใน ครั้งนี้ มีพื้นที่การศึกษาหลักอยู่ในส่วนของแสดงการโพสต์ข้อมูล หรือข้อความความคิดเห็น เพื่อ ติดตามดูความเคลื่อนไหวการสื่อสาร ทั้งการตั้งประเด็นการสื่อสาร รูปแบบกลยุทธ์ในการสื่อสาร และ

การตอบสนองกลับกันภายในเครือข่ายการสื่อสาร ในเฟซบุ๊กของคุณสมบัติ บุญงามอนงค์ โดยผู้วิจัยมีข้อค้นพบวงจรของกระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะดังนี้

4.2.3.1 เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม กระทำผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

เป็นอำนาจของปัจเจกชนที่สามารถเรียกร้อง ต่อรองกับภาครัฐ โดยมีเฟซบุ๊กเป็นเครื่องมือในการนำเสนอจุดยืน แนวความคิดของปัจเจกชน สู่อำนาจชน นำไปสู่การแพร่กระจายกันเป็นเครือข่ายของผู้ที่สนใจประเด็นดังกล่าว จากการทำทุกคนมีสื่อเป็นของตนเอง และใช้สื่อของตนเองในการเผยแพร่ สื่อสาร วรรณคดี ถกเถียง เพื่อกระทำการแสดงออกต่อประเด็นที่เกิดขึ้น

ดังที่แนวคิดการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ต กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองระบุว่า เทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่ อาจเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย และสิทธิเสรีภาพมากกว่าเดิม และอาจจะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มพลังทางสังคมได้ง่ายขึ้น ดังเช่นกรณีการสื่อสารวรรณคดี ที่ประกาศนัดรวมตัว ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของสมบัติ บุญงามอนงค์ ภายใต้หัวข้อ “วันอาทิตย์สีแดงรีเทิร์น” และ “10,000 UP เราไม่ลืม” ทำให้เกิดการรวมตัวกันของคนเสื้อแดง ให้ออกมาแสดงจุดยืนต่อต้านรัฐบาลที่กลุ่มคนเสื้อแดงเป็นผู้เลือกมา โดยแสดงจุดยืน “เลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง” เพื่อแสดงออกให้รัฐบาล ซึ่งเป็นพวกเดียวกันเห็นว่า แม้อยู่ฝั่งเดียวกัน แต่เสื้อแดงจะไม่เข้าข้างรัฐบาลหากมีหลักการที่ผิด โดยการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของ สมบัติ บุญงามอนงค์ นั้น แม้จะใช้เฟซบุ๊กเป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสาร แต่เนื้อหา ประเด็นการสื่อสารยังได้ถูกนำไปเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในเครือข่ายอื่น ๆ เช่น ทวิตเตอร์ ยูทูบ ฯลฯ รวมถึงเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนในวงกว้างอีกด้วย

4.2.3.2 เกิดการสื่อสารวรรณคดีแสดงออกถึงจุดยืนทางการเมือง

หาก Coleman (2005, p. 2) อธิบายว่าวัตถุประสงค์ของการใช้อินเทอร์เน็ตและบทบาทของอินเทอร์เน็ตในกิจกรรมประชาธิปไตย อาจจำแนกออกเป็นสองด้านใหญ่ ๆ ได้แก่ หน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร (information function) หน้าที่ในการสื่อสาร (communication function) และหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ (action function) โดยพลเมืองสามารถมีปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่กับรัฐบาล ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์การต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ก็เป็นตัวอย่างที่ทำให้เห็นหน้าที่ของอินเทอร์เน็ตในกิจกรรมประชาธิปไตยได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารโต้ตอบกันระหว่างเจ้าของเพจ กับสมาชิกเพจ และระหว่างสมาชิกเพจด้วยกัน เพื่ออภิปรายเหตุผล แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงเป็นเครื่องมือในการประกาศจัดกิจกรรมวรรณคดีต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม โดยมีสื่อมวลชนทำหน้าที่กระจายข่าวสารสู่อำนาจชนในวงกว้างอีกด้วย

หน้าที่ในการสื่อสาร สมบัติ บุญงามอนงค์ ได้ใช้เฟซบุ๊กเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่ออธิบายชี้แจงเหตุผลของการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้ายว่าจะนำมาสู่การเสียความชอบธรรมทางการเมืองอย่างไร และทำไมคนเสื้อแดงจึงไม่ควรสนับสนุนรัฐบาลในการผ่านร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฉบับนี้

หน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงเวลาต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม เฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ กลายเป็นศูนย์กลางการสื่อสารเพื่อดำเนินกิจกรรม แสดงออกทางการเมืองของภาคประชาชนทั้งในรูปแบบกิจกรรมออนไลน์ และกิจกรรมบนท้องถนน ซึ่งในระหว่างการแสดงออกทางการเมืองนั้น เนื่องด้วยคุณลักษณะของเทคโนโลยีที่สามารถสื่อสารโต้ตอบกันไปได้อย่างรวดเร็ว จึงได้มีการเคลื่อนไหวโต้ตอบกลับไปมาระหว่างฝั่งรัฐบาล และฝั่งประชาชนผ่านสื่อออนไลน์และสื่อกระแสหลักอย่างต่อเนื่อง

4.2.3.3 เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ บนโลกออนไลน์ และออฟไลน์

การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movements - NSM) (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2547, น. 27-29) เป็นการรวมกลุ่มของประชาชนในฐานะผู้กระทำทางการเมือง ซึ่งเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงสังคมและการเมืองที่ไปไกลกว่าเรื่องของการเปลี่ยนแปลงอำนาจรัฐ เป็นขบวนการที่มีเป้าหมายในการสร้างบรรยากาศและเงื่อนไขแบบประชาธิปไตย เพื่อสร้างประชาสังคม (Civil society) ที่เข้มแข็ง ตีตนตั้ง และเคลื่อนไหวมีลักษณะต่อต้านรัฐ และต่อต้านระบบราชการพร้อม ๆ กับการแสดงออกในด้านที่เชื่อมันศรัทธาพลังอำนาจของประชาชน และประสงค์จะเป็นพื้นที่ทางการเมืองให้ประชาชนธรรมดาสามัญมากขึ้น โดยให้ความสนใจกับเรื่องการลดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชน และเรียกร้องการปกครองที่มีนิติความเป็นมนุษย์มากขึ้น ไม่ใช่เห็นประชาชนเป็นเพียงพลเมืองใต้อำนาจการปกครองและสั่งการของรัฐเช่นอดีต และยังต้องการให้รัฐเคารพสิทธิมนุษยชนอย่างไม่มีเงื่อนไข ไม่เลือกปฏิบัติ ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้มีความอดทน อดกลั้นต่อความแตกต่างกันของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เพื่อสร้างประชาธิปไตยแบบใหม่ หรือประชาธิปไตยแบบเข้มข้น ที่เปิดกว้างให้กับความแตกต่างหลากหลาย (radical and plural democracy)

นับตั้งแต่เทคโนโลยีการสื่อสารเข้าสู่ยุคเครือข่ายสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊กถือเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่เพิ่มพลังอำนาจการสื่อสารเพื่อเคลื่อนไหวทางสังคม ให้กับประชาชนคนทั่วไป โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยเฉพาะพลังการสื่อสารของสื่อกระแสหลักในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร คนทั่วไปสามารถตั้งหัวข้อ และสื่อสารรณรงค์ในประเด็นที่ตนเองให้ความสนใจได้ ซึ่งหากเป็นประเด็นที่น่าสนใจ มีผู้เห็นด้วย และสนับสนุนความคิด การแบ่งปันข้อมูล จำทำให้เกิดกระแสสังคมให้ตีตนตั้งในวงกว้างได้เช่นกัน

คุณลักษณะของเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีรูปแบบที่ส่งเสริมให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ได้สะดวกขึ้น จากการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ทำให้เห็นว่า เครื่องมือการสื่อสารของเฟซบุ๊ก ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีอิสระในการสื่อสารกันได้มากขึ้น เกิดการถกแถลง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในประเด็นความชอบธรรม หรือไม่ชอบธรรมในการผ่านร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมกันอย่างกว้างขวางในกลุ่มคนเสื้อแดง รวมถึงกลุ่มอื่น ๆ ที่เข้ามาใช้พื้นที่ในเฟซบุ๊กของสมบัติ เกิดการยืนยันจุดยืนให้กลุ่มที่ต่อต้านค่อย ๆ มั่นใจถึงจุดยืนไม่เอา พ.ร.บ.นิรโทษกรรม นำไปสู่บรรยากาศ และเงื่อนไขแบบประชาธิปไตย เกิดเป็นประชาชนที่ตื่นตัวต่อประเด็น และแสดงออกทางการเมืองเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ผ่านกิจกรรม “วันอาทิตย์สีแดงรีเทิร์น” และ “10,000 UP เราไม่ลืม” เพื่อประกาศจุดยืนไปยังรัฐบาลว่า แม้กระทั่งกลุ่มคนเสื้อแดงที่สนับสนุนรัฐบาล ก็ยังไม่เห็นด้วยกับการผ่านร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้ ซึ่งท้ายที่สุดจากการจัดกิจกรรมต่อต้านของ สมบัติ และรวมถึงการแสดงพลังของกลุ่มอื่น ๆ ทำให้รัฐบาลยอมถอนร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้ โดยสามารถพิจารณาลำดับช่วงเวลาการเคลื่อนไหวทางสังคมของได้ดังภาพ

ภาพที่ 4.4 ลำดับช่วงเวลาการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม

4.2.3.4 เกิดการสร้างการเปลี่ยนแปลง

ด้วยคุณสมบัติของเทคโนโลยีเครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างเฟซบุ๊ก จึงทำให้การสื่อสารเชื่อมต่อถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ท้นต่อสถานการณ์ พื้นที่จำกัดด้านเวลา (Time) และสถานที่ทางกายภาพ (Space) จึงทำให้การรวมตัว หรือเข้าร่วมกลุ่มที่มีแนวคิดทางการเมืองแบบเดียวกันในเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) เพื่อเคลื่อนไหวแสดงพลังจากภาคประชาชน สามารถขับเคลื่อนได้สะดวกมากขึ้น (บุญพริกา เจียงเพ็ชร, 2543, น. 32-33)

แม้การเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของสมบัติน บุญงามอนงค์ จะไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับวงกว้างของสังคม แต่อย่างไรก็ตามได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับกลุ่มคนเสื้อแดงด้วยกัน โดยทำให้เกิดการแบ่งจุดยืนของคนเสื้อแดง เป็นกลุ่มคนเสื้อแดงที่สนับสนุนรัฐบาล และกลุ่มคนเสื้อแดงที่สนับสนุนหลักการประชาธิปไตย นอกจากนี้การจัดกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของสมบัติน ยังส่งผลให้คนเสื้อแดงที่ไม่เอา พ.ร.บ.นิรโทษกรรม มีพื้นที่ในการแสดงพลังร่วมกัน รวมถึงทำให้กลุ่มคนตรงกลางที่ไม่ระบุว่าตนเองอยู่กลุ่มไหน ได้สะดวกใจที่จะมาร่วมแสดงออก เพราะเมื่อสมบัติน ถูกลักการเลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง พื้นที่นี้ จึงคงสถานะความเป็นกลางอยู่มาก

ทั้งนี้การรักษาจุดยืน ถือเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างการเปลี่ยนแปลง การเคลื่อนไหวเพื่อสังคม จำเป็นต้องรักษาจุดยืน แม้ว่าจะต้องขัดแย้งกับกลุ่มของตนเอง เพราะท้ายที่สุดแล้ว การรักษาจุดยืน จะทำให้การเคลื่อนไหวเรียกร้องมีความชอบธรรม ผู้ทำกิจกรรมต้องมีแนวคิด รู้ข้อเท็จจริง ศึกษาข้อมูล และเชื่อมั่นในจุดยืนที่เป็นหลักการของตนเอง อย่างไรก็ตามการรักษาจุดยืนต้องอยู่ภายใต้หลักการที่ถูกต้อง ดังนั้นหากพบว่า ความเชื่อเดิมนั้นเป็นความเข้าใจผิด ผู้เคลื่อนไหวทางสังคมต้องปรับจุดยืนไปในทิศทางที่อยู่บนหลักการที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

“ถ้าเราต้องการฐานเสียงและความนิยมเราต้องเอนเอียงไปกับมวลชน เราต้องเอนเอียงไปกับกระแสหลัก เราไม่ต้องการความนิยม เราต้องการพื้นที่ที่เราคิดอะไร ดังนั้นการที่เราคิดอะไรต่างหากถึงจะเป็นตัวชี้หน้าเรา ถึงแม้จะมีคนไม่เห็นด้วยเหมือนกับเรา เห็นว่าเราขวางกระแสของสังคม ถ้าเป็นเรื่องอย่างนี้เราก็แค่เสนอเพราะว่าเราต้องการเสนอความคิดเห็นเท่านั้นเอง เวลาทำงานมันก็เป็นธรรมดาที่เราจะต้องมีทั้งคนเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เราก็ต้องไปทบทวนตัวเองด้วยว่าเราไม่ผิดใจใหม่ในความเชื่อของเรา ส่วนที่เหลือก็คือ การไม่เข้าใจจากมุมมองที่แตกต่างมันเป็นเรื่องธรรมดา และเป็นเพียงต้องการที่จะเปิดพื้นที่ให้ตัวเองปรากฏในสื่อ ดังนั้นจะมีก็คนที่เห็นด้วยกับเราก็ไม่เป็นไร แค่นั้นก็พอแล้ว” (สมบัติน บุญงามอนงค์, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2559)

ดังนั้นกล่าวได้ว่าการใช้เฟซบุ๊กของสมบัติน บุญงามอนงค์ในการขับเคลื่อน ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ประกอบไปด้วย กลยุทธ์การสื่อสาร โดยผ่านสมรรถนะทางการสื่อสาร 6 ทักษะ คือ ทักษะการวิเคราะห์ผู้รับสาร ทักษะการ

ละคร ทักษะการจับประเด็น ทักษะการเขียน ทักษะการใช้ภาพและทักษะการออกแบบกิจกรรม สื่อสารณรงค์เชิงสร้างสรรค์ ประกอบกับกระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะ โดยก่อรูปจากการ เคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม กระทำผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ การสื่อสารณรงค์ แสดงออกถึงจุดยืนทางการเมือง การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ทั้งแบบออนไลน์ และออฟไลน์ และการสร้างการเปลี่ยนแปลง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

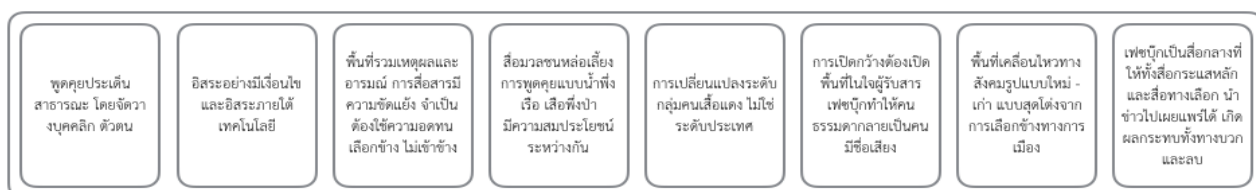
ในการวิจัยเรื่อง “บทบาทของเฟซบุ๊ก “สมบัติ บุญงามอนงค์” กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อต่อต้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ” ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิเคราะห์ข้อความ (Textual Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) ประกอบกับการวิเคราะห์บริบทแวดล้อม จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) แนวคิดการสื่อสารด้วยภาพ (Visual Communication) และแนวคิดการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง มาเป็นแนวทางในการศึกษาการใช้พื้นที่บนเฟซบุ๊ก สื่อสารเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของภาคประชาชน ซึ่งในที่นี่หมายถึง พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ โดยวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างภาคประชาชนซึ่งใช้พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ เพื่อติดตามข้อมูลข่าวสาร และสื่อสาร ในช่วงเหตุการณ์ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้าย แบ่งเป็นผู้ที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง ผู้ที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง และผู้ที่เห็นด้วย แสดงออก แต่เป็นฝั่งตรงข้ามทางการเมือง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ว่ามีคุณลักษณะเป็นพื้นที่สาธารณะอย่างไร และศึกษาการใช้เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ในการขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ในประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรม

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์

จากการวิเคราะห์การสื่อสารภายในเฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยพบว่า การใช้พื้นที่บนเฟซบุ๊ก สื่อสารเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของภาคประชาชน มีลักษณะเป็นพื้นที่สาธารณะดังต่อไปนี้

ความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์

ภาพที่ 5.1 ความเป็นพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์

5.1.1.1 พื้นที่สาธารณะ: พุดคุยประเด็นสาธารณะประโยชน์ ตามบุคลิกที่ปัจเจกจัดวางไว้ในโลกออนไลน์ 3.0

จากการศึกษาการใช้พื้นที่เฟซบุ๊กสมมติ บุญงามอนงค์ มีการสื่อสารในประเด็นสาธารณะ โดยเฉพาะประเด็นการเมือง และสังคม แต่เนื่องจากความเป็นโลกเสมือนของสื่อออนไลน์ ทำให้ผู้ใช้งานสามารถแสดงบุคลิก ตัวตนได้อิสระตามอุดมคติที่ตนเองวางไว้ โดยไม่จำเป็นต้องแสดงออกแบบในชีวิตจริงทุกประการ ดังเช่น สมบัติ บุญงามอนงค์ ได้วางบทบาทตนเองเป็นผู้ที่มีอารมณ์ขัน ตลก แต่จริงจังในหลักการ จุดยืนทางการเมือง และการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย

สำหรับการเข้ามาใช้พื้นที่เฟซบุ๊กของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ก็มีบุคลิกวิธีการแสดงออก การจัดวางตัวเองและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่เหมือนกัน กลุ่มที่เห็นด้วย และมีส่วนร่วมแสดงออกทางการเมือง เป็นกลุ่มที่มีความเชื่อมั่นในประเด็นที่สมบัติ และตนเองร่วมกันต่อสู้ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคมตามความเชื่อของตนเอง โดยให้ความสำคัญในประเด็นทางการเมือง กลุ่มนี้มีบุคลิกลักษณะ พร้อมทั้งจะใช้พื้นที่เพื่อประกาศจุดยืนทางการเมืองกันสาธารณชน ซึ่งเชื่อว่าหากต้องการให้ประเทศเป็นประชาธิปไตย ที่ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ โดยเท่าเทียมกัน พลเมืองจำเป็นต้องร่วมแสดงออกในกิจกรรมทางการเมือง ทุกคนต้องสื่อสาร เคลื่อนไหว เพื่อแสดงจุดยืนในหลักการประชาธิปไตย การใช้งานพื้นที่เฟซบุ๊กของตนเอง และของสมบัติ มีจุดประสงค์เพื่อใช้เปิดรับข้อมูลข่าวสาร ติดตามสื่อสาร และรณรงค์ทางการเมืองอย่างเปิดเผย

กลุ่มที่เห็นด้วย แต่ไม่แสดงออกทางการเมือง แม้จะเป็นกลุ่มที่เชื่อมั่นว่าประเด็นที่สมบัติต่อสู้กันนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่ไม่พร้อมเลือกข้างทางการเมือง โดยให้ความสำคัญกับผลกระทบที่ตามมา หากจะแสดงตนเป็นผู้เลือกข้างทางการเมือง ซึ่งมีบทบาททางสังคม อาชีพการงาน เป็นปัจจัยกำหนด นอกจากนี้ยังเป็นกลุ่มที่ไม่ได้เห็นด้วยทุกเรื่องกับการเคลื่อนไหวทางสังคมของสมบัติ โดยเห็นว่าการเลือกข้างทางการเมือง ไม่ใช่ทางออกที่จะสามารถนำสังคมสู่การเปลี่ยนแปลงได้ ชำ้ยังส่งผลถึงการก่อความขัดแย้งทางสังคมเพิ่มขึ้น จึงเป็นเหตุให้คนกลุ่มนี้ไม่เลือกข้าง แต่เลือกเห็นด้วยเป็นบางกรณี การใช้งานพื้นที่เฟซบุ๊กของตนเอง และของสมบัติ มีจุดประสงค์เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารอย่างรอบด้าน ใช้พื้นที่เฟซบุ๊กเพื่ออัปเดตข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับอาชีพการทำงาน หรือหากเป็นคนทำงานภาคประชาสังคม จะใช้เพื่อรณรงค์ทางสังคม กลุ่มนี้มีบุคลิกลักษณะติดตามข้อมูลข่าวสารความเป็นไปของสังคมแบบเงียบ ๆ หรือแอบส่องตามเฟซบุ๊กแบบไม่ปรากฏความเคลื่อนไหว แต่ค้นคว้าข้อมูลจากหลากหลายแหล่งที่มาเพื่อประกอบการวิเคราะห์ และหาจุดยืนที่เหมาะสมของตนเอง อย่างไรก็ตามแม้คนกลุ่มนี้จะไม่ปรากฏการเคลื่อนไหวในพื้นที่สาธารณะ แต่พร้อมมีส่วนร่วมหรือแสดงออกทางการเมืองในบทบาทของผู้อยู่เบื้องหลัง

กลุ่มที่เห็นด้วย แสดงออก แต่เป็นฝั่งตรงข้ามทางการเมือง เป็นกลุ่มที่มีทัศนคติในด้านลบกับสมบัตินี้ แต่เป็นกลุ่มคนที่เปิดรับข้อมูล ความคิดเห็นที่หลากหลายในสังคม การใช้งานพื้นที่เฟซบุ๊กของตนเอง และของสมบัตินี้ มีจุดประสงค์เพื่อเปิดรับข้อมูลข่าวสารอย่างรอบด้านสำหรับนำไปเพิ่มเติมในข้อมูลที่ตนเองมีข้อสงสัย และข้อมูลจากฝั่งเดียวกันมีไม่เพียงพอให้เชื่อถือ กลุ่มนี้มีบุคลิกลักษณะที่คล้ายกลุ่มแรก คือ มีความพร้อมที่จะประกาศจุดยืน และแสดงออกทางการเมืองอย่างเปิดเผยในพื้นที่สาธารณะ แม้จะเลือกข้างทางการเมือง แต่การเข้ามาสื่อสาร มีปฏิสัมพันธ์ภายในเฟซบุ๊กของ สมบัตินี้ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ของฝั่งตรงข้ามทางการเมือง นั้นย่อมแสดงว่า เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่เปิดกว้าง สำหรับเปิดรับ และติดตามความคิดเห็นของคนฝั่งตรงข้าม และพร้อมรับเสียงวิพากษ์วิจารณ์ รวมถึง Hate Speech ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการสื่อสารในพื้นที่ที่เห็นต่างอย่างสุดขั้ว

นอกจากนี้ในการศึกษายังพบกลุ่มสื่อแดงที่ไม่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของสมบัตินี้ เข้ามาใช้พื้นที่เพื่อสื่อสารทางความคิด กลุ่มดังกล่าว เป็นกลุ่มที่เคยมีจุดยืนทางการเมืองในทิศทางเดียวกันกับสมบัตินี้ แต่มีความคิดเห็นแตกต่างกันในประเด็น พ.ร.บ.นิรโทษกรรม การเข้ามาใช้พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัตินี้ จึงใช้เพื่ออธิบายทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยนแนวความคิด รวมถึงบางคนมีลักษณะโจมตี ดิสเครดิตสมบัตินี้ ซึ่งในระยะต่อมาเมื่อมีการขับไล่รัฐบาลโดยกลุ่ม กปปส. จึงกลับมามีจุดยืนเดียวกัน

5.1.1.2 พื้นที่สาธารณะ: อิสระอย่างมีเงื่อนไข ภายใต้การสมดุลงานอาจซึ่งกันและกัน

ในการวิเคราะห์ความเป็นอิสระในการสื่อสาร พูดคุย ภายในเฟซบุ๊กของสมบัตินี้ บุญงามอนงค์ ผู้วิจัยพบว่า สิ่งที่มีอิทธิพล และเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ความเป็นอิสระในการสื่อสาร พูดคุย ในยุคสมัยที่เทคโนโลยี 3.0, เครือข่ายสังคมออนไลน์ แตกต่างไปจากยุคสมัย ศตวรรษที่ 19 ที่ต้องคำนึงถึงอำนาจจากรัฐ ศาสนจักร และ อำนาจทางเศรษฐกิจ ความเป็นเทคโนโลยี 3.0 เปิดพื้นที่ขนาดกว้างให้กับผู้คนในระดับปัจเจก ซึ่งนับเป็นหน่วยที่ย่อยที่สุดที่เคยมีมา เนื่องจากแต่เดิมการควบคุม เป็นกาควบคุมในระดับองค์กร สถาบัน ซึ่งสามารถทำได้ง่ายกว่าการควบคุมในระดับปัจเจก ดังนั้นปัจเจกชนจึงสามารถใช้พื้นที่แสดงออกได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตามในยุคเทคโนโลยี 3.0 ความเป็นอิสระในเพจเฟซบุ๊ก ไม่ได้เป็นของฝ่ายใดฝ่ายเดียว ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของพื้นที่อย่างสมบัตินี้ สมาชิกเพจขาประจำ ผู้เข้ามาใช้ติดตามข่าวสารทั่วไป หรือผู้ที่เป็นฝั่งตรงข้ามทางการเมือง เพราะพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัตินี้ บุญงามอนงค์ เป็นพื้นที่ที่ต่างฝ่ายต่างควบคุมขอบเขตของการสื่อสารเพื่อรักษาสมดุลให้การสื่อสารภายในเพจยังคงมีบรรยากาศที่สามารถดำเนินบทสนทนาได้ต่อเนื่อง

ความเป็นอิสระยังอยู่ภายในเงื่อนไข และการควบคุมด้วยอำนาจอย่างอ่อนร่วมกันของคนในสังคม โดยพบว่า เป็นอิสระที่อยู่ภายใต้กรอบ 5 ข้อ คือ ภายใต้เทคโนโลยี

ภายใต้ความเป็นบุคคลสาธารณะ ภายใต้กติการ่วมของสังคม ภายใต้กรอบเรื่องส่วนตัวของตนเอง และผู้อื่น และภายใต้กฎหมาย และการรับผิดชอบต่อสังคม

(1) อิสรภายใต้เทคโนโลยี

เทคโนโลยีในที่นี้คือ เครื่องมือของเฟซบุ๊ก ซึ่งผู้เป็นเจ้าของเพจเท่านั้นที่มีอำนาจการงานได้เต็มที่ มีสิทธิที่จะบล็อก หรือกำหนดขอบเขตการใช้งานของผู้เข้ามาใช้พื้นที่ มีสิทธิที่จะลบความคิดเห็น หรือบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ให้ออกไปจากเพจได้

(2) อิสรภายใต้ความเป็นบุคคลสาธารณะ

ความเป็นบุคคลสาธารณะของเจ้าของเพจ ทำให้ไม่สามารถแสดงความเป็นตัวของตัวเองได้เต็มที่ ผู้เข้ามาใช้งาน มีสิทธิที่จะสื่อสารกำหนดบุคคลิก สิ่งที่ต้องการให้เจ้าของเพจแสดงออก หรือกำหนดทิศทางของเนื้อหา และส่งข้อความเพื่อกดดันเจ้าของเพจเฟซบุ๊กให้สื่อสารไปในแนวทางที่ตนเองต้องการได้เช่นกัน ดังนั้นการสื่อสารบนหน้าวอลล์ จำเป็นต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน เพื่อป้องกันการวิพากษ์วิจารณ์ และต้องแสดงความรับผิดชอบ หากผิดพลาดในการสื่อสาร

(3) อิสรภายใต้กติการ่วมของสังคม

ความเป็นอิสระยังอยู่ภายใต้กติการ่วมภายในพื้นที่เพจเฟซบุ๊กนั้น ๆ สำหรับพื้นที่ของสมบัติ มีกติกาห้ามหยาบคาย ก่อวณ ดูถูกเหยียดหยาม ใส่ข้อมูลเท็จที่จงใจป้ายสีผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน แต่สามารถมีข้อความเสียดสี ล้อเลียน วิพากษ์วิจารณ์ได้ อย่างไรก็ตาม ข้อห้ามเรื่องการต่อทอ หยาบคาย ดูถูกเหยียดหยาม เป็นบรรทัดฐานที่ตั้งไว้ เป็นมารยาททางสังคม แต่การศึกษาพบว่า มีการต่อทอด้วยถ้อยคำหยาบคายอยู่ในเพจ และพบว่า หากการกระทำนั้นไม่ได้เกิดจากคน ๆ เดียวซ้ำ ๆ ในเชิงก่อวณ สมบัติ และสมาชิกเพจจะเข้ามาสื่อสารตักเตือนเท่านั้น แต่หากยังมีพฤติกรรมซ้ำ ๆ เข้าช่วยก่อวณ สมบัติจึงทำการบล็อกบุคคลนั้น ทั้งนี้ในระหว่างการศึกษา ยังไม่พบผู้ถูกบล็อก

(4) อิสรภายใต้กรอบเรื่องส่วนตัวของตนเองและผู้อื่น

อิสรภายใต้กรอบเรื่องส่วนตัวของตนเองและผู้อื่น แม้เฟซบุ๊กจะเปิดกว้างให้ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็น หรือสื่อสารได้อย่างเต็มที่ แต่ในประเด็นส่วนตัว เป็นเรื่องที่ต้องระวัง และพิจารณาให้รอบคอบ เนื่องจากเฟซบุ๊ก เป็นเครือข่ายสังคม ซึ่งมีพลังในการแพร่กระจายข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ข้อมูลที่เป็นเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น หากแพร่กระจายออกไปอาจเป็นการละเมิดผู้อื่น และส่งผลเสียหายตามมา

(5) อิสรภายใต้กฎหมาย และการรับผิดชอบต่อสังคม

แม้เฟซบุ๊กจะเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ยากต่อการตรวจสอบติดตาม บางคนมองว่าเป็นพื้นที่ที่เป็นอิสระจากกรอบของกฎหมาย แต่แท้จริงแล้ว ทุกคนยังอยู่ภายใต้กรอบของ

กฎหมาย และกติการ่วมของคนในสังคม เมื่อเฟซบุ๊กเป็นสื่อสังคมออนไลน์ประเภทหนึ่ง คนในสังคมจึงติดตามตรวจสอบ และภายใต้อิสรภาพ ยังจำเป็นต้องรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

ทั้งนี้ในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์เป็นพื้นที่ที่มีอิสระในการวิพากษ์วิจารณ์ ติดตาม ตรวจสอบ ได้ตามความเชื่อ จุดยืนของตนเอง โดยสมบัติ เปิดพื้นที่ให้สามารถสื่อสาร แสดงความคิดเห็นกันได้ โดยไม่ถูกลบทิ้ง หรือถูก บล็อก แม้จะมีความคิดเห็นที่แตกต่าง มีจุดยืนทางการเมืองที่ไม่เหมือนกัน หรือแม้แต่เข้ามาตั้งข้อสังเกต หรือโจมตี เช่นเรื่องความโปร่งใสในการจัดกิจกรรม หรือวุฒิการศึกษา ก็สามารถใช้พื้นที่นี้ในการสื่อสาร สร้างความเข้าใจ และแบ่งปันข้อมูลได้ โดยมีสมบัติ และสมาชิกเพจถามตอบ โต้ตอบอยู่ในเพจอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นพื้นที่ที่พบว่า มีผู้เห็นต่างทางการเมืองเข้ามาสื่อสารด้วยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงที่มีประเด็นร้อน

5.1.1.3 พื้นที่สาธารณะ: พื้นที่เหตุผลเลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง

การศึกษาในประเด็นการเป็นพื้นที่ที่ไหลเวียนของเหตุผลอย่างเป็นอิสระพบว่า การเปิดกว้างทางความคิด และก่อรูปทสนทนาสาธารณะไว้บนหลักการเหตุผล ความชอบธรรมของสังคม ทำให้พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ กลายเป็นพื้นที่ที่เลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง โดยการประกาศต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ผ่านเฟซบุ๊ก ทั้งที่ พ.ร.บ.ฉบับดังกล่าว ออกโดยรัฐบาลที่กลุ่มเสื้อแดงให้การสนับสนุน ทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ ว่าเสื้อแดงแตกแยกกัน สมบัติ พยายามสื่อสารโดยให้เหตุผลถึงสาเหตุที่ต้องต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ภายใต้วาทกรรม “ไม่นิรโทษกรรมฆาตกร” ซึ่งในที่นี้หมายถึง รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ เกิดการอธิบายถึงจุดยืนที่ยืนอยู่จุดเดิม โดยไม่ได้เข้าข้างฝั่งตรงข้ามทางการเมือง และไม่เข้าข้าง รัฐบาลที่ตนเองเลือกมา แต่เลือกยืนอยู่บนความถูกต้อง การอธิบายเหตุผลในครั้งนี้ ส่งผลให้เกิดการแบ่งเขตของคนเสื้อแดงอย่างชัดเจน เป็นเสื้อแดงพรรคเพื่อไทย และเสื้อแดงหลักการประชาธิปัตย์

(1) เหตุผลที่ไม่อาจแยกจากอารมณ์ความรู้สึก

แม้ทัศนคติของฮาเบอร์มาจะเห็นว่า พื้นที่สาธารณะจำเป็นต้องมีการไหลเวียนของการใช้เหตุผลอย่างเป็นอิสระ แต่การสื่อสารในสถานการณ์จริง บนพื้นที่เฟซบุ๊ก ซึ่งมีความเป็นปัจเจกชนสูง ในบริบทของสังคมที่เปิดพื้นที่ให้กับคนหลากหลายกลุ่ม และเป็นพื้นที่คาบเกี่ยวความเป็นพื้นที่ส่วนตัวที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ คุณลักษณะของการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์เป็นการติดต่อสื่อสารโดยไม่จำเป็นต้องเห็นหน้าค่าตา ความไม่รู้จักกัน ทำให้คนที่เข้ามาสื่อสารไม่จำเป็นต้องเรียบเรียงคำพูดเพื่อถนอมความสัมพันธ์ เหมือนการสื่อสารซึ่งหน้า ทำให้เส้นแบ่งของการรักษาน้ำใจเบาบางลง แม้จะเป็นพื้นที่ที่คำนึงถึงเหตุผล แต่บรรยากาศของการสนทนากลับเต็มไปด้วยอารมณ์ความรู้สึก และพื้นที่นี้ก็เปิดกว้างให้กับทุกคน ทำให้การสื่อสารภายในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์ คละเคล้ากันระหว่างความเป็นพื้นที่ของเหตุผล และอารมณ์ความรู้สึก แต่ละถ้อยคำ แต่ละ

ประโยค ไม่ว่าจะมาจากเจ้าของเพจ หรือ สมาชิกเพจ และโดยเฉพาะกลุ่มคนที่เห็นแตกต่าง ซึ่งเต็มไปด้วยประเด็นความขัดแย้ง บทสนทนาที่มีทั้งอารมณ์ และเหตุผลเจือปนอยู่อย่างไม่อาจแยกจากกัน

อย่างไรก็ตาม สมบัติ ในบทบาทของเจ้าของเพจ พยายามรักษาจุดยืนว่า หากเป็นประเด็นที่พูดคุยด้วยหลักการเหตุผลของประชาธิปไตย ใจความสำคัญของบทสนทนา จำเป็นต้องยืนอยู่บนเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ ความรู้สึก หรือความเป็นพวกเดียวกัน สมบัติเปิดกว้างให้ทุกคน ทุกจุดยืนได้อภิปรายแลกเปลี่ยนกัน และบรรยากาศการพูดคุยในพื้นที่เฟซบุ๊กสมบัติ เป็นพื้นที่ที่ต้องถกเถียงบนหลักการ ซึ่งหลักการไม่จำเป็นต้องมาจากแนวความคิดเดียวกัน แต่ต้องสามารถสื่อสารกันได้ เพื่อหาจุดคิดที่ดีที่สุด

(2) บทสนทนาที่ขัดแย้ง เหตุผล ต้องมาพร้อมขันติธรรมทางสังคม

การสื่อสารในประเด็นที่มีความเห็นแตกต่างกัน สมบัติใช้วิธีการในการสื่อสารด้วยการเติมข้อมูล ให้คำอธิบาย เพื่อสร้างความเข้าใจ ไปจนถึงการตอบโต้อย่างดูเด็ด ยุติการสนทนา หรือท้ายที่สุดเลือกวิธีบล็อก ในกรณีที่สื่อสารกันไม่ได้จริง ๆ

นอกจากเจ้าของเพจจะทำหน้าที่เปิดวงสนทนาแล้ว ยังเปิดพื้นที่ให้สมาชิกในเพจได้พูดคุยถกเถียง การไม่ตอบคำถาม หรือออกมาโต้แย้งในทุกประเด็นของสมบัติ กลายเป็นการเปิดช่องว่างให้คนอื่นได้เข้ามาทำหน้าที่สื่อสารแสดงความคิดเห็น หรือเข้ามาตอบคำถามโต้เถียงแทนสมบัติ ทำให้เพจนี้ไม่ได้เป็นพื้นที่ของสมบัติคนเดียว แต่เป็นพื้นที่ที่หลายคนเข้ามาร่วมกันถามตอบได้

สำหรับผู้เข้ามาใช้เพจที่เป็นฝั่งตรงข้ามทางการเมือง พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ แม้จะเป็นพื้นที่ที่สื่อสารได้ แต่เป็นพื้นที่ของคนเสื้อแดง หรือพื้นที่ที่เลือกข้างทางการเมือง ดังนั้นการสื่อสารกันด้วยเหตุผล ยังไม่เพียงพอ บทสนทนาที่ขัดแย้งจำเป็นต้องอาศัยขันติธรรมระหว่าง การสนทนาในพื้นที่สาธารณะ ผู้สื่อสารตอบโต้ จำเป็นต้องอดทนต่อเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของผู้ที่เข้ามาแสดงความคิดเห็น และเปิดใจรับฟังกันทั้งสองฝ่าย ถกเถียงบนหลักการ

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า พื้นที่ของสมบัตินั้น หากเป็นพื้นที่สาธารณะ ก็เป็นพื้นที่สาธารณะของคนเลือกข้าง แม้จะมีผู้เห็นต่างเข้ามาสื่อสาร แต่คนส่วนใหญ่ก็เป็นคนเสื้อแดงด้วยกัน ฝั่งตรงข้ามน้อยคนที่จะเข้ามาสื่อสารด้วย

5.1.1.4 พื้นที่สาธารณะ: สถาบันสื่อหล่อเลี้ยงการพูดคุยแบบน้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า

การศึกษาถึงบทบาทของสถาบันสื่อมวลชนในการทำหน้าที่หล่อเลี้ยงให้การพูดคุยในประเด็นการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้ายนั้น พบว่า สื่อมวลชนยังคงมีบทบาทในการกระจายข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึงมากขึ้น และยังมีบทบาทในการหยิบประเด็นไปตรวจสอบให้ข้อมูลที่ตั้งต้นอยู่ในเฟซบุ๊กนั้นได้มีความรอบด้านมากขึ้น การจัดกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของสมบัติ จึงถูกเผยแพร่ไปสู่สาธารณชนในวงกว้าง รวมถึงเปิดเวทีให้มีการโต้เถียง อธิบายจุดยืนของ

ทั้งฝั่งเสื้อแดงที่ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฝั่งเสื้อแดงที่ยอมรับ พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฝั่งนักการเมือง รวมถึงฝั่งตรงข้ามทางการเมือง อย่างเช่น กลุ่ม กปปส. ให้ได้มาใช้เวทีในการอภิปรายโต้เถียงกันผ่านสื่อ เพื่อเป็นข้อมูลให้กับสาธารณะชน

สำหรับบทบาทเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ในการสื่อสารเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม เฟซบุ๊กมีบทบาทเป็นช่องทางให้คนเข้าถึงการจัดกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฉบับสุดท้าย ของสมบัติ บุญงามอนงค์ สื่อมวลชนมีบทบาทในการกระจายให้คนที่ไม่ได้รับข่าวสารในเฟซบุ๊กได้รู้ด้วย และการที่สื่อมวลชนเปิดพื้นที่ให้สมบัติ บุญงามอนงค์ได้นำเสนอจุดยืนการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดท้าย ทำให้สมาชิกในเฟซบุ๊กของสมบัติที่เห็นด้วยกับจุดยืนการต่อต้าน รู้สึกว่าแนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับ และเป็นพลังในการสนับสนุนขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมฉบับนี้

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า ในยุคของธุรกิจข้อมูลข่าวสารครองเมืองนี้ การเปิดพื้นที่นำเสนอกิจกรรมการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ผ่านสื่อมวลชนนั้น เป็นไปแบบน้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า กล่าวคือ สื่อมวลชนไม่ได้เป็นผู้หล่อเลี้ยงการพูดคุยเพียงฝ่ายเดียว การจัดกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของสมบัติ ก็มีบทบาทในการสนองต่อความต้องการของสื่อที่ต่อต้าน พ.ร.บ.เช่นกัน อีกทั้งการออกมาต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของสมบัติ ยังมีประเด็นที่อยู่ในความสนใจของสื่อมวลชน โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเดียวกัน ดังนั้นการเปิดพื้นที่ให้กับคนเสื้อแดงได้ต่อต้านพวกเดียวกันเอง จึงเป็นการเปิดพื้นที่ภายใต้ความต้องการขายข่าวของสื่อนั่นเอง

5.1.1.5 พื้นที่สาธารณะ: การเปลี่ยนแปลงไม่ใช่เป็นขีต้ายระดับประเทศ แต่เกิดการแบ่งเขตสีของคนเสื้อแดง

จากการศึกษาผลของการสื่อสาร พูดคุยในเฟซบุ๊กของ สมบัติ บุญงามอนงค์ นำไปสู่การจัดกิจกรรมทางออนไลน์ เกิดการสร้างกระแสผู้ไม่เห็นด้วยกับ พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ให้ติด Hash tag (#) พิมพ์ด้วยคำว่า “สุดชอย” และกิจกรรมถ่ายรูปเซลฟี่ตัวเอง พร้อมออกแบบให้มีคำว่า “10,000 UP” เพื่อสื่อความหมายว่า มีเสื้อแดงที่ไม่เห็นด้วยกับ พ.ร.บ.นิรโทษกรรม มากกว่า 10,000 คน การสื่อสารในเฟซบุ๊กยังนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเมืองบนท้องถนนอย่างกิจกรรม “วันอาทิตย์สีแดง RETURN” และกิจกรรม “10,000 UP เราไม่ลืม”

ในเชิงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การจัดกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของสมบัติ ซึ่งเลือกที่จะต่อต้านรัฐบาลที่ตนเองให้การสนับสนุนภายใต้วาทกรรม “เลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง” ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในกลุ่มคนเสื้อแดง จากเดิมที่สังคมมองเสื้อแดงเป็นกลุ่มเดียวกัน มีจุดยืนทางการเมืองแบบเดียวกัน แต่การประกาศจุดยืนของสมบัติ ทำให้เห็นความแตกต่างทางจุดยืนของคนภายในกลุ่มเสื้อแดงด้วยตัวเอง สมบัติเผยให้เห็นกลุ่มคนเสื้อแดงอีกกลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ได้สนับสนุนพรรคเพื่อไทย หรือทักษิณ ชินวัตร แต่เป็นกลุ่มเสื้อแดงที่ยึดมั่นในหลักการ

กฎกติกาทางสังคม ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ถือเป็น การสร้างความเข้าใจใหม่ให้สังคมได้รับรู้เฉด ของคนเสื้อแดง ที่ต่างออกไป

และจากการประกาศจัดกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของสมบัติ ยังส่งผลให้กลุ่มเสื้อแดงที่ไม่เอา พ.ร.บ.นิรโทษกรรม มีพื้นที่ในการแสดงพลังร่วมกัน รวมถึงทำให้กลุ่ม คนตรงกลางที่ไม่ระบುವ่าตนเองเป็นเสื้อสีอะไร แต่ต่อต้าน พ.ร.บ.ฉบับนี้ สะดวกใจที่จะเข้ามาร่วม แสดงออก เพราะแม้ว่าสมบัติจะเป็นคนเสื้อแดง แต่สำหรับเหตุการณ์นี้ สมบัติไม่เข้าข้างพวกเดียว กันเอง จึงเป็นพื้นที่ที่เป็นกลางอยู่มาก

ทั้งนี้หากมองภาพใหญ่ของสังคม การต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของ สมบัติ ไม่ได้ส่งผลสั้นสะเทือนในระดับประเทศเท่ากับกลุ่ม กปปส. เป็นเพียงการสร้างบรรทัดฐานขึ้นมา สังคมให้เห็นบทเรียนว่า ไม่ว่าจะมีความเชื่อ หรือจุดยืนทางการเมืองในฝั่งไหน แต่คนในสังคมควร เลือดยึดถือหลักการ กติกาทางสังคม มากกว่าจะเลือกยึดถือเชื่อมั่นในตัวบุคคล และการผลักดันในสิ่ง ที่ไม่ถูกต้อง แม้ว่าจะมีอำนาจมากแค่ไหน หรือมีพรรคพวกเข้าข้างอย่างไร แต่หากไม่เป็นที่ยอมรับของ สังคม สิ่งนั้นก็จจะล้มเหลวไป

5.1.1.6 พื้นที่สาธารณะ: การเปิดกว้าง ไม่ใช่แค่เชิงกายภาพ หรือเชิงประเด็น แต่เปิดพื้นที่ในใจผู้รับสาร

ในโลกความเป็นจริง พื้นที่สาธารณะต้องมีลักษณะเปิดกว้างให้กับกลุ่ม คนที่หลากหลาย คนด้อยโอกาส คนที่เสียเปรียบ หรือไม่มีอำนาจทางการเมือง ซึ่งหมายรวมถึงการ เปิดพื้นที่เชิงกายภาพ และประเด็นการสื่อสารที่หลากหลายเป็นสาธารณะ สามารถสื่อสารกันได้อย่าง กว้างขวางในหลายมุมมอง จากการศึกษาสรุปได้ว่า พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ มีลักษณะเปิดกว้างให้กับ คนทุกกลุ่ม จากการตั้งค่าใช้จ่ายในโปรแกรมเฟซบุ๊กของสมบัติ ที่ตั้งไว้เป็นสาธารณะ หมายถึง ทุกคน สามารถมองเห็น และแสดงความคิดเห็น รวมถึงแชร์ข้อมูลจากหน้าเพจสมบัติ ออกไปได้ แม้ไม่ได้เป็น เพื่อนกันทางเฟซบุ๊ก ในขณะที่การเปิดประเด็นการสื่อสารภายในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ให้น้ำหนักไปกับประเด็นทางการเมือง และสังคม โดยมองเห็นภาพของสังคมที่หลากหลาย ตามแต่ กระแสข่าวในสังคมที่เกิดขึ้น และสามารถวิพากษ์วิจารณ์กันได้ ตามแต่ทัศนคติ มุมมอง หรือบทบาท ทางสังคมของผู้เข้ามาปะทะสังสรรค์ในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม แม้ในเชิงกายภาพ และในเชิงประเด็นจะ เปิดกว้างในการพูดคุย แต่ผู้วิจัยพบว่า พื้นที่สาธารณะที่เปิดกว้างไม่ได้หมายถึง พื้นที่ที่เปิดกว้างทาง กายภาพ หรือประเด็นสาธารณะเท่านั้น แต่หมายถึง พื้นที่ในใจของผู้รับสารต้องเปิดกว้างด้วยเช่นกัน

การเปิดกว้าง ไม่ได้หมายถึง เพียงเทคโนโลยีที่เข้าถึง ช่องทางการสื่อสาร ที่มากขึ้น หรือพื้นที่ และเจ้าของพื้นที่ที่เปิดกว้างเท่านั้น แต่หมายถึง ทัศนคติของผู้รับสารคนนั้น ๆ ด้วย ว่าเปิดรับหรือไม่ หากเปิดรับ ก็จะสามารถสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำความเข้าใจร่วมกันได้ แต่หาก ไม่เปิดรับข้อมูล ผู้รับสารก็อาจตกอยู่ในสภาพผู้ด้อยโอกาสการรับรู้ เพราะอคติของตนเอง

(1) คนชายขอบ กับการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะเชิงคุณภาพ

นอกจากนี้การใช้งานเฟซบุ๊ก คนทุกคนที่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีจะสามารถเข้าถึงได้ ด้วยเพราะโปรแกรมของเฟซบุ๊กที่เป็นสาธารณะ เปิดกว้างให้สำหรับคนทั่วโลก แต่การใช้ประโยชน์ ขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคลว่าจะใช้อย่างไร เพื่อประโยชน์ส่วนตัว หรือเพื่อสาธารณะ มีข้อสังเกตว่าคนชายขอบ หรือกลุ่มไม่มีปากเสียงทางการเมือง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่ยังเข้าไม่ถึงเทคโนโลยี ขาดอุปกรณ์ เครื่องมือการสื่อสาร และสัญญาณอินเทอร์เน็ต แต่กลับพบว่า การใช้ประโยชน์เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ เช่น ใช้เพื่อเรียกร้องสิทธิของกลุ่มคนไร้รัฐ ใช้เพื่อสื่อสารต่อโลก ในการแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ หรือใช้เพื่อเคลื่อนไหวนโยบายสาธารณะให้กับพื้นที่ของตนเอง ในขณะที่ผู้เข้าถึงเทคโนโลยีที่เป็นคนเมือง ซึ่งมีโอกาสเข้าถึงได้มากกว่า ใช้งานเพื่อสื่อสารส่วนตัว เช่น ถ่ายภาพอาหาร เซลฟี บันทึกเก็บไว้เป็นไดอารี่ประจำวัน ดังนั้นการเปิดกว้าง หรือการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ จึงไม่ควรพิจารณาในเชิงปริมาณเท่านั้น แต่ควรมองการเข้าถึงในเชิงคุณภาพด้วย

(2) เฟซบุ๊ก เปิดพื้นที่ขยับชั้นคนไม่มีปากเสียงทางการเมืองให้กลายเป็นเน็ตไอดอล

จากการศึกษายังพบว่า เฟซบุ๊กไม่เพียงเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้าง ให้กับคนเสื้อแดง คนเล็กคนน้อย แต่เฟซบุ๊กยังเป็นพื้นที่ที่ทำให้คนธรรมดา ได้กลายเป็นเน็ตไอดอล เป็นบุคคลสาธารณะที่มีคนรู้จัก มีแฟนคลับ ในขณะเดียวกันก็กระชับพื้นที่ให้คนเล็กคนน้อย สามารถเข้าถึงบุคคลที่มีชื่อเสียงได้ง่ายขึ้น ดังเช่น ก่อนที่จะมีเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์ ยังไม่ได้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง แต่การสื่อสารในเฟซบุ๊ก ทำให้สมบัติ กลายเป็นบุคคลสาธารณะ ที่มีผู้รู้จัก และสนับสนุนการทำกิจกรรมเป็นจำนวนมาก

5.1.1.7 พื้นที่สาธารณะ: พื้นที่เคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบเก่า-ใหม่ แบบสุดโต่ง

การวิเคราะห์พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ในบทบาทการเชื่อมโยงกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองรูปแบบใหม่ พบว่า พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ มีลักษณะของการเคลื่อนไหวทางสังคม ผสมผสานระหว่างรูปแบบเก่า และแบบใหม่

การเคลื่อนไหวในแบบเก่า คือ เฟซบุ๊กของสมบัติ ยังคงสื่อสารเพื่อเรียกร้องอยู่ภายใต้วาทกรรม “ไพร่” ซึ่งเป็นแนวคิดของการเคลื่อนไหวในแบบเก่าที่ให้น้ำหนักกับเรื่องชนชั้น และยังคงถกเถียง ให้ความสำคัญกับระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน พลเมืองแสดงออกทางการเมืองผ่านการเลือกตั้ง ยัง

ในขณะเดียวกันพบว่า มีลักษณะการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ คือ ข้อเขียนของสมบัติ แสดงให้เห็นชัดเจนถึงสิทธิที่จะไม่เชื่อฟังรัฐ (civil disobedience) และชูเอกลักษณ์เฉพาะเจาะจงของกลุ่มตนเองว่า เป็นกลุ่ม “เสื้อแดงที่เลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง” มีความตื่นตัว

ทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบเข้มข้น ปรากฏอยู่ในข้อความหน้าเพจเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวของสมบัติ ไม่ได้มุ่งไปที่การช่วงชิงอำนาจรัฐ โดยเรียกร้องให้รัฐอยู่ในหลักการของความยุติธรรม หลักสิทธิมนุษยชน ความชอบธรรม ที่ต้องการให้นิรโทษกรรมให้ประชาชน ไม่ใช่ชนักรการเมือง

และแม้สมบัติ จะต่อสู้บนพื้นฐานความเชื่อทางการเมืองในรูปแบบเก่าที่ให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยระบบตัวแทน แต่กลับมีลักษณะที่เชื่อมั่นในพลังของประชาชนมากกว่าที่จะเรียกร้องผ่านระบบตัวแทน ดังนั้นการแสดงออกของสมบัติ จึงเป็นการเรียกร้องผ่านการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวบนพื้นที่ออนไลน์ และพื้นที่บนท้องถนน มากกว่าจะผลักดันให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปเคลื่อนไหวในระบอบรัฐสภา

สรุปว่า พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ ได้สร้างบทสนทนาสาธารณะในพื้นที่ส่วนตัว เกิดการติดต่อสื่อสาร เพื่ออภิปรายถกเถียง แสดงออกทางความคิด และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองกันอย่างกว้างขวาง พื้นที่นี้จึงกลายเป็นพื้นที่ที่ผลักดันให้เกิดภาคประชาสังคมที่นำไปสู่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ที่ขับเคลื่อนในประเด็นทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นพื้นที่นี้จะผลักดันให้เกิดภาคประชาสังคมที่ตื่นตัว ที่นำไปสู่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ แต่สมบัติ ยังคงติดกรอบของอัตลักษณ์เสื้อแดงที่วางไว้ มากกว่าจะก้าวออกมาสร้างพื้นที่สาธารณะที่เป็นพื้นที่กลาง ซึ่งอาจจะยังไม่ใช่พื้นที่ที่เป็นคำตอบสำหรับสังคมทั้งหมด

5.1.1.8 พื้นที่สาธารณะ: เฟซบุ๊กเป็นสื่อ ที่เป็นข้อต่อที่ทั้งปะทะ และเชื่อมร้อย การสื่อสารเข้ากับสื่อกระแสหลัก

จากการศึกษาพบว่า มีสื่อหลากหลาย ทั้งสื่อมวลชน สื่อท้องถิ่น สื่อเลือกข้าง สื่อบุคคล ลาดตระเวนติดตามข่าวสารอยู่บนเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ และจากนั้นจึงแยกย้ายกันไปสื่อสารตามบทบาทของตนเอง

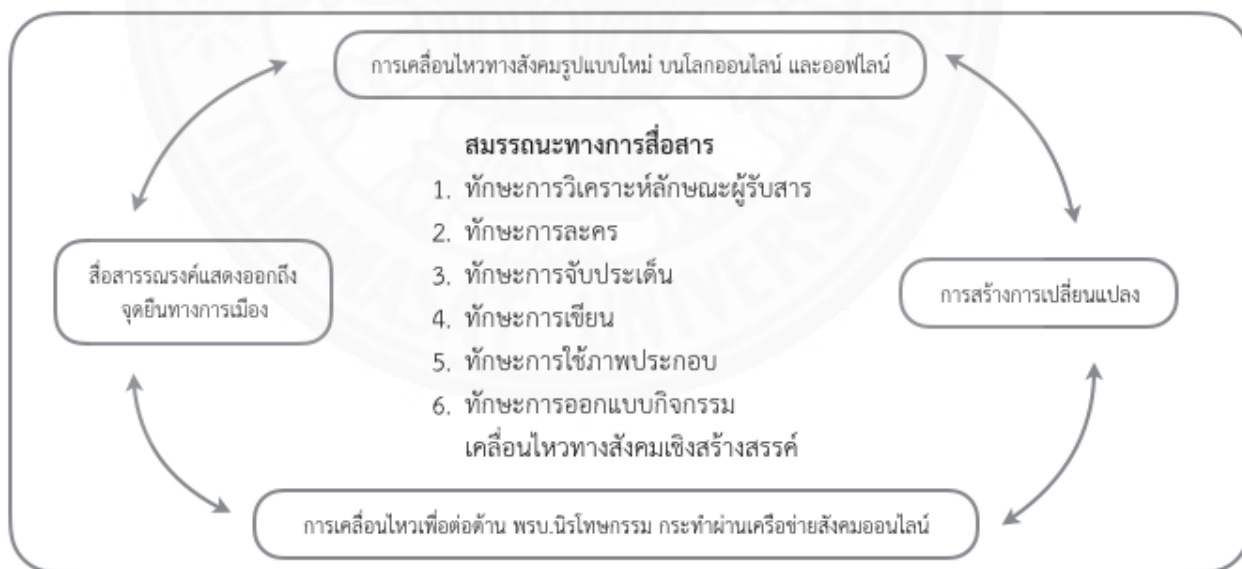
เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ เป็นสื่อระดับบุคคล ที่เป็นพื้นที่ที่มีการปะทะสังสรรค์กันของสื่อกระแสหลัก และสื่อทางเลือก อย่างเว็บไซต์ข่าว เว็บไซต์เฉพาะของคนเสื้อแดง เคเบิลทีวี ที่เป็นสถานีโทรทัศน์ของคนเสื้อแดงอย่าง Asia Update โดยมีพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ เป็นพื้นที่กลางในการทำหน้าที่เปิดประเด็นสาธารณะ กระจายข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหว เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรมฉบับสุดซอย ดังนั้นจึงนับได้ว่าในขณะที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ เป็นพื้นที่กระจายข้อมูลข่าวสารให้สื่อ พร้อมกันนั้นพื้นที่นี้ก็ทำหน้าที่เป็นสื่อประเภทหนึ่ง que เข้าไปปะทะสังสรรค์ร่วมกันกับสื่อประเภทต่าง ๆ เป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้กับคนทั่วไป และสมาชิกเพจ ได้ใช้ติดตามข่าวสาร และสื่อสารโต้ตอบกันทางความคิด กล่าวได้ว่าสมบัติใช้เฟซบุ๊ก ซึ่งนับเป็นสื่อกระแส

ทางเลือก (alternative media) เป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อสื่อสารกับเครือข่าย และสื่อสารสู่สาธารณะ

ทั้งนี้การแย่งชิงพื้นที่ในการสื่อสาร ประเด็นของสมบัติ ถูกหยิบยกขึ้นมา ใช้ทั้งในลักษณะสนับสนุน โดยกลุ่มสถาบันสื่อมวลชน ในขณะที่เดียวกันก็ถูกโจมตีโดยสื่อเลือกข้างของ ฝ่ายคนเสื้อแดงด้วยกันเอง ที่ไม่เห็นด้วยกับการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ดังนั้นการได้รับความสนใจ ของสื่อในประเด็นการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของสมบัติ จึงมีทั้งการแย่งชิงพื้นที่เพื่อสร้างความหมายให้กับการต่อสู้ของสมบัติ ทำให้คนเข้าใจ เห็นคุณค่า ในขณะเดียวกันก็แย่งชิงพื้นที่ เพื่อที่จะทำลายชื่อเสียง โจมตีแนวคิดของสมบัติ เช่นกัน

5.1.2 การใช้เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ในการขับเคลื่อนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ. นิรโทษกรรม

จากการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) การสื่อสารภายในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยพบว่า การใช้พื้นที่บนเฟซบุ๊ก สื่อสารเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมของภาคประชาชน มีกลยุทธ์การสื่อสาร นำไปสู่กระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะ ดังนี้

ภาพที่ 5.2 กลยุทธ์การสื่อสาร และกระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะ

จากแผนภาพ กลยุทธ์การสื่อสารของสมบัติ บุญงามอนงค์ และกระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะออนไลน์เป็นการประสานกันระหว่างรูปแบบการสื่อสารในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social Movement) และรูปแบบการสื่อสารออนไลน์โดยใช้สื่อ

เครือข่ายสังคมออนไลน์ ประกอบด้วยสมรรถนะทางการสื่อสาร 6 ทักษะ ซึ่งเป็นเงื่อนไขภายในเฉพาะบุคคลของสมบัติ คือ 1) ทักษะการวิเคราะห์ผู้รับสาร 2) ทักษะการละคร 3) ทักษะการจับประเด็น 4) ทักษะการเขียน 5) ทักษะการใช้ภาพ และ 6) ทักษะการออกแบบกิจกรรมเคลื่อนไหวทางสังคมเชิงสร้างสรรค์ และเงื่อนไขภายนอกที่เป็นวงจรหมุนวนการทำงานสื่อสารณรงค์ทางการเมืองของสมบัติ ซึ่งสำหรับกรณีนี้คือ การต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม โดยประการแรกคือ การเกิดการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ที่กระทำผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ นำไปสู่การสื่อสารณรงค์แสดงออกถึงจุดยืนทางการเมือง จากนั้นเกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ทั้งกิจกรรมบนโลกออนไลน์ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊ก และกิจกรรมออฟไลน์ ผ่านการจัดกิจกรรมบนท้องถนน และนำมาสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดของแผนภาพได้ดังนี้

5.1.2.1 สมรรถนะทางการสื่อสาร ซึ่งเป็นเงื่อนไขภายในเฉพาะบุคคลของสมบัติ บุญงามอนงค์

(1) ทักษะการวิเคราะห์ลักษณะผู้รับสาร

สมบัติ วิเคราะห์ผู้รับสาร ก่อนทำการสื่อสารณรงค์ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ทั้งในระดับปัจเจก และระดับสังคม โดยเลือกเจาะกลุ่มผู้รับสารที่มีพฤติกรรมใกล้เคียงกับตนเอง นั่นคือ เป็นกลุ่มคนชนชั้นกลาง ใช้ชีวิตในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นมนุษย์เงินเดือน ดังนั้น การจัดกิจกรรมจึงเลือกสถานที่เดินทางง่าย จัดเฉพาะวันอาทิตย์ซึ่งเป็นวันหยุด และใช้เวลาในการร่วมกิจกรรมไม่นาน ที่สำคัญเน้นออกแบบกิจกรรมให้คนสามารถเข้าร่วมได้ง่ายในระดับปัจเจก เช่น ทำป้ายมาถือ เพื่อถ่ายรูปในงาน และเป็นกิจกรรมที่สนุก แปลกใหม่ เพื่อดึงดูดความสนใจทั้งสื่อมวลชน และคนทั่วไป

นอกจากนี้ในระดับสังคม สมบัติวิเคราะห์สังคมไทยว่า เป็นสังคมที่ชอบเรื่องตลกขบขัน ไม่ตึงเครียด และบรรยากาศบ้านเมืองประเทศไทยยังไม่จัดอยู่ในประเทศที่มีความกดดันทางการเมืองสูง ประชาชนไม่ได้ถูกกดขี่ แต่ต้องการพื้นที่ในการแสดงออกถึงจุดยืนของตนเอง ดังนั้นกิจกรรมของสมบัติ จึงเน้นสีสัน มีรูปแบบที่สนุกกิจกรรมสร้างสรรค์ แปลกใหม่ ไม่ให้มีความรุนแรง และเน้นให้ความสำคัญกับเสียงของปัจเจกชน มากกว่าจะมีเวทีใหญ่ และให้แกนนำขึ้นพูดบนเวที กิจกรรมของสมบัติ จึงสนับสนุนให้ทุกคนได้แสดงออกตามที่แต่ละคนสร้างสรรค์ไว้ สำหรับการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊ก สมบัติ เน้นสื่อสารในมุมมองที่ตลกขบขัน หรือเสียดสี มากกว่าจะใช้ประโยคที่จริงจัง

(2) ทักษะการละคร: จาการากฐานงานละคร สู่อการแสดงบทบาทในโลก

3.0

สมบัติ มีรากฐานที่กลายมาเป็นพื้นฐานการสื่อสารจากงานละคร ดังนั้น การสื่อสารของสมบัติ เมื่อมาถึงยุคเทคโนโลยี 3.0 ที่ทุกคนสามารถมีช่องทางการสื่อสารของตนเอง

เฟซบุ๊กของสมบัติ จึงมีการจัดวางพื้นที่เป็นโรงละคร โดยมีสมบัติ เป็นตัวเดินเรื่องหลัก วางคาแรคเตอร์ตนเองให้มีบุคลิกเป็นคุณธรรมตาทั่วไปที่ตื่นตัวในประเด็นสังคม การเมือง สื่อสารพูดคุยบนพื้นฐานของเหตุผล มีบุคลิกกึ่งวิชาการ ที่สนุก ตลก มีอารมณ์ขัน และเป็นผู้ที่จุดประกายความคิดสร้างสรรค์ ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง การสื่อสารบางประเด็นจะมีคู่กรณี หรือหาตัวละครมาสื่อสารร่วม เพื่อเป็นประเด็นดราม่า โดยมองว่าสังคมไทยเป็นสังคมดราม่า ดังนั้นการจะทำประเด็นใดให้เป็นกระแส หรือสังคมให้ความสนใจ จำเป็นต้องมีคู่กรณี เพื่อให้เกิดเป็นประเด็นดราม่า เช่น กรณีการถกเถียงเรื่องต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม กับ นายแพทย์ตูลย์ สิทธิสมวงศ์

การเคลื่อนไหวทางการเมือง มีการกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคลิกที่วางไว้ ทั้งนี้บุคลิกในโลกความเป็นจริงของสมบัติ ไม่ได้แตกต่างไปจากที่แสดงออกทางออนไลน์นัก โดยสมบัติออกแบบรูปแบบแสดงออกทางการเมืองในแบบที่เป็นตนเอง ซึ่งเป็นคนชนชั้นกลาง อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และเชื่อมโยงกับคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

(3) ทักษะการจับประเด็น

การจับประเด็นถือเป็นอีกหนึ่งหัวใจสำคัญในการสื่อสารของ สมบัติ บุญงามอนงค์ ประเด็นที่ดี จะนำไปสู่การเคลื่อนไหวที่แหลมคม และสามารถนำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงสังคมได้ โดยสมบัติ มีหลักในการจับประเด็น 3 ประการ คือ 1) เปิดรับข้อมูลข่าวสารอย่างรอบด้าน เรียนรู้ ตื่นตัวต่อสถานการณ์บ้านเมือง และเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่เสมอ 2) การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างตั้งใจ 3) การรู้จักตั้งคำถามกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้ประเด็นที่หยิบยกขึ้นมาสื่อสารจำเป็นต้องมีความสดใหม่ หรือกำลังอยู่ในกระแส เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของคนในสังคม

(4) ทักษะการเขียน

การสื่อสารบนเฟซบุ๊กของสมบัติ มีจุดเด่นเรื่องการใช้ภาษา เป็นทักษะเฉพาะของสมบัติ สไตลการเขียนที่เป็นเอกลักษณ์ สมบัติเริ่มต้นเขียนจากการคิด “วาทกรรม” โดยเลือกจากประเด็นที่แหลมคม หรือกำลังเป็นกระแสในช่วงนั้น ก่อนที่จะนำวาทกรรมนั้น มาสื่อสารถกเถียง และนำไปสู่การจัดกิจกรรมเพื่อเคลื่อนไหวในประเด็นต่าง ๆ ดังนั้นการเขียนเป็นเพียงประตูบานหนึ่งที่น่าทุกคนเข้ามาปะทะสังสรรค์กันในเพจของสมบัติ

(5) ทักษะการใช้ภาพประกอบ

นอกจากข้อเขียนเชิงวาทกรรมแล้ว ภาพถ่าย หรือการใช้ภาพเพื่อการสื่อสาร ยังเป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่สมบัติ ให้ความสำคัญใช้ประกอบการสื่อสาร โดยสามารถสรุปวัตถุประสงค์ในการใช้ภาพประกอบได้ดังนี้

1. ใช้เพื่อสื่อสารรณรงค์ แจ้งข่าวกิจกรรม และสร้างกระแสให้กับประเด็นที่กำลังสื่อสาร โดยการใช้ภาพในจุดประสงค์ดังกล่าวนี้ มีรูปแบบที่แสดงสัญลักษณ์

2. ใช้เพื่อสื่อสารอธิบายความคิด จุดยืน ข้อเท็จจริง และเหตุการณ์ทางการเมืองที่เป็นที่มาของจุดยืน แนวความคิดที่เกิดขึ้นกับตนเอง โดยมีทั้งการนำเสนอในรูปแบบการสร้างกราฟฟิก ช้บเน้นคำพูด หรือคำคมในลักษณะวาทกรรม พร้อมภาพเจ้าของวาทกรรม

3. ใช้เพื่อแสดงให้เห็นภาพกิจกรรมทางการเมืองที่จัดขึ้น โดยก่อนที่จะมีการจัดกิจกรรม สมบัติ และทีมงานอาสาสมัครจะวางแผนจัดองค์ประกอบของภาพ และหาข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับถ่ายภาพกิจกรรม เพื่อให้ภาพที่ได้สามารถสื่อความหมาย อธิบายภาพรวมที่เกิดขึ้น รวมถึงรูปแบบกิจกรรมสามารถดึงดูดความสนใจของคน โดยคาดหวังให้เกิดการถ่ายภาพ และแชร์ต่อในโลกออนไลน์

4. ใช้เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นภายในกลุ่มคนที่มีแนวความคิดเดียวกัน โดยเป็นภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของสมาชิกเฟซบุ๊ก ทั้งในรูปแบบออนไลน์ และกิจกรรมบนท้องถนน (ออฟไลน์)

5. ใช้เพื่อแสดงความเห็น วิพากษ์วิจารณ์ ในเฟซบุ๊กของสมบัติ มีการใช้ภาพประกอบข้อความเพื่อแสดงความเห็น วิพากษ์วิจารณ์ทั้งกลุ่มคนเสื้อแดงด้วยกัน และกลุ่มอื่นๆ

(6) ทักษะการออกแบบกิจกรรมเคลื่อนไหวทางสังคมเชิงสร้างสรรค์

ทักษะการออกแบบกิจกรรมเคลื่อนไหว ถือเป็นจุดเด่นของสมบัติเช่นกัน โดยการจัดกิจกรรมของสมบัติ มีลักษณะพิเศษที่คำนึงถึงการเชื่อมโยงกับคนอื่น ๆ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมในวันหยุด ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมไม่เข้าเกินไป เพื่อคนทำงานทุกคนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ ดังนั้น วันที่จัดกิจกรรมส่วนใหญ่ จึงเป็นวันอาทิตย์ เวลาประมาณ 11.00 น.

2. กิจกรรมไม่ใช้เวลายืดเยื้อ หรือนำไปสู่สถานการณ์รุนแรง เพื่อให้การเข้าร่วมเป็นไปได้ง่าย จบเร็ว และไม่เดือดร้อนคนใช้พื้นที่คนอื่นๆ ดังนั้นกิจกรรมส่วนใหญ่ของสมบัติ จึงใช้เวลาไม่นาน ในรูปแบบ Flash Mob

3. เดินทางสะดวก เหมาะกับวิถีชีวิตคนกรุงเทพฯ ดังนั้นพื้นที่จัดกิจกรรมส่วนใหญ่ จึงเป็นพื้นที่ติดรถไฟฟ้า

4. เปิดพื้นที่ให้คนมีส่วนร่วมได้ง่าย เป็นกิจกรรมที่ใครก็สามารถเข้าร่วมได้ทันที หรือสามารถนำกิจกรรมของตนเองมาเข้าร่วมได้ ภายใต้กรอบกติกาที่วางร่วมกัน

5. กิจกรรมต้องใช้สัญลักษณ์ มีความหมาย มีพลัง เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับนำไปสื่อสารต่อ

6. สนุก ตลก สร้างสรรค์ ด้วยบุคลิกนิสัยพื้นฐานของคนไทย ไม่ใช่คนเครียด แต่รักสนุก และการสื่อสารการเมืองในประเทศ จำเป็นต้องสื่อสารให้กลายเป็นเรื่องสนุก

เข้าถึงง่าย ไม่เครียดจนคนเป็นหน้าหนี ดังนั้นการสื่อสารจึงต้องทำให้สนุก เพื่อชี้ชวนให้คนตื่นตัว สนใจเข้าร่วม

7. ประเด็นแหลมคม สร้างวาทกรรม เพื่อ ดึงดูดสื่อมวลชนทั้งสื่อในประเทศ และต่างประเทศ ทำให้ประเด็นที่เคลื่อนไหวกลายเป็นกระแสในสังคมวงกว้าง นอกจากนี้ ประเด็นที่คนตัดสินใจเข้าร่วมได้ง่าย เป็นประเด็นเพื่อนุชชธรรมแบบไร้ข้อกังขาที่จะร่วม อย่าง ประเด็นเพื่อสันติภาพ และอยู่บนพื้นฐานที่ไม่ใช้ความรุนแรง ทั้งนี้หากสื่อสารในประเด็นที่มีความชัดเจน ควรมีการเรียนรู้ หรือตระหนักถึงกระบวนการสันติวิธี และการจัดการความขัดแย้ง

โดยสมบัติ มีกระบวนการออกแบบกิจกรรม ซึ่งสามารถสรุปเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

- วิเคราะห์สถานการณ์เด่นที่เกิดขึ้นในช่วงนั้น โดยเปิดอภิปรายถกเถียงกันในพื้นที่เฟซบุ๊ก เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อทราบถึงทิศทางของสังคม
- คิดรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น เพื่อหาจุดยืน และสร้างสัญลักษณ์ ความหมายของการเคลื่อนไหวในครั้งนั้น ๆ
- คิดวาทกรรม และไอเดียสำหรับสื่อสารสาธารณะ โดยเริ่มคิดจากข้อมูลข่าว หรือการเพิกนาคำ หรือแนวคิดที่เกิดขึ้นระหว่างการอภิปรายถกเถียงในขั้นต้น
- คิดหาสถานที่ที่มีความหมาย สัญลักษณ์ และสไตล์ที่สอดคล้องกับความเป็นคนเมือง และไม่ใช้การเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบชุมนุมทางการเมืองทั่วไป แต่เลือกที่จะให้มีสไตล์การมาพบปะสังสรรค์ และแสดงออกเชิงสัญลักษณ์บางประการร่วมกัน เช่น กินแมคโดนัลด์ ที่แยกราชประสงค์
- สื่อสาร ประกาศกิจกรรมเคลื่อนไหว เป็นขั้นตอนของการทำสื่อประชาสัมพันธ์ และสื่อสารสาธารณะผ่านทางเฟซบุ๊ก ประเด็นที่แหลมคม จะทำให้สื่อมวลชนนำเรื่องราวไปขยายต่อในวงกว้าง
- สื่อสารต่อยอดอย่างต่อเนื่อง บนหน้าเฟซบุ๊กของสมบัติ ก่อนการจัดกิจกรรม สมบัติจะสื่อสารในประเด็นเดิมซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อต่อยอดให้คนเข้าร่วม หรือมาแสดงผลร่วมกัน

อย่างไรก็ตามปัจจัยที่ทำให้คนในสังคมเกิดการเข้าร่วมกิจกรรมการเคลื่อนไหว หรือเข้าร่วมพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊กนั้นขึ้นอยู่กับจุดยืน และความสนใจของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตามพื้นที่สาธารณะ หรือการสื่อสารเพื่อเคลื่อนไหวประเด็นสังคมนั้น ต้องอยู่บนพื้นฐานที่ตระหนัก และไม่หลุดจากหลักการของสิ่งที่ต้องการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการ

เคารพสิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคนโดยเท่าเทียม การสื่อสารต้องมีบรรยากาศที่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ ได้ตอบกันได้ (Critical thinking) นอกจากนี้การจัดกิจกรรมให้เกิดการมีส่วนร่วม ได้รับการยอมรับนั้น ต้องออกแบบกิจกรรมให้มีอารมณ์ขัน มีสีสัน และไม่ใช้ความรุนแรง

5.1.2.2 เงื่อนไขภายนอก

ซึ่งเป็นวงจรของการก่อรูป และขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะออนไลน์ ที่เกิดจากบริบท สถานการณ์ทางสังคม และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมบัติ บุญงามอนงค์ กับเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีต่อประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม โดยสามารถอธิบายวงจรของการขับเคลื่อนพื้นที่สาธารณะออนไลน์ได้ดังนี้

(1) การเกิดการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ที่กระทำผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

การก่อรูปกระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะ ของสมบัติ บุญงามอนงค์นั้น เกิดจากปัจจัยที่เจ้าของเพจเฟซบุ๊ก ใช้พื้นที่ในการสื่อสารประเด็นสาธารณะ ซึ่งในที่นี้คือ การเปิดรูปแบบการใช้งานให้เป็นสาธารณะ ไม่ใช่เปิดเฉพาะเพื่อน หรือกลุ่ม และเปิดโอกาสให้พื้นที่นั้น ได้มีการสื่อสารกันในประเด็นสังคมอย่างกว้างขวาง ดังเช่นกรณีเหตุการณ์การต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม สมบัติ บุญงามอนงค์ ใช้พื้นที่เฟซบุ๊กเปิดเป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้ามาแสดงความคิดเห็นได้อย่างหลากหลาย

(2) การสื่อสารรณรงค์แสดงออกถึงจุดยืนทางการเมือง

การเคลื่อนไหว เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ นำมาสู่การสื่อสารรณรงค์แสดงออกถึงจุดยืนทางการเมือง ผ่านเฟซบุ๊ก และเครือข่ายสังคมออนไลน์อื่น ๆ ทั้งในรูปแบบของการสร้างวาทกรรม การเกิดขึ้นของเครือข่ายอาสาสมัครที่ร่วมกันทำภาพ เพื่อใช้เป็นสื่อรณรงค์ และร่วมกันใช้เครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์เผยแพร่สื่อรณรงค์ เกิดกลายเป็นกระแส โดยมีสื่อมวลชนให้ความสนใจเผยแพร่ต่อสู่สาธารณชนทั้งในประเทศ และต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีการสื่อสารโต้ตอบ เพื่ออธิบายจุดยืน ความสำคัญของการแสดงออกเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม สำหรับทำความเข้าใจกับกลุ่มคนเสื้อแดงด้วยกัน และกับสังคมในวงกว้างอีกด้วย

(3) เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ทั้งกิจกรรมบนโลกออนไลน์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊ก และกิจกรรมออฟไลน์ ผ่านการจัดกิจกรรมบนท้องถนน

จากนั้นโดยคุณลักษณะของการสื่อสารออนไลน์ ได้เอื้ออำนวยให้นำไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ จากเครื่องมือที่ให้อำนาจ ลดช่องว่างระหว่างรัฐกับประชาชน เกิดการสื่อสารได้อย่างหลากหลายจากผู้คนหลายระดับในสังคม ทำให้ประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้สะดวกมากขึ้น ในประเด็นต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ได้นำมาสู่การรวมตัวจัดกิจกรรม “วันอาทิตย์สีแดงรีเทิร์น” และ “10,000 UP เราไม่ลืม” เพื่อสื่อสารไปยังรัฐบาล ภายใต้

วาทกรรม เช่น “เลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง” และ “ไม่นิรโทษกรรมให้ฆาตกร” เพื่อส่งสัญญาณให้รัฐบาลรับรู้ว่า พ.ร.บ.ดังกล่าวจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากคนเสื้อแดงที่สนับสนุนรัฐบาลมาโดยตลอด เพราะเป็นกระบวนการออกกฎหมายที่ไม่ชอบธรรม มีความลักลั่นของกระบวนการที่เอื้อประโยชน์ให้กับนักการเมือง โดยไม่ก่อประโยชน์ให้กับประชาชนผู้ได้รับความเสียหายจากความขัดแย้งทางการเมือง อีกทั้งจะนำไปสู่หายนะทางการเมืองของรัฐบาลเอง

(4) เกิดการเปลี่ยนแปลง

จากการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ที่กระทำผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ การสื่อสารรณรงค์แสดงออกถึงจุดยืนทางการเมือง และ เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ทั้งกิจกรรมบนโลกออนไลน์ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊ก และกิจกรรมออฟไลน์ ผ่านการจัดกิจกรรมบนท้องถนน นั้น เมื่อถึงจุดหนึ่งจึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม สำหรับกรณีการต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของสมบัติ บุญงามอนงค์ แม้ไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพใหญ่ของสังคม แต่ในกลุ่มคนเสื้อแดง ได้เกิดการแบ่งเขตสี จุดยืนทางการเมืองอย่างชัดเจน รวมถึงเป็นการสร้างการรับรู้ให้สังคมในวงกว้างถึงจุดยืนของกลุ่มคนเสื้อแดงที่ยังมี “แดงอุดมการณ์ ประชาธิปไตย เลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง”

ทั้งนี้หากบริบททางสังคม หรือสถานการณ์ทางสังคม มีประเด็นทางการเมืองประเด็นใหม่เข้ามา วงจรก็จะเริ่มหมุนเพื่อก่อรูปกระบวนการใช้พื้นที่สาธารณะออนไลน์เพื่อขับเคลื่อนสังคมอย่างต่อเนื่อง

5.2 อภิปรายผล

จากการตั้งข้อสังเกตของเจอร์เกนส์ ฮาเบอร์มาส ที่แสดงทัศนะว่าพื้นที่สาธารณะได้หายไปพร้อมกับการเข้ามาครอบงำของระบบทุนนิยม ชนชั้นกระฎุมพีได้ทำให้พื้นที่สาธารณะกลายเป็นพื้นที่ปลอดการเมืองแปรเปลี่ยนไปเป็นสวนสาธารณะ ศูนย์การค้า หรือสถานที่พักผ่อนต่าง ๆ นอกจากนั้นยังแปรเปลี่ยนจากมิติทางการเมืองไปสู่มิติทางเศรษฐกิจ บทบาทของสื่อมวลชนในพื้นที่สาธารณะจากเดิมที่มีลักษณะการใช้แบบส่วนรวม กลับกลายเป็นลักษณะการใช้แบบส่วนตัวมากขึ้น จากรูปแบบการบริโภคสื่อ ไม่ว่าจะเป็น การอ่านหนังสือพิมพ์ ดูโทรทัศน์ ก็ล้วนแต่อยู่ในบ้านแทบทั้งสิ้น จึงทำให้อากาศที่จะร่วมวิพากษ์วิจารณ์ และเปิดโอกาสโต้เถียงกันอันเป็นคุณสมบัติของพื้นที่สาธารณะ สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม (อุบลรัตน์ ยุวกักดีศิริ, 2547, น. 25) แต่เมื่อเทคโนโลยี 3.0 นำสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์เข้ามา ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าเทคโนโลยีดังกล่าวได้นำพาพื้นที่สาธารณะกลับมาด้วย และกลับมาในระดับที่เปิดพื้นที่ให้ปัจเจกชนได้เป็นเจ้าของสื่อด้วยตัวเอง พื้นที่เฟซบุ๊ก มีเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้ ไม่ว่าจะเป็นการเขียน

ข้อความ ใสภาพ ใสวีดีโอ หรือแม้แต่สร้างกิจกรรมของตนเอง โดยมีเครือข่ายสังคมเพื่อนออนไลน์ สื่อสารปะทะสังสรรค์กันอย่างต่อเนื่อง

ดังเช่นมีการตั้งข้อสังเกตว่าเทคโนโลยีการสื่อสารยุคใหม่เช่นอินเทอร์เน็ตนั้นอาจเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยและสิทธิเสรีภาพมากกว่าเดิม นอกจากนี้อินเทอร์เน็ตอาจเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มพลังทางสังคมได้ง่ายขึ้น เนื่องจากการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บุคคลสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ตลอดเวลา ทำให้เกิดสภาวะที่ไม่คำนึงถึงสถานที่ทางกายภาพ (space) และไม่คำนึงถึงเวลา (time) ขึ้น คนที่มีความเห็นคล้ายกันหรือมีความสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน ก็จะไปรวมกลุ่มกันเกิดเป็นกลุ่มของชุมชนเสมือน (Virtual community) เช่น กลุ่มที่มีความสนใจทางการเมืองก็จะใช้กระดานข่าว (web board) ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับการเมืองในเว็บไซต์ใดเว็บไซต์หนึ่ง เข้าไปพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง (บุญทริกา เจียงเพ็ชร, 2543, น. 32-33) สำหรับเฟซบุ๊กของสมบัติ เป็นการรวมตัวของปัจเจกบุคคล กลายเป็นชุมชนเสมือน ที่ใช้หน้าเพจเฟซบุ๊กของสมบัติ เป็นพื้นที่รวมกลุ่มในการพูดคุยแลกเปลี่ยน โดยที่แต่ละบุคคลที่เข้ามาใช้พื้นที่ ต่างก็มีหน้าเพจเฟซบุ๊กของตนเองเป็นพื้นที่สำหรับสื่อสารอีกทอดหนึ่ง การสื่อสารจึงเป็นไปในลักษณะแพร่กระจายเป็นไวรัสทางการสื่อสาร

Boyd และ Ellison (2007, น. 211) ได้ทำการศึกษาและประมวลกิจกรรมในเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่อนุญาตให้ปัจเจกบุคคลสามารถกระทำผ่านเว็บไซต์ โดยสามารถสร้างข้อมูลส่วนบุคคลบนพื้นที่สาธารณะหรือกึ่งสาธารณะภายในระบบที่มีขอบเขต สามารถเชื่อมต่อรายการต่าง ๆ ของผู้ใช้ที่ยอมให้มีการแบ่งปันข้อมูลไปยังบุคคลอื่น ๆ ที่ติดต่อสื่อสารกัน และสามารถเข้าชมและกีดขวางรายการเชื่อมของบุคคลอื่นภายในระบบได้ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า สื่อเฟซบุ๊ก เป็นเครื่องมือการสื่อสารที่อนุญาตให้ปัจเจกบุคคลสามารถกระทำดังที่ Boyd และ Ellison ว่าไว้ ซึ่งทำให้พื้นที่เฟซบุ๊กกลายเป็นพื้นที่ที่ปัจเจกบุคคลสามารถกำหนดขอบเขตการรับรู้ของตนเอง และผู้อื่นได้ ผ่านเครื่องมือการเลือกจำกัดการมองเห็นของตนเอง และเพื่อนที่อยู่ในเครือข่าย รวมถึงเลือกที่จะกำหนดสิ่งที่ตนเองเปิดรับ และสื่อสารได้ด้วย

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นตรงตามการอธิบายของ Bimber (1998, pp. 133-160) ที่ระบุว่า การสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 2 แนวทางคือ สื่ออินเทอร์เน็ตทำให้ปัจเจกชนมีอิทธิพลต่อรัฐบาล และระบบการเมืองมากขึ้น จากการที่บุคคลสามารถสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตไปถึงรัฐบาลได้โดยตรง และอินเทอร์เน็ตมีบทบาทในการรวมกลุ่มชุมชน ทำให้ปัจเจกหลุดพ้นจากข้อจำกัดด้านระยะทาง พื้นที่ หรือแม้กระทั่งความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ซึ่งในพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ มีบทบาทในการสื่อสาร รับส่งข้อมูลข่าวสาร และดำเนินกิจกรรม เช่นเดียวกับที่ Coleman (2005, น. 2) ได้กล่าวไว้ บทบาทดังกล่าว ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม เพิ่มอำนาจให้บุคคลธรรมดาสื่อสารแสดงความคิดเห็น เป็นเครื่องมือสนับสนุนความเป็นประชาธิปไตย และสิทธิเสรีภาพได้มาก

กว่าเดิมดังที่ Coombs (1998, น. 289-303) ได้พบหน้าที่ของอินเทอร์เน็ตในการช่วยเพิ่มศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยผู้วิจัยพบว่า เฟซบุ๊กถูกใช้เป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้สนใจการเคลื่อนไหวในประเด็นทางการเมืองเพื่อประชาธิปไตย ในกรณีการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม เกิดการส่งเสียงไปถึงรัฐบาล กลายเป็นบทเรียนให้นักการเมืองฟังเสียงที่เข้าใจว่าเสียงดังทั้งหมดจะเข้าข้างรัฐบาลนั้น ควรตระหนักถึงการกระทำที่หากไม่มีความชอบธรรม ประชาชนก็สามารถที่จะรวมกลุ่มกันต่อต้านรัฐบาลได้โดยยืนอยู่บนหลักการ ไม่ใช่หลักพรรคพวกเดียวกัน

การสร้างพื้นที่สาธารณะบนหน้าเพจเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์

วางแผนการสื่อสาร	ฝึกทักษะการเขียน	ให้ความสำคัญกับ "ภาพ"	เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยน	กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วม	
				ออนไลน์	บนห้องถนอน
<ul style="list-style-type: none"> - วางคาแรคเตอร์ให้ชัดเจน - กำหนดประเด็นเด่นในการนำเสนอของเพจ - วิเคราะห์กลุ่มผู้รับสาร - วิเคราะห์สถานการณ์ภาพรวมสังคม อารมณ์สมาชิกเพจ - คำมั่นถึงการสื่อสารยุค 3.0 ใช้ประโยชน์จากพื้นที่การสื่อสารของคนอื่น ที่ทุกคนมีพื้นที่ และอำนาจในการสื่อสาร 	<ul style="list-style-type: none"> - การจับประเด็น คิดตามข่าวสาร ประเด็นที่น่าสนใจจะมีผู้ติดตาม - การสร้างคำให้เป็นวาทกรรมที่ง่ายต่อการจดจำ - ข้อเขียนสั้น กระชับ สื่อโซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่เหมาะสมสำหรับการเขียนสั้นๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำพื้นที่จัดกิจกรรมให้เป็นสตูดิโอถ่ายภาพ ทำกิจกรรม อุปกรณ์ประกอบกิจกรรมให้สามารถดึงดูดความสนใจของผู้พบเห็น และสื่อ - เลือกภาพที่สื่อความหมาย หรือสร้างความประทับใจ หรือสร้างความเข้าใจ สำหรับใช้ประกอบงานเขียน - การจัดกิจกรรมควรจัดวางภาพให้เหมาะสม 	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดพื้นที่เฟซบุ๊ก ให้คนสามารถเข้ามาสื่อสาร แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ แต่ให้มีการวางกติกาที่ยอมรับได้ของสังคมร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมให้มีส่วนร่วมแบบออนไลน์ได้ง่าย เช่น ถ่ายภาพตนเอง และติด Hashtag (#) - โฟสต์ประเด็นรณรงค์ซ้ำๆ ทุกวันต่อเนื่อง - อธิบาย ชี้แจง ให้เหตุผลเกี่ยวกับจุดยืนของตนเอง - ความสำคัญของประเด็นที่ทำให้ต้องรณรงค์ - เปิดพื้นที่ในเฟซบุ๊กให้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยน 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมวันหยุด - จัดช่วงสาย ประมาณ 11.00 น. - จบเร็ว ไม่ยืดเยื้อ - เดินทางสะดวก - ใช้สัญลักษณ์ที่มีความหมาย และมีพลัง - สนุก ตลก - สร้างสรรค์ แปลกใหม่ - มีป้าย อุปกรณ์สำหรับเขียนวาทกรรม - มีส่วนร่วมได้ง่าย

ภาพที่ 5.3 การสร้างพื้นที่สาธารณะบนเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์

5.2.1 ยุค 3.0 ยุคปัจเจกบุคคลเป็นผู้กำหนดพื้นที่สาธารณะ

การเข้ามาใช้พื้นที่เฟซบุ๊กของปัจเจกบุคคลนี้เอง ที่เป็นตัวกำหนดความเป็นพื้นที่นั้น ๆ ว่าเป็นพื้นที่สาธารณะหรือไม่ หากปัจเจกเลือกเปิดรับ และสื่อสารข้อมูลที่เป็นสาธารณะ รวมถึงเปิดพื้นที่หน้าเพจของตนเองให้เป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถเข้ามาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้โดยไม่มี การปิดกั้น พื้นที่นั้น ๆ จึงเป็นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งในที่นี้พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ ถือเป็นพื้นที่สาธารณะ

จากการเป็นพื้นที่สาธารณะตามคุณลักษณะที่นักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์และการเมืองอย่างเจอร์เก้นส์ ฮาเบอร์มาสได้กำหนดไว้ 5 ประการว่าจะต้องเป็น (1) พื้นที่ที่ปัจเจกคนรวมตัวกันพูดคุยในประเด็นสาธารณะประโยชน์ (2) เป็นพื้นที่ที่สามารถสื่อสารได้อย่างอิสระโดยปราศจากอำนาจรัฐ ศาสนจักร และเศรษฐกิจ (3) มีการไหลเวียนของเหตุผลอย่างเป็นอิสระจากอำนาจ ยศถาบรรดาศักดิ์ (4) สถาบันสื่อมวลชนหล่อเลี้ยงการพูดคุย และ (5) การพูดคุยเกิดการ

เปลี่ยนแปลง หรือมีกิจกรรมบางอย่างตามมา (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551, น. 376) ซึ่งเป็นการกำหนดขึ้นจากกรอบของสังคมในยุคศตวรรษที่ 17-19 แต่เมื่อนำมาเทียบเคียงกับพื้นที่ในเฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นเทคโนโลยีเครือข่ายสังคมออนไลน์ยุค 3.0 ในศตวรรษที่ 20 นี้ ทำให้พบว่า ด้วยบริบททางสังคมที่แตกต่างกันมาก กล่าวคือ ฮาเบอร์มาส์ได้วิพากษ์ไว้เมื่อยุคสมัยที่สังคมยังอยู่ภายใต้กรอบอำนาจของรัฐ ศาสนจักร และเศรษฐกิจ สังคมยังถกเถียงอยู่ในบรรยากาศของชนชั้น ยศถาบรรดาศักดิ์ แต่ปัจจุบันการสื่อสารในเฟซบุ๊กของสมบัติพบว่า ด้วยความสามารถของสื่อออนไลน์ ทำให้รัฐควบคุมการสื่อสารได้ยากขึ้น ไม่มีอำนาจจากศาสนจักร และเฟซบุ๊กของสมบัติ ไม่อยู่ภายใต้อำนาจทางเศรษฐกิจ การเป็นพื้นที่สาธารณะ ขอบเขตของอิสระในการสื่อสาร และการไหลเวียนของเหตุผล ถูกกำหนดโดยอำนาจของปัจเจกบุคคล ร่วมกับอำนาจอ่อนของคนในสังคม มากกว่าจะขึ้นอยู่กับอำนาจรัฐ หรือชนชั้นทางสังคม เกิดการสร้างสมดุลการใช้พื้นที่สื่อสารร่วมกัน มีการวางกรอบกติกา เป็นมารยาททางสังคมร่วมกัน การสื่อสารผ่านการถกเถียงจนกลายเป็นบทเรียนที่สร้างบรรทัดฐานที่มีอุดมคติการสื่อสารภายใต้ขนัตติธรรมของสังคมร่วมกัน แม้ว่าในสภาพความเป็นจริง บทสนทนาจะเต็มไปด้วยถ้อยคำเสียดสี คำทอ สื่อมวลชนแม้มีบทบาททางการกระจายข้อมูลข่าวสาร ในวงกว้าง แต่เฟซบุ๊กในระดับปัจเจกบุคคลอย่างเฟซบุ๊กของสมบัติ สามารถต่อรองพื้นที่กำหนดวาระข่าวสารของสังคมได้ ในขณะที่เดียวกันมีอำนาจในการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของสื่อในวงกว้าง และมีสายสัมพันธ์กับสื่อในลักษณะของน้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า คือ ในขณะที่สมบัติ ต้องการใช้สื่อมวลชนในการแพร่กระจายข่าวสาร ในขณะที่เดียวกันสื่อมวลชนก็ต้องการขายข่าวซึ่งสมบัติได้สร้างกระแสเป็นที่สนใจของสังคมเช่นกัน สำหรับการสร้างการเปลี่ยนแปลง ท้ายที่สุดแล้วเฟซบุ๊กของสมบัติ ไม่ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศ แต่สามารถสร้างบรรทัดฐานการแสดงออกทางการเมืองภายใต้วาทกรรม “เลือกข้างแต่ไม่เข้าข้าง” ซึ่งนับเป็นกรณีตัวอย่างในสังคม และสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับกลุ่มคนเสื้อแดงด้วยกัน โดยสร้างการรับรู้ใหม่ของคนในสังคมเกิดการแบ่งเขตสีของคนเสื้อแดงที่ชัดเจนขึ้น แบ่งเป็นกลุ่มคนเสื้อแดงที่เลือกพรรคเพื่อไทย หรือทักษิณ และกลุ่มคนเสื้อแดงที่เลือกเข้าข้างหลักการ กฎกติกาทางสังคม

ทั้งนี้การอภิปรายถึงพื้นที่สังคมออนไลน์ เป็นพื้นที่สาธารณะหรือไม่นั้น Livigstone (1994) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับสื่อสมัยใหม่ไว้ว่า เป็นพื้นที่สาธารณะจำลอง (Pseudo-public Sphere) เพราะเป็นการแสดง (Show) ผู้รับสารไม่สนใจเรื่องเหตุผลในการแสดงความคิดเห็น แต่กลับกลายเป็นเครื่องมือที่ทำให้ติดตามโดยไม่สนใจเนื้อหาที่แท้จริง ผู้รับสารเพียงแต่ตื่นตันทันว่า จะเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นต่อไป จึงเปรียบเสมือนฉากหนึ่งในการแสดง เป็นการติดตามเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น (เสาวลักษณ์ ประวาระณะ, 2556, น.142) ในขณะที่ผลการศึกษาของ เสาวลักษณ์ ประวาระณะ (2556, น.142) เรื่องการสื่อสารประเด็นความขัดแย้งในสังคมออนไลน์ กรณีศึกษาเพจ ตราหมาแอดดิก ซึ่งศึกษาพื้นที่เฟซบุ๊กเช่นเดียวกันระบุว่า พื้นที่สังคมออนไลน์ เป็นพื้นที่สาธารณะเทียม

เพราะการถกเถียงต่อประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนใหญ่จะไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาได้ตรงกับวัตถุประสงค์เท่าใดนัก แต่จากการค้นพบในพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัด บุนญามอนงค์กลับพบว่า พื้นที่เฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์ มีลักษณะเป็นพื้นที่สาธารณะ ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้พื้นที่เพจดราม่า แอดดิค ต่างไปจากพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัด บุนญามอนงค์ คือ เจ้าของเพจมีกิจกรรม หรือการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ตามมาหลังจากการสื่อสารในประเด็นสังคม ดังเช่น สมบัด จัดกิจกรรมทั้งในรูปแบบออนไลน์ และกิจกรรมบนท้องถนน ในเหตุการณ์ต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ในขณะที่เพจดราม่าแอดดิคเป็นเพจที่เน้นการหยิบยกประเด็นทางสังคมที่มีความขัดแย้งในขณะนั้น ขึ้นมาอภิปรายบนพื้นที่ออนไลน์ ในลักษณะการแจ้งข่าว พร้อมแสดงความคิดเห็นประกอบเท่านั้น นอกจากนี้เพจเฟซบุ๊กของสมบัด ยังมีการวางกติกาเพื่อเป็นกรอบในการพูดคุย และมีการแสดงออกของสมาชิกเพจที่ร่วมกันรักษากรอบกติกาไว้ อย่างไรก็ตามเพจสมบัด บุนญามอนงค์ มีความเหมือนกันกับเพจของดราม่าแอดดิค และความคิดเห็นของ Livigstone (1994) ในประเด็นที่เปรียบเทียบการสื่อสารบนสื่อสังคมออนไลน์ เป็นฉากหนึ่งในการแสดง ที่มีตัวละคร มีความขัดแย้ง และมีผู้ชมเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น

ในทัศนะของเจอร์เก้นส์ ฮาเบอร์มาส ได้ระบุว่าพื้นที่สาธารณะได้หมดไปแล้วตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการตะวันตก เช่น อาราโตและโคเฮิน (Arato & Cohen, 1992) เชื่อว่ามีพื้นที่สาธารณะที่เป็นเวทีประชาธิปไตยในความหมายของฮาเบอร์มาสอยู่ แต่เป็นเวทีที่อยู่ในโลกของการสื่อสารของกลุ่มที่เรียกว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ หรือ new social movement ซึ่งนำมาสู่การนิยามพื้นที่สาธารณะเพิ่มเติมว่า พื้นที่สาธารณะในยุคปัจจุบัน (1) จะต้องเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างสำหรับกลุ่มคนที่หลากหลาย รวมถึงกลุ่มคนด้อยโอกาส (2) เป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (3) มีการปะทะสังสรรค์กันระหว่างสื่อกระแสหลัก และสื่อสารเลือก (พวงพนา คุณวัฒน์, 2546) ภายใต้องค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ ยังคงเป็นกรอบที่คุณลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ มีประสิทธิภาพที่เอื้ออำนวยให้พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัด บุนญามอนงค์ เป็นพื้นที่สาธารณะตามคำนิยามโดยปริยาย กล่าวคือ พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัด เมื่อตั้งค่าเป็นสาธารณะ จึงสามารถเปิดกว้างให้คนทุกกลุ่มเข้าถึงได้ และสมบัดไม่มีท่าทีต่อต้าน หรือหลบข้อความที่เห็นต่าง แต่เปิดให้มีการอภิปรายถกเถียงในประเด็นนั้น ๆ อย่างกว้างขวาง ประเด็นต่อมาจากต้นทุนทางชีวิตของสมบัดที่ทำงานเคลื่อนไหวภาคประชาสังคมมานาน การสื่อสารของสมบัด จึงมีกลิ่นอายของการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ และรูปแบบเก่าละเคล้ากันตามความเชื่อของสมบัด ประเด็นสุดท้าย สมบัดเป็นทั้งเจ้าของสื่อ โดยมีสื่อทางเลือก สื่อเลือกข้าง และสื่อมวลชนเข้ามาใช้พื้นที่ นำไปสู่การกระจายข่าวสารตามที่สมบัดกำหนดไว้ รวมถึงการร่วมกันกระจายข่าวของสมาชิกเพจซึ่งต่างก็เป็นเจ้าของเพจของตนเองเช่นกัน

ทั้งนี้แม้เทคโนโลยีจะเอื้ออำนวยให้เฟซบุ๊กมีลักษณะเป็นพื้นที่สาธารณะตามองค์ประกอบทั้ง 3 ประการ แต่หากเจ้าของเพจเฟซบุ๊กไม่มีแนวคิด อุดมการณ์ความเชื่อตามเงื่อนไขดังกล่าว เฉพาะเครื่องมืออย่างเดียวก็ไม่อาจจะทำให้หน้าเพจของใครกลายเป็นพื้นที่สาธารณะไปได้ ดังนั้นหากผู้ใช้เพจเฟซบุ๊ก ต้องการสื่อสารรณรงค์ทางสังคม จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ หรือตระหนักถึงแนวคิดของสิทธิในการสื่อสารที่เปิดกว้างสำหรับคนทุกกลุ่มแม้แต่กลุ่มที่เห็นต่าง ตระหนักถึงความสำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม รวมถึงต้องมีทักษะการใช้สื่อทางเลือก เพื่อไปเชื่อมโยงกับสื่อกระแสหลัก เพื่อเป็นพลังสำหรับการขับเคลื่อนประเด็นสังคมด้วย

นอกจากนี้เฟซบุ๊กจะเป็นพื้นที่สาธารณะหรือไม่ ยังขึ้นอยู่กับบริบทโดยรวมของสังคม แม้เฟซบุ๊กสมมติ จะเป็นพื้นที่สาธารณะ แต่หากบริบทโดยรวมของสังคมไม่ได้เปิดเป็นพื้นที่สาธารณะ บรรยากาศก็จะไม่เหมาะให้พูดได้ทุกอย่าง ดังนั้นภาพใหญ่ของการสื่อสารจึงยังไม่เป็นพื้นที่สาธารณะ เพราะฉะนั้นจะเป็นพื้นที่สาธารณะหรือไม่นั้น ไม่ใช่แค่เพจนั้น ๆ แต่เป็นบริบทโดยรวมของสังคมด้วย กล่าวคือ เฟซบุ๊กของสมมติ บุญงามอนงค์ แม้จะเป็นพื้นที่สาธารณะ แต่ยังอยู่ภายใต้บริบทของสังคม โดยพิจารณาจากการสื่อสารของสมมติ หากอยู่ในรัฐบาลที่มาจากกระบวนการเลือกตั้ง สมมติ รวมถึงสมาชิกเพจจะสามารถใช้เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่สื่อสาร อภิปรายโต้แย้งความคิดเห็นไปสู่สาธารณะได้อย่างอิสระ แต่ด้วยเหตุผลด้านความมั่นคง ทำให้พื้นที่ของสมมติ ไม่สามารถสื่อสาร โดยเฉพาะในประเด็นการเมืองได้ภายใต้รัฐบาลที่มาจากการทำรัฐประหาร

5.2.2 เฟซบุ๊กสมมติ บุญงามอนงค์ พื้นที่สาธารณะของคนเสื้อแดง พื้นที่ของคนเลือกข้าง

จากการศึกษาของ อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล (2555) เรื่อง “การเมืองบนเฟซบุ๊ก: วัฒนธรรม-การเมืองบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ พ.ศ. 2553-2555” ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์อนุญาตให้คนทั่วไปสะสม และแปลงทุนทางสังคมและวัฒนธรรมได้สะดวกขึ้น นอกจากนี้เกิดการขยายวงของการสื่อสาร อำนาจในการควบคุมพื้นที่ไปอยู่ในมือคนธรรมดามากขึ้น ซึ่งท้ายที่สุดแล้วทำให้มีเสรีภาพมากขึ้นในการแสดงออก และรวมตัว ส่วนการแสดงออกทางการเมืองบนสังคมออนไลน์ ทำให้คนที่ไม่มีทุนเดิมสามารถแสดงออกได้ง่ายกว่า ส่วนคนที่ไม่มีทุนเดิมทางสังคม ก็สามารถเข้าร่วม หรือเสนอความคิดเห็นได้มากขึ้น

เฟซบุ๊กของ สมมติ บุญงามอนงค์ เป็นพื้นที่ที่มีทุนทางสังคม และวัฒนธรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดเป็นเครือข่ายการสื่อสารในประเด็นการเมืองที่มีผู้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นโต้แย้งอย่างต่อเนื่อง ทั้งทุนจากเพื่อนในเพจสมมติ ที่มีอยู่ 4,891 คน ซึ่งเกือบจำนวนเต็มที่โปรแกรมเฟซบุ๊กกำหนดให้ไว้ 5,000 คน และการตั้งค่าเปิดสาธารณะทำให้ปัจจุบันมีผู้ติดตามเพจสมมติอยู่อีก 128,186 คน นอกจากนี้มีทุนทางสังคมที่เกิดเป็นการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถรวมกลุ่มเครือข่ายคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองในลักษณะเดียวกัน สำหรับ

ร่วมกันต่อสู้ทางการเมือง มีกลุ่มสื่อมวลชนที่ติดตามหน้าเพจ พร้อมทั้งจะสื่อสารเผยแพร่ข่าวสารความเคลื่อนไหวของสมบัติอย่างต่อเนื่อง มีเครือข่ายผู้มีอิทธิพลทางสังคมที่พร้อมให้การช่วยเหลือ หรือแบ่งปันทรัพยากรในการเคลื่อนไหวทางสังคม รวมถึงต้นทุนจากประสบการณ์การทำงานพัฒนาสังคมมายาวนาน และเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวทางการเมือง จึงมีข้อมูล ความรู้ แนวคิดบนหลักการประชาธิปไตยที่สามารถชี้นำสังคมได้

อย่างไรก็ตามแม้ว่าพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์จะประกอบไปด้วยทุนทางสังคม พื้นที่การสื่อสารเปิดกว้าง เป็นอิสระ แต่พื้นที่นี้ก็ยังคงเป็นพื้นที่การสื่อสารของคนเสื้อแดง ทำให้พื้นที่สาธารณะนี้เป็นพื้นที่ของคนเลือกข้าง เปรียบเสมือนว่าอำนาจของคนเสื้อแดงในพื้นที่นี้ มีมากกว่าคนกลุ่มอื่น แม้จะใช้พื้นที่เพื่อคัดค้านการกระทำของคนเสื้อแดงด้วยตัวเอง แต่ก็ยังเป็นพื้นที่ของคนเฉพาะกลุ่มนั่นเอง ดังนั้นแม้จะมีทุนทางสังคม แต่การเคลื่อนไหวไม่อาจหลุดพ้นไปจากการเคลื่อนไหวแบบเลือกข้าง และได้รับการตอบรับจากคนทั้งสังคมในวงกว้างได้อย่างแท้จริง

ซึ่งลักษณะของพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ มีลักษณะในการเป็นพื้นที่เฉพาะกลุ่มที่ตรงกับข้อค้นพบของ ปาจารย์ พวงศรี (2555, น.201-202) ที่ศึกษาเรื่องการสื่อสารผ่านพื้นที่สาธารณะของคนชายขอบในรายการ นักข่าวพลเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ระบุว่าพื้นที่สาธารณะในรายการนักข่าวพลเมืองนั้น เป็นพื้นที่เฉพาะกลุ่มของคนชายขอบแถวหน้า ไม่ใช่คนชายขอบที่ไม่มีทุน หรือไร้อำนาจอย่างสิ้นเชิง นักข่าวชายขอบแต่ละคนล้วนเป็นชนชั้นนำ และเป็นกลุ่มปัญญาชนสังกัดชนชั้น สำหรับพื้นที่สาธารณะในเฟซบุ๊กของสมบัติ มีลักษณะเป็นพื้นที่ที่ไม่ใช่พื้นที่สาธารณะสำหรับทุกกลุ่มในสังคม แต่เป็นพื้นที่สาธารณะเฉพาะสำหรับคนเสื้อแดง และในขณะที่การศึกษาของปาจารย์ พบว่า การออกแบบทางการสื่อสาร และวิธีการสื่อสารของคนชายขอบนั้น มีรูปแบบการกระทำเชิงภาษาที่ลื่นไหล ไม่ตายตัว โดยมีการเลือกที่จะใช้ทั้งเหตุผล การออกคำสั่ง และอารมณ์ความรู้สึก การสื่อสารของสมบัติ บุญงามอนงค์ ก็มีรูปแบบดังกล่าวเช่นกัน แต่พื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ ซึ่งเป็นการโต้เถียงกันในพื้นที่ที่มีลักษณะกึ่งส่วนตัว กึ่งสาธารณะ จึงทำให้การแสดงออกของอารมณ์ และความรู้สึกอยู่ในรูปแบบของเนื้อหาที่สร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) อยู่มาก

ทั้งนี้จากการนำลักษณะเฟซบุ๊กที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ ของ อัญชลี เอกศาสตร์ (2555) ที่ศึกษาเรื่อง “การแสวงหาข่าวสารการเมืองผ่านเฟซบุ๊ก และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร” มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์การสื่อสารภายในเฟซบุ๊ก สมบัติ บุญงามอนงค์ ผู้วิจัยพบว่า สมบัติ มีคุณลักษณะการใช้เฟซบุ๊ก ตรงตามที่ อัญชลี ได้ระบุไว้ ดังนี้ ผู้ใช้สามารถสื่อสารได้โดยตรง ผู้ใช้สามารถหาเพื่อนและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนได้สะดวก โดยผ่านระบบการให้บริการต่าง ๆ ระบบต่าง ๆ ในเฟซบุ๊กสนับสนุนการส่งข้อความสั้น บทความ ภาพ คลิปวิดีโอ เกม ฯลฯ สามารถสร้างเนื้อหาเพื่อมาแบ่งปันกับเพื่อนในเครือข่ายได้ สามารถนำเนื้อหา

จากแหล่งข้อมูลอื่นมาแบ่งปันได้ สามารถเลือกสร้างเฟซบุ๊กเป็นเพจบุคคล หรือเป็นกลุ่มเครือข่ายได้ การสร้างเฟซบุ๊กที่เป็นกลุ่มเครือข่ายมีลักษณะที่เอื้อต่อการเพิ่มจำนวนเครือข่ายของผู้ใช้ได้จำนวนมาก เฟซบุ๊กมีลักษณะที่เอื้อต่อการเชื่อมเครือข่ายของผู้ใช้ด้วยการไปขอเป็นเพื่อนกับ ผู้ใช้รายอื่นที่เราสามารถสืบค้นต่อ ๆ กันไปได้เรื่อย ๆ

โดยสมบัติ สามารถใช้พื้นที่เฟซบุ๊ก สื่อสารกับเครือข่ายสมาชิกเพจ จนกระทั่ง ข้อมูลในเฟซบุ๊กสามารถนำไปสู่การกำหนดวาระข่าวสารของสื่อมวลชน ส่งผลให้ประเด็นการ เคลื่อนไหวของสมบัติ กลายเป็นกระแสเกิดการถกเถียงอภิปรายในสังคมวงกว้าง โดยการสื่อสารนั้น สมบัติได้ใช้เครื่องมือ และสื่อ ทั้งในเชิงทักษะการเขียนข้อความ ใช้ภาพ ลิงค์ข่าว รวมไปถึงคลิปวิดีโอ เพื่อให้เกิดการส่งต่อ กระจายข้อมูลในวงกว้าง

5.2.3 สร้างภาพที่มีผลต่อการแชร์ กลยุทธ์การสื่อสารในยุคเครือข่าย 3.0

จากการนำ “แนวคิดการสื่อสารด้วยภาพ” ของ Lewis (2001, pp. 102-123, 145-167) มาวิเคราะห์การสื่อสารด้วยภาพของสมบัติ บุญงามอนงค์ โดย Lewis ระบุองค์ประกอบ ของการสื่อสารด้วยภาพที่สามารถนำไปสู่การสื่อความหมาย สร้างความเข้าใจได้ 6 ประการว่า 1) เส้น ซึ่งนับเป็นเรื่องสำคัญในการสื่อสาร เป็นทิศทาง การเคลื่อนไหว เป็นพลังของภาพ แสดงอารมณ์ ความรู้สึกได้ (2) สี ซึ่งนอกจากจะแสดงอารมณ์ ความรู้สึกได้แล้ว ยังสามารถสร้างความหมาย และ ความสัมพันธ์ในระบบต่าง ๆ เช่น สีเขียว ของจราจร เป็นความหมายที่แตกต่างไปจากสีเขียวที่แสดง ความอุดมสมบูรณ์เมื่ออยู่ในบริบทของธรรมชาติ (3) การกระทำและการเคลื่อนไหว เป็นอีกหนึ่ง โครงสร้างของภาพ ซึ่งเมื่อประกอบกับเส้น และ สีแล้ว จะนำไปสู่การสร้างความหมาย (4) กระบวนการกระทำ/การมีส่วนร่วม มีทั้งการกระทำแบบมีเป้าหมาย และไม่มีเป้าหมาย (5) กระบวนการปฏิสัมพันธ์ แบบที่มีปรากฏการณ์และไม่มีปรากฏการณ์ และ (6) ขนาดและตำแหน่งที่ตั้ง เป็นอีกตัวแปรที่ทำให้สามารถวิเคราะห์การสื่อความหมายได้ โดยขนาด และตำแหน่งที่ตั้งของ ภาพ ถูกกำหนดให้มีอิทธิพลต่อความหมายของภาพ ไม่ว่าจะเป็นการเล่าเรื่องในมุมสูง มุมต่ำ ตำแหน่ง ขวา ตำแหน่งซ้าย รวมไปถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างคน สิ่งของ ที่อยู่ในภาพ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาพ กับผู้รับสาร ล้วนแล้วแต่สื่อความหมายได้ และนำไปสู่การเข้าร่วมกิจกรรมเคลื่อนไหว เพื่อต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ทั้งทางตรง และทางอ้อม อธิบายได้ดังนี้

5.2.3.1 ภาพ และคำที่แหลมคมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อสารณรงค์

ทางสังคม

แม้สมบัติ บุญงามอนงค์จะมีจุดเด่นเรื่องการเขียนวาทกรรม แต่ภาพ ยัง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการสื่อสาร สมบัติ ใช้ภาพเป็นเครื่องมือในการดึงดูดความสนใจของ สมาชิกเพจ การออกแบบข้อความสำหรับสื่อสารณรงค์ทางสังคมจำเป็นต้องให้ภาพ กับเนื้อหา สอดคล้องกัน และต้องเป็นเนื้อหาในลักษณะที่ดึงดูดความสนใจ สร้างความประทับใจ ทันท่วง

สถานการณ์ หรือกระแสสังคม การสื่อสารนั้นจึงจะเกิดพลังต่อสังคม โดยการเลือกใช้ภาพในการสื่อสารของสมบัติ พบว่า สมบัติเลือกภาพ ที่มีลักษณะตาม “แนวคิดการสื่อสารด้วยภาพ” 6 ประการของ Lewis โดยแต่ละภาพที่ใช้มีการผสมผสานแต่ละองค์ประกอบเข้าไว้ด้วยกัน ทั้ง สี เส้น การใช้ภาพเคลื่อนไหว ภาพที่แสดงถึงการมีส่วนร่วม ซึ่งเน้นภาพที่เป็นการมีส่วนร่วมแบบมีเป้าหมาย และหลายภาพของสมบัติ ทำให้เห็นการปฏิสัมพันธ์ แบบมีปรากฏการณ์ เนื่องจากการสื่อสารการเคลื่อนไหวทางสังคม รวมถึงการใช้ภาพของสมบัติ ยังคำนึงถึงตำแหน่งที่ตั้งของภาพ ที่ต้องมีความหมาย มีสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเคลื่อนไหวอีกด้วย

5.2.3.2 สร้างพื้นที่รณรงค์ทางสังคม ให้เป็น “สตูดิโอถ่ายภาพ”

ประเด็นข้อค้นพบอีกประการหนึ่งของการใช้ภาพในการสื่อสาร พบว่า สมบัติ บุญงามอนงค์มีทักษะในการสร้างองค์ประกอบในพื้นที่ที่กิจกรรมเคลื่อนไหวให้เหมาะสมสำหรับการถ่ายภาพ โดยการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ต้องคำนึงถึงรูปแบบกิจกรรมที่ต้อง “สร้างภาพ” ให้สามารถดึงดูดให้ผู้คนที่ผ่านไปผ่านมาในพื้นที่ สนใจถ่ายภาพกิจกรรมไว้ และนำไปสื่อสารต่อในพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ ฯลฯ นอกจากนี้การสร้างภาพ ยังส่งผลให้สื่อมวลชนทั้งในประเทศ และต่างประเทศสนใจถ่ายภาพกิจกรรมไปเผยแพร่ต่อยังสาธารณะ ดังนั้นแม้สมบัติ ไม่มีทักษะในการจัดทำภาพ ภาพส่วนใหญ่ที่ปรากฏในเฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ไม่ได้เกิดจากการสร้างขึ้นเอง แต่สมบัติมีทักษะในการ “สร้างสตูดิโอ” ในรูปแบบของกิจกรรมบนท้องถนน เพื่อให้คนทั่วไปเข้ามาถ่ายภาพ ไปเผยแพร่ต่อในสื่อของตนเอง

5.2.4 กลยุทธ์การเคลื่อนไหวทางสังคม สังคมต้องร่วมสนุกได้

กลยุทธ์ที่เป็นจุดเด่นในการสื่อสารของสมบัติ บุญงามอนงค์ คือ สื่อสารขับเคลื่อนประเด็นการเมือง และสังคม บนหลักการเหตุผลที่เป็นหลักที่ได้รับการยอมรับของสังคมในวงกว้าง โดยประกาศเป็นพื้นที่ “เลือกข้าง แต่ไม่เข้าข้าง” ประเด็นในการสื่อสารเป็นประเด็นที่แหลมคม ประเด็นสด ใหม่ อยู่ในกระแสสังคม ใช้วาทกรรม หรือทักษะการเขียนสร้างสรรค์เป็นหลัก นำเสนอเนื้อหา และบรรยากาศที่สนุก ตลก กิจกรรมสร้างสรรค์ มีความหมาย มีสัญลักษณ์ นำไปสู่การถ่ายภาพสำหรับสื่อสาร กิจกรรมไม่ยากต่อการร่วมกันแสดงออก และเปิดพื้นที่ให้คนมีส่วนร่วมได้ง่าย คำนึงถึงความต้องการ ความสะดวกของผู้เข้าร่วม เน้นสันติวิธี ไม่จัดกิจกรรมยึดเยื้อ หรือกิจกรรมที่นำไปสู่ความรุนแรง นอกจากนี้คำนึงถึงสถานที่ และเวลาในการจัดกิจกรรมต้องเหมาะสมกับวิถีคนเมือง

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของสมบัติ บุญงามอนงค์ ชี้ให้เห็นว่า เมื่อเทคโนโลยีได้เปิดพื้นที่การสื่อสารโดยไม่จำกัดเฉพาะในกลุ่มสถาบันสื่อสารมวลชน หรือกลุ่มอภิสิทธิ์ชน ภูมิศาสตร์ทางการสื่อสารได้เคลื่อนจากกลุ่มอภิสิทธิ์ชน มายังกลุ่มปัจเจกชนทั่วไป ทำให้คนธรรมดา มีพลังอำนาจในการสื่อสาร การสื่อสารในประเด็นที่แหลมคมสามารถชี้นำสังคม รวมถึงสามารถนำไปสู่การกำหนดวาระข่าวสารในสื่อมวลชนกระแสหลักได้ ดังนั้นพื้นที่เครือข่ายสังคมออนไลน์ จึงเป็นพื้นที่ที่ภาคประชาสังคมควรให้ความสำคัญ และนำไปใช้สำหรับการเคลื่อนไหวทางสังคม อย่างไรก็ตามแม้จะมีเครื่องมือการสื่อสาร แต่ภาคประชาสังคมจำเป็นต้องมีทักษะการสื่อสาร เปิดรับเทคโนโลยีใหม่อย่างต่อเนื่อง

2. การสื่อสารต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการพื้นที่ มีกฎกติกาที่สังคมกำหนดขึ้นร่วมกัน ยึดหลักการและเหตุผลที่เป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง มีเชิงหลักการที่มาจากอคติ เพื่อทำให้เกิดการสื่อสารที่เปิดพื้นที่ให้เกิดการอภิปรายในวงกว้างโดยไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพราะหากเป็นการสื่อสารบนพื้นฐานของอคติ มีการเหมยตอกกลุ่มคนเห็นต่าง หรือเสียงเล็กเสียงน้อยในพื้นที่ การเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม อาจผิดทิศทาง และไม่ได้เป็นการเคลื่อนไหวโดยภาคประชาชน แต่จะเป็นกลุ่มประชาชนที่เป็นอภิสิทธิ์ชนเท่านั้น

3. การใช้ภาษาและวาทกรรม เป็นทักษะที่ผู้ที่ต้องการทำการสื่อสารเพื่อเคลื่อนไหวทางสังคมจำเป็นต้องฝึกฝนให้ชำนาญ โดยเฉพาะการสื่อสารในประเด็นที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง และเป็นประเด็นที่มีความอ่อนไหวทางสังคม ผู้สื่อสารจำเป็นต้องสื่อสารให้ชัดเจน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในขณะเดียวกันการคำนึงถึงการสื่อสารด้วยภาพ ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้ผู้รับสาร หรือเครือข่ายการสื่อสารสามารถทำความเข้าใจ และส่งต่อความเข้าใจ หรือข้อมูลนั้น ๆ กระจายไปยังสาธารณะได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการสื่อสารเพื่อเคลื่อนไหวทางสังคม จึงควรใช้ทั้งภาพ และข้อความ โดยที่ภาพและข้อความจะต้องมีลักษณะที่ดึงดูดใจ หรือสร้างความประทับใจ ที่นอกจากจะทำให้ผู้รับสารเข้าใจแล้ว ยังต้องทำให้จดจำ หรือประทับใจไว้ในใจ เพื่อให้เนื้อหานั้น มีโอกาสได้ถูกส่งต่อการสื่อสารไปยังพื้นที่อื่น ๆ ในวงกว้าง ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

4. การเคลื่อนไหวทางสังคม จำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการของสังคมในวงกว้าง ดังเช่นกรณีการเคลื่อนไหวของ สมบัติ บุญงามอนงค์ มีการออกแบบกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ลักษณะนิสัย และความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรม สำหรับสมบัติ บุญงามอนงค์ ใช้การสื่อสารที่สนุก มีอารมณ์ขัน เพื่อลดความตึงเครียดในการสื่อสารประเด็นการเมือง และสร้างสรรค์กิจกรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตคนเมืองในเรื่องพฤติกรรมถ่ายภาพตนเอง และโพสต์ขึ้นเฟซบุ๊ก เป็นเครื่องมือในการแพร่กระจายกิจกรรม และการสื่อสารของตนเอง รวมถึงดึงดูดให้สื่อมวลชนนำ

ประเด็นไปเผยแพร่ต่อในวงกว้าง นอกจากนี้การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวควรคำนึงถึงความปลอดภัย การเคลื่อนไหวภายใต้สิทธิ และเสรีภาพของตนเอง และผู้อื่นในสังคม รวมทั้งการเคลื่อนไหวทางสังคม จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการนำไปสู่ สันติภาพ และสันติธรรมทางสังคม โดยพยายามหลีกเลี่ยง การใช้ความรุนแรง

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อในอนาคต

1. การใช้แนวคิดพื้นที่สาธารณะของ ฮาเบอร์มาสกว้างไป หากจะใช้ในการวิเคราะห์ การสื่อสารระดับปัจเจกที่มีความหลากหลายทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์แบบชัดเจนลงไปได้นับเป็น พื้นที่สาธารณะหรือไม่ เนื่องจากในความย้อนแย้งของเรื่องอิสระในการสื่อสาร ประชาชนก็ยังคงมี อิสระที่มากขึ้นกว่าเดิม แต่ในขอบเขตที่จำกัด ดังนั้นการวิเคราะห์อาจต้องใช้แนวคิดอื่นเข้ามา ประกอบเพิ่ม

2. การศึกษาครั้งนี้ เป็นการเน้นพื้นที่โซเชียลมีเดีย แต่เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทำให้คน ทั่วไปเข้าถึง และใช้งานได้ง่าย ส่งผลให้รูปแบบการสื่อสารในปัจจุบัน สามารถเชื่อมโยงเพื่อใช้สื่อหลาย ชนิดเข้าด้วยกัน ดังนั้นจึงควรศึกษาการใช้งานแบบข้ามสื่อ เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากเครือข่าย การสื่อสาร

3. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่เฟซบุ๊กของสมบัติ บุญงามอนงค์ ทำให้เห็น มิติการสื่อสารจากพื้นที่เดียว ดังนั้นจึงควรศึกษาในลักษณะเชิงเปรียบเทียบกับเพจเฟซบุ๊กอื่น เพื่อทำ ให้เห็นบริบทการสื่อสารที่หลากหลายขึ้น

รายการอ้างอิง

หนังสือ

- กาญจนา แก้วเทพ. (2548). *ก้าวต่อไปของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน. (2553). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ และคนอื่น ๆ. (2554). *สื่อเก่า สื่อใหม่ ใจเชื่อมร้อย*. กรุงเทพฯ: โครงการเมธีวิจัยอาวุโส ฝ่ายวิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กานต์ ทศนภักดิ์. (2555). *สื่อใหม่กับการเคลื่อนไหวทางการเมือง*. เชียงใหม่: ศูนย์การพิมพ์.
- ชาย โพธิสิตา และคณะ. (2543). *การศึกษาจิตสำนึกของคนไทยต่อสาธารณสมบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ชูวัส ฤกษ์ศิริสุข. (2554). “สื่อออนไลน์” BORN TO BE DEMOCRACY. กรุงเทพฯ: PRACHATHAI BOOKCLUB.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่/ขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคมในต่างประเทศ: บทสำรวจพัฒนาการสถานภาพและนัยยะเชิงความคิด/ทฤษฎีต่อการพัฒนาประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ธีรพัฒน์ อังศุขवाल. (2554). *การเมืองออนไลน์: เสี่ยง? จากปลายนิ้ว*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการนักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2551). *การสื่อสารประเด็นสาธารณะ การเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2555). *การเมืองไทยร่วมสมัยแบบไทย ๆ ไม่เหมือนใครในโลกหล้า*. เชียงใหม่: โคชยัน มีเดีย ทีม.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ. (2545). *วิถีชีวิต วิถีสุขขบวนการภาคประชาชนร่วมสมัย*. เชียงใหม่: ตรีสวี.
- วิลเฮม, แอนโทนี่. (2549). *ประชาชาติยุคดิจิทัล*. (เอกพงษ์ ตั้งศรีสงวน, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

- อนุชาติ พวงสำลี และกฤตยา อาชวนิจกุล. (2542). *ขบวนการประชาสังคมไทย: ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง*. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2547). *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2550). *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น : สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทยานิพนธ์

- ชนินทร์พร จิราธรรวาพัฒน์. (2556). *บทบาทรายการวิทยุคลับพรายเดย์กับการสร้างพื้นที่สาธารณะของผู้ฟัง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน, สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน.
- ชาญชัย ชัยสุขโกศล. (2552). *เทคโนโลยีกับการต่อสู้ทางการเมืองโดยไร้ความรุนแรง: ศึกษากรณีอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์, สาขาวิชารัฐศาสตร์.
- ทองแสงรัศมี ถีตะแก้ว. (2553). *บทบาทขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยในการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมืองผ่านรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมือง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะเศรษฐศาสตร์, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง.
- นภาพล วัฒนวงศ์. (2554). *การสื่อสารกับการสร้างพื้นที่สาธารณะของสตรี: ศึกษากรณีการเขียนข้อความบนพื้นที่หัวเอ็มเอสเอ็ม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน.
- บุญชริกา เจียงเพ็ชร. (2543). *พฤติกรรมกรรมการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อ อินเทอร์เน็ตและทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีต่อความรู้ทัศนคติและกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งระบบใหม่ของกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาสื่อสารมวลชน.
- อาจารย์ พวงศรี. (2555). *การสื่อสารผ่านพื้นที่สาธารณะของคนชายขอบในรายการนักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน.

- พวงพนา คุณวัฒน์. (2545). *กระบวนการสื่อสารสาธารณะของกลุ่มชาวบ้านผู้คัดค้านเขื่อนปากมูล*.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์
 เสาวลักษณ์ ประวาระณะ. (2557). *การสื่อสารประเด็นความขัดแย้งในสังคมออนไลน์: กรณีศึกษา
 เพจธรรมมาแอตติค*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
 คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน.
 อาทิตย์ สุริยะวงศ์กุล. (2555). *การเมืองบนเฟซบุ๊ก: วัฒนธรรม-การเมืองบนเครือข่ายสังคมออนไลน์
 พ.ศ. 2553-2555*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
 คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, สาขาวิชามานุษยวิทยา.
 อัญชลี เอกศาสตร์. (2555). *การแสวงหาข่าวสารการเมืองผ่านเฟซบุ๊กและการมีส่วนร่วม
 ทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- คนไทยใช้เฟซบุ๊กติดอันดับ 9 ของโลก. (2557). *เดลินิวส์*. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2558, จาก
<http://www.dailynews.co.th/it/240663>
 บาว นาค. (2553). *อินเทอร์เน็ตกับการสื่อสารทางการเมืองไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน
 2556, จาก www.deepsouthwatch.org/node/760
 โรงเรียน พ.(ล).บ คำ 4. (2555). *วิเคราะห์พายุ Social Network กับ บก.ลายจุด*. สืบค้นเมื่อวันที่ 19
 มิถุนายน 2556, จาก <http://prachathai.com/journal/1012/05/40675>
 วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2557). *เฟซบุ๊ก*. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2557, จาก
<http://th.wikipedia.org/wiki/เฟซบุ๊ก>
 วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2557). *วิกิถุติการณ์การเมืองไทย พ.ศ. 2556-2557*. สืบค้นเมื่อวันที่ 14
 มีนาคม 2557, จาก http://th.wikipedia.org/wiki/วิกิถุติการณ์การเมืองไทย_พ.ศ._2556-2557
 วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2557). *สมบัติ บุญงามอนงค์*. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2557, จาก
http://th.wikipedia.org/wiki/สมบัติ_บุญงามอนงค์
 ศูนย์การจัดการความรู้ สำนักบรรณสารและสารสนเทศ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. (2555).
สื่อสารณะกับการมีส่วนร่วมของประชาชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2556, จาก
<http://library.vu.ac.th/km/?p=689>

- สถาบันพระปกเกล้า. (2559). นิรโทษกรรมเหมาเข่ง. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2559, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=นิรโทษกรรมเหมาเข่ง>
- สมบัติ บุญงามอนงค์. (2559). Facebook. สืบค้นตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม - 31 ธันวาคม 2556, จาก <https://www.facebook.com/nuling?fref=ts>
- อะไร ตรงไหน ที่เราต้องใช้อยู่ ๆ ใน Facebook. (2556). กระจุกดอกทศอม. สืบค้นวันที่ 21 กรกฎาคม 2556 จาก <http://fbguide.kapook.com/howto/wall.php>
- Mailman. (2556). กรุงเทพฯติดอันดับ 1 เมืองที่มีผู้ใช้งาน Facebook สูงที่สุดกว่า 12 ล้านคน. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2556, จาก <http://thaibbclub.com/bangkok-no-1-from-list-of-cities-on-facebook/>
- Millward, S. (2556). *Thailand Now Has 18 Million Social Media Users. (INFOGRAPHIC)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2556, จาก <http://www.techinasia.com/thailand-18-million-social-media-users-in-2013/>
- Thothzocia. (2558). *ประเทศไทยมีจุดยืน!! Facebook ไทยเติบโตอย่างไรใน AEC 2015*. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2558, จาก http://thothzocial.com/facebook_population_2015/

Books

- Arato, A., & Cohen, J. (1992). *Civil Society and Political Theory*. London: MIT Press.
- Coleman, J. S. (2005). *Introducing Speech and Language Processing*. Cambridge University Press.
- Downing, J. (2001). *Radical media: Rebellious communication and social movements*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Lewis, D. (2001). *Reading contemporary picture books: Picturing text*. London: Routledge Falmer.
- Pavlik, J. V. (1996). *New Media and the Information Superhighway*. Boston: Allyn and Bacon.
- Price, V. & Cappella, J. N. (2006). Bringing an informed public into policy debates through online deliberation: The case of health care reform. *Proceedings of the National Conference on Digital Government Research*. San Diego, CA, May 21-24, 2006, pp. 89-90. Digital Government Research Center.

- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon and Schuster.
- Rheingold, H. (1993). *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley.

Articles

- Bimber, B. (1998). The Internet and political transformation: Populism, community, and accelerated pluralism. *Polity*, 31 (1), 133-160.
- Boyd, D. N., & Ellison, N. B. (2007). 'Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13 (1), 210-230.
- Boyd, Danah M., and Ellison, Nicole B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13 (1), 210-230.
- Coombs, W. T. (1998). The Internet as potential equalizer: New leverage for confronting social irresponsibility. *Public relations review*, 24 (3), 289-303.
- Haythornthwaite, C. (2005): Social networks and Internet connectivity effects. *Information, Communication & Society*, 8 (2), 125-147.
- Heath, R. L. (1998). New communication technologies: An issues management point of view. *Public Relations Review*, 24 (3), 273-288.
- Mutz, D. C., & Martin, P. S. (2001). Facilitating Communication Across Lines of Political Difference: The Role of Mass Media. *American Political Review*, 95, 97-114.
- Negrine, R., & Lilleker, D. G. (2002). The professionalization of political communication continuities and change in media practices. *Journal European Journal of Communication*, 17 (3), 305-323.
- Schultz, T. (2000). Mass media and the concept of interactivity: An exploratory study of online forums and reader email. *Media, Culture & Society*, 22 (2), 205-211.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาววีราภรณ์ ประสพรัตน์สุข
วันเดือนปีเกิด	23 สิงหาคม 2523
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2545: ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์ (วารสารศาสตร์) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ประสบการณ์การทำงาน	2559: นักสื่อสารสาธารณะ รณรงค์เคลื่อนไหวทางสังคม 2547: ทีมสื่อสารเพื่อการพัฒนา. (Media4D) มูลนิธิกระจกเงา 2546: ผู้สื่อข่าว โต๊ะข่าวสังคม หนังสือพิมพ์มติชน